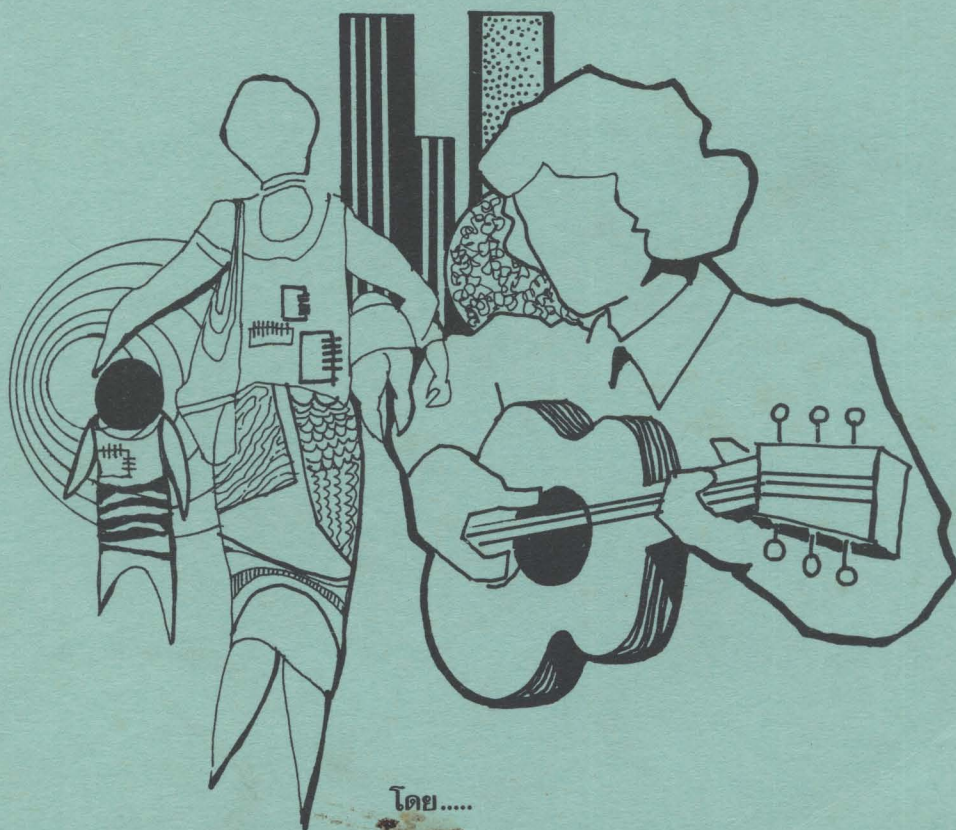

รายงานการวิจัยฉบับที่ 26

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กับ สุขภาพจิตและจริยธรรม ของ นักเรียนวัยรุ่น

โดย.....

รศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน

และ.....

อ.เพ็ญแข ประจวบปัจจนิก

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ 11

คำนำ

รายงานการวิจัย ฉบับที่ 26 ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ เรื่องความ
สัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น นับเป็นงานการ
ศึกษาค้นคว้าชิ้นแรกที่ได้มีการพิจารณาหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวห้าด้านไปพร้อม
ด้วยกันคือ ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสลับ ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
ปริมาณความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง ทำหน้าที่ของวัยรุ่นต่อบิดา และทำหน้าที่ของ
วัยรุ่นต่อมารดา ทั้งยังศึกษาจิตลักษณะสำคัญของวัยรุ่นไทย และตรวจสอบความขัดแย้ง
ระหว่างวัยรุ่นและผู้ปกครอง อนึ่ง ในการวิจัย ผู้ศึกษาได้วางแผนแบบวิจัยและการ
วิเคราะห์อย่างรัดกุม ทำให้สามารถนำผลที่ได้กับมาตีความและอธิบายได้อย่างน่าเชื่อถือ
และสมบูรณ์ นับเป็นประโยชน์ต่อทั้งแวดวงทางวิชาการและทั้งในการปฏิบัติ ซึ่งอาจเริ่ม
จากครอบครัวไปสู่สถาบันการศึกษาและสถาบันสังคมตามลำดับ

สถาบันจึงใคร่ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน
และ อาจารย์เพ็ญแข ประจวบฉนิกร ตลอดจนผู้อื่นทุกท่านที่มีส่วนร่วมให้การวิจัยชิ้นนี้
สำเร็จประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาที่มีคุณค่าและเหมาะสม
ต่อเวลาจากการศึกษาครั้งนี้ คงจะได้มีการนำไปใช้ให้เกิดผลต่อการเสริมสร้างคุณภาพ
ที่พึงามให้แก่สังคมไทยของเราต่อไป โดยเฉพาะต่อด้านของการส่งเสริมความสัมพันธ์
ภายในครอบครัวไทยซึ่งระบุถึงความสำคัญในบทบาทของผู้เป็นบิดามารดาที่พึงมีต่อการ
พัฒนาสุขภาพทั้งกายและจิตของเด็ก อันจะส่งผลสืบเนื่องไปถึงการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาทางจริยธรรมบางด้านของวัยรุ่นซึ่งเป็นปัญหาทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งในขณะ
ปัจจุบัน

จรจรา จูวรรณพิตร

(ศาสตราจารย์ ดร.จรจรา จูวรรณพิตร)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

ธันวาคม 2524

คุณูปการ

รายงานการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สู่สภาพจิต และจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น" นี้เป็นงานวิจัยในลาย "จิตวิทยาจริยธรรม" ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งมีแนวทางการวิจัยต่อเนื่องมาจากรายงานการวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" เล่มที่ 21 พ.ศ. 2520 และรายงานการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยทางจิตสังคมกับความสั่นไหวภาษาไทย" เล่มที่ 23 พ.ศ. 2521 และในช่วงเวลาที่วันว่างไปนี้ คณะจารย์ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ได้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ของนิสิตทั้งในระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตที่เป็นการวิจัยทาง "จิตวิทยาจริยธรรม" อีกหลายเรื่อง จึงถือได้ว่าสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ เป็นหน่วยงานราชการที่ได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษาค้นคว้าทางด้านจริยธรรมของประชาชนไทยติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาเกินกว่า 7 ปีแล้ว

โครงการวิจัยนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ โดยได้เริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่ พ.ศ. 2520 จนแล้วเสร็จอย่างสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2524 ด้วยการร่วมมือของบุคคลหลายฝ่าย โดยเริ่มตั้งแต่ครูอาจารย์และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดสงขลา รวม 8 โรงเรียน ซึ่งให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลในการวิจัยนี้ ทางคณะผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณโรงเรียนที่มีชื่ออยู่ในภาคผนวก ง. เป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คำสตราจารย์ ดร.จรรจา สุวรรณชาติ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนแก่โครงการวิจัยนี้มาโดยตลอด และได้กรุณาอ่านและตรวจแก้ไขรายงานการวิจัยฉบับนี้อย่างละเอียด นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยคำสตราจารย์ ดร.ระวิพันธ์ โสมนะพันธุ์ ที่ได้คำแนะนำปรึกษาทางสถิติ และคอมพิวเตอร์ด้วยความเต็มใจยิ่ง นอกจากนั้นผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์สดตา วลัยเกษมเนตร และอาจารย์อรพินท์ ชูชม ที่ได้ช่วยทางด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีเป็นปริมาณมากในการวิจัยนี้ ขอขอบคุณ คุณวนิดา จิตประไพ และคุณอรุณี บุญทิพย์ ที่ได้พิมพ์ต้นฉบับของรายงานการวิจัยนี้ด้วยความขยันขันแข็งและประณีตยิ่ง ส่วนโรงพิมพ์ของคุณ -

ครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า บางมด ก็ได้
กรุณาจัดเข้ารูปเล่มเป็นผลสำเร็จด้วยดี ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ดวงเดือน พันธ์นาวัน และ

เพ็ญแข ประจวบจิติก

ตุลาคม 2524

ความย่อรายงานการวิจัย

เรื่อง "ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรม

ของนักเรียนวัยรุ่นไทย"

โดย

รศ. ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ อาจารย์ไพฑูริย์ ประจวบคณิก

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มคอ. ประสานมิตร

2524

การวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นไทย" นี้ มีจุดประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ ประการแรกคือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพกายและสุขภาพจิตในวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ประการที่สองคือ การศึกษาสภาวะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้ที่มีระดับสุขภาพจิตที่แตกต่างกัน ประการที่สามคือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตกับจริยธรรมของวัยรุ่น ประการที่สี่คือ การศึกษาสภาวะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้ที่มีจริยธรรมในระดับต่างกัน

ในการวิจัยภาคสนามนี้ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชายหญิงในชั้น ม.ค. 1 และ ม.ค. 3 ในกรุงเทพฯ และที่จังหวัดสงขลาผู้มีอายุระหว่าง 13-17 ปี จำนวน 917 คน เมื่อสุ่มเลือกโรงเรียนและชั้นเรียนแล้ว ก็ได้ขอให้นักเรียนในชั้นนั้น ๆ ตอบแบบวัดและแบบสอบถามพร้อมกันในชั้นเรียน แบบสอบถามซึ่งทำพร้อมกันเป็นฉบับนี้ประกอบด้วย แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งมีลักษณะเป็นปรนัย 6 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ แบบวัดสุขภาพจิตซึ่งมีลักษณะเป็นประโยคประกอบมาตราส่วน 6 หน่วย จำนวน 20 ข้อ แบบวัดสุขภาพกายซึ่งมีลักษณะเหมือนกับแบบวัดสุขภาพจิต จำนวน 20 ข้อ แบบวัดการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นนับถ่ม ซึ่งมีลักษณะเป็นประโยคประกอบมาตราส่วน 6 หน่วย จำนวน 10 ข้อ และแบบวัดการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีลักษณะเดียวกัน จำนวน 5 ข้อ

แบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครอง ซึ่งมีเนื้อหาเหมือนกับแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมส่วนแรกของนักเรียน จำนวน 5 ข้อ แบบวัดที่คำนึงถึงต่อบิดา จำนวน 20 ข้อ แบบวัดที่คำนึงถึงต่อมารดา ซึ่งมีเนื้อหาเหมือนกับแบบวัดที่คำนึงถึงต่อบิดา จำนวน 20 ข้อ และแบบสอบถามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัวอีกส่วนหนึ่ง มีลักษณะให้เติมคำและเลือกคำตอบ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ได้แบ่งตัวแปรที่ศึกษาเป็น 4 ระดับคือ ระดับแรก ตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบ จำนวน 8 ตัวแปร เป็นตัวแปรอิสระ ระดับที่สองคือ ตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมี 5 ตัวคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (ซึ่งมาจากคะแนนความแตกต่างระหว่างคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก และคะแนนการรับรู้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองซึ่งได้กรายงานในเหตุการณ์เดียวกัน 5 เรื่อง ที่คำนึงถึงต่อบิดา และที่คำนึงถึงต่อมารดา ระดับที่สาม คือคะแนนสุขภาพกาย และคะแนนสุขภาพจิต ระดับที่สี่คือ คะแนนแสดงระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตอบ ตัวแปรในระดับที่สองและระดับที่สามใช้เป็นทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในการวิเคราะห์ทางสถิติต่าง ๆ ส่วนตัวแปรในระดับที่สี่ใช้เป็นตัวแปรตามอย่างเดียว ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบแฟคตอเรียล โดยใช้ตัวแปรอิสระที่ละ 3 ตัว และการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณชนิดleast square เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ 7 ข้อ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลนอกเหนือจากสมมติฐานทางการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ด้วย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญมี 4 ประการ ประการแรกคือ วัยรุ่นที่มีสุขภาพกายในระดับสูงมากเพียงใดก็มีสุขภาพจิตในระดับที่สูงขึ้นด้วย ผลนี้พบแต่เฉพาะในวัยรุ่นชาย วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นในชนบท วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูงและต่ำ ผลประการที่สอง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛มาก การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ที่คำนึงถึงต่อบิดาและต่อมารดาสูง เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพจิตที่ดีในระดับสูงของวัยรุ่นหลาย

ประเภท โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่แยกอยู่ต่างหากจากบิดามารดา ล้วนวัยรุ่นที่บิดามีบทบาทสำคัญ
ต่อสุขภาพจิตคือวัยรุ่นในชนบท และวัยรุ่นที่มารดาทำงานอาชีพ ล้วนวัยรุ่นจากระดับเศรษฐกิจ
และสังคมสูง มีปัญหาทางสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นจากระดับต่ำกว่า ส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการมี
ทัศนคติที่ดีต่อมารดาในระดับต่ำ ผลประการที่สามคือ ผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดีในระดับสูงเท่าใดก็มี
ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงตามไปด้วยนั้น พบแต่ในวัยรุ่นหญิงจากครอบครัว
ที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มนี้คือ .60) เท่านั้น ผล
ประการที่สี่คือ ลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ตัวแปรคือ ปริมาณความขัดแย้งในการ
ใช้เหตุผลระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛 และทัศนคติที่ดีต่อบิดา
เกี่ยวข้องกันระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นหลายประเภท โดยเฉพาะวัยรุ่นใน
ชนบท สรุปได้ว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ศึกษา 5 ด้านเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของวัยรุ่น
ในปริมาณที่สูงกว่าที่เกี่ยวข้องกับระดับจริยธรรมของวัยรุ่น ล้วนบิดามีความสำคัญต่อจิตใจของ
บุตรวัยรุ่นมากกว่าที่ได้คาดไว้

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นแนวทางในการพัฒนาครอบครัวเพื่อการส่งเสริมสุขภาพจิต
และจริยธรรมของวัยรุ่นไทย ได้มีการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวิธีอบรมเลี้ยงดูบุตร การ
แก้ไขข้อขัดแย้งภายในครอบครัว และการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อบิดาและต่อมารดาของวัยรุ่น
นอกจากนั้นยังได้บ่งชี้ปัญหา 6 ประการที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขในครอบครัว
4 ชนิดคือ ครอบครัวที่วัยรุ่นแยกอยู่ต่างหากจากบิดามารดา ครอบครัวที่มารดาทำงานอาชีพ
ครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง และครอบครัวในชนบท

Research Summary
Parent-Child Relations, Mental Health
and Morality of Thai School Adolescents
by
Assoc. Prof. Dr. Duangduen Bhanthumnavin
and
Miss Penkae Prachonpachanuk
Behavioral Science Research Institute
Srinakharinwirot University
Bangkok 11, Thailand

The main purposes of the present study are as follows. First, this study is aimed to examine the relationship between mental and physical health in various types of adolescents. Secondly, the search for the amount of differences in each of the five indices of familial relationships among adolescents with different mental health statuses, is carried out. Thirdly, the relationship between mental health and moral reasoning is investigated. Finally, comparisons of the predictive powers of different indices of parent-child relationship on adolescents' level of moral reasoning are made.

In this field study, the research sample consisted of 917 male and female adolescents in two junior highschool levels (Mathayomsuksa 1 and 3) in Bangkok and Songkla, whose age ranged from 13 to 17 years. These adolescents were asked to respond to a set of questionnaires when they were assembled in their own classroom. Each questionnaire booklet consisted of many parts. The first part was the 15 six-choice items assessing the levels of moral reasoning according to Kohlberg's theory of moral development. Another 5 six-choice items of similar content to the first measure were later used to assess the adolescents' perception of their parent's level of moral reasoning. One part of the booklets was used to measure various background characteristics

of the family of the respondents. The rest of the questionnaires employed rating scale method of assessment of the following variables: perception of the love-oriented type and reasoning-oriented type of child-rearing practices, attitudes towards father and attitudes towards mother, physical health status, and mental health status.

For the purpose of data analyses, the measured variables were divided into 4 levels. The first level consisted of the 8 background variables. The second level consisted of the 5 indices of parent-child relationship. The third level consisted of the 2 indices of mental health status. The fourth level was the level of moral reasoning of the respondent. One of the indices of the parent-child relationship was the amount of parent-child conflict on moral reasoning. This variable was operationally defined as the difference between the respondent's level of moral reasoning and the respondent's perception of his (or her) parent's level of moral reasoning on the same (5) issues. The variables in the first and the fourth levels were used as the independent and the dependent variables respectively. However, the variables in the second and the third levels were used on different occasions as the independent and the dependent variables in the statistical analyses. Seven hypotheses were tested in this study by carrying out the Analysis of Variance (3-way factorial designs) and the stepwisely Multiple Regression Analysis on various parts of the data.

Four important parts of the research results are reported here. First, it was found that there was a significantly positive correlation between physical and mental health statuses in some types of the Thai adolescents, namely, male adolescents, young adolescents, rural adolescents, and adolescents from the lower and higher socioeconomic levels. Secondly, Love-oriented practice, reasoning-oriented practice, attitudes towards father and attitudes towards

mother were highly related to the mental health status of many types of adolescents especially adolescents who lived apart from their family. In addition, it was found that the rural fathers and the fathers in the working-mother's families played an important role in their adolescents' mental health. In the families at the higher-socioeconomic level, the adolescents were less mentally healthy than in the families at the lower levels. These findings could be partly accounted for by the less favorable attitudes towards the mothers in the former group. Thirdly, the fact that the higher the mental health level of the adolescents, the higher was their level of moral reasoning, was found to be prevalent in only one type of adolescents, namely, the girls in the higher-socioeconomic families (the correlation coefficient was .60). Finally, the results showed that 3 indices of parent-child relationships, namely, the amount of parent-child conflict in moral reasoning, love-oriented practice and attitudes towards father, were found to be highly related to the level of moral reasoning of many types of adolescents, especially rural adolescents. In conclusion, the five indices of parent-child relationships were more related to the mental health status than to the level of moral reasoning of the Thai adolescents. In addition, the Thai father was found to play a much more important psychological role than had been previously expected.

The results in this study were valuable in suggesting important approaches to the family-development program for the promotion of mental health and moral reasoning ability in the Thai youths. These approaches are through the modification of the child-rearing practices, decreasing the amount of parent-child conflict in moral reasoning and inducing more favorable attitudes towards the father and mother of the adolescents. Furthermore, important problems and suggestions remedying the situations were given for each of the 4 types of the Thai families, namely, the families in which the adolescents lived separately from their parents, the working-mothers' families, the families at the higher socioeconomic level and the rural families.

สารบัญ

คู่มือการ

คำนำ

รายงานการวิจัยฉบับย่อ

Summary

สารบัญ

สารบัญตาราง

บทที่ 1	บทนำ
---------	------

หน้า

ความนำ : ความสำคัญของสุขภาพจิต	1
วิธีการประเมินสุขภาพจิตของบุคคล	3
ครอบครัวกับสุขภาพจิตของเยาวชน	7
บทบาทของครอบครัวกับปัญหาของวัยรุ่น	9
ทฤษฎีการปรับตัวของอีริคสัน	10
การอบรมเลี้ยงดูกับสุขภาพจิตของเยาวชน	12
ครอบครัวกับโรคจิตโรคประสาทในเยาวชน	13
ครอบครัวกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่ผิดปกติของเยาวชน	19
ครอบครัวกับสุขภาพจิตของเยาวชนปกติ	28
ลักษณะความขัดแย้งกับบิดามารดาของเยาวชน	33
ความขัดแย้งทางความเชื่อทัศนคติและค่านิยม	36

	หน้า
ความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องในครอบครัว	40
ความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	42
ความขัดแย้งในครอบครัวกับลุ่มภาพจิตของเยาวชน	47
ความขัดแย้งกับบิดามารดาและพฤติกรรมปกติของเยาวชน	47
ความขัดแย้งในครอบครัวกับลุ่มภาพจิตของเยาวชนปกติ	50
ทัศนคติต่อบิดามารดากับลุ่มภาพจิตของเยาวชน	53
บ่อเกิดของทัศนคติต่อบิดามารดา	53
ทัศนคติกับลุ่มภาพจิตของเยาวชน	58
ครอบครัวกับจริยธรรมของเยาวชน	60
บ่อเกิดของเหตุผลเชิงจริยธรรมในเยาวชน	61
การอบรมเลี้ยงดูกับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก	63
ลุ่มภาพจิตกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล	70
บทบาทของลุ่มภาพจิตต่อพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	71
บทบาทของเหตุผลเชิงจริยธรรมต่อลุ่มภาพจิตของบุคคล	74
ตัวทำนายระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล	77
จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการวิจัย	77
นิยามปฏิบัติการของตัวแปร	79
ลุ่มภาพจิต	79
ลุ่มภาพกาย	79
การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛	80
การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล	80
ความขัดแย้งกับบิดามารดา	80
ทัศนคติต่อบิดา	81
ทัศนคติต่อมารดา	81

	หน้า
การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	82
ระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว	82
ระดับการศึกษาของบิดา	83
ระดับการศึกษาของมารดา	83
ลัทธิฐาน	83

บทที่ 2	วิธีการวิจัย
---------	--------------

กลุ่มตัวอย่าง	85
เครื่องมือวัดตัวแปร	85
แบบวัดคุณภาพจิต	86
แบบวัดคุณภาพกาย	86
แบบวัดการถูกรบกวนเลี้ยงดูแบบรักล้น溺溺	87
แบบวัดการถูกรบกวนเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล	87
แบบวัดการใช้เหตุผลของนักเรียนวัยรุ่น	88
แบบวัดการใช้เหตุผลของผู้ปกครอง	88
แบบวัดทัศนคติต่อบิดา	88
แบบวัดทัศนคติต่อมารดา	89
แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม	89
แบบสอบถามภูมิหลัง	90
วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล	91

บทที่ 3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
---------	----------------------

หน้า

ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง	93
ลักษณะของผู้ที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวต่างกัน	96
ลักษณะของผู้ที่ถูกอบรมเลี้ยงดูต่างกัน	97
ลักษณะของผู้ที่ขัดแย้งกับผู้ปกครองในปริมาณและทิศทางที่ต่างกัน	98
ลักษณะของผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อบิดาและมารดาในปริมาณที่ต่างกัน	104
สรุปลักษณะของผู้ที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวต่างกัน	115
ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	117
ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตต่างกัน	119
ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพกายและสุขภาพจิตของวัยรุ่น	119
ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของวัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตต่างกัน	123
ลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของวัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตต่างกัน	125
สรุปลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตต่างกัน	130
ลักษณะของผู้ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน	131
ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน	131
ลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน ...	133
ลักษณะสุขภาพจิตของผู้ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน	136
สรุปผลเกี่ยวกับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม	140

บทที่ 4	การสรุปและอภิปรายผล
---------	---------------------

การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลัทธิฐาน	143
ความสำคัญของบิดาต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น	150
ความสำคัญของมารดาต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น	158

	หน้า
การถูกลอบรมเลี้ยงดูกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของวัยรุ่น	164
ความสอดคล้องระหว่างจริยธรรมของเด็กกับผู้ปกครอง	169
สุขภาพจิตและจริยธรรมของวัยรุ่น : การคาดถึงความเป็นสาเหตุและผล	174
ลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหาทางจริยธรรม	177
ลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต	179
ลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหาทางครอบครัว	180
ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยนี้	185
ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป	188
ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ	192
บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมจริยธรรมแก่วัยรุ่นไทย	192
บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย	195
แนวทางการพัฒนาครอบครัวของวัยรุ่นไทย	199
ภาคผนวก ก. แบบวัดที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	204
ภาคผนวก ข. การจำแนกลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	234
ภาคผนวก ค. รายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูลบางประการ	247
ภาคผนวก ง. รายชื่อโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือ	281
บรรณานุกรม	284

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของทัศนคติต่อบิดา โดยพิจารณาตามการ ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสั่น แบบใช้เหตุผลและปริมาณขัดแย้ง จำนวนผู้ถูกศึกษา 536 คน	106
ตาราง 2	ปริมาณการทํานายทัศนคติต่อบิดาและทัศนคติต่อมารดา โดยใช้ปริมาณ การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสั่น แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมร่วมกันเป็นตัว ทํานายในกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ	109
ตาราง 3	ปริมาณการทํานายและตัวแปรอิสระที่เข้าสู่การทํานายร่วมในการ วิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณของทัศนคติต่อบิดา ของวัยรุ่นบางประเภท ..	111
ตาราง 4	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของทัศนคติต่อมารดา โดยพิจารณาตาม การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสั่น แบบใช้เหตุผล และปริมาณขัดแย้ง จำนวนผู้ถูกศึกษา 536 คน	113
ตาราง 5	ปริมาณการทํานายและตัวแปรอิสระที่เข้าสู่การทํานายร่วม ในการวิเคราะห์ แบบถดถอยพหุคูณของทัศนคติต่อมารดาของวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ	116
ตาราง 6	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแสดงระดับสุขภาพกายและสุขภาพจิต ของวัยรุ่นในกลุ่มรวม และกลุ่มที่แยกประเภทตามลักษณะเดี่ยว	121
ตาราง 7	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแสดงระดับสุขภาพกายและสุขภาพจิต ของวัยรุ่นในกลุ่มที่แยกประเภทตามลักษณะ 2-3 ลักษณะพร้อมกัน	122

	หน้า
ตาราง 8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของลุ่มภาพจิตของวัยรุ่น เมื่อพิจารณาตามการถูกอบรมเลี้ยงดูสองแบบ และปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลของผู้ถูกศึกษา รวม 536 คน	126
ตาราง 9 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัวแปร กับลุ่มภาพกายในกลุ่มรวมและกลุ่มแยกประเภท	128
ตาราง 10 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัวแปร กับลุ่มภาพจิตในกลุ่มรวมและกลุ่มแยกประเภท	129
ตาราง 11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยพิจารณาตามการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสั่น แบบใช้เหตุผล และปริมาณขัดแย้งในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	135
ตาราง 12 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับลุ่มภาพกายและลุ่มภาพจิตของวัยรุ่นในกลุ่มรวมและกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ	138
ตาราง 13 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับลุ่มภาพกายและลุ่มภาพจิตในกลุ่มวัยรุ่นที่แยกย่อย	139
ตาราง 14 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (5 ตัว) และดัชนีเหล่านี้ร่วมกับลุ่มภาพจิต (7 ตัว) ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	141

บทที่ 1

บทนำ

ความนำ : ความสำคัญของลุ่มภาพจิต

ลุ่มภาพจิต เป็นลักษณะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งลักษณะหนึ่งของมนุษย์ นักจิตวิทยาหลายแขนงพบว่าลุ่มภาพจิตเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะอื่น ๆ และพฤติกรรมหลายประเภทของมนุษย์ โดยเฉพาะไอเซนค (Eysenck, 1970b, หน้า 60) นักจิตวิทยาคนสำคัญชาวอังกฤษในปัจจุบันเชื่อว่า ส่วนหนึ่งของลุ่มภาพจิตที่วัดได้เป็นลักษณะอาการทางประสาท ร่วมกับ ความเฉลียวฉลาดและความชอบเข้าสังคม จะช่วยให้เข้าใจบุคคลนั้นได้อย่างลึกซึ้ง และอาจใช้ทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลนั้นได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้ผู้ศึกษาจิตลักษณะของเฮอร์เชนอังกฤษ (Burt, 1965) พบว่า เด็กซึ่งต่อมากลายเป็นอาชญากรนั้น 63 เปอร์เซ็นต์ของเด็กเหล่านั้นครูเคยรายงานว่ามีลักษณะอาการทางประสาทอย่างสังเกตเห็นได้ชัดมาแต่ก่อน นอกจากนี้อาชญากรที่กำลังต้องโทษจำขังอยู่ ก็เป็นผู้ที่นักจิตวิทยาพบว่ามีลักษณะอาการทางประสาทมากกว่าบุคคลปกติ (อ้างอิง Eysenck, 1970a, หน้า 143 และ 196) ส่วนในประเทศไทยนั้นได้มีการวิจัยเกี่ยวกับลุ่มภาพจิตของผู้ที่มีพฤติกรรมที่ขัดสังคมหรือทำผิดกฎหมาย (ปรีชา ธรรมา และ ถาวร เกิดเกียรติพงศ์, 2516; พพนธ์ สัมมา, 2514; และ สุพจน์ กระจุกพิทย์, 2521) ซึ่งให้ผลวิจัยสอดคล้องกันว่า การมีลุ่มภาพจิตเสื่อมมิได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมที่ขัดกับสังคมของบุคคล แต่การมีลุ่มภาพจิตเสื่อมเป็นจุดอ่อนของบุคคล ซึ่งถ้าเขามีปัญหาอื่นเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้เขากลายเป็นปัญหาของสังคมไปได้โดยง่าย

ลุ่มภาพจิต นอกจากจะเกี่ยวข้องับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของสังคมดังได้กล่าวมาแล้ว ในทางตรงข้ามการมีลุ่มภาพจิตที่สมบูรณ์นั้นมีความสำคัญในการที่บุคคลจะทำตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมได้ดี เช่น ตามทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow, 1954; & 1965) ซึ่งกล่าวถึงขั้นต่าง ๆ ของความต้องการทางสรีระ ทางสังคม และทางจิตใจของบุคคล โดยที่ความต้องการทางจิตประเภทความต้องการความเป็นจริงแห่งตน (need for self-actualization) ซึ่งหมายถึงความต้องการที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่ตนมีอยู่ในการทำงานอื่นใดขั้นหนึ่งอย่างเต็มที่นั้นเป็นความต้องการขั้นสูงสุดที่บุคคลจะบรรลุได้โดยต้องผ่านการบำบัดความต้องการในขั้นที่ต่ำกว่าทั้งหมดมาก่อน ในขั้นต่ำนั้นมีความต้องการความมั่นคงปลอดภัยซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับลุ่มภาพจิตของบุคคล ฉะนั้นมาสโลว์ย่อมจะต้องมีความเชื่อว่า ลุ่มภาพจิตของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้บุคคลได้พัฒนาความต้องการไป

ถึงขั้นสูง อันจะทำให้บุคคลนั้นได้แสดงความรู้ความสามารถเฉพาะตัวได้อย่างเต็มที่ อันจะทำให้บุคคลประเภทนี้เป็นผู้ที่พร้อมจะพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคมไปในแนวที่ตนถนัดได้มาก ส่วนการวิจัยลักษณะและพฤติกรรมของเกษตรกรไทย เรื่องหนึ่งเกี่ยวกับทฤษฎีของมาส์โลว์ รายงานว่าเกษตรกรไทยผู้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ ในชุมชนของตน เป็นผู้ที่มีความต้องการความเป็นจริงแห่งตนสูงกว่าผู้ที่มิได้เข้าเป็นสมาชิก (เจดหล้า สุนทรวิภาต, 2521) ผลการวิจัยนี้แสดงว่า เกษตรกรไทยมีพฤติกรรมอันเหมาะสมในการพัฒนาประเทศ เป็นผู้ที่มีความต้องการทางจิตในขั้นสูง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของมาส์โลว์ดังกล่าว

นอกจากสุขภาพจิตจะมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์แล้ว สุขภาพจิตของบุคคลยังอาจมีบทบาทเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของเขา ในลักษณะที่เป็นสาเหตุ หรือ เป็นผล ในแง่รวมที่สุขภาพจิตอาจเป็นสาเหตุของการพัฒนาจริยธรรมนั้น นักจิตวิทยาบางคนมีความเห็นว่าการมีสุขภาพจิตเสื่อมจะทำให้บุคคลขาดความสนใจสภาพแวดล้อมรอบตัว มีการรับรู้และเรียนรู้ที่บิดเบือน และด้อยความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งถ้าบุคคลมีสุขภาพจิตเสื่อมติดต่อกันเป็นเวลานานและเริ่มตั้งแต่เด็ก อาจเป็นสาเหตุของการหยุดยั้งของพัฒนาการทางจริยธรรมได้มากดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป ส่วนการที่สุขภาพจิตเป็นผลของจริยธรรมนั้น ก็มีนักจิตวิทยาด้านจิตวิทยาอุปถัมภ์หลายท่านที่เชื่อว่า การที่บุคคลไม่สามารถบังคับตัวบังคับใจให้อยู่ในกรอบของสังคม (เป็นผู้ที่มีจริยธรรมต่ำ) จะทำให้เกิดความวิตกกังวลจนอาจกลายเป็นโรคจิตโรคประสาทไปได้ (Szasz, 1960) ซึ่งเห็นได้ว่าสุขภาพจิตอาจมีบทบาทสำคัญต่อจริยธรรมของบุคคลในหลายแง่มุม แต่การวิจัยในเรื่องนี้แทบจะไม่มีเลยในประเทศไทย ส่วนในต่างประเทศก็ยังมีน้อย ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งหวังที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตกับจริยธรรมของบุคคลด้วย

จะเห็นได้ว่านักทฤษฎี และนักวิจัยทางจิตวิทยาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศต่างก็เห็นความสำคัญของลักษณะสุขภาพจิตของบุคคล ทั้งในทำนองที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคม การพัฒนาสังคม และจริยธรรม ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งหวังที่จะศึกษาความสำคัญของสุขภาพจิต และลักษณะที่เกี่ยวข้องของวัยรุ่นไทยทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ทั้งในการป้องกันแก้ไขปัญหาสังคม และการส่งเสริมการพัฒนาบุคคลเพื่อการพัฒนาประเทศด้วย

วิธีการประเมินลุ่มภาพจิตของบุคคล

ลุ่มภาพจิต เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางและได้มีผู้รวบรวมความหมายเหล่านี้ ในแง่-
มุมที่แตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่การกำหนดเกณฑ์ลุ่มภาพจิตในเชิงจิตวิทยาซึ่งเจโฮดา (Jahoda, 1970)
ได้รวบรวมไว้ 6 ประเภทด้วยกัน ส่วนสก๊อต (Scott, 1970) ยังได้รวบรวมความหมายทางการ
วิจัยเกี่ยวกับลุ่มภาพจิตไว้อีก 6 ชนิด ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

ลุ่มภาพจิต เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความสำคัญในวิชาจิตวิทยามาก ทั้งในแง่ที่ว่า
ด้วยจิตวิทยาของบุคคลปกติ และจิตวิทยาของบุคคลที่ไม่ปกติ เจโฮดา (Jahoda, 1970) ได้รวบรวม
รวมเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาลุ่มภาพจิตของบุคคล ที่ใช้แพร่หลายอยู่ในวิชาจิตวิทยาได้ 6 ประเภทด้วยกัน
ประเภทแรกคือ ลุ่มภาพจิตในแง่ของ "ตน" (self) ซึ่งหมายถึงการยอมรับตนเอง ความมั่นใจใน
ตนเอง การยึดตนเองเป็นที่พึ่ง ความภาคภูมิใจในตน และความเคารพตนเอง ลุ่มภาพจิตในความ-
หมายของ "ตน" นี้ ใกล้เคียงกับความหมายของลุ่มภาพจิตประเภทที่สองคือ ในแง่ของความเป็นตัว
ของตัวเอง (autonomy) คือมีความเป็นอิสระจากอิทธิพลของสังคม ในการที่บุคคลจะตัดสินใจ โดย
ยึดมาตรฐานที่เป็นหลักประจำใจของตน มากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับกรอบของอิทธิพลภายนอก และผล
ของการตัดสินใจของผู้มีความเป็นตัวของตัวเองสูง จะปรากฏในรูปของการกระทำอย่างอิสระ ความ-
หมายของลุ่มภาพจิตที่กล่าวนี้ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับความหมายที่สามคือ ลุ่มภาพจิต หมายความว่า ความ-
สามารถควบคุมสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความหมายสองประการ คือ ความสำเร็จ และการปรับตัว ซึ่งอาจ
ปรากฏในรูปของ ความสามารถที่จะรัก ความพอเพียงในการทำงาน การเล่น และการมีความรัก
ความพอเพียงในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประสิทธิภาพในการสนองตอบการเรียกร้องของสถานการณ์
ต่าง ๆ ความสามารถในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเอง และประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา ความ-
หมายที่สามของลุ่มภาพจิตนี้ เป็นลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลมีพัฒนาการทางจิตใจถึงขั้นสูง และ
มีความสามารถที่จะรับรู้ความจริงได้อย่างถูกต้อง ลักษณะสองประการหลังที่กล่าวนี้ จึงกลายมาเป็นตัว
บ่งชี้ระดับลุ่มภาพจิตด้วย ฉะนั้นลุ่มภาพจิตจึงอาจหมายถึง ความเจริญเติบโต และพัฒนาการของบุคคล
ไปสู่ระดับสูง แสดงความเป็นจริงแห่งตน (self-actualization) โดยการพัฒนาความสามารถของ
ตนจนเต็มที่ ส่วนความหมายอีกประเภทหนึ่งของลุ่มภาพจิตคือ การรับรู้ตามความเป็นจริง ซึ่งหมายถึง

การรับรู้ที่ปราศจากความต้องการที่จะบิดเบือนความจริง มีความไวในการเข้าใจสังคม และความ
สามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเราได้ (empathy) ส่วนความหมายทางจิตวิทยาของลွှสภาพจิต
ซึ่งเป็นความหมายประเภทที่หก คือ บุรณาการของบุคคลิกภาพ ซึ่งหมายความว่าความผสมผสานเกี่ยว-
พันของกระบวนการทางจิตและคุณสมบัติต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งจะทำให้เกิดหน่วยรวม และความ-
ต่อเนื่องของบุคคลิกภาพของบุคคลนั้น ความหมายนี้เน้นความสัมพันธ์ของพลังจิตต่าง ๆ ของบุคคล
การที่บุคคลจะมองชีวิตในแง่รวมที่สอดคล้องกันเป็นหน่วยรวม และความสามารที่จะต้านทานความ-
เครียดได้

จะเห็นได้ว่าความหมายทางจิตวิทยาของลွှสภาพจิตที่เจโฮดาร์รวบรวมมานี้ เกี่ยวข้อง
กับการมีลွှสภาพจิตมากกว่าลွှสภาพจิตเสื่อม และเน้นที่สาเหตุ และกระบวนการทางจิตในการ
กำหนดลွှสภาพจิตของบุคคลซึ่งทำให้การศึกษา และการสร้างเครื่องมือวัดระดับลွှสภาพจิตตามความ-
หมายเหล่านี้ยากลำบาก นักวิจัยทางจิตวิทยาลွှสภาพจิตจึงพยายามที่จะกำหนดความหมายของลွှสภาพ-
จิต โดยใช้ผลที่เกิดขึ้นคือ อาการ หรือลักษณะทางจิตของบุคคลเป็นเกณฑ์ เพื่อสะดวกในการวัด
และการศึกษาลွှสภาพจิตของบุคคลเป็นจำนวนมากในคราวเดียวกัน สก็อต (Scott, 1970) ได้
รวบรวมความหมายทางการวิจัยเกี่ยวกับลွှสภาพจิตไว้ 6 ชนิดคือ ชนิดแรกลွှสภาพจิตอาจวัดได้จาก
ประสบการณ์ในอดีตของการรับการบำบัดทางจิต ซึ่งแสดงว่าบุคคลนั้นเคยป่วยเป็นโรคจิต และเคย
อยู่ในความดูแลของจิตแพทย์มาก่อน ความหมายนี้จะจำกัดจำนวนผู้เคยป่วยเป็นโรคจิตลงอย่างมาก
ตามบริการการรักษามีอยู่ในแต่ละชุมชน และไม่ได้สะท้อนให้เห็นธรรมชาติทางจิตของบุคคลได้ -
มากเท่าที่ควร ความหมายชนิดที่สองของลွှสภาพจิตคือ ปริมาณความมากน้อยที่บุคคลไม่สามารถที่จะ
ปรับตัวทางสังคม ซึ่งหมายถึงบุคคลที่สังคมตัดสินว่าเป็นผู้ที่เบี่ยงเบนไปจากปกติฐานของสังคม เช่น
เป็นอาชญากร ดิถยาเล่ห์พิต เคยฆ่าตัวตาย เคยหย่าร้าง หรือเคยทำคามผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ
อื่น ๆ เช่น หนีบ้าน พาลเกเร ปฏิบัติตนผิดกฎระเบียบ เป็นต้น ลุ่สภาพจิตในความหมายที่ผิด
ปกติฐานของแต่ละสังคมนี้ จึงอาจแตกต่างกันไปได้ในแต่ละสังคมด้วย เช่น บางสังคมอาจเห็น
ว่าการมีความรักร่วมเพศเป็นสิ่งที่ขัดต่อสังคม แต่ในบางสังคมก็ยอมรับและถือเป็นประเพณีปฏิบัติ
กันมาในสังคมนั้น ความหมายทางการวิจัยชนิดที่สามคือ ลุ่สภาพจิตอาจวัดได้ด้วยการตรวจอาการ
ทางจิต และอาจแบ่งบุคคลได้ตามระดับหรือปริมาณของลักษณะนี้เป็นหลายประเภท อย่างไรก็ตาม
เกณฑ์การตรวจลุ่สภาพจิตในปัจจุบันก็ยังขึ้นอยู่กับความรู้ความชำนาญของผู้ตรวจแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม

ความหมายทางการวิจัยชนิดที่สี่คือ ความรู้สึกส่วนตัวเกี่ยวกับการรับรู้ความลွ่ของบุคคล
วิธีวัดชนิดนี้คือการขอให้บุคคลประเมินตนเองในสภาพการณ์ปัจจุบัน ว่าตนมีความลွ่ มีพลัง มีความ
มั่นใจ และมีความกินดีอยู่ดีเพียงใด มีความพอใจหรือไม่พอใจในหน้าที่การงาน และในครอบครัว
ของตน และอาจเกี่ยวข้องกับการยอมรับตนเองด้วย อย่างไรก็ตามการให้บุคคลประเมินตนเองนั้น
อาจได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงเพราะความสามารถของผู้ตอบแต่ละคนในการประเมินตนเอง
นั้นแตกต่างกัน บางคนต้องการจะปิดบังความจริง บางคนอาจต้องการรายงานในเรื่องนี้ให้สอดคล้อง
กับรายงานของตนในเรื่องอื่น ๆ ด้วย คำตอบจึงอาจต่างจากที่เป็นจริงได้มาก นอกจากนั้นยังมิให้ผู้ให้
ความเห็นว่าการที่บุคคลรายงานว่าตนเองมีความลွ่มากในสภาพที่เลวร้าย ก็ย่อมแสดงว่าบุคคลนั้น
มีลู่ภาพจิตที่ผิดปกติ เพราะมีความลู่ที่จะรับรู้ความจริงทางสังคมได้ต่ำ ตามความหมายทาง
จิตวิทยาที่ได้กล่าวมาแล้ว ฉะนั้นการวัดลู่ภาพจิตด้วยการให้บุคคลประเมินตนเอง จึงให้ข้อมูลที่อาจ
ผิดพลาดได้มาก แต่อย่างไรก็ตามได้มีการพยายามที่จะทำให้เครื่องมือวัดลู่ภาพจิตประเภทนี้ให้ข้อมูล
ที่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ด้วยการตั้งคำถามในรายละเอียดเป็นด้าน ๆ ไป มากกว่าจะให้ผู้ตอบประเมินตน
เองโดยส่วนรวม เช่น แคมเบล (Campbell, 1976) และคณะ ได้ทำการสำรวจความรู้สึกกินดี
อยู่ในแง่ของจิตวิทยา โดยการสัมภาษณ์ชายและหญิง 2,164 คน โดยขอให้ผู้ตอบรายงานเกี่ยวกับ
ลู่ภาพจิตของตนในหลายแง่มุม คือ ความพอใจในชีวิตในด้านต่าง ๆ 10 ด้าน ความรู้สึกถึงคุณภาพ
ของชีวิตของตนโดยใช้คำคุณศัพท์ประกอบมาตราส่วนประเมินค่า (Semantic Differential Scales)
และการรับรู้ความเครียด ผลการวิจัยปรากฏว่าดัชนีทั้ง 3 ประเภทนี้ของบุคคลแต่ละประเภทไม่ล่อ-
คล้องกันเสมอไป ซึ่งแสดงว่าลักษณะทั้ง 3 ด้านนี้ของบุคคล เป็นลักษณะที่มีความเป็นเอกเทศต่อกัน
พอสมควร นอกจากนี้ต้นเหตุของลู่ภาพจิตทั้ง 3 ด้านนี้อาจแตกต่างกันได้มากด้วย

ส่วนความหมายทางการวิจัยของคำว่าลู่ภาพจิตชนิดที่ห้าซึ่งลู่ก๊อดได้รวบรวมมาคือ ความ-
ล้มเหลวในการปรับตัวทางนิมาน ซึ่งหมายถึงการรับรู้ความสามารถที่จะเจริญงอกงามไปในทิศทางที่สมควร
จะเป็น และการขาดความสามารถที่จะควบคุมสภาพแวดล้อม ซึ่งตรงกับความหมายทางจิตวิทยาหลาย
ประเภทที่เจโฮดาร์รวบรวมไว้ ดังได้กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตามความหมายนี้ก็ยังคงขาดความแจ่มแจ้งพอที่จะ
สร้างเครื่องมือวัดที่มีประสิทธิภาพลู่ได้

ความหมายทางการวิจัยของลุ่มภาพจิตชนิดสุดท้ายซึ่งได้รับความนิยมนั้น และมีปัญหาทางการวัดและการแปลความหมายน้อยกว่าชนิดอื่น ๆ คือ การประเมินลุ่มภาพจิตของบุคคลโดยการถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในชีวิตประจำวันและอาการทางจิตประเภทต่าง ๆ โดยให้บุคคลรายงานตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตน แต่มิได้ให้ผู้ตอบประเมินสถานการณ์ภาพรวมทางลุ่มภาพจิตของตน อย่างเช่นในความหมายชนิดที่สี่ที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อได้รับรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมและอาการทางจิตของผู้ตอบแล้ว ก็จะนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ได้จากการบำบัดโรคจิต และเกณฑ์จากการวิจัยอื่น ๆ เพื่อตีความหมายว่าบุคคลนั้นมีระดับลุ่มภาพจิตอย่างไร ในการให้คะแนนลุ่มภาพจิตแก่ผู้ตอบแต่ละคนนั้น ก็อาจมีวิธีการที่แตกต่างกันไปในแต่ละการวิจัย เช่น การรวมคำตอบรับเกี่ยวกับอาการปกติของบุคคลกับคำตอบปฏิเสธเกี่ยวกับอาการผิดปกติต่าง ๆ โดยให้น้ำหนักแต่ละอาการเท่าเทียมกัน หรือให้คะแนนแก่พฤติกรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมปกติ หรือพฤติกรรมที่นิยมในหมู่คนปกติ เป็นต้น วิธีการอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากที่กล่าวมานี้ก็ยังมีอีกบ้าง

จะเห็นได้ว่าลุ่มภาพจิตของบุคคลอาจศึกษาได้โดยพิจารณาที่สาเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งปรากฏออกมาเป็นอาการทางจิตและอาการทางสรีระ การวัดลุ่มภาพจิตโดยดูที่ผลซึ่งเกิดกับบุคคลก็มีหลายประเภทและหลายระดับ ตั้งแต่การศึกษาผลรุนแรงที่เกิดขึ้นจนบุคคลเป็นโรคจิตโรคประสาท ต้องเข้ารับการรักษา ไปจนถึงผลที่ยังไม่รุนแรงจนปรากฏเด่นชัดก็อาจวัดลุ่มภาพจิตได้โดยการให้ผู้นำนานาทางโรคจิตได้ตรวจอาการ ส่วนในบุคคลปกติก็อาจจะวัดอารมณ์และความรู้สึกซึ่งจะปรากฏในรูปของความวิตกกังวล ความหวาดกลัวจนเกินเหตุ และอาการทางสรีระเช่น อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ เป็นไข้ เบื่ออาหาร ฯ อันมีสาเหตุมาจากความเครียดที่เกิดขึ้นสะสมในชีวิตประจำวันของบุคคล (Ausubel, 1970) โดยอาจอธิบายได้ว่าอารมณ์เครียดเป็นสาเหตุของอาการทางสรีระของบุคคลด้วยการอ้างถึงบทบาทของฮอร์โมนบางชนิด (Selye, 1956 อ้างจาก Lazarus, 1969 หน้า 169-171)

การวัดลุ่มภาพจิตของบุคคลด้วยการวัดความวิตกกังวลทางด้านต่าง ๆ และการวัดอาการผิดปกติทางกายนี้ เป็นนิยามปฏิบัติการสองประเภทของลุ่มภาพจิตซึ่งมีผู้พบในการวิจัยหลายเรื่องว่า ปริมาณความวิตกกังวลและปริมาณหรือความถี่ของการป่วยไข้ของบุคคล มีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

กับความรู้สึกเป็นทุกข์ หรือการปราศจากความสุขของบุคคล (Wilson, 1967) ส่วนการวิจัยไทย เรื่องหนึ่งก็พบว่าอาการป่วยไข้ทางกายมีความสัมพันธ์กับอาการทางจิตของวัยรุ่นมากพอสมควร ($r = .51$, $df = 358$, $p < .001$ สุพจน์ ศักยพิทย 2521 หน้า 69)

ฉะนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า วิธีการวัดระดับสุขภาพจิตของบุคคลอย่างน่าเชื่อถือได้มากที่สุด หนึ่งคือ การวัดความรู้สึกวิตกกังวลในด้านต่าง ๆ และการสอบถามอาการป่วยไข้และการผิดปกติทางกายของบุคคล ซึ่งผลการวัดสองด้านนี้อาจนำมาพิจารณาร่วมกัน หรือแยกต่างหากจากกันก็ได้ การวิจัยนี้จึงเห็นสมควรที่จะวัดสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยด้วยการประเมินความรู้สึกวิตกกังวลในด้านต่าง ๆ ของผู้ตอบ และสอบถามอาการผิดปกติทางกายประกอบกัน ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดของเครื่องมือวัดสุขภาพจิตต่อไป และคาดว่าวัยรุ่นไทยที่ถูกศึกษาถึรายงานว่ามีอาการป่วยไข้ทางกายมากเพียงใดก็ย่อมจะรายงานว่ามีความวิตกกังวลมากเพียงนั้น

กรอบทฤษฎีกับสุขภาพจิตของเยาวชน

จากความหมายของสุขภาพจิตที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าความเสื่อมทางสุขภาพจิตนั้นอาจเกิดจากสาเหตุที่สำคัญได้หลายประการ คือ สาเหตุทางสรีระ สาเหตุทางจิตใจ และสาเหตุทางสังคม การมีสุขภาพจิตเสื่อมอาจเกิดขึ้นและลุกลามอย่างรวดเร็ว หรืออาจเกิดสะสมกันขึ้นทีละน้อยจนปรากฏอาการเด่นชัดในภายหลัง ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคลนั้น การมีสุขภาพจิตเสื่อมอาจเกิดขึ้นได้ในทุกระยะของชีวิตของบุคคล แต่มีหลายระยะใน-ชีวิตมนุษย์ที่อาจปรากฏอาการสุขภาพจิตเสื่อมได้มากกว่าระยะอื่น ๆ ของชีวิต เช่น ในระยะที่บุคคลมีความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และหรือทางสังคมอย่างมาก ซึ่งเรียกร้องให้บุคคลต้องปรับตัว แต่ถ้าจิตใจและสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยบุคคลก็อาจจะปรับตัวได้ยาก ระยะที่มักจะปรากฏปัญหาทางสุขภาพจิตคือ วัยรุ่น และวัยกลางคน (Lazarus, 1969 หน้า 29) อันมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ส่วนในบางวัฒนธรรม ระยะที่บุคคลอาจมีสุขภาพจิตเสื่อมเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ระยะแรกൾมรส และระยะแรกเกษียณอายุ เป็น-ต้น ในการวิจัยนี้จะศึกษาสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย โดยจะได้พิจารณาถึงสาเหตุของการที่บุคคลในวัยนี้ไม่สามารถปรับตัวได้

วัยรุ่นเป็นวัยที่บุคคลเปลี่ยนจากความเป็นเด็กเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ การศึกษาสู่สภาพจิตของวัยรุ่น มีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและการประยุกต์ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่น บุคคลได้รับอิทธิพลของครอบครัวสะสมกันมาโดยตลอด แต่หลังจากวัยนี้แล้วอิทธิพลของครอบครัวต่อบุคคลจะลดน้อยลง โดยเฉพาะในสังคมไทยนั้นครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของคนไทยมากมาตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ คนไทยจะผูกพันอยู่กับครอบครัวโดยเฉพาะบิดามารดาของตนจนแก่เฒ่า และอาจกล่าวได้ว่าครอบครัวไทยมีบทบาทสำคัญต่อจิตใจของคนไทยมากกว่าที่จะปรากฏในวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยเฉพาะในวัฒนธรรมของสังคมอุตสาหกรรม จะเน้นการศึกษาบทบาทและอิทธิพลของครอบครัวต่อจิตใจของคนไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง และอาจนำไปสู่ความเข้าใจและแนวทางส่งเสริมปรับปรุงคุณภาพของครอบครัวไทยต่อไปด้วย

ส่วนการศึกษาอิทธิพลของครอบครัวต่อบุคคลในวัยรุ่นนี้ นักวิชาการบางท่านอาจเห็นว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่เพื่อนมีบทบาทมากกว่า ถึงอย่างไรก็ยังไม่ได้มีข้อพิสูจน์ว่าครอบครัวมีความสำคัญน้อยกว่าเพื่อนของเด็กในช่วงวัยรุ่นนี้ แต่ตรงกันข้ามอิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อจิตใจเด็กนั้น เป็นสิ่งที่สะสมพอกพูนกันขึ้นตามอายุของเด็ก ดังจะเห็นได้ว่าการฝึกอบรมเด็กในวัย 2-4 ขวบจะยังไม่ปรากฏผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็กที่ศึกษาได้แน่ชัด จนกว่าเด็กนั้นจะมีอายุ 7-10 ปีขึ้นไป แต่ถ้ารอต่อไปจนถึงช่วงวัยรุ่น (อายุ 13-19 ปี) ผลอาจเด่นชัดยิ่งขึ้น นอกจากนี้วัยรุ่นในกลุ่มที่ศึกษานี้ยังเป็นบุคคลในสถานศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นต้องพึ่งพาครอบครัวของตนในการดำรงชีวิตและศึกษาเล่าเรียนเหมือนเด็กที่อายุน้อยกว่านี้อีกด้วย

ในส่วนนี้จะได้ประมวลทั้งทฤษฎีและผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อประกอบการพิจารณาว่าครอบครัวมีบทบาทต่อสุขภาพจิตและปัญหาของวัยรุ่นได้อย่างไรบ้าง โดยจะพิจารณาในวงกว้างก่อนว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวต่างประเทศนั้นมีปัญหาทางจิตและปัญหาทางสังคมแตกต่างกันเพียงใด หรือไม่ นอกจากนี้แล้วยังมีทฤษฎีใดที่สามารถอธิบายความเกี่ยวข้องกับระหว่างครอบครัว และสุขภาพจิตของเด็กได้บ้าง การพิจารณาในวงกว้างนี้เพื่อนำไปสู่การพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่อาจเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของเยาวชนไทยต่อไป

บทบาทของครอบครัวกับปัญหาของวัยรุ่น ครอบครัวได้เลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตทาง

กาย ส่วนทางด้านจิตใจของเด็กนั้นครอบครัวมีบทบาทเกี่ยวข้องทั้งทางด้านการเป็นที่พักทางใจและ
เป็นกำลังใจให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมใหญ่ แต่ในขณะที่เกี่ยวกับครอบครัวก็อาจเป็นต้นเหตุ
ของปัญหาทางสุขภาพจิตของเด็กด้วย นักจิตวิทยาเด็กได้กล่าวว่า ไม่มีหลักฐานที่ทำให้เชื่อว่าวัยรุ่น
มีปัญหาทางจิตมากกว่าวัยอื่น ๆ (Horrocks, 1962, หน้า 37) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบิดา-
มารดาต่อเด็กในวัยรุ่นก็อาจจะเป็นปัญหาโดยเริ่มมาตั้งแต่วัยทารกได้ แต่ในช่วงวัยรุ่นนี้ เด็กมี
ปัญหาที่แตกต่างจากวัยอื่น ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เพราะในช่วง
วัยรุ่นนี้เด็กเริ่มที่จะแยกตัวเป็นอิสระจากครอบครัวทั้งทางด้านความคิดและการกระทำ ซึ่งทำให้เกิด
ความลำบากในการปฏิบัติตนทั้งของวัยรุ่นเอง และบิดามารดาของวัยรุ่น กล่าวคือเด็กในช่วงวัยรุ่น
นี้ในบางครั้งก็จะกระทำตัวเป็นผู้ใหญ่ได้ แต่บางครั้งก็กลับเป็นเด็กอีก ส่วนบิดามารดาในบางครั้ง
ก็ปล่อยให้ลูกวัยรุ่นเป็นอิสระมากเกินไป และในบางครั้งก็ควบคุมมากเกินไป จึงอาจเกิดเป็นปัญหา
ภายในครอบครัวขึ้นได้ อย่างไรก็ตามนักจิตวิทยาเด็กพบว่าระยะวัยรุ่นนี้เด็กมีแรงสนใจสูงซึ่งช่วยให้
วัยรุ่นเรียนรู้ได้ง่ายและปรับตัวได้เร็ว (McCandless, 1970, หน้า 31)

การวิจัยในประเทศไทยหลายเรื่องก็แสดงว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเกี่ยวข้องกั
ปัญหาสุขภาพจิตและความสุขของวัยรุ่นไทย เช่น การวิจัยของนิภา พงศ์วิรัตน์ (2520) พบว่าวัยรุ่น
ที่อยู่ในครอบครัวที่สงบสุขนั้นรายงานว่ามีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง คำสอน
และวัฒนธรรม น้อยกว่าวัยรุ่นในครอบครัวที่ไม่สงบสุข และวัยรุ่นชายมีปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์
ภายในครอบครัวมากกว่าวัยรุ่นหญิง ส่วนในการวิจัยซึ่งศึกษาปริมาณความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ
ของนักเรียนวัยรุ่น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2518) ผลปรากฏว่านักเรียนวัยรุ่น
หญิงมีความวิตกกังวลเนื่องจากมารดาเป็นต้นเหตุมากกว่าวัยรุ่นชาย และนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบ-
ครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำมีความวิตกกังวลเนื่องจากบิดา และมารดาเป็นต้นเหตุ มากกว่า
วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า

ทฤษฎีการปรับตัวของอีริกสัน ตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นไปนั้น บุคคลมีการพัฒนาทางอารมณ์
เชิงสังคมและบุคลิกภาพไปจนตลอดชีวิต โดยบุคคลอาจเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้มากน้อยเพียงไรใน
ช่วงอายุใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ที่สำคัญที่สุดคือความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องแวดล้อมตน
ในช่วงนั้น ๆ ฉะนั้นในวัยทารกจนถึงวัยรุ่น ครอบครัวจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารภในการ
ปรับตัว (หรือสุขภาพจิต) ของบุคคลอย่างใกล้ชิด อีริกสัน (Erikson, 1959) ได้แบ่งขั้นตอนของ
การพัฒนาทางอารมณ์เชิงสังคมของบุคคลออกเป็น 8 ขั้น ซึ่งเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนอายุ 80 ปี ความ
จำเป็นที่จะต้องปรับตัวของบุคคลนั้น อีริกสันเห็นว่าส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย
ทางความรู้ความสามารถ และความเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม ส่วนการที่บุคคลจะปรับตัวได้
ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นที่มีต่อผู้แวดล้อมรอบตน โดยผู้แวดล้อมรอบตนจะสามารถ
ช่วยให้บุคคลปรับตัวได้อย่างราบรื่นหรือทำการขัดขวาง หรือผลักดันบุคคลไปในทิศทางที่ทำให้ปรับตัว
ไม่ได้ก็ได้ นอกจากนี้การที่บุคคลสามารถจะปรับตัวได้ดีเพียงไรในขั้นก่อน ยังมีอิทธิพลต่อความสามารถ
ปรับตัวในขั้นต่อไปของบุคคลนั้นด้วย ทฤษฎีของอีริกสันนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวในการวาง
พื้นฐานทางจิตใจให้แก่บุคคลตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นมา ในขั้นก่อนวัยรุ่นนั้นครอบครัวอาจจะให้กำลังใจ
ให้ความมั่นใจ และชักจูงใจให้ทารก เด็กเล็กและเด็กโตสามารถพัฒนาทางกล้ามเนื้อ และทางสติ
ปัญญา เสริมสร้างกำลังใจในงานให้เด็ก จนเด็กโตฝึกฝนจนเกิดความรู้ความชำนาญ และมีความ
ขยันขันแข็งที่จะทำสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะงานที่ตนชอบและถนัด ส่วนครอบครัวบางประเภทก็อาจจะ
เรียกร้องผลเกินเด็กมากเกินไป หรือโอบอุ้มเด็กมากเกินไปจนเด็กไม่สามารถเป็นตัวของตัวเอง เด็ก
รู้สึกว่าไม่มีใครเข้าใจตน และมีความเห็นขัดแย้งกับครอบครัวอยู่เสมอ เด็กไม่กล้าลองสิ่งแปลกใหม่
รู้สึกว่าตนเองไร้ฝีมือและความสามารถ และเมื่อเป็นเด็กโตก่อนวัยรุ่นก็กลายเป็นคนที่มีปมด้อย

เมื่อมาถึงขั้นวัยรุ่น (อายุ 13-19 ปี) เป็นขั้นการปรับตัวขั้นที่ 5 ตามทฤษฎีของอีริกสัน
ในช่วงอายุนี้มีสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระคือ ความต้องการทางเพศ
และความต้องการอิสระ ซึ่งทำให้วัยรุ่นดิ้นรน และต่อสู้กับกฎเกณฑ์ข้อบังคับทางสังคม ผู้ที่ปรับตัว
ได้จะเป็นผู้ที่แสดงความสมดุลระหว่างความต้องการของสังคมกับความต้องการส่วนตัว มีอิสระเสรี
พอสมควร แต่ก็ยังยอมรับคำแนะนำตักเตือนจากผู้ใหญ่ สามารถพัฒนาเอกลักษณ์แห่งอิโก้ (ego -

identity) ซึ่งหมายถึงการเข้าใจว่าตนเองเป็นใครกำลังจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด และจะเป็นที่ยอมรับนับถือของคนอื่นหรือไม่ มีความเชื่อและค่านิยมทางการเมือง คำสั่งนา และการเลือกอาชีพอย่างไร ส่วนผู้ที่ปรับตัวไม่ได้มักจะมีปัญหาทางจิตหรือมีปัญหาทางสังคม ฉะนั้นช่วงวัยรุ่นนี้ บุคคลยังต้องการความอบอุ่นและความเข้าใจจากครอบครัว การผ่อนคลายผ่อนเบาเพื่อฝึกความเป็นอิสระของบุคคล ฉะนั้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในช่วงวัยรุ่นนี้ จึงยังมีความสำคัญต่อสุขภาพจิตของเยาวชนอยู่มาก

การวิจัยเพื่อตรวจสอบสมมติฐานตามทฤษฎีของอีริกสันนี้ยังมีอยู่น้อย ทั้งนี้เป็นเพราะลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมนี้ ยังขาดเครื่องมือวัด และตัวแปรอิสระที่เหมาะสม อย่างไรก็ดีตามทฤษฎีนี้ได้อ้างถึงการเปลี่ยนแปลงทางสรีระของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังเกตและศึกษาได้ไม่ยากนัก ทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมของอีริกสันนี้ เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสุขภาพจิตมากที่สุดเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทฤษฎีนี้ช่วยให้เข้าใจว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่สำคัญต่อการปรับตัวของเด็ก โดยทฤษฎีของอีริกสันนี้กล่าวว่า เด็กต้องปรับตัวเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระและสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสรีระประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และพื้นฐานทางจิตใจแต่เดิมของเด็ก รวมสามปัจจัยนี้จะส่งผลร่วมกันต่อความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในแต่ละช่วงอายุ ความสามารถปรับตัว (หรือสุขภาพจิตที่ดี) ในทฤษฎีนี้หมายถึงการมีนิสัยรักงาน ขยันขันแข็ง มีความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อส่วนรวม และมีเกียรติยศแห่งตน แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตกับความลွ่งในชีวิต และการบรรลุถึงความเป็นจริงแห่งตนในขั้นสูง ซึ่งตรงกับความหมายทางบวกของสุขภาพจิตตามที่ได้อธิบายไปแล้ว

ฉะนั้นทฤษฎีของอีริกสันจึงมีประโยชน์ในการช่วยอธิบายความเกี่ยวข้องระหว่างครอบครัวกับสุขภาพจิตของบุคคลในวัยเด็ก ทฤษฎีนี้ได้เน้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักล้น溺愛 และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ตั้งแต่วัยเด็กเล็กจนถึงวัยรุ่น นอกจากนั้นทฤษฎีของอีริกสันได้ชี้ให้เห็นข้อขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับเด็ก ซึ่งอาจก่อให้เกิดวัฏกระตบอายุ และโดยเฉพาะในวัยรุ่น อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ยืดขวางความสามารถในการปรับตัวของเด็ก นอกจากนี้การปฏิบัติต่าง ๆ ของบิดามารดาต่อเด็ก

จะเป็นที่พอใจของเด็กเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการ และความสามารถในด้านต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมของเด็กด้วย ฉะนั้นการศึกษาที่ค้นคว้าของเด็กที่มีต่อบิดาและต่อมารดาของตนจะเป็นเครื่องช่วยให้อาจารย์พบภาพของครอบครัวที่มีต่อจิตใจเด็กได้มากยิ่งขึ้น ในตอนต่อไปจะได้ประมวลผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อหาข้อสรุปว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในรูปแบบ 3 ชนิดคือ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ความขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับบุตร และทัศนคติของบุตรต่อบิดาและต่อมารดา มีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของบุตรอย่างไร การใช้ดัชนี 3 ประเภทนี้เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สอดคล้องกับความคิดของ (Schaffer, 1965 และ โกลด์มัน (Goldin, 1969) ผู้ใช้ดัชนีการรายงาน - การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ของเยาวชน ลีวัน เจคอบ (Jacob, 1975) ใช้ความขัดแย้งและความรู้สึก หรืออารมณ์ที่แสดงออกของเยาวชนเมื่ออยู่กับบิดามารดา เป็นดัชนี 2 ประเภทที่แสดงถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าดัชนี 3 ประเภทที่ใช้ในการวิจัยที่กำลังรายงานนี้จึงมีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการได้เป็นอย่างดี

การอบรมเลี้ยงดูกับสุขภาพจิตของเยาวชน

ถ้าต้องการจะพิจารณาว่าการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตของเด็กมากน้อยเพียงไรนั้น ควรจะได้พิจารณาก่อนว่าลักษณะการมีสุขภาพจิตเสื่อมอย่างรุนแรงจนเป็นโรคจิตโรคประสาทของเด็กนั้น ครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะในกรณีหลังนี้ ถ้าอิทธิพลของครอบครัวมีความสำคัญจริง ก็ย่อมจะต้องรุนแรงกว่าในกรณีแรก จนเห็นได้ชัดเจน ผู้ที่ป่วยเป็นโรคจิตโรคประสาทซึ่งเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลหรือตามคลินิกนั้น อาจเป็นโรคทางจิตต่าง ๆ กันได้หลายประเภท ในการจัดประเภทของโรคทางจิตครั้งสุดท้ายใน ค.ศ. 1977 ได้การจัดประเภทโรคทางจิตแบบ DSM - II ซึ่งเป็นการผสมผสานการจัดประเภทของสมาคมจิตแพทย์อเมริกันและขององค์การอนามัยโลกของสหประชาชาติ ใน DSM - II ได้แบ่งโรคทางจิตเป็น 10 ประเภท และในบางประเภทก็แบ่งย่อยลงไปอีกหลายชนิด (Harmatz, 1978, หน้า 34-37) ที่จะนำมากล่าวในที่นี้คือโรคประสาท (Neuroses) โรคจิตประเภท (Schizophrenia) ซึ่งเป็นโรคย่อยในประเภทโรคจิต (Psychoses) นอกจากนั้นจะกล่าวถึงความผิดปกติทางบุคลิกภาพ ซึ่งจะรวมปัญหาทางเพศ การติดยาเสพติด

และอื่น ๆ

ครอบครัวกับโรคจิตโรคประสาทในเยาวชน การศึกษาลักษณะของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการเป็นโรคจิตโรคประสาทของเด็กนั้น เริ่มจากการที่จิตแพทย์สนใจต้นเหตุของโรคเหล่านี้ จึงทำการค้นคว้าด้วยการสัมภาษณ์ผู้ป่วยและครอบครัวในขณะที่ตรวจอาการ และขณะทำการรักษา เมื่อได้ข้อมูลมาก็เขียนรายงานไว้ตลอดคล้อยกันไปว่า ลักษณะของครอบครัว ลักษณะของมารดา และวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ป่วยเป็นโรคจิตนั้นมีความไม่เหมาะสมต่างกัน ๆ หลายประการ แต่ความเป็นจริงแล้วการจะสรุปว่าลักษณะใดของครอบครัวเกี่ยวข้องกับความคิดปกติกในจิตใจของเด็กนั้น ผู้วิจัยจะต้องเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ในครอบครัวของเด็กป่วยกับครอบครัวของเด็กปกติก่อน เมื่อพบว่าครอบครัวของเด็กป่วยแตกต่างจากครอบครัวของเด็กปกติทางด้านใด จึงสรุปได้ว่าลักษณะนั้นของครอบครัวอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับความคิดปกติทางจิตใจของเด็ก

แฟรงค์ (Frank, 1965) ได้ประมวลผลการวิจัยกว่า 60 เรื่อง ที่เกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวในการกระตุ้นโรคจิตโรคประสาทของเด็ก โดยได้รวบรวมการวิจัยที่กระทำในช่วง 30 ปี เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1930 ซึ่งเป็นการวิจัยรุ่นแรก ๆ ทางด้านนี้ และมีการวิจัยเชิงคุณภาพมากกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ ทำให้มีข้อจำกัดในการเปรียบเทียบปริมาณเพื่อหาลำเหตุ ฉะนั้นจึงมีรายงานผลการศึกษารอบครัวของเด็กป่วย ที่มิได้นำมาเปรียบเทียบกับครอบครัวของเด็กปกติอยู่มาก และผลที่พบมักจะสอดคล้องกับความคาดหมายของผู้ทำการศึกษา ว่าครอบครัวโดยเฉพาะมารดามีพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างผิดปกติ อันอาจเป็นต้นเหตุของการป่วยของบุตรในครอบครัวนั้น แต่ในการประมวลผลการวิจัยที่มีการเปรียบเทียบระหว่างครอบครัวที่มีเด็กป่วย กับครอบครัวของเด็กปกติ กลับพบว่าลักษณะของมารดาของเด็กป่วย ก็คล้ายคลึงกับลักษณะมารดาของเด็กปกติ นอกจากนั้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ครอบครัวของเด็กป่วยใช้ ก็ปรากฏในครอบครัวของเด็กปกติมากเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นยังพบว่าในครอบครัวของเด็กที่มีปัญหาทางจิตใจต่างชนิดกัน เช่น เป็นโรคจิตเภท โรคประสาท หรือมักมีปัญหาทางพฤติกรรมเช่น ดื้อยาเล่ห์พิสด หรือเป็นยวอาชญากรนั้น การประมวลผลการวิจัยของแฟรงค์ก็แสดงว่า ครอบครัวมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กคล้ายคลึงกัน เช่น มารดาปกป้อง

คุ้มครองลูกมากเกินไป มารดาใช้อำนาจต่อลูกมาก มารดาปฏิเสธบุตรมาก เป็นต้น จนกระทั่ง
ไม้อาจจะใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวเป็นเครื่องทำนายชนิดของโรคทางจิตใจของเด็ก
ได้

ถึงแม้ว่าการวิจัยเรื่องครอบครัวกับสุขภาพจิตของเด็ก ที่กระทำในช่วงแรกนี้ก็ยังมิ
ได้ให้ข้อสรุปที่ชัดเจน แต่ก็ปรากฏฐานของการวิจัยในระยะหลัง และเมื่อมีผลการวิจัยในช่วง
หลังมาสังเกตเพิ่มเติมเข้าอีก ก็สามารถจะนำมาสร้างเป็นหลัก หรือทฤษฎีได้ ทฤษฎีเหล่านี้ก็จะ
ให้ประโยชน์ในการชี้แนวทางการค้นคว้าวิจัยต่อไป

ทฤษฎีครอบครัวกับโรคทางจิตนั้นมีหลายประเภท ทั้งที่เป็นทฤษฎีจิตวิเคราะห์ซึ่งเกี่ยว
กับโรคประสาท และทฤษฎีอื่น ๆ ซึ่งสร้างจากผลการวิจัยเกี่ยวกับโรคจิตเภท ผู้ที่ป่วยเป็นโรค-
ประสาท (Neurosis) นั้นมีอาการสำคัญคือ ความวิตกกังวลซึ่งจะทำให้ผู้ป่วยรู้สึกทุกข์ทรมานด้วย
ความกลัว และต้องการที่จะหลุดพ้นจากความวิตกกังวลนั้นโดยใช้ความพยายามทุกวิถีทาง จึงทำ
ให้เกิดความผิดปกติในชีวิตประจำวัน ฟรอยด์บิดาของทฤษฎีจิตวิเคราะห์กล่าวว่า โรคประสาท
หมายถึงความพิการของบุคคลทางด้านความสามารถที่จะรัก และความสามารถที่จะทำงาน ความ-
สามารถที่จะรัก หมายความว่า ความเข้าใจผู้อื่น ความใกล้ชิดสนิทสนม ความเชื่อถือไว้วางใจ
ความพอใจในความสุขของผู้อื่น รวมทั้งการมีความรักทางเพศด้วย ส่วนความสามารถใน
การทำงาน หมายความว่าความพยายามที่เกิดผลทำให้ชีวิตมีความหมาย และเป็นชีวิตที่ก่อประโยชน์
ทฤษฎีจิตวิเคราะห์กล่าวว่า โรคประสาทเกิดจากการที่เด็กไม่สามารถจะปรับตัวได้ในขั้นใดขั้นหนึ่ง
หรือหลายขั้นของพัฒนาการทางจิตเชิงเพศ ทั้งนี้ก็เพราะการปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูไม่
เหมาะสมกับจิตใจของเด็ก เช่นในขั้นสิ่งที่เด็กต้องการมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ก็จะทำให้เกิด
ปัญหาขึ้นได้ ส่วน فروม (Fromm) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีที่แตกนอไปจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ได้เน้น-
บรรยายคุณค่าทางสังคมของครอบครัว โดยเฉพาะที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรว่าเป็นสาเหตุของโรค-
ประสาทในเด็ก (อ้างจาก Lazarus, 1969, หน้า 320 ถึง 324)

ส่วนโรคจิตเภท (Schizophrenia) นั้นเป็นโรคจิตชนิดหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะของการ
คิด การรับรู้ และอารมณ์ที่ผิดปกติ ทำให้ผู้ป่วยมีโลกทัศน์ที่บิดเบือนไม่ตรงกับความเป็นจริง มี
การพูด และการกระทำที่ไม่ต่อเนื่อง และไม่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตน นอกจากนั้นผู้ป่วย

ยังอาจมีอาการประสาทมลอนอย่างมากด้วย ทฤษฎีครอบครัวกับโรคจิตเภทนี้ส่วนใหญ่ได้มาจากการประมวลสรุปผลการค้นคว้าวิจัยที่กระทำในช่วงก่อน ค.ศ. 1970 (Mishler & Waxler, 1970) โดยผู้ประมวลผลการวิจัย ได้แบ่งแนวคิดหรือทฤษฎีออกเป็น 3 กลุ่ม ทฤษฎีแรกของเบทสัน (Bateson) และคณะกล่าวว่า โรคจิตเภทในเด็กเกิดจากการที่สมาชิกที่สำคัญของครอบครัว โดยเฉพาะมารดา ได้ลงโทษทั้งการกระทำและไม่กระทำพฤติกรรมหนึ่งของบุตร จนทำให้เด็กไม่ทราบว่าตนควรจะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้น แต่ในขณะที่เด็กก็บังคับไม่ให้เด็กหลีกเลี่ยงไปจากสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ ส่วนทฤษฎีของลิดซ์ (Lidz) และคณะ ได้เน้นที่พฤติกรรมของสมาชิกทุกคนในครอบครัวซึ่งมีการกระทำที่ไม่เหมาะสมกับอายุและเพศของตน จึงปลูกฝังให้เด็กคิดอย่างไม่ถูกเหตุผล และมีโลกทัศน์ที่บิดเบือนจากความเป็นจริง ส่วนทฤษฎีของวินน์ (Wynne) และคณะกล่าวว่า ถ้าครอบครัวไม่ได้สร้างสภาพที่มั่นคง และล่อนบทางทางสังคมที่ถูกต้องให้แก่เด็ก ตรงกันข้ามถ้าครอบครัวมีการสื่อสารกันอย่างขาดตอน ขณะสนทนากันก็ขาดสมาธิ เปลี่ยนความสนใจไปยังสิ่งอื่นบ่อย ๆ จะทำให้เด็กพัฒนาทางความคิดไปในทำนองที่ขาดความต่อเนื่อง และกระจัดกระจายซึ่งเป็นอาการหนึ่งของ โรคจิตเภท

จะเห็นได้ว่าบทบาทของครอบครัวต่อการเกิดโรคจิตเภทของเด็กนั้น มีหลายด้าน เช่น การคิดการพูดและพฤติกรรมอย่างอื่น ๆ ของบิดามารดา แบบแผนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรักสนับสนุนน้อย และการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการให้รางวัลและลงโทษเด็ก ประกอบกับการควบคุมเด็กอย่างมาก จนเด็กไม่สามารถหลีกเลี่ยงออกจากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาได้อย่างไรก็ตามข้อสรุปเหล่านี้ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับกันอย่างแน่นอนจนกว่าจะมีผลการวิจัยทางด้านนี้มาสนับสนุนมากกว่านี้

ในช่วงหลังนี้ได้มีการวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวกับโรคจิตเภทหลายเรื่อง ที่น่าสนใจ เช่นการวิจัยของกลาสเซอร์ (Glaser, 1977) ผู้ศึกษาลักษณะการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรวัยผู้ใหญ่ตอนต้นผู้ป่วยเป็นโรคจิตเภท 10 ครอบครัวเปรียบเทียบกับครอบครัวปกติอีก 10 ครอบครัว ผู้วิจัยสร้างสถานการณ์ขึ้นโดยใช้ภาพยนตร์หมึกเป็นสื่อกระตุ้นหลายภาพ แล้ววัดลักษณะการสื่อสารใน 3 สภาวะคือ สภาวะที่วัดสมาชิกครอบครัวทีละคน วัดบิดามารดาด้วยกัน และบิดามารดากับบุตร

โดยอืดเสียแล้วไปทำการวิเคราะห์ภายหลัง ผลปรากฏตามคาดหมายว่า ครอบครัวยุคใหม่ที่มีการสื่อสารที่ผิดปกติ มากกว่าในครอบครัวที่ไม่มีการสื่อสาร และการสื่อสารที่ผิดปกติพบในการวัดทั้ง 3 สภาวะที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนั้น การวิจัยนี้ได้กระทำเพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่ขัดแย้งกัน 2 ข้อคือ สมมติฐานแรกที่ว่า การสื่อสารที่ผิดปกติของบิดามารดาเป็นสาเหตุทำให้เด็กเป็นโรคจิตเภท ส่วนสมมติฐานที่สองว่า การมีเด็กป่วยเป็นโรคจิตเภททำให้สมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัวต้องสื่อสารด้วยอย่างผิดปกติ ในการวิจัยนี้พบผลว่าในสภาพที่บิดามารดาถูกวัดเป็นคู่ตามลำพังนั้น มีการสื่อสารที่ผิดปกติ มากกว่าเมื่ออยู่ในสภาพการวัดที่มีบิดามารดาและบุตรรวมกัน ผลนี้พบในครอบครัวที่ป่วย (และในครอบครัวปกติด้วย) ผู้วิจัยได้สรุป(อย่างไม่มีนัย)ว่าผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานข้อแรกที่ว่า การสื่อสารที่ผิดปกติของบิดามารดาเป็นสาเหตุทำให้เด็กเป็นโรคจิตเภท

การวิจัยของแกลล์เชอร์ที่กล่าวมานี้ ศึกษาตัวแปรตามทฤษฎีของวินน์ และคณะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว การวิจัยของเดลล์ (De11, 1977) ก็ศึกษาตัวแปรในทฤษฎีเดียวกันนี้ โดยเปรียบเทียบแบบแผนการติดต่อสื่อสารของสมาชิกในครอบครัวจิตเภท 9 ครอบครัว กับครอบครัวปกติ 10 ครอบครัว ทุกครอบครัวมีบุตรชายผู้มีความอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นทั้งสิ้น สถานการณ์มาตรฐานที่ใช้ในการวัดลักษณะการสื่อสารคือ การทายปริศนาว่าวัตถุชิ้นคืออะไร หลังจากได้ฟังคำบรรยายลักษณะของวัตถุนั้น โดยมีการวัดผู้ป่วยและสมาชิกในครอบครัวที่ละคนตามลำพังกับผู้ทดลอง และวัดในขณะที่ทายร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว ตัวแปรตามคือ ความถูกต้องของการทาย ปริมาณความเหมาะสมในการสร้างสิ่งกีดขวางเมื่อได้รับทราบลักษณะต่าง ๆ ของวัตถุ และเมื่อมีการทายต่าง ๆ ในเรื่องนั้นมาก่อน ผลปรากฏว่าบิดา มารดา และบุตรจากครอบครัวที่มีบุตรเป็นโรคจิตเภทนั้นมีความสามารถในการสร้างสิ่งกีดขวาง และการทายอย่างถูกต้องต่ำกว่าคนประเภทเดียวกันที่มาจากครอบครัวปกติ แต่การทายปริศนาร่วมกันมิได้ทำให้สมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยมีลักษณะการสื่อสารที่แตกต่างไปจากในครอบครัวปกติ

ผลการวิจัยของแกลล์เชอร์และของเดลล์นี้มีความสอดคล้องในผลการวัดสมาชิกที่ละคน กล่าวคือการวิจัยทั้งสองพบว่าบิดาในครอบครัวที่มีผู้ป่วย สื่อสารผิดปกติมากกว่าบิดาในครอบครัวปกติ ในขณะที่เปรียบเทียบมารดาจากครอบครัวทั้งสองประเภทก็พบผลเช่นเดียวกับบิดา และในกรณีนี้-

เปรียบเทียบบุตรจากครอบครัวทั้งสองประเภทก็พบผลเช่นเดียวกันนี้ แต่ผลวิจัยที่ขัดแย้งกันคือ เมื่อวัดทั้งครอบครัว แกลล์เชอร์พบว่า ครอบครัวที่มีบุตรป่วยมีการสื่อสารที่ผิดปกติมากกว่าครอบครัวปกติ แต่เดลล์ไม่พบความแตกต่างนี้ จึงทำให้แกลล์เชอร์ยอมรับอิทธิพลของความผิดปกติของบิดามารดาที่ส่งผลมายังบุตร ส่วนเดลล์ยังไม่มีหลักฐานที่จะสรุปได้เช่นนี้ ฉะนั้นผลการวิจัยของแกลล์เชอร์จึงสนับสนุนทฤษฎีของวินนิคอกกว่าผลการวิจัยของเดลล์

การติดตามวิธีการและผลการวิจัยความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับโรคทางจิตของบุตรนั้น หลังจากแฟรงก์ได้ประมวลผลการวิจัยกว่า 60 เรื่องในช่วง 30 ปีแรกแล้ว (Frank, 1965) หลังจากนั้นอีก 10 ปี เจคอบ (Jacob, 1975) ก็ได้ประมวลผลการวิจัยอีก 57 เรื่องในช่วง 15 ปีต่อมา งานวิจัยในช่วงหลังนี้ส่วนใหญ่นิยมใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมโดยตรง เพื่อวัดพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารกันภายในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ แต่งานวิจัยในช่วงแรกใช้วิธีการให้ตอบแบบวัด หรือสัมภาษณ์เป็นสำคัญ ได้มีผู้ให้ความเห็นว่า วิธีการวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแบบสังเกตพฤติกรรมโดยตรงในสถานการณ์มาตรฐานเป็นวิธีการที่ให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากกว่าวิธีการรายงานโดยตนเอง (Fontana, 1966; และ Jacob, 1975) แม้เหตุผลแวดล้อมเกี่ยวกับวิธีการวัดตัวแปรทั้งสองวิธีจะสนับสนุนความคิดนี้ แต่ข้อสรุปจากผลการวิจัยทั้งหลายเท่าที่ได้มีการประมวลมาสองครั้งนี้ยังไม่สนับสนุนความคิดนี้เท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะการวิจัยที่เจคอบรวบรวมมาซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการวัดการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวแบบสังเกตทางตรงนั้น ก็ยังให้ข้อสรุปที่ขัดแย้งและสับสนมากพอ ๆ กับการวิจัยที่แฟรงก์ประมวลมา ซึ่งใช้วิธีการรายงานด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้นความไม่กระจ่างชัดในความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับโรคทางจิตของบุตร จึงอาจจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของวิธีการวัดตัวแปรมากดังที่มีผู้คาดไว้

แต่ความจริงแล้ว การที่มีผลการวิจัยทั้งหลายที่ได้ประมวลมาไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของลักษณะของครอบครัวกับการป่วยเป็นโรคทางจิตของบุตรอย่างเด่นชัดเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะการวิจัยเหล่านี้เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีผู้ป่วยกับครอบครัวปกตินั้น ครอบครัวทั้งสองประเภทนี้ยังแตกต่างกันทางด้านอื่น ๆ อีกด้วย จึงทำให้การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 2 ประเภทนี้ให้ผลที่สับสน คือมีทั้งผลที่สนับสนุนสมมติฐาน ผลที่ตรงข้ามกับสมมติฐาน

และการวิจัยอีกจำนวนหนึ่งไม่พบความสัมพันธ์ในทางใดทั้งสิ้น

เจคอบ (Jacob, 1975) พบว่า ถ้าผู้วิจัยเปรียบเทียบครอบครัวที่แตกต่างกันเฉพาะตัวแปรอิสระที่ต้องการศึกษา (ป่วยกับปกติ) และควบคุมตัวแปรเกินอื่น ๆ เช่น อายุ เพศ และลำดับการเกิดของบุตรที่ศึกษา ระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ขนาดของครอบครัว และอายุของบิดามารดา เป็นต้น ให้คงที่ในครอบครัวทั้งสองประเภทนั้นแล้ว จะทำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีผู้ป่วย แตกต่างจากความสัมพันธ์ในครอบครัวปกติอย่างเด่นชัด

ในการวิจัยนี้ไม่สามารถที่จะศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของวัยรุ่นในโรงเรียน ด้วยวิธีการสังเกตทางตรงในสถานการณืมาตรฐานได้ แต่จะใช้วิธีการให้ตอบแบบวัดต่าง ๆ โดยจะมีการวัดปริมาณความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ด้านด้วยกันดังจะได้กล่าวต่อไป นอกจากนี้ยังจะได้ใช้ตัวแปรเกินบางตัวข้างบนนี้ เช่น อายุ เพศ และระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวเป็นตัวแปรคงที่ และในบางกรณีเป็นตัวแปรอิสระเพิ่มเข้าไปด้วย ซึ่งจะทำให้สามารถควบคุม และศึกษาอิทธิพลของตัวแปรเกินเหล่านี้ได้ดังที่เจคอบได้แนะนำไว้ดังจะได้กล่าวรายละเอียดในทบทวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ในการประมวลผลการวิจัยความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับโรคทางจิตของบุตร ที่เจคอบ (Jacob, 1975) ได้กระทำมานี้ เจคอบเคยพบว่าการวิจัยส่วนใหญ่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวใน 4 ด้านคือ ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว การแผ่อำนาจควบคุมความรู้สึกนึกและใกล้ชิด และความเข้มแข็งในการติดต่อสื่อสารกัน เจคอบสรุปว่าด้านที่ครอบครัวที่มีผู้ป่วยกับครอบครัวปกติแตกต่างกันอย่างชัดเจนที่สุดคือ ด้านความรู้สึกนึกใกล้ชิดกันระหว่างบิดามารดากับบุตร โดยครอบครัวปกติแสดงความสัมพันธ์ทางบวกมากกว่า ประเมินสมาชิกอื่นทางบวกมากกว่า พุดตลกในครอบครัวมากกว่า แสดงความรู้สึกทางบวกมากกว่า ปลอดภัยความเครียดมากกว่า และสื่อสารกันในทำนองสนับสนุนมากกว่าสมาชิกในครอบครัวที่มีบุตรป่วย นอกจากนี้สมาชิกในครอบครัวปกติยังวิพากษ์วิจารณ์กันน้อยกว่า และว่ากล่าวเสียตลกกันน้อยกว่าสมาชิกในครอบครัวที่มีผู้ป่วยด้วย ทำให้สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์แบบรักสนับสนุนระหว่างบิดามารดากับบุตรนั้นปรากฏในครอบครัวปกติมากกว่าในครอบครัวที่มีบุตรป่วยด้วยโรคจิต

ส่วนเรื่องของบทบาทของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีปัญหาทางจิตและพฤติกรรม ซึ่งมีการวิจัยมาเมื่อไม่นานมานี้ คือการวิจัยของซิลเบอร์เบิร์ก (Silberberg, 1977) ผู้ศึกษาพฤติกรรม การพูดและคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และลูกวัยรุ่นที่มีปัญหาทางอารมณ์ 10 ครอบครัว ดิทยาเล่าติด 10 ครอบครัว และปกติอีก 10 ครอบครัว โดยได้สัมภาษณ์ตามแบบ ที่กำหนดไว้ครอบครัวละหนึ่งชั่วโมง และมีผู้ตัดสิน 3 คนนั่งอยู่หลังกระจกที่มองเห็นทางเดียว ผล- ปรากฏว่าครอบครัวปกติแตกต่างจากครอบครัวผิดปกติทั้งสองประเภทในหลายด้านคือ ปริมาณการปรัก- ปรำถูกว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาภายในครอบครัว ความสามารถในการตัดสินใจร่วมกัน ปริมาณการ- ปฏิสัมพันธ์ ความเข้มแข็งในการติดต่อสื่อสารกัน อิสระในการแสดงออก และความร่วมมือกัน ข้อ- ควรสังเกตคือ ครอบครัวของเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ กับครอบครัวของเด็กที่ดิทยาเล่าติดนั้นมีความ คล้ายคลึงกันมากในด้านต่าง ๆ ที่ศึกษา

จะเห็นได้ว่านักจิตวิทยาและจิตแพทย์ได้ให้ความสำคัญแก่ครอบครัวเป็นอย่างมากในการ ศึกษาต้นเหตุของโรคจิตโรคประสาทในเยาวชน และได้มีการวิจัยในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาที่ยืนยัน ว่าความเชื่อนี้อาจเป็นความจริง อย่างไรก็ตามการวิจัยบทบาทของครอบครัวต่อการเป็นโรคจิตโรค- ประสาทในประเทศไทยนั้นยังไม่พบ แต่ที่พบว่ามีอยู่บ้างคือการวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและบุคลิก- ภาพกับพฤติกรรมที่ผิดปกติประเภทต่าง ๆ ในเด็กไทย และบทบาทของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับลู่ภาพ- จิต และการปรับตัวของเด็กปกติ ดังจะได้กล่าวต่อไป

ครอบครัวกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่ผิดปกติของเยาวชน บุคลิกภาพที่ผิดปกติ (per- sonality disorders) และพฤติกรรมที่ผิดปกติ (behavioral disorders) เป็นโรคทางจิต- สองประเภทที่มีลักษณะและอาการที่แตกต่างกันตามการแบ่งในระบบ DSM - II บุคลิกภาพที่ผิดปกติ หมายความว่า แบบแผนพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นความไม่สามารถจะปรับตัวได้ของบุคคล เป็นอาการ ที่เกิดมานานและอาจคงอยู่ตลอดชีวิตจะเกิดสะสมมาตั้งแต่เด็ก แล้วปรากฏอาการเด่นชัดในช่วงวัยรุ่น หรือก่อนหน้านั้น บุคลิกภาพที่ผิดปกติมีหลายประเภท เช่น พฤติกรรมขัดแย้งรุนแรง ความก้าว- ร้าย หรือการยอมอ่อนตาม การดิทยาเล่าติด และพฤติกรรมทางเพศที่เบี่ยงเบน เช่น การแต่ง- ตัวเป็นเพศตรงข้าม ส่วนอาการสีกเพศนั้นคือการมีกิจกรรมทางเพศกับบุคคลที่เป็นเพศเดียวกันกับตน

สีกเพคนี้เดิมก็ถูกนับเป็นโรคทางจิตประเภทหนึ่ง แต่ในการจัดระบบโรคทางจิตครั้งล่าสุดนั้น ใน DSM - II ได้พบว่า สีกเพคเป็นลักษณะที่ผิดปกติ แต่ก็มิใช่ที่ไม่เห็นด้วยในเรื่องนี้มากนัก

ส่วนโรคทางจิตประเภทพฤติกรรมที่ผิดปกติ นั้น มีลักษณะเป็นอาการที่รักษายากกว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นคร่าว แต่พฤติกรรมผิดปกติที่มีความรุนแรงน้อยกว่าโรคทางจิตประเภทอื่น ๆ เช่น โรคจิต โรคประสาท หรือโรคบุคลิกภาพผิดปกติ พฤติกรรมผิดปกติ หมายถึงอาการก้าวร้าว - เกินควร ชี้อาย ขาดความสนใจเอาใจใส่ มีกิจกรรมมากเกินควร รวมทั้งพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย ด้วย

โรคบุคลิกภาพผิดปกติ และโรคพฤติกรรมผิดปกติในเด็กนั้น ถ้าสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมของเด็ก ล้มหายในครอบครัวของผู้ป่วยมักเป็นผู้ที่นักจิตวิทยาทางจิตวิทยาปกติ เห็นว่าเป็นผู้ก่อให้เกิด และกระตุ้นโรคทางจิตของเด็กอย่างสำคัญโดยที่บิดามารดาอาจกระทำตนเป็นตัวอย่างในทางที่ผิดปกติแล้วเด็กเลียนแบบ หรือบิดามารดาส่งเสริมลักษณะที่ผิดปกติในเด็กโดยตนเองจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ในหลายกรณีบิดามารดาใช้วิธีการลงโทษ และควบคุมเด็กอย่างไม่เหมาะสม เด็กก็อาจพัฒนาโรคทางจิตได้มาก นอกจากนั้นบุคลิกภาพผิดปกติ และพฤติกรรมผิดปกติในเด็กอาจเกิดจากการที่เด็กมีครอบครัวที่ผิดปกติ และเด็กมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวของตน โดยพัฒนาลักษณะจิตทางจิตใจและการกระทำอื่น ทำให้เด็กเป็น "แพะรับบาป" ในครอบครัวด้วยความเชื่อเช่นนี้ในปัจจุบันการรักษาโรคทางจิตและพฤติกรรมของเด็กจึงมุ่งเน้นที่การรักษาครอบครัวของเด็กเป็นส่วนสำคัญ (Harmatz, 1978 หน้า 388)

ในส่วนนี้จะได้ประมวลทฤษฎีและผลการวิจัยลักษณะและความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้ที่มีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่ผิดปกติ เป็น 3 ระดับคือ ระดับที่รุนแรงที่สุดคือกลุ่มยวอาชญากร ระดับกลางคือ วัยรุ่นที่มีพฤติกรรมผิดระเบียบ และระดับต่ำคือ วัยรุ่นปกติที่มีลักษณะก้าวร้าวมากและน้อย

ยวอาชญากร หมายถึงเยาวชนผู้กระทำความผิดกฎหมายและถูกจับได้ เป็นผู้ที่ทำความผิดอย่างรุนแรงในขั้นที่จะต้องถูกกักกัน และตัดสินลง การที่วัยรุ่นทำความผิดอย่างรุนแรงนี้ ถ้าสืบเนื่องมาจากลักษณะผิดปกติที่ถาวร มักจะถูกจัดว่าเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพพิการ (เช่นพวก psychopath และ

พวก antisocial) แต่ถ้าเป็นความผิดชั่วครั้งคราวไม่เป็นนิสัย อาจจัดอยู่ในพวกพฤติกรรมผิดปกติเท่านั้น อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมนั้น มีหลายทฤษฎีทั้งทางจิตวิทยา และสังคมวิทยาที่เน้นความสำคัญของครอบครัว บาร์ (Bahr, 1979) ได้ประมวลทฤษฎีทางด้านนี้ไว้ถึง 6 ทฤษฎีคือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม ทฤษฎีการเชื่อมโยงที่แตกต่าง ทฤษฎีสังคมสลายในครอบครัว ทฤษฎีการห้ามปราม และทฤษฎีการตีตราสังคมประเภท ทฤษฎีสังคมนี้ได้กล่าวถึงบทบาทของครอบครัวต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กใน 2 ด้านคือ ด้านค่านิยมของครอบครัว และทางด้านวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ทางด้านวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ทฤษฎีที่บารัรวบรวมมาทั้ง 6 ทฤษฎีนี้ได้กล่าวสอดคล้องกันถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 2 แบบคือ แบบสัมพันธ์ใกล้ชิด และแบบลงโทษอย่างมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่ทำให้เด็กมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตนนั้น 4 ใน 6 ทฤษฎีได้กล่าวไว้ดังนี้ ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม และทฤษฎีการเชื่อมโยงที่แตกต่าง เห็นว่าการที่เด็กมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบิดามารดาน้อยเป็นสาเหตุสำคัญของอาการที่เด็กจะเป็นผู้รบกวนรำคาญ ส่วนทฤษฎีสังคมสลายในครอบครัว ได้กล่าวถึงการเทียบเคียงกับบิดามารดา ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบิดามารดาในตัวเอง ส่วนทฤษฎีจิตวิเคราะห์ก็ได้ให้ความสำคัญแก่การเลี้ยงดูเด็กแบบให้ความสนับสนุนของบิดามารดา ทำให้บารัสรุปได้ว่า ถ้าครอบครัวใดบิดามารดาเลี้ยงดูบุตรแบบให้ความสนับสนุนมาก บุตรก็จะเกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิด และเทียบเคียงกับบิดามารดาของตนมาก และจะมีพลังต้านทานการเป็นผู้อรบกวนรำคาญมากด้วย

ส่วนการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบลงโทษอย่างมีเหตุผลนั้น ทฤษฎีจำนวน 4 ใน 6 ทฤษฎีได้ให้ความสำคัญในแง่ต่าง ๆ กันคือ ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม ได้กล่าวถึงการควบคุมของบิดามารดา ส่วนทฤษฎีจิตวิเคราะห์ได้กล่าวถึงการลงโทษและให้รางวัลเด็กอย่างเหมาะสม คือค่อนข้างเข้มงวดแต่ไม่มากเกินไป โดยต้องประกอบด้วยความยุติธรรมและความสม่ำเสมอ นอกจากนี้ทฤษฎีการห้ามปราม และทฤษฎีการตีตราสังคมก็ได้ให้ความสำคัญแก่การฝึกนิสัยเด็กอย่างสม่ำเสมอ และการควบคุมดูแลเด็ก

จะเห็นได้ว่ามีทฤษฎีสองทฤษฎีที่ได้ให้ความสำคัญแก่วิธีการอบรมเลี้ยงดูทั้งล่องแบบพร้อมกันคือ ทฤษฎีการควบคุมทางสังคมอันเป็นทฤษฎีที่มาจากทางสังคมวิทยา และทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่มาจากจิตวิทยาอุปถัมภ์และจิตวิทยาบุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักล้น溺愛 และแบบใช้เหตุผล ในกรณีวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับเนื้อหาในทฤษฎีทั้งหกที่กล่าวมานี้

การวิจัยลักษณะของครอบครัวของเยาวชนที่กำเริบติดยาเสพติดครั้งแรกที่พบในประเทศไทย คือ ผลงานของคณะอนุกรรมการสำรวจแห่งชาติ (2509) ซึ่งศึกษาเยาวชนไทยที่กำเริบติดยาเสพติดและอยู่ในสถานกักกันเป็นชาย 362 คน และหญิง 20 คน โดยได้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กเหล่านี้ตามแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีคำตอบให้เลือก นอกนั้นยังได้ใช้ประวัติส่วนตัวของเด็กเหล่านี้ รวมทั้งข้อวินิจฉัยของแพทย์และจิตแพทย์ด้วย ปรากฏว่าเด็กเหล่านี้มีลักษณะผิดปกติทางปัญญา 37% และผิดปกติทางบุคลิกภาพอีก 7% นอกนั้นเป็นเด็กปกติ เด็กที่กระทำความผิดเหล่านี้ครึ่งหนึ่งมาจากครอบครัวแตกแยก (51%) จากรายงานของเด็กที่กระทำความผิดเหล่านี้ ทำให้ทราบว่า บิดามารดานั้นมักจะรักใคร่เด็กพอสมควร แต่ก็มี การควบคุมดูแลเด็กน้อยเกินไปเสียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นการศึกษาระเบียบวินัยในครอบครัวก็ไม่เหมาะสม เช่นมีการลงโทษรุนแรงเกินไป หรือใจดีเกินไป และไม่คงเส้นคงวา อย่างไรก็ตามได้มีการสำรวจสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กเหล่านี้ และสรุปได้ว่าสาเหตุจากครอบครัวนั้นมีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากสาเหตุการคบเพื่อนเลวเฟด การวิจัยที่กล่าวนี้ได้ศึกษา ลักษณะของเด็กที่กระทำความผิดกฎหมายในหลายแง่มุม และเป็นงานวิจัยชิ้นแรก ๆ ทางด้านนี้ในประเทศไทย การศึกษาลักษณะทางครอบครัวของเด็กโดยปราศจากการเปรียบเทียบข้อมูลกับเด็กปกติ ทำให้ไม่สามารถจะทราบได้ว่าลักษณะของครอบครัวของเด็กที่กำเริบติดยาเสพติดแตกต่างจากครอบครัวของเด็กปกติมากเพียงใด ฉะนั้นจึงสรุปไม่ได้ว่าครอบครัวของเด็กที่กำเริบติดยาเสพติดมีลักษณะที่ผิดปกติมากน้อยเพียงไร และไม่สามารถจะทราบว่าลักษณะที่พบของครอบครัวเด็กที่กำเริบติดยาเสพติดนี้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็กเหล่านี้หรือไม่เพียงไร

ส่วนการวิจัยในประเทศไทยทางด้านนี้อีกเรื่องหนึ่ง (ศิริพร หลิมศิริวงศ์ 2511) ที่ใช้เปรียบเทียบเด็กกระทำความผิดกับเด็กปกติ แต่ศึกษาเด็กกระทำความผิด 339 คน โดยเปรียบเทียบการถูกลงโทษ 5 แบบตามเพศ และระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของเด็กที่กระทำความผิดผลปรากฏว่า เด็กชายที่กระทำความผิดส่วนใหญ่ (46%) รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งซึ่งยังมาตั้งแต่จำความได้มาจาก

ปัจจุบัน (44 %) ส่วนเด็กหญิงส่วนใหญ่ (34 %) รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบตามใจจนเกินไป ตั้งแต่เมื่อจำความได้ แต่ขณะนี้ถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวัดขึ้น (39 %) ส่วนการเปรียบเทียบกับระดับเศรษฐกิจและสังคม เด็กกระทำผิดที่มาจากครอบครัวระดับต่ำรายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งยิ่งยงมากที่สุด (48 %) ส่วนเด็กกระทำผิดที่มาจากครอบครัวระดับปานกลางรายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวัดขึ้นจำนวนมาก (27 %) ใกล้เคียงกับผู้ที่ยังไม่กล้ามาใช้เป็นเครื่องยืนยันว่า การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบทอดทิ้งยิ่งยง (ในเด็กย้ายและในเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน) เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของเด็กทั้งสองประเภทนี้

การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็กที่กระทำผิดกฎหมายกับเด็กปกตินั้นเป็นรูปแบบการวิจัยที่อาจนำไปสู่การคาดถึงสาเหตุของการเป็นฆราวาญการได้นั้น ในประเทศไทยได้มีการทำการวิจัยเช่นนี้อยู่บ้าง เท่าที่พบเป็นเรื่องแรก ๆ คือ การวิจัยของพิสมัย บุญยัลลิต (2510) ผู้ศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็กที่กระทำผิดและเด็กที่ไม่ได้กระทำผิดที่มีอายุระหว่าง 12 - 15 ปี เป็นเด็กจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก 50 คน และเด็กปกติในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยมีเด็กกระทำผิดมาก 4 แห่งอีก 50 คน ผลปรากฏว่าเด็กที่กระทำผิดรายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบรักล้นน้อยกว่าที่เด็กปกติจะรายงานเช่นนั้น โดยสรุปจากข้อมูลที่ว่าเด็กกระทำผิดรู้สึกห่างเหินจากบิดามากกว่าเด็กปกติ โดยเฉพาะในเรื่องการพูดคุยกับบิดา และการที่บิดาจะเข้าใจตน นอกจากนี้เด็กที่กระทำผิดยังรายงานว่าครอบครัวของตนมีการวางแผนทำกิจกรรมร่วมกันน้อย และใช้เวลาพักผ่อนทำกิจกรรมร่วมกันน้อยกว่าครอบครัวของเด็กปกติ การที่อยู่ในครอบครัวที่มีความรักล้นล้นเด็กน้อยนี้ ทำให้เด็กที่กระทำผิดต้องการการเอาใจใส่จากมารดา มากกว่าที่เด็กปกติจะต้องการเช่นนั้น ส่วนการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลก็มีน้อยในเด็กที่กระทำผิด อันสรุปได้จากข้อมูลในการวิจัยนี้ที่เกี่ยวกับความเหมาะสมในการลงโทษและให้รางวัล โดยเด็กที่กระทำผิดรายงานว่าทางบ้านมีกฎเกณฑ์มากเกินไปหรือน้อยเกินไป ลงโทษตนมากเกินไปหรือน้อยเกินไป นอกจากนั้นการได้รับรางวัลเมื่อกระทำดี เด็กกระทำผิดก็รายงานว่าได้รับน้อยกว่าเด็กปกติ สรุปได้ว่าเด็กที่กระทำผิดรู้สึกว่าครอบครัวของตนให้ความรักล้นล้นตนน้อย และมีการให้รางวัลและลงโทษตนอย่างเหมาะสมน้อยกว่าเด็กปกติ

หลังจากการวิจัยสองสามเรื่องแรกในประเทศไทยแล้วอีก 10 ปีต่อมา ได้มีการวิจัยเปรียบเทียบลักษณะของครอบครัวของเด็กที่กระทำผิดกฎหมายกับลักษณะของครอบครัวของเด็กปกติอีกหลายเรื่อง ที่น่าจะน่ามากล่าวเรื่องแรกคือการวิจัยเยาวชนที่กระทำผิดทั้งชายและหญิงในสถานฝึกอบรมเยาวชนกลางจำนวน 401 คน เปรียบเทียบกับเยาวชนปกติที่อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมและมีการศึกษาในระดับที่ไม่สูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 อีก 55 คน (ประเคน มหาชนธ์, 2521) เยาวชนเหล่านี้มีอายุระหว่าง 14 - 20 ปี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรหลายด้านที่อาจเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมายตัวแปรที่เกี่ยวข้องในที่นี้คือ ปัญหาในครอบครัวซึ่งหมายถึงปริมาณความกลัวใจ ความคับข้องใจและปัญหาด้านต่าง ๆ ที่เกิดในครอบครัวในขณะที่ผู้ตอบอายุประมาณ 5 - 12 ปี เป็นประโยคประกอบมาตราส่วนประเมินค่า 10 ประโยค คะแนนรวมของผู้ตอบแต่ละคนจะแสดงปริมาณปัญหาในครอบครัวของบุคคลนั้น ผลปรากฏว่าเยาวชนที่กระทำผิดและอยู่ในสถานกักกันนี้มีปัญหาในครอบครัวมากกว่าเยาวชนปกติอย่างเด่นชัด นอกจากนี้ยังพบในหมู่ผู้กระทำผิดว่า ผู้มีปัญหาในครอบครัวมากเท่าใดก็เป็นผู้ที่มีความเคารพกฎหมายน้อยลงเท่านั้น

ส่วนการวิจัยอีกเรื่องหนึ่ง ได้ศึกษาเยาวชนชายล้วนในสถานศึกษาระดับมัธยมตอนปลายหรือเทียบเท่า (สุพจน์ สักขุพิณ, 2521) ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มแรกจำนวน 160 คน เป็นนักเรียนที่เคยถูกจับกุมเพราะกระทำผิดกฎหมายควบคุมความประพฤติ (ผิดสถานเบา) อีกกลุ่มหนึ่งจำนวน 200 คน เป็นนักเรียนในโรงเรียนเดียวและชั้นเรียนเดียวกับเยาวชนในกลุ่มแรกแต่ไม่ได้มีประวัติกระทำผิด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้มีอายุในช่วง 14 - 24 ปี การวิจัยนี้ได้เปรียบเทียบเยาวชนผู้กระทำผิดกับเยาวชนปกติในหลายแง่มุมดังจะได้กล่าวต่อไปอีกด้วย แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนั้น การวิจัยนี้ได้วัดปริมาณการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบคือ แบบรัก และแบบใช้เหตุผลของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม ผลปรากฏว่าเยาวชนที่กระทำผิดกับเยาวชนปกติไม่ได้รายงานว่าตนได้รับการเลี้ยงดูแบบรักหรือแบบใช้เหตุผลในปริมาณที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด แต่เมื่อพิจารณาแต่เฉพาะเยาวชนที่มารดามีการศึกษาในระดับต่ำ (คือต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3) ผลปรากฏว่า เยาวชนผู้กระทำผิดรายงานว่าตนได้รับการเลี้ยงดูแบบรักน้อยกว่าที่เยาวชนปกติจะรายงานเช่นนั้น แต่ไม่ปรากฏผลเช่นเดียวกันนี้ในเยาวชนที่มารดามีการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และในอีกกรณี

หนึ่งเมื่อแบ่งเยาวชนออกเป็น 2 ประเภทตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลปรากฏว่าในหมู่ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำนั้น นักเรียนที่กระทำผิดรายงานว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อย และแบบใช้เหตุผลน้อยกว่าที่นักเรียนปกติจะรายงานเช่นนั้น และก็ไม่ปรากฏผลเช่นนี้ในหมู่ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงแต่ประการใด จึงสรุปได้ว่า ในการวิจัยของสัฟฟานี สักซูพิย (2521) นั้นเยาวชนที่กระทำผิดได้รับการเลี้ยงดูแบบรักน้อย และแบบใช้เหตุผลน้อยกว่าเยาวชนปกติ เฉพาะในเยาวชนประเภทที่มารดามีการศึกษาต่ำ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเท่านั้น แต่ไม่พบผลเช่นนี้ในเยาวชนชายไทย โดยทั่วไปที่ถูกศึกษาในการวิจัยนี้

จากการประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับการถูกอบรมเลี้ยงดูของเยาวชนไทยที่กระทำผิดเปรียบเทียบกับกลุ่มปกติในหลายเรื่องที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้สรุปได้ว่า เยาวชนไทยที่ได้กระทำผิดรายงานว่าตนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากกว่า และใช้เหตุผลมากกว่า และมีปัญหาในครอบครัวน้อยกว่าเยาวชนไทยที่กระทำผิดกฎหมาย ผลนี้ปรากฏเด่นชัดในเยาวชนที่กระทำผิดรุนแรง มากกว่าในเยาวชนที่กระทำผิดเล็กน้อย

ส่วนการวิจัยในต่างประเทศในเรื่องนี้มีมากพอสมควร และก็ให้ผลที่สอดคล้องกับการวิจัยในประเทศไทยที่กล่าวมาแล้ว การวิจัยอันสำคัญในเรื่องนี้คือการวิจัยแบบข่วงยาว (McCord, & McCord, 1958). ศึกษาเด็กชายในครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจปานกลางค่อนข้างต่ำ และระดับต่ำในเมืองเคมบริดจ์ และชอมเมอร์ลีย์ ในสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาเด็กอายุโดยเฉลี่ย 7 ขวบ และครอบครัว 253 ราย เป็นเวลานานรายละเอียดประมาณ 5 ปี แล้วรอดูประวัติอาชญากรรมของเด็กและบิดามารดาเหล่านี้โดยทั้งช่วงเวลา 20 ปี ซึ่งทำให้เด็กเหล่านี้เป็นผู้ใหญ่ที่อายุโดยเฉลี่ย 27 ปี ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาลักษณะแวดล้อมภายในครอบครัว 3 ด้านคือการเลียนแบบบทบาทของบิดามารดา ทัศนคติของบิดามารดาต่อบุตร และวิธีการอบรมนิสัยบุตรที่บิดามารดาใช้ในกลุ่มตัวอย่าง 253 คนนี้ เมื่อเวลาผ่านไป 20 ปี ปรากฏว่าบุตรในครอบครัวที่ถูกศึกษา 71 คนมีประวัติเสียทางความประพฤติ เมื่อตรวจสอบประวัติย้อนหลังเปรียบเทียบกับเด็กที่กระทำผิดกับเด็กปกติ ปรากฏว่าถ้าบิดามีประวัติเสียและในขณะเดียวกันเด็กได้รับการเลี้ยงดูแบบไม่ยอมรับจากบิดาหรือมารดา และได้รับการฝึกนิสัยอย่างไม่สม่ำเสมอด้วย ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ของเด็กเหล่านี้จะเป็นผู้กระทำผิด แต่

ถ้าเด็กได้รับความอบอุ่น (รักล้นล้น) จากบิดามารดา และได้รับการฝึกนิสัยอย่างสม่ำเสมอ แม้บิดาจะมีประวัติเสีย บุตรจะมีปัญหาทางพฤติกรรมเป็นจำนวนน้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นและการฝึกนิสัยเด็กอย่างสม่ำเสมอจึงมีความสำคัญต่อการป้องกันปัญหาทางพฤติกรรมของเด็กได้มาก

ส่วนโกลดิน (Goldin, 1969) ได้ประมวลผลการวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาการรายงานของเด็กประเภทต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาของตน ผลปรากฏว่าการรับรู้การถูกอบรมเลี้ยงดูของเด็กนี้ไม่สอดคล้องกับการรายงานการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดาหรือของมารดาของตน นอกจากนั้นเด็กที่เพศต่างกัน มาจากชนชั้นทางสังคมที่ต่างกัน และมีพฤติกรรมต่างกัน ยังรายงานการถูกอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันไปอย่างมาก ส่วนเด็กที่เป็นยูวอาชญากรนั้น โกลดินพบว่า ผลการวิจัยส่วนใหญ่แสดงว่า ยูวอาชญากรรายงานว่า ตนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นน้อย ซึ่งหมายถึงการถูกปฏิเสธมาจากบิดามารดาโดยเฉพาะบิดา นอกจากนั้นยูวอาชญากรยังเห็นว่าบิดามารดาควบคุมตนน้อย และปล่อยปละละเลยตนมากกว่าเด็กปกติ

ส่วนการวิจัยในต่างประเทศที่พบในระยะหลังนี้เรื่องหนึ่ง (Hall, 1979) ศึกษาวิจัยทั้งชายและหญิงในสถานกักกัน 60 คน เปรียบเทียบกับนักเรียนชายหญิง 60 คน ได้มีการวัดปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบสม่ำเสมอของเด็กเหล่านี้ด้วย ผลปรากฏว่า เด็กที่กระทำผิดกับเด็กปกติจะแตกต่างกันอย่างเด่นชัดในเรื่องของการถูกลงโทษอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งปรากฏว่าเด็กกระทำผิดรายงานว่าตนถูกลงโทษอย่างสม่ำเสมอมาก โดยเฉพาะในวัยรุ่นหญิง แต่วัยรุ่นชายไม่ปรากฏความแตกต่างกันระหว่างผู้กระทำผิดกับเด็กปกติทางด้านใดทั้งสิ้น

ส่วนการวิจัยในต่างประเทศอีกเรื่องหนึ่ง (Jessor, & Jessor, 1974) ได้ศึกษาอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูของมารดาที่มีต่อวัยรุ่นชายและหญิงในสถานศึกษาผู้มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสังคมปานกลาง 184 ราย โดยได้สัมภาษณ์มารดาเกี่ยวกับปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก และแบบควบคุม แล้ววัดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่น 4 ด้านคือ ใช้ยาเสพติด พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมรุนแรงว้าวายทางการเมือง และพฤติกรรมการดื่มของมึนเมาและประพฤติดนไม่ถูกต้อง ผลปรากฏว่า 40 % ของวัยรุ่นเหล่านี้ไม่เคยกระทำผิดเหล่านี้เลย วัยรุ่นเหล่านี้เป็น

ผู้ที่มีมารดารายงานว่าย่ำงอแบบรักมากและควบคุมมากกว่าวัยอื่นอีก 60 % ที่มีปัญหาทางพฤติกรรม ที่กล่าวมานี้ นอกจากนี้ยังพบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและควบคุมเกี่ยวข้องกับการป้องกันพฤติกรรม ที่เป็นปัญหาของบุตรสาวได้มากกว่าบุตรชายด้วย

จึงสรุปได้ว่าทฤษฎีหลายทฤษฎี และผลการวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศได้ ยืนยันความสำคัญของครอบครัว และโดยเฉพาะวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักล้นล้น และแบบให้ รางวัลและลงโทษอย่างเหมาะสม ว่าเกี่ยวข้องกับการที่เด็กมีปัญหาทางความประพฤติอย่างน่าเชื่อถือได้

ส่วนความก้าวร้าว ก็เป็นลักษณะหนึ่งของปัญหาทางพฤติกรรม และเป็นลักษณะสำคัญของอาชญากร เบคเคอร์ (Becker, 1964 หน้า 177 - 182) ได้ประมวลผลการวิจัยในต่างประเทศทางด้านนี้ ซึ่งสรุปได้ว่า ครอบครัวมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก ทั้งทางด้านลักษณะและปริมาณความก้าวร้าว โดยอิทธิพลของครอบครัวเริ่มตั้งแต่เด็กยังเล็ก ใน 3 ด้านได้แก่ ทางด้านหนึ่งคือ วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรัก แบบใช้เหตุผล และแบบลงโทษ ทางกาย ด้านที่สองคือการที่บิดามารดากระทำตนเป็นตัวอย่างแก่เด็กในการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และในการไม่สามารถควบคุมตน และด้านที่สามคือ ทักษะคิดของบิดามารดาในทางมุ่งร้ายต่อเด็ก ผลโดยส่วนรวมคือ การเลี้ยงดูเด็กแบบลงโทษทางกายถ้ากระทำในวัยเด็กเล็ก อาจปรากฏว่าเด็ก ในช่วงอายุ 5 ขวบมีความก้าวร้าวมากด้วย แต่ถ้าติดตามศึกษาจนโตถึงอายุ 12 ขวบ ความก้าวร้าวของเด็กเหล่านี้จะมีลักษณะที่สังคมยอมรับมากขึ้น และเด็กจะสามารถอดกลั้นความก้าวร้าวทางกายที่มีมาแต่เดิมได้ดี ผลส่วนนี้สนับสนุนทฤษฎีพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโบลเบอร์ก ซึ่งจะกล่าวต่อไป แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้นจนเป็นเด็กโตและวัยรุ่น การเลี้ยงดูแบบรักมาก ใช้เหตุผลมาก และลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย การอดกลั้นไม่แสดงความก้าวร้าวของบิดามารดา และการมีทัศนคติที่ไม่มุ่งร้ายต่อเด็ก จะช่วยให้เด็กมีความก้าวร้าวที่ไม่เหมาะสมลงน้อยตามไปด้วย ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 3 แบบที่กล่าวนี้ในปริมาณที่ระบุไว้นั้น อาจรวมเรียกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยก็ได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นข้อสรุปจากผลการวิจัยในต่างประเทศจึงสอดคล้องกับผลการวิจัยทางด้านนี้ในประเทศไทย คือการวิจัยของประพันธ์ สุทธาวาส (2519) ผู้ศึกษารูปแบบการถูกอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็กของนักศึกษาครู 60 คน ผู้มีพฤติกรรมก้าวร้าวในรูปของการล่งกระแฉไฟฟ้าไปจุด

เป็นการลงโทษผู้อื่น โดยกระแสไฟฟ้านั้นมีความรุนแรงต่าง ๆ กัน ผลปรากฏว่าผู้ที่รายงานว่าตนเองถูกอบรมเสี่ยงดูแบบประหลาดไปโดยนั้นมีพฤติกรรมก้าวร้าวในทำนองที่กล่าวนั้น น้อยกว่าผู้ที่รายงานว่าตนถูกอบรมเสี่ยงดูแบบทอดทิ้ง และแบบคุ้มครองมากเกินไป ส่วนผู้ที่รายงานว่าถูกอบรมเสี่ยงดู 2 แบบหลังนี้มีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงพอ ๆ กัน

จึงสรุปได้ว่า จากการประมวลทฤษฎีและผลการวิจัยบทบาทของครอบครัวกับความผิดปกติของเยาวชนทางด้านบุคลิกภาพ และพฤติกรรม ซึ่งอาจปรากฏในรูปของอาชญากรรม พฤติกรรมผิดระเบียบ และพฤติกรรมก้าวร้าว ก็ได้ภาพที่สอดคล้องกันว่า ครอบครัวมีบทบาทที่สำคัญมากในเรื่องเหล่านี้ โดยเฉพาะบทบาทของครอบครัวทางด้านการอบรมเสี่ยงดูเด็กแบบรัก แบบใช้เหตุผล แบบลงโทษทางกายเมื่อเด็กอายุน้อยและลงโทษทางจิตแทนเมื่อเด็กอายุมากขึ้นจนถึงวัยรุ่น บุคลิกภาพที่ผิดปกติ และพฤติกรรมผิดปกติที่กล่าวในส่วนนี้ แล่งถึงการมีปัญหาทางสุขภาพจิตอย่างรุนแรง จนถึงปานกลาง ในส่วนต่อไปจะได้กล่าวถึงบทบาทของครอบครัวต่อการมีสุขภาพจิตดี จนถึงการมีสุขภาพจิตเสื่อมแต่เพียงเล็กน้อยในเยาวชนปกติ

ครอบครัวกับลักษณะสุขภาพจิตของเยาวชนปกติ ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า สุขภาพจิตนั้นในทางวิชาการมีความหมายกว้างขวาง ทั้งทางด้านลบและบวก ในการพิจารณาสุขภาพจิตของบุคคลปกตินั้น อาจพิจารณาได้หลายด้านโดยเฉพาะความสามารถในการปรับตัว ปริมาณความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนอาการทางจิตและพฤติกรรมต่าง ๆ ในส่วนนี้จะได้พิจารณาลักษณะสุขภาพจิตของบุคคลปกติใน 3 ด้านที่กล่าวมานี้

ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าความหมายหนึ่งของการมีสุขภาพจิตดี คือการมีความสามารถในการปรับตัว (adjustment) การประเมินความสามารถในการปรับตัวของมนุษย์ อาจกระทำได้ 3 วิธีคือ การประเมินในทางลบ การประเมินในทางบวก และการใช้มาตรฐานทางสถิติ การประเมินความสามารถในการปรับตัวในทางลบด้วยการพิจารณาผลเสียที่เกิดจากการที่บุคคลไม่สามารถปรับตัวได้ ผลเสียนี้อาจปรากฏในรูปของความทุกข์ใจ โรคทางกายอื่นเนื่องมาจากจิต พฤติกรรมเบี่ยงเบน และการขาดประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต วิธีการประเมินความสามารถในการปรับตัวทางลบนี้ เกิดก่อนวิธีอื่น ๆ และสะดวกในการใช้ประเมิน ส่วนความหมายในทางบวก

นั้น ความสามารถในการปรับตัวหมายความว่า ความพยายามและความสามารถในการ
ยากและก่อความเครียด ส่วนความหมายที่สามคือ การใช้มาตรฐานทางสถิติ ซึ่งหมายถึงการเปรียบ
เทียบปริมาณและคุณภาพของการปรับตัวของบุคคลหนึ่งหรือประเภทหนึ่งกับมาตรฐาน หรือปกติฐานที่พบ
ในประชากรส่วนรวม (Lazarus, 1969, หน้า 34 - 53)

เซเรต และ ทีเวน (Seret & Teevan, 1961) ได้ใช้ส่วนหนึ่งของแบบวัดบุคลิกภาพ
ชื่อ California Test of Personality เพื่อวัดความสามารถในการปรับตัวของเด็กอเมริกันชาย
และหญิงอายุ 9-10 ขวบ จำนวน 88 คน ผู้กำลังเรียนอยู่ในเกรด 4 พร้อมกับนั้นได้สอบถามเด็กถึง
ความสัมพันธ์กับบิดามารดา นอกจากนั้นยังได้สอบถามบิดาและมารดาของเด็กด้วยแบบวัดที่ใกล้เคียงกับ
ที่ใช้กับเด็ก พบผลที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือ การรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับบิดามารดา มีความ
สัมพันธ์อย่างสูงกับความสามารถปรับตัวของเด็ก กล่าวคือเด็กที่ปรับตัวได้ดีรายงานว่าความสัมพันธ์ของ
ตนกับบิดามารดานั้นมีความสุข และใกล้เคียงกับลักษณะอุดมคติ แต่เด็กที่ไม่สามารถปรับตัมนั้นรายงาน
ว่าความสัมพันธ์นี้ห่างไกลจากลักษณะในอุดมคติมาก นอกจากนั้น การรายงานความสัมพันธ์ภายในครอบ
ครัวของเด็ก แทบจะไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของบิดา และของมารดาของตน ซึ่งส่งผลต่อไปว่า
การรายงานความสัมพันธ์ของบิดามารดาเกี่ยวกับบุตรของตนจึงไม่เกี่ยวข้องับความสามารถปรับตัวของ
บุตรแต่อย่างใด

ใน ค.ศ. 1969 โกลดิน (Goldin, 1969) ได้ประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ
รายงานของเยาวชนเกี่ยวกับพฤติกรรมของบิดามารดาของตนโดยการวิจัยเหล่านี้ศึกษาเปรียบเทียบเยา
ชนปกติกับเยาวชนที่มีปัญหาประเภทต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาในการปรับตัวด้วย โกลดินพบว่ามีการรายงานการ
วิจัย 12 เรื่องที่ศึกษาการปรับตัวของเยาวชนด้วยการใช้วิธีประเมินต่างๆ กันคือ สอบถามครู เพื่อน
ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง วัดบุคลิกภาพประเภทต่าง ๆ และวัดความแตกต่างระหว่างความสามารถกับผลงาน
ของบุคคล ผลปรากฏโดยส่วนรวมว่า เยาวชนที่มีปัญหาในการปรับตัวเป็นผู้ที่รายงานว่าบิดามารดาของ
ตนยอมรับตนน้อย รักตนน้อย และให้การสนับสนุนตนน้อยกว่าที่เยาวชนปกติจะรายงานเช่นกัน นอก
จากนั้นยังพบว่าเยาวชนที่มีปัญหาเหล่านี้เห็นว่าบิดามารดาควบคุมตนมากเกินไปด้วย

ในประเทศไทยนั้น สำนาน ก่าเน็ด (2520) ได้ศึกษาปริมาณการปรับตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ทั้งชายและหญิงในต่างจังหวัดจากโรงเรียน 11 แห่งรวมจำนวนเด็กนักเรียน 297 คน ผลปรากฏว่า เด็กที่รายงานว่าตนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีการปรับตัวได้มากกว่าเด็กที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวดหรือแบบปล่อยปละละเลย นอกจากนั้นในหมู่เด็กที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยด้วยกันนั้น หญิงมีการปรับตัวดีกว่าชาย แต่ผลเช่นนี้ไม่พบในเด็กที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ

ดังได้กล่าวมาแล้ว การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้นคือการเลี้ยงดูเด็กแบบรักและสนับสนุน และปล่อยให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเองบ้างตามสมควร ฉะนั้นผลการวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศจึงสอดคล้องกัน โดยอาจสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากแบบควบคุมปานกลาง หรือแบบประชาธิปไตย เกี่ยวข้องกับความล้มเหลวในการปรับตัวของเด็กปกติ

ส่วนความวิตกกังวลนั้น เป็นอาการอันบางเบาของโรคประสาทที่ได้กล่าวไปแล้ว บุคคลปกตินั้นแตกต่างกันในปริมาณความวิตกกังวลที่มีอยู่เป็นประจำตัว ลักษณะวิตกกังวล หมายถึงอาการตกใจง่าย โกรธง่าย เหงื่อแตก หน้าแดง เดินรุ่มร้อน กระตุก และมีอาการทูกซัรอน นอกจากนั้นยังมีอาการทางกายเช่น เกร็งกล้ามเนื้อ ปวดศีรษะ คลื่นไส้ ปวดคอและหลัง ปากแห้ง หายใจขัด และหัวใจเต้นแรงและเร็ว จนเวียนศีรษะ ความวิตกกังวลนี้อาจหมายถึงความกังวลโดยไม่มีสาเหตุที่แน่นอน ต้นเหตุของความวิตกกังวลนี้ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์กล่าวว่าเกิดละลุ่มได้ตั้งแต่เล็ก โดยที่เด็กแต่ละคนย่อมมีปัญหาในการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งต้องอาศัยการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าเด็กไม่ล้มเหลวจะแก้ปัญหาของตนได้เพราะมีความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมกับบิดามารดาหรือได้รับการปฏิบัติที่ผิดปกติจากบิดามารดา หรือเกิดเหตุการณ์ที่ร้ายแรงขึ้น จึงทำให้เด็กนั้นต่อมามีอาการวิตกกังวลเพราะเกรงกลัวที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการภายในของตนอันไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม แต่ทางด้านทฤษฎีพฤติกรรมนิยมอธิบายว่า ความวิตกกังวลเกิดจากการกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าที่ไม่น่าปรารถนา สิ่งเร้าที่อาจกระตุ้นความวิตกกังวลของบุคคลนี้ เดิมอาจเป็นสิ่งเร้าที่เป็นกลางไม่มีอิทธิพลเช่นนี้ แต่ต่อมาสิ่งเร้าเป็นกลางนี้เกิดควบคู่กับสิ่งเร้าที่น่าปรารถนา จนทำให้สิ่งเร้าที่เป็นกลางถ่ายทอดอิทธิพลมาได้ ต่อมาสิ่งเร้าเป็นกลางนั้นจะสามารถกระตุ้นให้บุคคลมี-

ความวิตกกังวลได้ ซึ่งแสดงว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นแล้ว ฉะนั้นถ้าสภาพภายในครอบครัวมีสิ่งเร้าที่ไม่น่าปรารถนาในสายตาของเด็กมาก เช่นบิดามารดาอารมณ์เสีย หรือชอบเปลี่ยนทัศนคติอย่างไม่เหมาะสม พฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับที่เด็กเคยโดนลงโทษอาจกระตุ้นความวิตกกังวลของเด็กได้มาก (Harmatz, 1978, หน้า 169-173)

ผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงเป็นนิสัยนี้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่น่ากลัว ก็จะรู้สึกหวาดกลัว และวิตกกังวลมากกว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำเป็นนิสัย เช่นในกรณีของการไปโรงเรียนเป็นครั้งแรกของเด็กเล็ก (อายุ 2 ขวบครึ่งถึง 3 ขวบครึ่ง) การจากครอบครัวไปโรงเรียนและอยู่ในหมู่คนแปลกหน้า เป็นสถานการณ์ที่กระตุ้นความกลัวได้มาก สัมทรง ลูว์ธเรนเล็ค และวีณา อินทริยงค์ (2521) ได้ศึกษาเด็กชายหญิงจำนวน 48 คน ผู้มารับบริการที่ศูนย์ลู่ชววิทยาสิต โดยแบ่งเด็กเป็นสองกลุ่มตามปริมาณพฤติกรรมการจากภายในระยะเวลา 1 เดือน โดยมีเด็กที่มีปฏิกิริยาการจากมาก 25 คน และน้อยอีก 23 คน นอกจากนั้นได้สัมภาษณ์บิดามารดาของเด็กเหล่านี้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวพร้อมทั้งวัดลักษณะของมารดาด้วย ผลปรากฏว่าเด็กที่มีปฏิกิริยาการจากมาก มีมารดาที่มีอารมณ์หงุดหงิดบ่อยกว่า เด็กกลัวบิดาน้อยกว่า และบิดามารดาออกจากบ้านเร็วกว่า และกลับจากทำงานช้ากว่า เด็กที่มีปฏิกิริยาการจากน้อย จากผลการวิจัยนี้แสดงว่าเด็กที่มีเวลาใกล้ชิดบิดามารดาน้อย และมารดามีอารมณ์ไม่มั่นคงทำให้เด็กมีความวิตกกังวลในการจากผู้ปกครองมากกว่าเด็กประเภทอื่น

ส่วนการวิจัยในต่างประเทศพบว่า เด็กที่กลัวโรงเรียนมากนั้น มารดาเป็นผู้ที่มีความวิตกกังวลไม่มั่นคงยิ่งยวด มุ่งร้าย ไม่บรรลุลูกดีทางจิต ไม่มั่นใจในบทบาทของความเป็นมารดา และเรียกร้องจากเด็กมาก นอกจากนั้นถ้ามารดาคุมครองเด็กจนเกินไป จนเด็กต้องการพึ่งพามารดามาก เด็กก็จะกลัวโรงเรียนมากด้วย ส่วนบิดาของเด็กที่กลัวโรงเรียนมากนั้น มักเป็นคนอ่อนและยอมตาม (Meissner, 1970) จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยเด็กกลัวโรงเรียนในต่างประเทศ และการวิจัยปฏิกิริยาการจากของเด็กเล็กในประเทศไทย มีส่วนที่สอดคล้องกันที่บิดาเป็นผู้ที่เด็กไม่กลัว และเด็กมีความไม่มั่นใจในตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะถูกเลี้ยงดูแบบคุมครองมากเกินไป หรือได้รับความสนใจเอาใจใส่จากบิดามารดาไม่เพียงพอ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกลัวอย่างรุนแรงของเด็ก

ส่วนการวิจัยเยาวชนไทย ที่มีการวัดระดับความวิตกกังวลของผู้ถูกศึกษาโดยตรงนั้น ประมวลมาได้ 3 เรื่องด้วยกัน ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวตามการรายงานของเด็ก กับปริมาณความวิตกกังวลของวัยรุ่นในชั้นมัธยมศึกษา เรื่องแรกวิจิต เกตขำ (2515) ได้สอบถามนักเรียนม.ศ. 3 ชายหญิงในต่างจังหวัดจำนวน 276 คนพบว่านักเรียน ที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบเรียกร้องจากเด็กมีมากที่สุด (80 %) แบบให้ความรักมี 15 % และแบบลงโทษมี 5 % และพบแนวโน้มว่าวัยรุ่นที่รู้สึกว่าตนได้รับการเลี้ยงดูแบบให้ความรักมากเท่าไรก็ มีความวิตกกังวลน้อยลงเท่านั้น ผลส่วนนี้ในการวิจัยแรกไม่เด่นชัดเท่าที่พบในการวิจัยภายหลังอีก 2 เรื่อง เรื่องแรกคือการวิจัยของวิกรม กมลสุโกศล (2518) ผู้ศึกษานักเรียนม.ศ. 3 ชายหญิงจาก โรงเรียน 9 แห่งในต่างจังหวัด รวมจำนวน 472 คน โดยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่าได้ รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (71 %) นอกนั้นรายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและคุ้มครองเป็น จำนวนพอ ๆ กัน (14 %) ผลปรากฏว่าเด็กที่รายงานว่าได้ รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความวิตกกังวลน้อยกว่าผู้ที่รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและแบบคุ้มครอง โดยผู้ที่รายงานว่าถูก เลี้ยงดูสองแบบหลังนี้มีความวิตกกังวลมากพอ ๆ กัน ส่วนสุกัญญา เสียงไกล (2521) ได้ศึกษานักเรียนมัธยมตอนปลายในกรุงเทพฯจากโรงเรียน 6 แห่งจำนวน 375 คน โดยวัดปริมาณการถูกอบรม เลี้ยงดูแบบอบอุ่น และวัดความวิตกกังวลของเด็กเหล่านี้ใน 3 ด้านคือ ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านการเรียนและอาชีพ ผลปรากฏว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าได้ รับความอบอุ่นจากครอบครัว มีความวิตกกังวลใน 3 ด้านที่กล่าวมาแล้วมากกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าได้ รับความอบอุ่นจากครอบครัว ความแตกต่างในความวิตกกังวลของสองกลุ่มนี้เด่นชัดมาก

ความวิตกกังวลจนเป็นนิสัยนี้เป็นลักษณะหนึ่งของลักษณะจิตของบุคคล ส่วนอีกด้านหนึ่ง คือการมีอาการทางกายเรื้อรัง ซึ่งแสดงถึงการมีลักษณะจิตเสื่อมด้วย สุพจน์ ศักยพิทย (2521) ได้ ใช้ความหมายทั้งสองนี้ของลักษณะจิต ในการศึกษาให้นักเรียนอาชีวะผู้มีประวัติการทำผิดกฎกระทรวง และนักเรียนในโรงเรียนเดียวกันผู้ไม่มีประวัติการทำผิด โดยมีนักเรียนทั้งสองประเภทเป็นจำนวน ใกล้เคียงกัน รวมทั้งสิ้น 360 คน ในการวิจัยนี้ผู้ถูกศึกษาได้รายงานปริมาณการถูกอบรมเลี้ยงดู 2 แบบคือแบบรักและแบบใช้เหตุผล ผลปรากฏตามที่คาดหมายคือ วัยรุ่นทั้งที่ทำผิดและไม่ทำผิดนั้น

ถ้ารายงานว่าตนได้รับการเลี้ยงดูแบบรัก และแบบใช้เหตุผลมากเท่าใด ก็มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายสมบูรณ์มากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบรักมากเท่าใด ก็รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากขึ้นด้วย

ผลการวิจัยลักษณะของครอบครัวกับสุขภาพจิตของเยาวชนในส่วนใหญ่ สรุปได้ว่า ไม่ว่าจะการมีสุขภาพจิตเสื่อมในเยาวชนปกติจะวัดได้จากพฤติกรรม เช่นพฤติกรรมการจาก พฤติกรรมกล่วโรงเรียน หรือวัดได้จากความวิตกกังวล และอาการทางกาย ผลการวิจัยทั้งหลายก็แสดงว่า ลักษณะของบิดามารดา และแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก แบบอบอุ่น แบบใช้เหตุผล และแบบประชาธิปไตย ต่างก็มีความสัมพันธ์กับการมีสุขภาพจิตดีของเยาวชน ความสัมพันธ์แม้จะมีปริมาณไม่สูงมากนัก แต่ก็เด่นชัดพอที่จะยอมรับได้

การประมวลทฤษฎี และผลการวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและสุขภาพจิตของเยาวชน โดยได้พิจารณาเยาวชนที่มีลักษณะสุขภาพจิตด้อยที่สุด คือเป็นโรคจิต โรคประสาท บุคลิกภาพผิดปกติ พฤติกรรมผิดปกติ ตลอดจนเยาวชนปกติที่มีปริมาณการปรับตัว ความวิตกกังวล และอาการทางกายแตกต่างกัน ก็พบผลที่สรุปได้ว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตของเด็กมากพอสมควร อิทธิพลของครอบครัวนี้ส่งมายังเด็กได้โดยผ่านรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่าง ๆ โดยเฉพาะแบบรักสนับสนุน ยอมรับและให้ความอบอุ่นกับเด็ก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีความเหมาะสมและความสม่ำเสมอในการลงโทษและให้รางวัลเด็ก การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน เป็นลักษณะสำคัญของการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ก็เป็นด้านที่สำคัญรองลงมาของการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ฉะนั้นจึงอาจตั้งเป็นสมมติฐานได้ว่า วัยรุ่นไทยที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ เป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตสมบูรณ์มากกว่าผู้ที่รายงานว่าได้รับการเลี้ยงดูทั้งสองแบบในปริมาณน้อย

ลักษณะความขัดแย้งกับบิดามารดาของเยาวชน

ความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่นั้นเป็นปรากฏการณ์ที่พบในสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในสังคมที่เจริญแล้ว ส่วนในสังคมบรรพการนั้น วัยรุ่นมักว่านอนสอนง่ายและยอมกระทำตามระเบียบประเพณีเป็นอันดี ฉะนั้นปริมาณความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ในสังคมหนึ่ง ๆ อาจสะท้อนให้เห็นความเจริญทางสังคมในประเทศนั้น ๆ ได้ ส่วนในประเทศไทยในปัจจุบัน วัยรุ่นมีบทบาทมากขึ้น และในบางกรณีก็หาความสนใจให้กับผู้มีหน้าที่รับผิดชอบอยู่บ้าง นอกจากนั้นบุคคลใน

วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทยได้เริ่มแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ทางสังคม โดยเฉพาะทางการเมือง ซึ่งเป็นทัศนคติและพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับของวัยรุ่นในสังคมที่เจริญแล้วโดยทั่วไป ฉะนั้นความสนใจที่จะศึกษาจิตใจและพฤติกรรมของวัยรุ่นไทยจึงเพิ่งเริ่มเมื่อไม่นานมานี้ ทั้งที่ในสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปได้มีการสนใจศึกษาวัยรุ่นมานานกว่า 40 ปีแล้ว แต่การศึกษาเรื่องนี้ในประเทศไทยในปัจจุบัณกลับได้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางวิชาการสากล เช่น มีตัวแปรใหม่ ๆ ที่แสดงถึงดัชนีของความขัดแย้ง และวิธีการวัดที่ทันสมัยดังจะเห็นได้จากการวิจัยนี้ ซึ่งวัดความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดา ด้วยการเปรียบเทียบระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น กับของบิดามารดาตามที่วัยรุ่นรายงาน ดัชนีของความขัดแย้งนี้ยังไม่ปรากฏว่าได้เคยใช้ในการวิจัยใดมาก่อน ทั้งนี้เพราะตัวแปร "การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม" ตามทฤษฎีของโคลเบอร์กนั้น เป็นตัวแปรใหม่ที่เพิ่งเริ่มแพร่หลายเมื่อประมาณสิบปีมานี้

สังคมวิทยา เป็นวิชาการสาขาหนึ่งที่ได้ให้ความสนใจศึกษาสาเหตุของการเพิ่มและลดปริมาณความขัดแย้งระหว่างคนต่างวัย และช่องว่างระหว่างวัย โดยพิจารณาปรากฏการณ์ในระดับสังคม เดวิส (Davis, 1940) ได้อธิบายสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดาไว้อย่างน่าฟังว่า วัยรุ่นกับบิดามารดาในทุกสังคมอยู่ในสภาพที่อาจจะขัดแย้งกันได้ด้วยสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ประการแรกคือเด็กกับบิดามารดาต้องมีอายุแตกต่างกันมากกว่าสิบปีขึ้นไป ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกันทางสรีระ ประการที่สองคือความเร็วในการเรียนรู้ทางสังคมจะลดลงเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น ฉะนั้นในเหตุการณ์ปัจจุบันเด็กจะเรียนรู้ได้เร็วกว่าผู้ใหญ่ นอกจากนี้ผู้ใหญ่เมื่ออายุเท่ากับเด็กในขณะปัจจุบันนั้น ได้เรียนรู้ทางสังคมในเนื้อหาที่แตกต่างจากเด็กในปัจจุบันมาก จึงทำให้เกิดลักษณะนิสัยที่ฝังใจเปลี่ยนแปลงได้ยาก แม้สถานการณ์ใหม่ ๆ จะเกิดขึ้นเสมอก็ไม่สามารถเปลี่ยนจิตใจดั้งเดิมได้มากนัก จึงทำให้เกิดความแตกต่างทางจิตสังคมและทางสังคม จากเด็กในปัจจุบันได้ยิ่งนัก นอกจากความแตกต่างทางสรีระที่เห็นได้ชัดอยู่แล้ว ความแตกต่างอันเป็นลักษณะระหว่างเด็กกับบิดามารดาหรือผู้ใหญ่อื่น ๆ นี้ เป็นเพียงพื้นฐานของความขัดแย้งระหว่างช่วงคน แต่ความขัดแย้งนี้จะเกิดขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีก 4 ประการ ประการ

แรกคือ อัตราความเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประการที่สองคือ ปริมาณของความซับซ้อนของโครงสร้างทางสังคมในแต่ละประเทศ ประการที่สามคือ ปริมาณความสามารรถเข้าร่วมกับวัฒนธรรมในสังคมของตน ประการสุดท้ายคือ ความเร็วในการเลื่อนขั้นทางสังคมของครอบครัว ซึ่งทำให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับค่านิยมต่าง ๆ ในวัฒนธรรมนั้น เดวิสสรุปว่าการที่วัยรุ่นอเมริกันมีความขัดแย้งกับบิดามารดามาก ก็เพราะว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่ไม่สอดคล้องกับระบบสังคมแบบชุมชนอุตสาหกรรมที่มีความเปลี่ยนแปลงมาก ดังเช่นสังคมอเมริกันในขณะนั้นจนกระทั่งทุกวันนี้

ความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นมีนักจิตวิทยา (Hess & Goldblatt, 1975)

ที่พบว่าเป็นความเชื่อของบุคคลมากกว่าจะเป็นความจริง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวัยรุ่น 32 คนและบิดามารดาของวัยรุ่นเหล่านี้ โดยวัดทัศนคติของบุคคลเหล่านี้ต่อ "วัยรุ่นโดยทั่วไป" และ "ผู้ใหญ่โดยทั่วไป" แล้วให้วัยรุ่นตอบว่าบิดามารดาโดยทั่วไปมีทัศนคติอย่างไรต่อวัยรุ่น และให้บิดามารดาของเด็กเหล่านี้ตอบว่า วัยรุ่นจะมีทัศนคติต่อวัยรุ่นอย่างไร ผลปรากฏว่าทั้งบุตรที่เป็นวัยรุ่นและบิดามารดามีทัศนคติส่วนตัวต่อ "วัยรุ่นโดยทั่วไป" คล้ายคลึงกันมาก คือเห็นว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่ดีพอสมควร มีความรับผิดชอบและการตัดสินใจดีพอใช้ แต่มีพฤติกรรมที่ต่ำกว่ามาตรฐานของผู้ใหญ่ แต่เมื่อให้ผู้ตอบคาดคะเนตอบของคนต่างวัยที่มีทัศนคติต่อวัยรุ่น พบความขัดแย้งในการคาดการณ์อย่างเด่นชัด กล่าวคือ บิดามารดาได้คาดว่าวัยรุ่นจะมีทัศนคติในทางที่ดีต่อ "วัยรุ่น" สูงเกินความจริง เช่น เห็นว่าตนเองมีความสามารถมากและมีฐานะสูงเกินความเป็นจริงมาก และในทางตรงกันข้ามวัยรุ่นกลับคิดว่าบิดามารดาจะมีทัศนคติในทางที่ดีต่อ "วัยรุ่น" ต่ำกว่าความเป็นจริงมาก เช่น เห็นว่าวัยรุ่นมีฐานะต่ำกว่าความเป็นจริงมาก ฉะนั้นปัญหาของความขัดแย้งระหว่างวัยจึงอยู่ที่การขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากการติดต่อสื่อความกันไม่เพียงพอ

การประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ จะได้พิจารณาปริมาณการขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับบุตรในเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องในสังคมโดยส่วนรวม จนกระทั่งเรื่องภายในครอบครัว เรื่องเหล่านี้แตกต่างกันทางด้านเนื้อหา ต่อจากนั้นก็พิจารณาความขัดแย้ง

ระหว่างบิดามารดากับบุตรในแง่ใหม่คือ ทางด้านโครงสร้างทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ความขัดแย้งทางความเชื่อทัศนคติและค่านิยม ย่อว่าระหว่างช่วงคน (generation gap) เป็นปรากฏการณ์ที่แท้จริงหรือไม่นั้น เป็นสิ่งที่นักสังคมศาสตร์ได้โต้เถียงกันมาก ต่างก็มีพื้นฐานความคิดแยกเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายที่เชื่อว่า ความสอดคล้องควรมีมากกว่าความขัดแย้ง โดยยึดหลักที่ว่าบิดามารดาย่อมเป็นผู้ปลูกฝังความคิดเห็น ค่านิยม และทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ให้แก่บุตร ฉะนั้นบุตรจึงควรมีความคล้ายคลึงกับบิดามารดามากกว่าที่จะแตกต่างจากบิดามารดาในเรื่องเหล่านี้ กลุ่มนี้ยอมรับว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อเด็กมาก และยอมรับอีกว่าเด็กเล็กย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของครอบครัวมากกว่าวัยรุ่น หรือผู้ใหญ่ ฉะนั้นความสอดคล้องภายในครอบครัวจึงควรมีมากเมื่อเด็กยังเล็กและน้อยลงเมื่อเด็กโตขึ้น ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งก็เชื่อว่า ความขัดแย้งควรมีมากกว่าความสอดคล้องนั้น ก็มีหลักว่าบิดามารดาเรียนรู้ทางสังคมในวัยเด็ก ซึ่งนานมากกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนเด็กเรียนรู้ทางสังคมในปัจจุบัน ในช่วงเวลาที่ห่างกันกว่า 15 ปีนี้ ผู้ใหญ่กับเด็กจึงเรียนรู้ค่านิยม และทัศนคติที่แตกต่างกันได้มาก กลุ่มนี้วิจารณ์การประเภทที่ล่องนี้เห็นว่าครอบครัวมีอิทธิพลน้อยกว่าโรงเรียน วัด และสื่อมวลชน แต่ก็ยอมรับว่าอิทธิพลภายนอกเหล่านี้จะแผ่ไปยังเด็กได้อย่างเต็มที่เมื่อเด็กโตขึ้นมากกว่าเมื่อยังเล็กอยู่ ฉะนั้นความคิดเห็นของนักวิชาการทั้งสองฝ่ายนี้จึงนำไปสู่สมมติฐานอันเดียวกันคือ ย่อว่าระหว่างวัยจะมีความมากขึ้นเมื่อชนรุ่นลูกมีอายุมากขึ้น

เซียร์ส (Sears, 1969) ก็พบผลที่สนับสนุนข้อทำนายนี้เมื่อประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับการเลือกพรรคการเมืองมากกว่าสิบเรื่อง ซึ่งศึกษาเด็กตั้งแต่เกรด 2 ขึ้นไปถึงนิสิตนักศึกษา และบุคคลในวิชาชีพขึ้นสูงกับบิดามารดาของเขาเหล่านั้น ผลปรากฏว่าความแตกต่างระหว่างวัยในการเลือกพรรคการเมืองจะมีน้อยเมื่อชนรุ่นลูกที่ศึกษายังเป็นเด็ก (สอดคล้องกับบิดามารดา 80 %) แต่เมื่อเป็นวัยรุ่นตอนปลายหรือผู้ใหญ่ตอนต้นจะมีความคิดสอดคล้องกับบิดามารดาของตนน้อยลง (สอดคล้อง 60 %) และเมื่อเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวจะเลือกพรรคการเมือง

เมืองที่ล่อคคลองกับบิดามารดาของตนน้อยที่สุด (ล่อคคลองเพียง 45 %) อย่างไรก็ตาม ความล่อคคลองระหว่างการเลือกพรรคการเมืองของบิดามารดากับบุตรนี้ มีหลักฐานว่าเกิดจากอิทธิพลโดยตรงของครอบครัวน้อยกว่าที่คาดกันไว้ ทั้งนี้เพราะในการสอบถามวิจัยในระดับมัธยมปลายในสหรัฐอเมริกา และบิดามารดาของเขา ปรากฏว่าเพียง 70 % ของวัยรุ่นเหล่านี้สามารถบอกได้ถูกต้องว่าบิดามารดาของตนเลือกพรรคการเมืองใด ฉะนั้น ความล่อคคลองระหว่างบิดามารดากับบุตรในเรื่องนี้จึงอาจมาจากปัจจัยอื่น ๆ ช่วยส่งเสริมด้วยเช่น การมีระดับชั้นทางสังคมเดียวกัน ภูมิสำเนา และกลุ่มวัฒนธรรมย่อยเดียวกัน

ทอมมัส (Thomas, 1974) ได้ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาเรื่องความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ซึ่งให้ผลที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับช่องว่างระหว่างช่วงคนนี้ อาจเป็นเพราะการวิจัยเหล่านั้นศึกษาตัวแปรต่างระดับกัน โดยอาจแบ่งระบบความเชื่อตามทฤษฎีของโรคิช (Rokeach, 1968) เป็น 3 ระดับคือ ระดับฝังรากลึกเป็นค่านิยมเชิงนิเทศ ระดับกลางเป็นความเชื่อเชิงบังคับ และระดับพื้นผิวคือ ทัศนคติ โดยอาจคาดได้ว่าค่านิยมเป็นสิ่งที่เรียนรู้ตั้งแต่เด็กสะสมกันขึ้นมา ส่งผลให้การเรียนรู้ค่านิยมของบิดามารดาและของบุตรนั้น เกิดในเวลาห่างกันมากกว่า 15 ปี จึงอาจแตกต่างกันได้มาก ส่วนทัศนคติเป็นความรู้สึกเชิงประเมินค่าสิ่งแวดล้อมรอบตัวของบุคคลในปัจจุบันและเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์แวดล้อมอยู่เสมอ บิดามารดาและบุตรจึงควรมีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน ฉะนั้นช่องว่างระหว่างช่วงคนจึงควรเกิดมากเมื่อเกี่ยวกับค่านิยมและมัน้อยเมื่อเกี่ยวกับทัศนคติ

การวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาความเชื่อของบิดามารดาและบุตรในระดับของทัศนคติ ซึ่งจากหลักข้างบนนี้ทำให้คาดได้ว่าจะพบความขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับบุตรน้อย เมื่อวัดทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ของบุคคลสองประเภทนี้ แต่ผลวิจัยก็ยังไม่สนับสนุนความคิดนี้อย่างเด่นชัด เมื่อไฮแมน (Hyman, 1959, หน้า 71) ประมวลผลการวิจัยหลายเรื่องที่ทำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเมืองของบิดาหรือมารดากับของบุตร แล้วนำค่าทางสถิติในการวิจัยเหล่านี้มาหาค่ามัธยฐานพบว่าสูงประมาณ .50 ซึ่งแสดงว่าถ้าทราบทัศนคติของบิดามารดา แล้วนำมาใช้ทำนายทัศนคติของบุตร หรือในทางกลับกัน ก็จะถูก

ต้องเพียง 25% เท่านั้น

ส่วนการวิจัยเปรียบเทียบทัศนคติและค่านิยมของบิดามารดากับของบุตรนั้นไม่มากนัก เท่าที่ปรากฏก็พบความสอดคล้องทางค่านิยมในการเลือกอาชีพมากกว่าความขัดแย้ง โดยเฉพาะเมื่อบิดามารดามีระดับการศึกษาที่ใกล้เคียงหรือสูงกว่าบุตร บุตรจะมีค่านิยมทางอาชีพที่ไม่แตกต่างจากบิดามารดา (ยุติรัตน์ วัชรจรลกุล, 2523) การวิจัยนี้ศึกษาค่านิยมในอาชีพของผู้ปกครองกับนักเรียนชายหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนฝ่ายละ 1,000 คน โดยศึกษาค่านิยมทางอาชีพ 9 ด้าน พบผลว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าบุตรนั้นมีความแตกต่างจากบุตรในค่านิยมทางอาชีพในหลายด้าน (4 ด้าน) มากกว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาใกล้เคียงกับบุตร (แตกต่างกันเพียง 1 ด้าน) หรือผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าบุตร (ไม่แตกต่างจากบุตรในค่านิยมด้านใดเลย) ในการวิจัยนี้พบความแตกต่างในค่านิยมทางอาชีพระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง (แตกต่างกันใน 7 ด้านจาก 9 ด้านที่ศึกษา) มากกว่าความแตกต่างระหว่างช่วงคนละนั้นจึงทำให้เข้าใจได้ว่า ค่านิยมในการเลือกอาชีพสำหรับคนไทยในต่างจังหวัดนั้น อาจเรียนรู้แตกต่างกันตามบทบาททางเพศ และระดับการศึกษา มากกว่าจะเรียนรู้ต่างกันตามกาลสมัยจากบิดามารดามารดาบุตร

ส่วนค่านิยมเชิงนิเทศ (value orientation) ซึ่งหมายถึงความเชื่อที่เป็นศูนย์กลางของความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมอื่น ๆ และเป็นสิ่งที่ฝังรากลึกยากแก่การเปลี่ยนแปลง นั้น เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมของมนุษย์ชาติหลายประการ มีผู้กล่าวไว้ 5 มิติคือ มิติเกี่ยวกับเวลา กิจกรรม ธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ทอมมส์ (Thomas, 1974) พบหลักฐานสนับสนุนความคิดเห็นของตนจากข้อสังเกตของบาลวิน (Baldwin, 1971) ถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมเดิมของผู้มีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลางกับของเยาวชนในปัจจุบัสดังนี้ วัฒนธรรมเดิมเห็นความสำคัญของอนาคต ต้องการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ต้องการควบคุมธรรมชาติ เห็นว่าธรรมชาติของมนุษย์เป็นกลาง ไม่ได้มีแนวโน้ม และมีความสัมพันธ์แบบตัวใครตัวมันกับมนุษย์อื่น แต่เยาวชนปัจจุบันเห็นความสำคัญ

ของปัจจุบันมากกว่าอนาคต ต้องการอยู่เฉย ๆ มากกว่าจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เห็นว่ามนุษย์ควรอยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ และมนุษย์มีคุณลักษณะที่ดีมากกว่าแมว นอกจากนั้นยังมีความสัมพันธ์กับมนุษย์อื่นแบบอยู่คู่ขนานกันไป

การวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมในระดับศูนย์กลางที่ฝังรากลึกตามที่ถูกกล่าวข้างบนนี้ยังไม่ปรากฏ แต่ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมตามความหมายของโรคีย์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่เป็นศูนย์กลางมากกว่าที่ค้นคิดโดยทั่วไป แฟเธอร์ (Feather, 1975 หน้า 123-132) ศึกษาครอบครัวออสเตรเลีย 388 ครอบครัวในค.ศ. 1972 และ 1973 ซึ่งมีบุตรที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไปอย่างน้อยหนึ่งคน ปรากฏว่าบิดามารดามีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 40 ปี และบุตรชายหญิงมีอายุเฉลี่ย 18 ปี ผู้วิจัยรายงานว่าพบว่าวัยรุ่นและบิดามารดาชาวออสเตรเลียให้ความสำคัญแก่ค่านิยมบางเรื่องคล้ายคลึงกัน และบางเรื่องก็แตกต่างกัน วัยรุ่นชายมีความแตกต่างจากบิดามารดามากกว่าวัยรุ่นหญิง การวิเคราะห์ทางสถิติในการวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม แทนที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของคำตอบระหว่างบิดามารดากับบุตรในแต่ละครอบครัว จึงอาจให้ข้อสรุปที่แตกต่างไป อย่างไรก็ตามผลการวิจัยของแฟเธอร์ในออสเตรเลียก็สอดคล้องกับความคิดของทอมมัส และการสังเกตของบาลวินเกี่ยวกับครอบครัวอเมริกันคือแฟเธอร์พบว่ากลุ่มบิดามารดาชาวออสเตรเลียให้ความสำคัญแก่ค่านิยมต่อไปนี้มากกว่ากลุ่มบุตรคือ ความมั่นคงของครอบครัวและของประเทศ ความเคารพตนเอง ความรับผิดชอบ ความสุภาพกับผู้อื่น ความสะอาด และสามารถ ส่วนกลุ่มบุตรให้ความสำคัญแก่ค่านิยมต่อไปนี้มากกว่าบิดามารดาคือ ความตื่นตัว ความสนุกสนาน ความเลื่อมภาค เสรีภาพ โลกของความงาม มิตรสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับผู้อื่น และความใจกว้าง

ในการวิจัยความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างค่านิยมของวัยรุ่นกับบิดามารดานั้น อาจใช้วิธีการวัดได้อย่างน้อย 2 วิธี วิธีแรกคือวัดจากวัยรุ่นอย่างเดียว เพื่อให้ทราบความคิดเห็นของวัยรุ่น และในอีกส่วนหนึ่งให้วัยรุ่นรายงานเกี่ยวกับความคิดเห็นของบิดามารดาของตน หรืออีกวิธีหนึ่งวัดทั้งวัยรุ่นและวัดบิดามารดาของวัยรุ่นเหล่านั้นโดย

ตรงไปพร้อมกัน วิธีการแรกจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ของวัยรุ่นเกี่ยวกับบิดามารดาของตน ส่วนวิธีที่สองจะได้ข้อมูลที่เป็นความแตกต่างหรือสอดคล้องกันระหว่างบิดามารดากับบุตรในความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ข้อมูลทั้งสองประเภทนี้มีประโยชน์ต่างกัน และคำถามหรือจุดมุ่งหมายในการวิจัยจะเป็นตัวกำหนดว่า ควรจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลประเภทใด ในหมู่ผู้ที่สนใจศึกษาอย่างกว้างระหว่างช่วงคนนั้น ควรใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบที่สองเพื่อที่จะได้ทราบข้อแตกต่างที่ตรงกับความเป็นจริง ไม่บิดเบือนหรือผิดพลาด (Sears, 1969 หน้า 374 และ Feather, 1975 หน้า 167) แต่ในการวิจัยที่รายงานนี้ต้องการศึกษาความขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับบุตรที่อาจส่งผลต่อสุขภาพจิตของบุตรนั้น ฉะนั้นปริมาณความขัดแย้งที่มีอยู่จริงจึงมีความสำคัญน้อยกว่าการรับรู้ปริมาณความขัดแย้งของเยาวชนเอง ความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยที่มีอยู่แล้ว ดังจะได้กล่าวในตอนต่อไป การวิจัยที่รายงานนี้จึงจะใช้วิธีการให้เยาวชนรายงานว่า บิดามารดาของตนมีความคิดเห็นอย่างไร แทนการวัดจากบิดามารดาโดยตรง

ความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องในครอบครัว นอกจากความคิดเห็นจะไม่ตรงกันในเรื่องต่าง ๆ ภายนอกแล้ว บุตรอาจมีความเห็นขัดแย้งกับบิดามารดาของตนในเรื่องต่าง ๆ ภายในครอบครัวได้มาก เช่นกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ภายในบ้าน การแบ่งงานกันทำ การปฏิบัติของบิดามารดาต่อบุตร กิริยามารยาทของบุตรต่อบิดามารดาและพี่น้อง ตลอดจนการพูดจาสื่อสารกันในทางขัดแย้งหรือสอดคล้องกัน

ผลการศึกษาความขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับบุตรนี้ได้รับความสนใจมานานแล้ว และบรรจุอยู่ในตำราจิตวิทยาวัยรุ่นหลายเล่ม เช่นแกริสัน (Garrison, 1965 หน้า 280 - 285) ได้รวบรวมผลการวิจัยทางด้านนี้ไว้หลายเรื่อง ทำให้ได้ทราบว่า ปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัวนี้อาจเป็นพื้นฐานของความผิดปกติในชีวิตรของเด็กเมื่อเติบโตขึ้น ความขัดแย้งในครอบครัวเกิดขึ้นในช่วงที่บุตรอายุต่าง ๆ กัน เช่น ความขัดแย้งในเรื่องการแต่งกาย นิสัย และกิริยามารยาท จะเกิดในเด็กวัยรุ่นตอนต้นมากกว่าตอนปลาย (Block, 1973) ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครอบครัวนั้น บุตรอายุ 11 ปีมีความขัดแย้งกับบิดามารดาของตนมากกว่าบุตรอายุ 16 ปี (Jacob, 1974) แต่ถ้ามีการวัดความขัดแย้ง

ในครอบครัวด้วยวิธีให้เล่าเรื่องราวจากภาพแล้ว วัยรุ่นตอนปลาย (อายุ 15 และ 17 ปี) จะแสดงความขัดแย้งในครอบครัวมากกว่าวัยรุ่นตอนต้น (อายุ 9-12 ปี, Liccione, 1955)

ส่วนวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรนั้น บิดามารดาอาจปฏิบัติแตกต่างกันในแต่ละครอบครัว ได้มีการศึกษาประเภทการอบรมเลี้ยงดูบุตรในแต่ละครอบครัว และวัดปริมาณการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแต่ละแบบนั้น แล้วศึกษาความเกี่ยวข้องของวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร กับปริมาณความขัดแย้งในครอบครัว ได้มีการวิจัยทั้งไทยและเทศในเรื่องนี้ โดยเริ่มจาก แลนด์ลิส (Landis, 1954) ผู้แบ่งครอบครัวอเมริกันตามวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรออกเป็นแบบประชาธิปไตย แบบเผด็จการ และแบบกึ่งกลาง แล้ววัดความขัดแย้งกับบิดามารดาของเด็กอเมริกันในชั้นมัธยมปลายทั้งชายและหญิง ผลปรากฏว่าวัยรุ่นในครอบครัวเผด็จการรายงานว่ามีความขัดแย้งกับบิดามารดาของตนในด้านต่าง ๆ ทุกด้านสูงกว่าวัยรุ่นในครอบครัวกึ่งเผด็จการ และความขัดแย้งเหล่านี้มีน้อยที่สุดในครอบครัวประชาธิปไตย

ส่วนนรา สัมประสงค์ (2520) ได้ศึกษาวัยรุ่นไทยในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดอายุระหว่าง 13 ถึง 21 ปี รวม 433 คน โดยแบ่งผู้ถูกศึกษาตามการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบคือ แบบทอดทิ้ง แบบประชาธิปไตย และแบบคุ้มครองเกินไป แล้ววัดความขัดแย้งกับบิดามารดาในหลายด้านคือ ด้านการเรียน การแต่งกาย การใช้เงิน การเลือกอาชีพ การปกครอง การคบเพื่อน สุขภาพ สันทนาการ คำสอน ขนบประเพณี มารยาท และเรื่องส่วนตัวอื่น ๆ รวม 58 ข้อ แล้วใช้คะแนนรวม ผลปรากฏว่า วัยรุ่นไทยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งรายงานว่า มีความขัดแย้งกับบิดามารดามากกว่าวัยรุ่นที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หรือแบบคุ้มครองเกินไป วัยรุ่นสองประเภทหลังนี้มีความขัดแย้งกับบิดามารดาไม่แตกต่างกัน ส่วนวัยรุ่นที่รายงานว่า ตนถูกเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งมากเท่าไร ก็รายงานว่าตนมีความขัดแย้งกับบิดามารดามากเท่านั้น นอกจากนั้นวัยรุ่นตอนปลายมีความขัดแย้งกับบิดามารดามากกว่าวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นจากครอบครัวระดับปานกลางขัดแย้งกับบิดามารดามากกว่าวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ส่วนวัยรุ่นที่ต่างเพศกัน มีภูมิสำเนาต่างกัน มีสาเหตุการเกิดต่างกัน หรืออยู่ในครอบครัวปกติหรือแตกแยก ต่างรายงาน

ความขัดแย้งกับบิดามารดาไม่แตกต่างกัน

การวิจัยของไทยและเทศทั้งสอง เรื่องนี้ให้ข้อสรุปที่สอดคล้องกันคือ วัยรุ่นที่มา
จากครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความขัดแย้งกับบิดามารดาน้อยกว่าวัยรุ่น
จากครอบครัวเผด็จการ และครอบครัวที่ทอดทิ้งบุตร เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูแบบประชา-
ธิปไตยประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นส่วนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
ฉะนั้นจึงอาจคาดได้ว่า วัยรุ่นที่รายงานว่าตนได้รับการเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นส่วนมาก และแบบ
ใช้เหตุผลมาก จะรายงานว่าตนขัดแย้งกับบิดามารดาน้อยกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนได้รับการ
เลี้ยงดูแบบรักล้นล้นน้อย และใช้เหตุผลน้อย

ความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม บุตรอาจมีความคิดเห็นขัดแย้งกับ
บิดามารดาได้ทั้งในลักษณะที่เป็นปริมาณและคุณภาพ ที่กล่าวไปแล้วคือปริมาณการขัดแย้งของ
บุตรกับบิดามารดาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ส่วนทางด้านคุณภาพนั้นอาจหมายถึง การใช้เหตุผล
ที่แตกต่างกัน ในการชี้แจงว่าสิ่งใดสมควรกระทำ สิ่งใดชั่วไม่ควรกระทำ เหตุผลที่บุคคลใช้
นั้นมีมากมาย นักวิชาการก็ได้จัดประเภทของเหตุผลเหล่านี้ไว้บ้าง เช่น อุดมคติแบบอนุรักษ -
แบบอิสระ (Jessor, & Jessor, 1974) ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน (Rotter,
1957) เป็นต้น แต่มีน้อยรายที่ได้นำเอาเหตุผลที่จัดเป็นประเภทต่าง ๆ มาสัมพันธ์กัน โดยตั้ง
เป็นโครงสร้างทางจิตของมนุษย์แสดงให้เห็นพัฒนาการของมนุษย์ในการที่จะสามารถใช้เหตุผล
ประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นต่ำสุดเรื่อยขึ้นไปจนถึงขั้นสูงสุด โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1964,
1969) เป็นผู้นำในการศึกษาเหตุผลของมนุษย์ในเชิงโครงสร้าง (Lickona, 1976, หน้า
9) โดยมีพื้นฐานความคิดมาจากเพียเจท์ ทำให้สามารถจะศึกษาพัฒนาการในการใช้เหตุผล
ของมนุษย์ได้มากกว่าแต่ก่อน หลักพัฒนาการทางจิตของมนุษย์ชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่มีประสบการณ์
ต่างกัน มีความเจริญทางจิตต่างกัน ในระดับที่ต่างกัน ย่อมจะสามารถใช้เหตุผลได้ในระดับ
ที่แตกต่างกันด้วย ฉะนั้นจึงทำให้สามารถคาดได้ว่าบิดามารดาที่บุตรย่อมจะมีความสามารถในการ
การใช้เหตุผลในระดับที่แตกต่างกันด้วย โคลเบอร์กได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิง
จริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 6 ขั้น และได้พบจากหลักฐานทางการวิจัยว่า เหตุผลเชิงจริย-
ธรรมแต่ละขั้นนี้จะปรากฏชัดในบุคคลที่มีอายุต่างกัน นอกจากนั้นยังได้พบว่าขั้นทั้ง 6 นี้ปรากฏ

ในคนต่างวัฒนธรรมในลำดับที่คล้ายคลึงกันด้วย (Kohlberg, 1969) (ดูตาราง 1)

ตาราง 1. เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ

ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ชั้น 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2 - 7 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์
ชั้น 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี)	(2 - 10 ปี)
ชั้น 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์
ชั้น 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13 - 16 ปี)	(10 - 16 ปี)
ชั้น 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป)	3. ระดับเหนือเกณฑ์
ชั้น 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	(16 ปีขึ้นไป)

การศึกษาความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในครอบครัวโดยการเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุตรกับของบิดามารดานั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาว่า ความเจริญทางจิตใจของบิดามารดามีส่วนเกี่ยวข้องกับความเจริญทางจิตใจของบุตรอย่างไร ทั้งนี้เพราะบิดามารดาย่อมเป็นผู้ถ่ายทอดลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะของตนให้แก่บุตรอีกต่อหนึ่ง แต่ลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุตรนั้น แม้ส่วนใหญ่จะมีรากฐานมาจากการรับอิทธิพลของครอบครัว แต่เพื่อนที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และสื่อมวลชนก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นอย่างมาก (Lickona, 1976 หน้า 26) โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นเป็นต้นไป ฉะนั้นจึงอาจคาดได้ว่าระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กสัมพันธ์กับระดับการใช้เหตุผลของบิดามารดาเฉพาะในวัยเด็ก เมื่อเติบโตขึ้นเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กจะสอดคล้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบิดามารดาน้อยลง ถ้าบุตรได้รับประสบการณ์ที่ดีกว่าบิดามารดา และมีการพัฒนาการทางการคิดสติปัญญา ทางอารมณ์เชิงสังคม และทางการหยั่งลึกทางสังคมสูงกว่าบิดามารดา บุตรก็อาจมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงกว่าบิดามารดาของตนได้ในระยะตั้งแต่วัยรุ่นตอนกลางเป็นต้นไป

การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างบิดามารดากับบุตรนั้นมีไม่มากนัก เพราะตัวแปรนี้เป็นตัวแปรใหม่ การวิจัยเรื่องแรกที่พบคือปริญญา นิพนธ์ของซาดัทแมน (Saadatmand, 1972) จากมหาวิทยาลัยบริกแฮมยังในสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยได้ศึกษาเด็ก 392 คนและบิดามารดาของเด็กเหล่านี้ซึ่งเป็นประชากรใน 4 ประเทศ คือ อิหร่าน สหรัฐอเมริกา คานาดา และกัวเตมาลา ผลปรากฏว่าระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กกับบิดามารดานั้นสอดคล้องกัน เฉพาะในประเทศอิหร่านกับสหรัฐอเมริกา เด็กชายมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสอดคล้องกับบิดามารดามากกว่าเด็กหญิง นอกจากนั้นยังพบว่าคนที่อายุเท่ากัน แต่มีวัฒนธรรมต่างกันนั้นมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้พบผลต่อไปว่า เด็กโตในบางวัฒนธรรมมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่าเด็กเล็กในวัฒนธรรมอื่นด้วย

ต่อมาได้มีการวิจัยอีกเรื่องหนึ่งคือ ปรินญาณพนธ์ของปีเตอร์สัน (Peterson, 1977) จากมหาวิทยาลัยประจำรัฐมินเนโซต้า ผู้ศึกษาครอบครัวที่มีเด็กอายุ 13 ปี และมีน้องของเด็กอีก 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 49 ครอบครัว ติดตามดาบุตรวัยรุ่นและน้อง ได้ถูกวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมมาล่วงหน้า และตัวแปรอื่น ๆ ด้วย เมื่อสมาชิกของครอบครัวอยู่พร้อมกันที่โต๊ะอาหารก็ได้อภิปรายเรื่องเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมอีก 2 เรื่องด้วย ผลปรากฏว่าได้พบความสอดคล้องระหว่างพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของสมาชิกทั้งหลายในแต่ละครอบครัว

จะเห็นได้ว่าการวิจัยสองเรื่องแรกก็กล่าวถึงนี้ได้ศึกษาวัยรุ่นตอนต้น จึงพบความสอดคล้องของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างติดตามดา กับบุตร กล่าวคือ ถ้าติดตามดามีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงในกลุ่มของตน บุตรก็จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงกว่าเด็กอื่น ๆ ที่ถูกศึกษาด้วย แต่เมื่อได้มีการศึกษาบุตรที่อายุต่าง ๆ กันตั้งแต่ 10 ปี ถึง 30 ปี จำนวนรวม 203 คน และติดตามดาอีก 179 คน (Haan, Langer, & Kohlberg, 1976) ผลก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างติดตามดา กับบุตรปรากฏเด่นชัดแต่ในกลุ่มบุตรอายุ 10 ถึง 15 ปีเท่านั้น และเริ่มไม่สอดคล้องมากขึ้นเมื่อบุตรอายุสูงขึ้น ความสัมพันธ์ที่กล่าวนี้พบแต่เฉพาะในบุตรชายเท่านั้น และไม่ปรากฏว่าระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุตรสาวมีความสัมพันธ์กับของติดตามดาแต่ประการใด ไม่ว่าในช่วงอายุใด นอกจากนี้ยังพบว่าบุตรวัยรุ่นตอนปลายและวัยรุ่นผู้ใหญ่ตอนต้นบางคนอาจมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงกว่าบิดาและมารดาของตนกล่าวคือ ในการวิจัยนี้ปรากฏว่า ในหมู่เด็กที่อายุ 10-15 ปีนี้มี 3 % ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ามารดาแต่ไม่มีใครมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าบิดา บุตรที่อายุระหว่าง 16 ถึง 20 ปีนี้มี 13% ที่มีลักษณะนี้สูงกว่ามารดา และ 8% สูงกว่าบิดา ส่วนบุตรที่เป็นผู้ใหญ่อายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไปนั้น 24% มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ามารดาและอีก 19% สูงกว่าบิดา

สำหรับในประเทศไทยในกลุ่มเด็กนักเรียนมัธยมซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 นั้น อาจคาดได้ว่าบุตรจำนวนหนึ่งจะมีระดับเหตุผลเชิง-

จริยธรรมที่สูงกว่าบิดาและมารดาของตน นอกจากนี้ยังมีผู้สังเกตว่าบิดามารดามักจะคาดหวังบุตรของตนมีความสามารถทางการคิด และเหตุผลในระดับที่ต่ำกว่าความเป็นจริง (Lickona, 1976, หน้า 25) และโดยเฉพาะต่ำกว่าระดับเหตุผลที่บิดามารดาสามารถจะใช้ได้ ส่วนการวิจัยในประเทศไทยหลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" (ดวงเดือน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประชนปัจฉนิก 2520) ได้พบว่า วัยรุ่นไทยในกรุงเทพมหานครมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงตามอายุตรงตามเกณฑ์มาตรฐานของสากล และการวิจัยอื่นก็พบว่าวัยรุ่นไทยในสถานศึกษาในต่างจังหวัดมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงใกล้เคียงกับวัยรุ่นในกรุงเทพ (วิรัช จาปนอม 2520) ดังนั้นการที่บิดามารดาอาจมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่าบุตรวัยรุ่นหรือคาดว่าบุตรของตนมีระดับการใช้เหตุผลต่ำกว่าความเป็นจริง และใช้เหตุผลกับบุตรในระดับที่นั้นอาจมีได้มาก จะทำให้บุตรเกิดความรู้สึกไม่ยอมรับเหตุผลของบิดามารดา รู้สึกต่อต้านและรู้สึกว่าบิดามารดาไม่มีความคิดล้ำหลัง ดังที่เคยได้อินเด็กสมัยใหม่กล่าวว่า "ผู้ใหญ่บางคนเป็นไดโนเสาร์ เต่าพันปี" ถ้าเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น บิดามารดาจะไม่สามารถใช้เหตุผลกับเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง ทั้งนี้เพราะทูเรียล (Turriel, 1966) วิจัยพบว่า เด็กมักจะปฏิเสธเหตุผลที่อยู่ต่ำกว่าระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของตน และในขณะที่เด็กก็จะไม่สามารถเข้าใจระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงกว่าชั้นของตนมาก ๆ ได้ ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งภายในครอบครัว อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพจิตเสื่อมของเยาวชนได้

การวิจัยว่าบิดามารดาไทยส่วนใหญ่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับใด สูงหรือต่ำ และสอดคล้องกับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุตรเพียงใดหรือไม่นั้น ยังไม่ปรากฏว่า ได้มีผู้กระทำไว้ จึงคาดไม่ได้ว่าจะเกิดความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลเมื่อบิดามารดาไทยอบรมบุตรมาน้อยเพียงใดแต่การทราบความแตกต่างที่แท้จริงของระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างบิดามารดากับบุตร ก็ยังไม่ทำให้ได้ทราบแน่นอนว่าจะเกิดความขัดแย้งของการใช้เหตุผลได้มากน้อยเพียงใด เพราะบิดามารดาที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงก็อาจจะลงมาใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นต่ำกับบุตรของตนก็ได้ แต่บิดามารดาที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำนั้นจะไม่สามารถใช้เหตุผลในชั้นที่สูงกว่าชั้นของตนกับบุตรได้ และถ้าทราบว่าบิดามารดาใช้เหตุผล

กับบุตรในชั้นใดแล้ว ก็ยังไม่อาจทราบว่าบุตรจะรับรู้ได้ตรงตามนั้นหรือไม่ อนึ่งการรับรู้ของบุตรในเรื่องนี้เท่านั้นที่จะมีผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของบุตร ดังหลักฐานที่จะได้แสดงในตอนต่อไป

การวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบิดามารดานั้นยังไม่ปรากฏแม้แต่ในประเทศ การวิจัยที่รายงานนี้จะเป็นการวิจัยเรื่องแรกการศึกษาในเรื่องนี้ ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตการใช้ตัวแปรของโคลเบอร์ก ซึ่งกำลังเป็นที่ยอมรับอย่างมากในปัจจุบันให้มีประโยชน์กว้างขวางยิ่งขึ้น การรับรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งในการวิจัยนี้ นอกจากนั้นจะใช้ตัวแปรนี้ร่วมกับตัวแปรที่เป็นระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุตร เพื่อที่จะได้ทราบปริมาณความขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับบุตรในเรื่องของการใช้เหตุผล

ความขัดแย้งในครอบครัวกับลู่สภาพจิตของเยาวชน

ได้กล่าวแล้วว่าความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่โดยเฉพาะบิดามารดานั้น เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สำคัญ และมีนักวิชาการให้ความสนใจศึกษาไว้หลายด้าน มาในลุ่มนี้จะได้ประมวลผลการวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่แสดงว่าความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดานั้น มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตใจของวัยรุ่น โดยจะได้ศึกษาวัยรุ่นที่ผิดปกติ และวัยรุ่นปกติที่อาจมีลู่สภาพจิตลุ่มนวลน้อยกว่าผู้อื่น โดยจะประมวลผลการวิจัยอย่างกว้างขวาง และครอบคลุมความหมายของลู่สภาพจิตในหลายด้านดังที่ได้ปฏิบัติมาแล้วในตอนต้นของบทนี้

ความขัดแย้งกับบิดามารดาและพฤติกรรมปกติของเยาวชน ได้กล่าวมาแล้วว่าบุตรอาจมีความขัดแย้งกับบิดามารดาได้หลายเรื่องในหลาย ๆ โอกาส ถ้าความขัดแย้งนี้มีมากและเป็นการขัดแย้งในเรื่องที่มีความสำคัญมากสำหรับบุตร บุตรก็อาจจะขาดความลุ่ม มีลู่สภาพจิตเสื่อม และอาจเป็นปัจจัยที่น่าไปสู่ความเป็นโรคจิตโรคประสาทของบุตรได้มาก การวิจัยว่าความขัดแย้งภายในครอบครัวจะนำไปสู่ความเป็นโรคจิตโรคประสาท

ของบุคคลหรือไม่ นั่น ที่เหมาะสมคือการวิจัยแบบช่วงยาวในครอบครัวปกติที่ต่อมาบุตรมีอาการทางจิตประสาท เปรียบเทียบกับครอบครัวที่บุตรไม่มีอาการป่วยทางจิตในภายหลัง แต่การวิจัยเช่นนี้มีน้อยที่กระทำกันมากคือการวิจัยเปรียบเทียบครอบครัวของเด็กป่วยกับครอบครัวของเด็กปกติ ซึ่งไม่ให้หลักฐานว่าความขัดแย้งภายในครอบครัวมีมาก่อนหรือเกิดขึ้นภายหลังจากที่เด็กป่วย หรือถ้าปรากฏว่าครอบครัวปกติมีความขัดแย้งมากกว่าครอบครัวปกติก็อาจจะเป็นเพราะมีผู้ป่วยในครอบครัวนั้น ๆ สมาชิกอื่น ๆ จึงลดพฤติกรรมขัดแย้งลง นอกจากนี้ความขัดแย้งภายในครอบครัวควรเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและสะสมกันมานาน การศึกษาการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัวช่วงครึ่งคร่าวอาจไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงยาวได้ นอกจากนี้ความขัดแย้งที่วัดด้วยการใช้วิธีการให้ผู้เชี่ยวชาญเฝ้าสังเกตและจดบันทึกนี้ เป็นความขัดแย้งในความหมายทางวิชาการ และตามความเห็นของผู้ชำนาญการ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสถานการณ์นั้น ความขัดแย้งนี้อาจมีความสำคัญน้อยต่อการเป็นโรคจิตโรคประสาทของเด็ก เพราะเด็กอาจจะรับรู้ไม่ตรงกับความจริงก็ได้ แต่เด็กที่มีพื้นฐานทางจิตใจที่พร้อมจะเป็นโรคจิตโรคประสาทนั้น มักจะมีการรับรู้เหตุการณ์อย่างบิดเบือน เช่นรับรู้ว่ามีความขัดแย้งในครอบครัวมาก ทั้ง ๆ ที่มีน้อยเป็นต้น ฉะนั้นสาเหตุของการเป็นโรคจิตโรคประสาทควรขึ้นอยู่กับความรู้ของเด็กเกี่ยวกับความขัดแย้งในครอบครัว มากกว่าที่จะเกิดจากความขัดแย้งที่มีอยู่จริง ๆ ในครอบครัวนั้น ฉะนั้นเมื่อเจacob (Jacob, 1975) ประมวลผลการวิจัยเปรียบเทียบปริมาณความขัดแย้งในครอบครัวของเด็กที่มีอาการทางจิต กับครอบครัวของเด็กปกติ โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวโดยตรง (ด้วยการนับจำนวนครั้งที่มีการพูดและถูกขัดจำนวนครั้งที่มีการแสดงความไม่เห็นด้วย หรือการหลีกเลี่ยงที่จะแสดงความเห็นด้วย ตลอดจนการแสดงความขัดแย้งโดยตรง) จึงไม่พบว่าครอบครัวที่มีเด็กป่วยทางจิตจะมีความขัดแย้งมากหรือน้อย หรือเท่ากับในครอบครัวที่มีเด็กปกติ

ส่วนแฟเธอร์ (Feather, 1975 หน้า 177-187) ได้ศึกษาการรับรู้ความขัดแย้ง คำนวณระหว่างเด็กกับบิดามารดาโดยเปรียบเทียบผู้วอชญากร 82 คนกับเยาวชนปกติ 82

คนในประเทศออสเตรเลีย เด็กทั้งสองกลุ่มนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกันทางด้านอายุ ระดับ-
เศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และภูมิสำเนา เด็กเหล่านี้มีอายุโดยเฉลี่ย 15 ปี
3 เดือน ในการตอบแบบวัดความสำคัญของค่านิยมประเภทที่เป็นเครื่องมือ และค่านิยม
ที่เป็นจุดหมายปลายทางชีวิตตามทฤษฎีของโรดีย์ ผู้ตอบต้องเรียงลำดับค่านิยมเหล่านี้ 3
ครั้ง ครั้งแรกตามความเห็นของตนเอง ครั้งที่สองตามความเห็นของบิดา และครั้งที่
สามตามความเห็นของมารดา ลำดับการตอบแบบวัด 3 ครั้งนี้แตกต่างกันไปตามแบบแผน
การควบคุมอิทธิพลของลำดับที่กำหนดไว้ ผลปรากฏว่ามีความขัดแย้งในค่านิยมของเด็กกับ
ที่เด็กรายงานเกี่ยวกับบิดามารดาในกลุ่มยูวอาชญากรมากกว่าในกลุ่มเยาวชนปกติ

ส่วนในประเทศไทยนั้นได้มีการวิจัยความขัดแย้งระหว่างบุตรกับบิดามารดา
หลายเรื่อง แต่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีพฤติกรรมผิดปกติมีเพียงเรื่องเดียวคือ การวิจัยของเกยูร
รัตนลำขา (2516) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาบุคคล 4 กลุ่มคือ เด็กหนีบ้าน 45 คน เด็กปกติ
43 คน และผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้ประเภทละ 15 คน โดยได้ศึกษาความแตกต่าง
ทางจรรยาวัจรรย์ 3 ด้านคือ ค่านิยม มนุษยสัมพันธ์ และความประพฤติ รวม 14
ประการ ผลกลับปรากฏว่า เด็กปกติกับผู้ปกครองมีความแตกต่างกันในเรื่องที่ศึกษานี้มาก
กว่าเด็กหนีบ้านกับผู้ปกครองของตน

การประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับความขัดแย้งในครอบครัวกับพฤติกรรมปกติ
ของเยาวชนทำให้สังเกตได้ว่ามีวิธีการวัดความขัดแย้ง 2 วิธี ซึ่งให้ผลการวิจัยที่แตกต่าง
กัน การวิจัยเยาวชนที่เป็นโรคจิตโรคประสาทในอเมริกาหลายเรื่อง และการวิจัยเยาวชน
หนีบ้านในประเทศไทย ต่างก็วัดพฤติกรรมหรือสอบถามความคิดเห็นของบิดามารดาโดยตรง
แล้วนำมาเปรียบเทียบกับของบุตร และไม่พบว่าความขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับบุตรมีส่วน
เกี่ยวข้องกันกับพฤติกรรมปกติของบุตรแต่อย่างใด แต่การวิจัยยูวอาชญากรออสเตรเลียนด้วย
การให้เยาวชนรายงานที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมของบิดามารดาแล้วนำมาเปรียบเทียบกับค่านิยมของ
เด็กในแบบวัดที่มีรูปแบบเดียวกัน ทำให้ได้ปริมาณความขัดแย้งภายในครอบครัวที่มีลักษณะ
เที่ยงตรง (objective) มากกว่าการให้เด็กประเมินความขัดแย้งในครอบครัวโดยตรง

การวัดการรับรู้ความขัดแย้งของเด็กอย่างเที่ยงตรงนี้ทำให้ผู้วิจัยพบตามความคาดหมายว่า
ครอบครัวของเยาวชนอายุการมีความขัดแย้งมากกว่าครอบครัวของเด็กปกติการวิจัยที่กล่าวถึงราย-
งานนี้ได้นำนิยามปฏิบัติการของความขัดแย้งในครอบครัวแบบเดียวกับที่แฟรเออร์ใช้

ความขัดแย้งในครอบครัวกับลุ่มภาพจิตของเยาวชนปกติ การวิจัยความขัดแย้ง
ภายในครอบครัวกับลุ่มภาพจิตด้านต่าง ๆ ของเยาวชนปกติที่รวบรวมมาได้นี้ ส่วนใหญ่เป็น
การวิจัยในประเทศไทย ลุ่มภาพจิตในที่นี้จะใช้ในความหมายที่กว้างขวาง แบ่งออกได้เป็น
4 ประเภทคือ ลุ่มภาพจิตในความหมายของการมีพฤติกรรมนิเสธสูง ซึ่งหมายถึงการมีพฤติ-
กรรมที่ขัดระเปียบข้อบ่งคับของสถานศึกษาบ่อยครั้งหรือรุนแรง ลุ่มภาพจิตในความหมายที่ล่อง
คือ การมีความต้องการทางจิตและสังคมสูง โดยได้รับการบำบัดทางด้านนี้น้อย หรือไม่พอ
เพียง ลุ่มภาพจิตในความหมายที่ล่ำมคือ ความสามารถในการปรับตัวในหลายด้าน ส่วน
ลุ่มภาพจิตในอีกความหมายหนึ่งคือ ปริมาณการยอมรับตนเอง และการมีภาพพจน์ของตนใน
ทางที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับได้

การวิจัยในประเทศไทยเรื่องแรกที่จะนำเสนอ (รัตน ปะบุตร 2520) มี
นิยามปฏิบัติการของความขัดแย้งคือ การให้นักเรียนมัธยมปลาย 280 คน และผู้ปกครอง
อีก 280 คนรายงานแยกต่างหากจากกัน ในแบบวัดที่มี 50 ข้อเกี่ยวกับความขัดแย้ง 4 ด้าน
คือด้านการเรียน และการเลือกอาชีพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการดำเนินชีวิตใน
ครอบครัว และด้านการปกครองและการควบคุมความประพฤติ ผลปรากฏว่านักเรียนกับผู้-
ปกครองมีความคิดเห็นขัดแย้งกันทั้ง 4 ด้าน ทั้งในครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง
และต่ำ แต่เด็กที่มีพฤติกรรมนิเสธ กับเด็กที่มีพฤติกรรมนิเสธตามการแยกประเภทของครูนั้น
มีความขัดแย้งกับผู้ปกครองในทำนองเดียวกันเสียเป็นลุ่มมากกล่าวคือ นักเรียนทั้งสองประ-
เภทขัดแย้งกับผู้ปกครองของตนมากที่สุดทางด้านการปกครอง และการควบคุมความประพฤติ
และขัดแย้งน้อยที่สุดใน 4 ด้านคือ ด้านการดำเนินชีวิตในครอบครัว ซึ่งสรุปได้ว่า การ
วิจัยนี้ยังให้ผลไม่เด่นชัดนักเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในครอบครัวกับพฤติกรรม
การทำผิดระเบียบของนักเรียนวัยรุ่นไทย การที่ผลเป็นเช่นนี้อาจขึ้นอยู่กับ การวัดปริมาณความ

ขัดแย้งโดยให้ผู้ปกครองตอบ แทนที่จะวัดการรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับผู้ปกครอง ดังที่ได้
อภิปรายไปแล้วข้างบนนี้

ส่วนการวิจัยเรื่องความขัดแย้งกับพ่อแม่ของเด็กวัยรุ่นตอนกลางและวัยรุ่นตอน
ปลายอีก 3 เรื่องที่จะกล่าวต่อไปนี้ ใช้นิยามปฏิบัติการของความขัดแย้งกับพ่อแม่อย่างเดียว
กันคือให้วัยรุ่นรายงานบนมาตราส่วนประเมินค่าเกี่ยวกับความขัดแย้งต่าง ๆ 58 ข้อ แล้ว
นำคะแนนเฉลี่ยแต่ละข้อของนักเรียนประเภทหนึ่ง ๆ มาเรียงลำดับ และในบางโอกาสก็ใช้
คะแนนรวมทั้ง 58 ข้อ การวิจัยทั้งสามเรื่อง (วราภรณ์ อินทรชัยศรี 2518, สังวาล สัม-
ลัทธิ 2518 และธัญชลี ต้นศิริ 2518) ศึกษาวัยรุ่นตอนต้นถึงตอนปลาย (อายุ 13-21 ปี)
และให้ผลที่สอดคล้องกันว่า วัยรุ่นที่ถูกศึกษาซึ่งรวมทั้งหมดประมาณ 1,200 คน ทั้งใน
กรุงเทพและต่างจังหวัดนั้น วัยรุ่นเหล่านี้รายงานว่าตนขัดแย้งกับแม่มากกว่าพ่อ วัยรุ่นตอน
ต้นขัดแย้งกับพ่อแม่มากกว่าหรือเท่ากับวัยรุ่นตอนปลาย วัยรุ่นในกรุงเทพขัดแย้งกับพ่อแม่มาก
กว่าหรือเท่ากับวัยรุ่นในชนบท การวิจัยบางเรื่องก็กล่าวนี้ยังพบว่า วัยรุ่นหญิงขัดแย้งกับพ่อ
แม่มากกว่าวัยรุ่นชาย วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงขัดแย้งกับพ่อ
แม่มากกว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวระดับปานกลางและต่ำ ส่วนวัยรุ่นที่พ่อแม่อยู่ด้วยกันขัดแย้ง
กับพ่อแม่น้อยกว่าวัยรุ่นที่พ่อหรือแม่ถึงแก่กรรมหรือหย่าร้าง ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่
วัยรุ่นเห็นว่าตนขัดแย้งกับบิดามารดาที่น่าสนใจเกี่ยวกับการวิจัยที่กำลังรายงานนี้คือ เรื่อง
ที่ว่า "พ่อแม่คิดและทำตามความเชื่อเก่า ๆ ไม่เข้าใจความต้องการของเด็กสมัยนี้" ซึ่ง
หมายความว่ามีความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างบิดามารดากับ
บุตร รวมทั้งการใช้เหตุผลที่แตกต่างกันด้วย ผลปรากฏว่าวัยรุ่นภาคกลางโดยเฉพาะใน
ต่างจังหวัด (สังวาล สัมลัทธิ 2518) มีปัญหาในเรื่องนี้เด่นชัดที่สุด ส่วนวัยรุ่นในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาทางด้านนี้น้อยที่สุด (วราภรณ์ อินทรชัยศรี 2518) หญิงวัยรุ่น
ตอนปลายในภาคกลางมีความขัดแย้งกับบิดามารดาในเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ทั้งหมด (มี
58 เรื่อง) วัยรุ่นภาคกลางที่บิดามารดามีอาชีพค้าขายรายงานว่ามีความขัดแย้งในเรื่องนี้
มากกว่าในเรื่องอื่น ๆ อีก 56 เรื่อง ส่วนชายวัยรุ่นตอนปลายก็รายงานว่ามีปัญหาในเรื่อง

นี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ อีก 54 เรื่อง (สังวาล ส้มสนธิ 2518) ส่วนฮัญซลี ตันศิริ (2518) ผู้ศึกษาวัยรุ่นในกรุงเทพและต่างจังหวัดก็พบว่าวัยรุ่นที่มีปัญหาในเรื่องที่กล่าวไว้ในอันดับสูง (สูงกว่าอันดับ 5) คือวัยรุ่นชาย วัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นในกรุงเทพ

ส่วนการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณความขัดแย้งกับบิดามารดาและลูกภาพ-
จิตด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่น ปรากฏว่า วัยรุ่นที่รายงานว่าตนมีความขัดแย้งกับบิดามารดามาก
เป็นผู้ที่มีความต้องการทางจิตและสังคมทางด้านการยอมรับนับถือและทางด้านมิตรสัมพันธ์มาก
กว่าวัยรุ่นที่มีความขัดแย้งต่ำ (ฮัญซลี ตันศิริ 2518) ส่วนวรารณ อินทรชัยศรี (2518)
ก็ได้พบว่า วัยรุ่นที่มีความขัดแย้งกับพ่อแม่สูง มักจะเป็นผู้ที่มีการยอมรับตนเองต่ำและมีความ
เชื่อมั่นในตนเองน้อย ผลส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยวัยรุ่นชายชาวอเมริกัน 80 คนอายุเฉลี่ย
16 ปี 6 เดือน ชิงวอชเบิร์น (Washburn, 1962) พบว่าในครอบครัวที่มีความขัดแย้งน้อย
วัยรุ่นจะยอมรับตนเองมากกว่า และยอมรับผู้อื่นมากขึ้นด้วย นอกจากนั้นก็จะสามารถนำตนไป
สู่การกระทำที่เหมาะสมตามอัตภาพได้มากกว่าในครอบครัวที่มีความขัดแย้งมาก ส่วนสังวาล
ส้มสนธิ (2518) พบผลที่กลับกันว่า วัยรุ่นที่รายงานว่ามีความขัดแย้งกับบิดามารดามากกลับ
ปรับตัวได้มากกว่าวัยรุ่นที่มีความขัดแย้งกับบิดามารดาน้อย ผลการวิจัยเรื่องที่สามนี้อาจขัด-
แย้งกับผลการวิจัยสองเรื่องแรกก็ได้ หรือ อาจเป็นส่วนเสริมให้เห็นภาพที่สมบูรณ์ขึ้นก็
ได้ กล่าวคือความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในครอบครัวกับลักษณะทางลูกภาพจิตของบุตร
นั้น อาจมีลักษณะเป็นเส้นโค้งรูปตัวยู กล่าวคือบุตรที่มีลูกภาพจิตปานกลางเป็นผู้ที่มีความขัด-
แย้งในครอบครัวน้อยที่สุด ส่วนบุตรที่มีลูกภาพจิตต่ำอาจเป็นเพราะมีความขัดแย้งในครอบครัว
มาก และบุตรที่มีลูกภาพจิตดีมากก็อาจจะมีความเป็นเอกเทศมาก และไม่มีความจำเป็นต้อง
หลีกเลี่ยงหรือกลบเกลื่อนความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวของตน ความคิดนี้ได้มาจาก
ผลการวิจัยนิสิตนักศึกษาของ ฮานและคณะ (Hann, Smith & Block, 1968) พบว่า
ปริมาณความขัดแย้งกับบิดามารดากับระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุตรชายนั้นมีลักษณะ
เป็นเส้นโค้งรูปตัวยู และลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้มีความสัมพันธ์กับลูกภาพจิตของ
บุคคลดังจะได้กล่าวต่อไป

จากการประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ ทำให้ตั้งสมมติฐานสำหรับการวิจัยนี้ได้ว่า ถ้าผู้ถูกศึกษามีอายุในช่วงวัยรุ่นตอนต้นและตอนกลางเท่านั้น อาจคาดได้ว่าผู้ที่มีความขัดแย้งในครอบครัวน้อยเท่าไร จะมีสุขภาพจิตดีมากเท่านั้น ส่วนความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองนี้ในรูปตัวย่ คาดว่าจะเกิดในผู้ถูกศึกษาที่อายุสูงกว่านี้

ทัศนคติต่อบิดามารดา กับสุขภาพจิตของเยาวชน

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรนั้น อาจศึกษาได้โดยการวัดทัศนคติของบุตรที่มีต่อบิดามารดาของตน ฉะนั้นในการวิจัยที่รายงานนี้จึงได้ใช้ทัศนคติของบุตรต่อบิดา และต่อมารดา เป็นดัชนีประเภทที่สามที่จะช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเยาวชนไทย

ทัศนคติของเด็กที่มีต่อบิดามารดานั้น อาจเกิดขึ้นจากการรับรู้รับทราบเกี่ยวกับบิดามารดาของตนในหลายด้านคือ การรับรู้ลักษณะนิสัยและจิตใจของบิดามารดาว่าท่านมีลักษณะที่น่านิยมชมชอบมากน้อยเพียงไร นอกจากนั้น ทัศนคติต่อบิดามารดายังเกิดจากการปฏิบัติของท่านในการอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นสำคัญ เกิดจากการรับทราบทัศนคติของท่านที่มีต่อบุตร และเกิดจากการรับรู้ปริมาณความขัดแย้งกับบิดามารดาของบุตร

ในส่วนนี้จะได้ประมวลผลการวิจัยที่จะช่วยให้เข้าใจว่าทัศนคติต่อบิดามารดาของเยาวชนนั้น อาจมีต้นเหตุมาจากอะไรบ้าง และในส่วนต่อไปจะได้ประมวลผลการวิจัยที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อบิดามารดา กับลักษณะสุขภาพจิตของเยาวชน ซึ่งการวิจัยทางด้านนี้มีไม่มากนัก และการวิจัยนี้จะได้เพิ่มความรู้ทางด้านนี้ให้มากยิ่งขึ้น

บ่อเกิดของทัศนคติต่อบิดามารดา ตามหลักทางจิตวิทยาที่นักคิดกล่าวว่า บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ของบุคคลนั้น ว่าสิ่งนั้นมีความดี หรือความเลวมากน้อยเพียงใด หรือมีคุณประโยชน์หรือมีโทษมากน้อยเพียงไร ความรู้เชิงประเมินค่าที่เยาวชนอาจมีเกี่ยวกับบิดามารดาของตนนั้น มาจากหลายแหล่งด้วยกัน ที่สำคัญที่สุดคือ ความรู้เกี่ยวกับการที่บิดามารดาปฏิบัติต่อตน ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ และปริมาณความขัดแย้งกับบิดามารดาของตนซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของบิดามารดาต่อเด็กได้อย่างเด่นชัด

นอกจากนั้นการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะนิสัย ลักษณะจิตใจ และการกระทำของบิดามารดาต่อผู้อื่น ก็จะเป็นหน่วยความรู้เกี่ยวกับบิดามารดา ทั้งทางด้านที่พึงามนำนิยมชมชอบ และทางด้านที่ไม่นำนิยมชมชอบได้มาก ความรู้เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับบิดามารดา นี้ จะทำให้เยาวชนมีความรู้สึกชื่นชม ชอบพอ และพอใจบิดามารดาของตนได้ในปริมาณต่าง ๆ กัน ซึ่งอาจจะวัดได้ด้วยแบบวัดทัศนคติต่อบิดา และต่อมารดา

การวิจัยมากมายหลายเรื่องได้แสดงว่าบิดาและมารดามีการปฏิบัติต่อบุตรแตกต่างกันในหลายด้าน ความแตกต่างนี้ปรากฏตั้งแต่บุตรยังเป็นทารก ถึงแม้ว่าในระยะนี้บิดามารดาจะปฏิบัติต่อบุตรอย่างคล้ายคลึงกัน มากกว่าที่จะปฏิบัติแตกต่างกัน แต่ก็มีบางด้าน เช่น การกระตุ้นบุตร และการดูแลบุตรนั้นมารดากระทำมากกว่าบิดาอย่างเด่นชัด วิจัยพบในเด็กอายุ 15 เดือน (Belsky, 1979) ผลลัพธ์ทั้งในการสังเกตที่บ้านและในห้องปฏิบัติการ เมื่อเด็กอายุมากกว่า 15 เดือน บิดาจะเริ่มเล่นหัวกับเด็กมากขึ้น โดยบิดาจะเล่นกับบุตรที่เป็นชายมากกว่าบุตรหญิง แต่เด็กในช่วงนี้จะอยากอยู่ใกล้และเกี่ยวข้องกับบิดามากกว่ามารดา (Lamb, 1977) ส่วนการสังเกตพฤติกรรมของบิดามารดาในห้องปฏิบัติการ เมื่อเด็กหญิงอายุระหว่าง 4.5 ถึง 6.2 ปี โดยให้เด็กเล่นเกมที่เป็นเอกเทศ และเกมที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ในช่วงอายุนี้ จะเห็นว่าเด็กจะปฏิบัติต่อบิดาแตกต่างจากที่ปฏิบัติต่อมารดา โดยจะขอความช่วยเหลือจากบิดา แต่จะขอความสนับสนุน และความสนใจจากมารดา ในการตอบสนองต่อเด็กบิดาจะมีบทบาทเกี่ยวกับการช่วยงานเด็ก แต่มารดาจะให้ความสนใจและกำลังใจแก่เด็ก (Osofsky & O'Connell, 1972) ส่วนในเด็กที่อายุมากขึ้นนั้น (5-12 ปี) จะยังเห็นความแตกต่างทางการปฏิบัติของบิดาที่มีต่อบุตรที่ต่างเพศกัน โดยบิดาจะมีพฤติกรรมในทางบวก (หัวเราะ พูด เล่น ให้ความสนใจ ความสนับสนุน ฯ) บุตรชายมากกว่าบุตรหญิง ถึงสองเท่า แต่มารดาจะมีพฤติกรรมทั้งทางด้านบวกและลบต่อบุตรที่ต่างเพศเท่าเทียมกัน (Margolin, & Patterson, 1975) ซึ่งสรุปได้ว่าจากการวิจัยที่อาศัยวิธีการสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมของบิดามารดานั้น ได้ปรากฏความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมของบิดามารดาต่อบุตร และพฤติกรรมที่แตกต่างของบิดาที่มีต่อบุตรชายและหญิง การปฏิบัติของบิดาและมารดา นี้ เด็กอาจจะรับรู้รับทราบได้อย่างถูกต้อง หรือบิดาเพิกเฉย ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะ

ของเด็กด้วย แต่การรับรู้ของเด็กนี้จะเป็นรากฐานของการก่อตั้งทัศนคติต่อบิดามารดาของตน

การวิจัยที่ศึกษาการรับรู้ของเยาวชนเกี่ยวกับการปฏิบัติของบิดามารดาของตนนั้น

โกลดิน (Goldin, 1969) ได้พบในปี 1969 ว่ามีอยู่กว่า 60 เรื่อง และเมื่อประมวลผลการวิจัยเหล่านี้เข้าด้วยกันแล้วทำให้ได้ข้อสรุปว่า เยาวชนรายงานว่าบิดาและมารดาปฏิบัติต่อตนแตกต่างกัน กล่าวคือมารดาแสดงความรักแล้บล้นตนมากกว่าบิดา ส่วนบิดานั้นทำให้ตนกลัวและลงโทษตนมากกว่ามารดา นอกจากนั้นยังพบจากการสรุปผลรายงานการวิจัยเหล่านี้ว่า เด็กประเภทต่าง ๆ รายงานการปฏิบัติของบิดามารดาแตกต่างกัน เช่นในกรณีที่แตกต่างกันเพศกันเด็กชายเห็นว่าบิดามารดามีความรักและความยอมรับตนน้อยกว่าเด็กหญิง แต่มีการควบคุมทางจิต เรียกร้องจากตน และลงโทษตนเป็นปริมาณมากกว่าที่เด็กหญิงจะรายงาน เช่นนั้น นอกจากนั้นยังพบว่าเด็กที่อายุต่างกัน มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสังคมต่างกันและมีความสามารถปรับตัวต่างกัน รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันด้วย หลังจากโกลดินได้ประมวลผลการวิจัยกว่า 60 เรื่องแล้ว ได้มีการวิจัยอีกหลายเรื่อง เช่น การวิจัยที่เปรียบเทียบการรับรู้ของเยาวชนปกติอายุต่างกันตั้งแต่ 5-9 ปี (Burger, Lamp, & Rogers, 1975) และอายุ 9-13 ปี (Armentrout, & Burger, 1972) รวมเยาวชนเกือบพันคนพบผลล้นล้นข้อสรุปของโกลดินที่กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการที่บุตรรู้สึกวามารดารักยอมรับตนมากกว่าบิดา นอกจากนั้นเด็กที่อายุมากขึ้นจะรู้สึกวามารดาควบคุมตนน้อยลง แต่เคร่งกฏเกณฑ์มากขึ้นด้วย

ฉะนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรแตกต่างกันตามเพศ อายุ และพฤติกรรมของบุตร การปฏิบัติของบิดามารดาที่ บุตรสังเกตเห็นได้ และรับรู้ได้ แต่ความคิดเห็นของบุตรเกี่ยวกับความเป็นพ่อที่ดี และความเป็นแม่ที่ดี อาจแตกต่างไปจากความคิดเห็นของบิดามารดาก็ได้ ดังเช่นที่คอนเนอ และคณะ (Connor, et.al., 1954) ได้วิจัยพบว่า วัยรุ่นเห็นว่าบิดามารดาที่ดีนั้นควรจะลงโทษลูกแต่น้อย เน้นการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรน้อยกว่การสร้างสภาพแวดล้อมให้บุตรกระทำดี แต่ความเห็นของบิดามารดาของวัยรุ่นเหล่านี้เกี่ยวกับลักษณะของบิดาที่ดี และมารดาที่ดีนั้น เป็นความคิดลุ่มยู่เก่าที่โบราณกว่าความ

คิดของวัยรุ่นที่ได้กล่าวไปแล้ว ความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างบิดามารดากับบุตรนี้ อาจเป็นพื้นฐานของความขัดแย้งและปัญหาภายในครอบครัวได้มาก

นอกจากวัยรุ่นจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างจากบิดามารดาของตนเกี่ยวกับลักษณะของบิดามารดาที่ดีแล้ว วัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ยังเพ่งเล็งบิดามารดาในแง่มุมที่ต่างกัน ซึ่งนำมาประกอบเป็นทัศนคติของตนต่อบิดามารดา ดังเช่นที่ สตัทท์ (Stott, 1940) ได้วิจัยเด็ก 1,878 คน พบว่าเด็กในเมืองให้ความสำคัญแก่นิสัยและคุณลักษณะของบิดามารดา ส่วนเด็กในชนบทให้ความสำคัญแก่การรักษาระเบียบวินัยของบิดามารดา วัยรุ่นชายเพ่งเล็งที่นิสัยและการกระทำของบิดามารดา ในขณะที่วัยรุ่นหญิงให้ความสำคัญแก่ลักษณะทางอารมณ์และจิตของบิดามารดา นอกจากนี้ทัศนคติของวัยรุ่นเหล่านี้ต่อบิดา มาจากการรับรู้นิสัยและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบิดา แต่ทัศนคติของวัยรุ่นต่อมารดาขึ้นอยู่กับวิธีการฝึกอบรมและความคุมเด็ก

ส่วนในประเทศไทยมีการวิจัยทัศนคติของเยาวชนต่อบิดามารดาไม่มากนัก และยังไม่ให้ภาพพจน์ที่แจ่มชัดในเรื่องนี้ เช่นการวิจัยของลูเมร ลูภาสัย (2505) ผู้ศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (อายุ 7 ปี 6 เดือนถึง 14 ปี 5 เดือน) จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ 10 แห่งในกรุงเทพฯ รวมจำนวนเด็ก 697 คนผู้วิจัยได้สอบถามว่าเด็กต้องการให้บิดามารดาปฏิบัติตนอย่างไร และบิดามารดาได้ปฏิบัติจริง ๆ อย่างไร มี 16 ข้อด้วยกัน ส่วนใหญ่เป็นการถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก ยอมรับ และเอาใจใส่ แล้วแยกวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่าเด็กในกลุ่มรวมรายงานว่าบิดามารดาของตนได้ปฏิบัติในสิ่งที่ตนชอบ ตนพอใจอยากให้บิดามารดาปฏิบัติอยู่แล้วทุกข้อ แต่ในการวิจัยนี้มิได้มีการแยกประเภทของเด็กตามเพศ ระดับอายุ ลักษณะทางจิตต่าง ๆ หรือความฉลาดทางการเรียน ซึ่งจะช่วยให้พบผลที่แตกต่างกันได้บ้าง นอกจากนี้ยังควรรวมข้อคำถามหลาย ๆ ข้อในด้านเดียวกันเข้าด้วยกัน แทนการวิเคราะห์เป็นรายข้อ

ส่วนจิตรา เผ้าทรัพย์ (2520) ได้ศึกษาผู้ติดยาเสพติดที่มีอายุตั้งแต่ 15-24 ปีจำนวนรวม 100 คน โดยการสอบถามการถูกอบรมเลี้ยงดู และทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดู

ผลปรากฏว่า ผู้ติดยาเสพติดถึง 63% ที่รายงานว่าตนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และอีก 23% รายงานว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด นอกนั้นเป็นผู้ที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยที่คั่นคิดที่ดีต่อบิดามารดาของเยาวชนทั้ง 3 กลุ่มนี้ ผลปรากฏว่า ผู้ที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีที่คั่นคิดที่ดีต่อการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามากที่สุดแตกต่างอย่างเด่นชัดจากผู้ที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูอีก 2 แบบการวิจัยนี้ช่วยให้เข้าใจที่คั่นคิดต่อบิดามารดาของผู้ติดยาเสพติดที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ 3 แบบ แต่ไม่ช่วยให้ทราบว่าในกลุ่มเยาวชนปกติจะพบผลที่แตกต่างหรือสอดคล้องกับผลการวิจัยเยาวชนติดยาเสพติดนี้อย่างไร ฉะนั้นจึงไม่ช่วยให้เข้าใจว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ และที่คั่นคิดต่อบิดามารดา เกี่ยวข้องกับการติดยาเสพติดของบุคคลเพียงใดหรือไม่

หลักจิตวิทยาที่คั่นคิดกล่าวว่า บุคคลจะมีที่คั่นคิดที่ดีต่อคนอื่น ถ้าบุคคลนั้นทราบว่าผู้อื่นมีลักษณะคล้ายคลึงกับตนทางด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ รวมทั้งทางความคิด ความเชื่อ และการกระทำ ฉะนั้นจึงคาดได้ว่าถ้าเยาวชนรับทราบว่าตนมีความขัดแย้งกับบิดามารดาของตนมาก เยาวชนนั้นย่อมจะมีที่คั่นคิดที่ดีต่อบิดามารดาน้อย แฟเธอร์ (Feather, 1975 หน้า 187-188) ได้รายงานว่าจากการศึกษาเยาวชนชายชาวออสเตรเลีย ทั้งที่เป็นเยาวชนอาชญากรและเยาวชนปกติ พบว่าถ้าเยาวชนรายงานว่าบิดาเรียงลำดับค่านิยมประเภทจุดหมายปลายทาง (terminal values) คล้ายคลึงกับตนแล้ว เยาวชนนั้นจะมีที่คั่นคิดที่ดีต่อบิดาของตน

จากการวิจัยที่ประมวลมาจากในประเทศและต่างประเทศ ทำให้พบผลตามความคาดหมายว่า ที่คั่นคิดของเยาวชนต่อบิดามารดานั้นแตกต่างกันได้มาก และที่คั่นคิดของเยาวชนต่อบิดามารดาเกี่ยวข้องกับการถูกอบรมเลี้ยงดู และปริมาณความแตกต่างทางค่านิยมของบุตรจากบิดามารดา นอกจากนั้นยังเกี่ยวกับลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของบิดามารดาด้วย ฉะนั้นจึงคาดได้ว่าปริมาณการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นอบอุ่น และแบบใช้เหตุผล และปริมาณความขัดแย้งทางการใช้เหตุผล ยิ่งจริยธรรมระหว่างบิดามารดากับบุตร จะเกี่ยวข้องกับปริมาณที่คั่นคิดที่ดีของบุตรต่อบิดาและมารดา โดยปริมาณการอบรมเลี้ยงดูสองแบบนี้จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับที่คั่นคิดที่ดีต่อบิดาและต่อมารดา ส่วนปริมาณความขัดแย้งจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับที่คั่นคิดที่ดีต่อบิดาและต่อมารดา

ทัศนคติกับลัทธิภาพจิตของเยาวชน ถึงแม้ว่าลัทธิภาพจิตของวัยรุ่นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการรวมทั้งความสัมพันธ์กับเพื่อน แต่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวก็ยังคงมีความสำคัญต่อลัทธิภาพจิตของวัยรุ่นมาก และสะสมมาตั้งแต่เด็ก ในส่วนนี้จะได้พิจารณาเฉพาะทัศนคติของเยาวชนต่อบิดามารดาซึ่งเป็นดัชนีสองตัวใน 5 ตัว ที่ใช้ในการวิจัยนี้ ส่วนดัชนีอีก 3 ตัวคือการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบ และความขัดแย้งกับบิดามารดานั้นได้พิจารณาไปแล้ว

การวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อบิดามารดาและลัทธิภาพจิตของบุตรนั้นในต่างประเทศมีอยู่บ้าง โดยเฉพาะการศึกษาเปรียบเทียบเยาวชนที่มีปัญหาทางจิตกับเยาวชนปกติ (Jacob, 1975) เจคอบได้ประมวลผลการวิจัยไว้หลายเรื่อง ซึ่งใช้วิธีการวัดทัศนคติต่อบิดามารดาของเยาวชนด้วยการที่เยาวชนแสดงออกทางอารมณ์ (affect) ในขณะที่มีปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวและผู้วิจัยได้สังเกตและจดบันทึกไว้ การแสดงอารมณ์ในทางบวกหมายความว่าเกิดการพูดจาในเชิงให้การสนับสนุน พูดตลก แสดงความสัมพันธ์อย่างอบอุ่น และการหัวเราะ ส่วนการแสดงอารมณ์ในทางลบหมายความว่า การกล่าวติเตียน แสดงความมั่งร้าย และกล่าวถากถาง เจคอบพบความแตกต่างทางอารมณ์ที่เด่นชัดระหว่างครอบครัวที่มีปัญหาทางจิต กับครอบครัวปกติ กล่าวคือครอบครัวปกติแสดงอารมณ์ทางด้านบวกมากกว่าครอบครัวผิดปกติอย่างเด่นชัด และครอบครัวผิดปกติแสดงอารมณ์ทางด้านลบมากกว่าครอบครัวปกติอย่างเด่นชัด แต่เจคอบไม่พบผลที่ชัดเจนเช่นนี้ในการเปรียบเทียบครอบครัวที่มีเยาวชนเป็นโรคจิตเภท กับครอบครัวปกติ

ส่วนการวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาทัศนคติต่อบิดามารดาของวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ และในขณะเดียวกันก็ศึกษาความวิตกกังวลของวัยรุ่นเหล่านี้ คือการวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น" (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2517) ผู้วิจัยได้ศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ในเขตกรุงเทพมหานคร 14 แห่ง รวมนักเรียนชายและหญิง 720 คน ผลปรากฏว่า นักเรียนชายที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่างกันมีทัศนคติต่อบิดาแตกต่างกัน โดยนักเรียนชายที่

มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจปานกลางมีทัศนคติที่ลืตต่อบิดาของตน ส่วนที่คั่นคิตต่อมารดานั้น ปรากฏว่าแปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับเศรษฐกิจของครอบครัวของผู้ตอบ กล่าวคือนักเรียนหญิงจากครอบครัวฐานะร่ำรวยมีทัศนคติที่ลืตต่อมารดา ในขณะที่นัก เรียนหญิงจากครอบครัวยากจนมีทัศนคติที่ลืตต่อมารดาต่ำที่ลืต ส่วนนักเรียนชาย ที่มาจากครอบครัวฐานะต่าง ๆ กันนั้นมีทัศนคติต่อมารดาในระดับกลางระหว่างกลุ่มหญิงทั้งสองนี้ ส่วนความวิตกกังวลอันมีบิดาเป็นล้าเหตุ นั้นแปรปรวนไปตามระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของผู้ตอบ กล่าวคือผู้ตอบทั้งชายและหญิงที่มาจากครอบครัวยากจนมีความวิตกกังวล เนื่องจากบิดาเป็นล้าเหตุมากที่สุด แตกต่างจากผู้ตอบที่มาจากครอบครัวระดับปานกลางและสูง ส่วนความวิตกกังวลอันมีมารดาเป็นล้าเหตุ นั้นก็พบผลเช่นเดียวกับความวิตกกังวลอันมีบิดาเป็นล้าเหตุ คือวัยรุ่นจากครอบครัวยากจนมีความวิตกกังวลที่มีมารดาเป็นล้าเหตุมากกว่าวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีฐานะอื่น ๆ นอกจากนั้นนักเรียนหญิงยังมีความวิตกกังวลเนื่องจากมารดาเป็นล้าเหตุมากกว่านักเรียนชายด้วย

ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อบิดามารดาและความวิตกกังวลที่มีบิดาและมารดาเป็นล้าเหตุ นั้น ในการวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น" มิได้รายงานไว้ แต่ก็อาจจะน่าจะแนแนเฉลี่ยในเรื่องเหล่านี้ของเด็กประเภทต่าง ๆ (จากตาราง 1 และ 6 ในภาคผนวก หน้า 126 และ 131 ของรายงานการวิจัยนั้น) มาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กันได้ โดยจำเป็นต้องไขกลุ่มเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ มิ 12 กลุ่มด้วยกันซึ่งเป็นลักษณะผสมของตัวแปร 3 ตัวคือ เพศของผู้ตอบ ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว และประเภทของโรงเรียน ผู้เขียนพบว่าทัศนคติ ต่อบิดามีความสัมพันธ์ในทางลบอย่าง เชื่อมแน่นได้กับความวิตกกังวลอันมีบิดาเป็นต้นเหตุ ($r = -.62$, $df = 10$, $p < .05$) กล่าวคือวัยรุ่นที่ถูกศึกษาดีถ้ามีทัศนคติที่ลืตต่อบิดามากเพียงใดก็มีความวิตกกังวลเนื่องจากบิดาเป็นล้าเหตุน้อยลงเท่านั้น ส่วนที่ทัศนคติต่อมารดามีความสัมพันธ์ที่ไม่เด่นชัดกับความวิตกกังวลที่มีมารดาเป็นต้นเหตุ ($r = -.54$, $df = 10$, $p < .10$) จึงอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติสำคัญต่อความวิตกกังวลของวัยรุ่น ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับบิดา และสำคัญน้อยกว่าในกรณีที่เกี่ยวข้องกับมารดา

อย่างไรก็ตาม อาจสรุปได้ว่าการประมวลผลการวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศในส่วนนี้แสดงว่า ทศนคติต่อบิดามารดามีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกกังวลและปัญหาทางจิตของวัยรุ่นอย่างเด่นชัด

จากการประมวลสถิติและผลการวิจัยตั้งแต่ต้นมาจนถึงตรงนี้ เป็นการรวบรวมความรู้ที่แสดงว่าดัชนีของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ตัวคือ การรายงานการถูกรบกวน เลี้ยงดู 2 แบบ ความขัดแย้งกับบิดามารดา และทัศนคติต่อบิดาและต่อมารดาที่มีความสัมพันธ์กัน และแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับลุ่มอาการจิตของเยาวชนอย่างเด่นชัดในวัยรุ่นในบางประเภท แต่การวิจัยบทบาทร่วมของดัชนีที่ละ 2 และ 3 ตัวที่เกี่ยวข้องกับลุ่มอาการจิตของเยาวชนนั้น ยังขาดอยู่มาก ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งหวังที่จะศึกษาในขั้นที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้นนี้ โดยมีสมมติฐานว่า ดัชนีทั้ง 3 ตัวร่วมกันจะมีความสัมพันธ์กับลุ่มอาการจิตของเยาวชนมากกว่าดัชนีตัวใดตัวหนึ่งเพียงตัวเดียว นอกจากนี้ยังอาจคาดได้ว่าดัชนีที่แสดงความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้งสามตัวนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างเด่นชัดด้วย นอกจากนั้นจะได้ศึกษารายละเอียดว่า ดัชนีแต่ละตัว 2 ตัวร่วมกัน หรือ 3 ตัวร่วมกันจะมีบทบาทเด่นชัดต่อลุ่มอาการจิตของวัยรุ่นไทยประเภทใดบ้าง โดยจะได้แบ่งวัยรุ่นเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะฮิวะสังคม และตามภูมิหลังของครอบครัวของวัยรุ่นเหล่านี้ด้วย

จุดสำคัญของการวิจัยนี้อยู่ที่ตัวแปรลุ่มอาการจิตซึ่งใช้เป็นตัวแปรที่เชื่อมระหว่างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับจริยธรรม ในตอนต้นของบทนี้ได้ประมวลสถิติและผลการวิจัยที่เป็นรากฐานของการตั้งสมมติฐานที่แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับลุ่มอาการจิต มาในส่วนหลังนี้จะได้ประมวลสถิติและผลการวิจัยที่แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับจริยธรรมของบุตร และลุ่มอาการจิตกับจริยธรรม

ครอบครัวกับจริยธรรมของเยาวชน

ได้กล่าวในตอนต้นของบทนี้แล้วว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อลักษณะทางจิตใจของเยาวชน โดยได้แสดงรายละเอียดอย่างเด่นชัดว่าลักษณะทางลุ่มอาการจิตต่าง ๆ ของเยาวชนแปรปรวนไปตามลักษณะของครอบครัวของเขา ส่วนทางด้านจริยธรรมนั้น ครอบครัวก็มีบทบาทที่สำคัญมากและเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังจริยธรรมในเด็ก แม้เมื่อเด็กโตขึ้นยังได้รับอิทธิพลของสังคมจากแหล่งอื่น ๆ เช่น สื่อมวลชน โรงเรียน กลุ่มเพื่อน คำสอน กลุ่มงาน เป็นต้น แต่ครอบครัวก็เป็นผู้เตรียมพื้นฐานทางจิตใจ ให้บุคคลรับอิทธิพลจากแหล่งอื่น ๆ ได้

ในปริมาณและคุณภาพที่แตกต่างกัน (Kay, 1975 หน้า 13-14) ส่วนไรท (Wright, 1975 หน้า 39) กล่าวว่าบิดามารดามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กใน 3 ทางคือ การลงโทษ การให้รางวัล และการเป็นตัวอย่างแก่เด็ก แต่จริยธรรมของบุคคลนั้นมีหลายด้าน เช่นพฤติกรรมการทำดีละเว้นความชั่ว ทำนุคิดและคำนึงถึงจริยธรรม ตลอดจนความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นต้น บราวน์ (Brown, 1968, หน้า 412)กล่าวว่าด้านต่าง ๆ ของจริยธรรมของบุคคลนี้อาจเป็นเอกเทศจากกันพอสมควร และต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เรียนรู้ได้ด้วยการเลียนแบบผู้อื่น หรือจากการได้รับแรงเสริม ส่วนที่ค่านิยมและค่านิยมเชิงจริยธรรม เรียนรู้ตามหลักการเชื่อมโยงหรือทดแทนสิ่งเร้า ส่วนเหตุผลเชิงจริยธรรมต้องพึ่งกระบวนการเรียนรู้เชิงการรู้ ฉะนั้นครอบครัวจึงจำเป็นต้องปลูกฝังเยาวชนด้วยกระบวนการต่าง ๆ กัน เยาวชนจึงจะมีจริยธรรมที่ครบถ้วนทุกด้าน

ได้มีผู้สนใจศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในหลายรูปแบบมาช้านานแล้ว เช่น พฤติกรรมการต้านทานการขู่ขู่ใจ พฤติกรรมข้อสัตย์ พฤติกรรมหลังการกระทำผิด และพฤติกรรมตอบโต้การกระทำผิดของผู้อื่น เป็นต้น ส่วนทางด้านที่ค่านิยมและค่านิยมเชิงจริยธรรมหรือคุณธรรมนั้น ก็มีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้มาก แต่ทางด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น เป็นก้าวใหม่ทางวิชาการจริยธรรม จึงมีบางด้านที่ผลการวิจัยยังน้อย เช่นทางด้านอิทธิพลของครอบครัวและความเกี่ยวข้องของเหตุผลเชิงจริยธรรมกับจิตลักษณะอื่น ๆ ของบุคคล เช่น สุนัขพาจิต การวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมในแง่หนึ่งที่กล่าวนี้

บ่อเกิดของเหตุผลเชิงจริยธรรมในเยาวชน เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นด้านหนึ่งของจริยธรรมในจิตใจของมนุษย์ เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายความว่า การอ้างถึงสิ่งสูงใจให้บุคคลกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมหนึ่ง ในสถานการณ์ที่มีการขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนตนหรือพวกพ้อง กับกฎเกณฑ์ของกลุ่มค่าสำนึก หรือประโยชน์ของส่วนรวม ฉะนั้นบุคคลจะตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมหนึ่ง เพราะเห็นแก่ตนเอง เห็นแก่พวกพ้องพี่น้อง เห็นแก่ประเทศชาติหรือเห็นแก่มนุษยชาติ ย่อมเป็นการใช้เหตุผลที่แตกต่างกัน

กัน โคลเบอร์ก็ได้อำนาจการวิจัย และสามารถนำเหตุผลที่บุคคลใช้มาจัดประเภท เป็น 6 ประเภท แล้วพบว่าเหตุผลแต่ละประเภทรัน มีใช้มากในบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น แตกต่างกันทางอายุถ้าเปรียบเทียบบุคคลในสังคมเดียวกัน (Kohlberg, 1964 หน้า 403) หรือมีอายุเท่ากันแต่แตกต่างกันทางวัฒนธรรมตามที่ได้อ้างมาแล้วในตอนต้น (Saadatmand, 1972) หรือแตกต่างกันทางจิตลักษณะอื่น ๆ ดังจะได้กล่าวต่อไป

จากทฤษฎีและผลการวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาบ่อเกิดของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในเยาวชน ทำให้เข้าใจได้ว่าพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจากขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูง นั้น ต้องอาศัยพื้นฐานทางจิตใจหลายประการ สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ สติปัญญา การคิดและภาษา เป็นกลุ่มแรก อารมณ์เชิงสังคมและบุคลิกภาพ เป็นกลุ่มที่สอง ส่วนกลุ่มที่ สามคือ การหยั่งถึงบทบาทของผู้อื่น ดังได้ประมวลรายละเอียดไว้ในตารางที่ว่าด้วย จิตวิทยา จริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2523) ได้มีผลการวิจัยที่สนับสนุนความคิดนี้มาก เรื่อง ลำดับที่พบคือการวิจัยของวอล์คเกอร์ (Walker, 1980) ผู้ศึกษาเด็กอเมริกันในเกรด 4 ถึง 7 จำนวน 146 คน อายุเฉลี่ยในชั้น 4 คือ 9.9 ปี และชั้น 7 คือ 13.0 ปี ผู้วิจัยได้พยายาม พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมเด็กเหล่านี้ จากชั้น 2 ไปยังชั้น 3 ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ แต่พบว่าเด็กที่มีพัฒนาการทางการรู้ และการหยั่งลึกทางสังคมในระดับสูงเหมาะกับอายุเท่า นั้น ก็จะสามารพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปสู่ชั้น 3 ได้ ผลจากการวิจัยช่วยให้ทราบว่า การจะ พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มใดนั้น จะต้องพิจารณาจิตลักษณะที่เป็นพื้นฐานเสีย ก่อน ด้วยการวัดว่าจิตลักษณะพื้นฐานเหล่านี้อยู่ในชั้นใดบ้าง ถ้ามีจิตลักษณะใดพัฒนาล่าช้า หรือหยุดขังอยู่ในชั้นต่ำ ก็จะต้องพัฒนาจิตลักษณะนั้นเสียก่อน เมื่อบุคคลนั้นมีพื้นฐานทางจิต ครบถ้วนแล้ว จึงเริ่มพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้โดยตรง เช่นในการทำวิจัยของโกคัล ณีคุณ (2523) ได้วัดความสามารถทางสมองของเด็กชั้นประถมปีที่ 5 ในต่างจังหวัด และ ได้ทำการพัฒนาความสามารถหยั่งลึกทางสังคมของเด็ก ควบคู่ไปกับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริย ธรรมของเด็กเหล่านี้ พบว่าการฝึกนี้สามารพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนเหล่านี้ ให้สูงขึ้นได้อย่างเด่นชัด

ในการศึกษาบทบาทของครอบครัวที่มีต่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของ
เยาวชนนั้น จึงควรพิจารณาเสียก่อนว่า ครอบครัวได้สร้างสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาการรู้
ารคิดและสติปัญญา การหยั่งลึกทางสังคมและอารมณ์เชิงสังคมและบุคลิกภาพของเยาวชน
อย่างไร และในขณะที่เดียวกันครอบครัวได้พัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กโดย
ตรงอย่างไรบ้าง จากการประมวลผลการวิจัยในบทนี้จะทำให้เห็นเด่นชัดว่า การอบรม
เลี้ยงดูเด็กแบบรักล้นสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลนั้น เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตลักษณะทั้งที่
เป็นพื้นฐานและการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยตรงด้วย นอกจากนี้จะได้กล่าว
ถึงความสัมพันธ์ของสภาพจิตกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยอาจเข้าใจได้ว่าสภาพ-
จิตคือลักษณะที่สำคัญในประเภทอารมณ์เชิงสังคมและบุคลิกภาพซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนา
การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

การอบรมเลี้ยงดูกับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก การศึกษาความสัมพันธ์
ายในครอบครัว โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของ
เด็กอย่างไรนั้น เป็นที่สนใจของนักจิตวิทยามานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากการวิจัยและการ
ประมวลผลการวิจัยทางด้านนี้ (Becker, 1964; & Hoffman, 1970) ต่อมาวิธีการ
างด้านนี้ได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยในแง่หนึ่งที่แตกต่างกันออกไปมากยิ่งขึ้น
ังจะเห็นได้จากการประมวลผลการวิจัยที่สำคัญอีกสองบทความ (Staub, 1975; &
altzstein, 1976) ในช่วงหลังนี้ อย่างไรก็ตามการประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับบท-
บาทของครอบครัวกับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กโดยตรงยังไม่ปรากฏ ทั้งนี้อาจ
จะเป็นเพราะการวิจัยทางด้านนี้ยังมีไม่มากนัก แต่อาจสังเกตได้ว่าการวิจัยในเรื่องนี้โดย
ตรงในประเทศไทยก็มีอยู่ไม่น้อยหน้าในต่างประเทศ ฉะนั้นในส่วนนี้จะได้ประมวลข้อคิดเห็น
และผลการวิจัยในเรื่องนี้

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976 หน้า 49-51) มีความเห็นว่า สภาพทาง
สังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะกระตุ้นหรือขัดขวางการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของ
บุคคล สังคมจะต้องมีบรรยากาศทางจริยธรรมที่เหมาะสมซึ่งจะเอื้อในการพัฒนาเหตุผลเชิง-
จริยธรรมของบุคคลได้ ถ้าเป็นลักษณะสังคมภายในบ้านและครอบครัว โคลเบอร์กเห็นว่าบรรยากาศ
างจริยธรรมจะได้จากลักษณะ 3 ประการคือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบิดามารดา พฤติกรรม

เชิงจริยธรรมของบิดามารดาและการรักษากฎเกณฑ์ภายในบ้าน ลักษณะ 3 ประการภายในครอบครัวนี้จะต้องนำไปสู่บรรยากาศแบบประชาธิปไตย

จากการวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมของบิดามารดานั้นเบคเกอร์ (Becker, 1964 หน้า 175) พบว่าประชาธิปไตยภายในครอบครัว หมายถึงลักษณะผลัมระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบอบอุ่น ปลอ่ยตามใจ และการมีอารมณ์สงบไม่พิวพันกับเด็กมากนัก ทำให้ผู้เขียนได้ความคิดเพิ่มเติมขึ้นว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยควรมือน้อย 4 มิติคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นนุญ แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แบบควบคุม และแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย ผู้เขียนจึงได้ประมวลผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 แบบนี้กับจริยธรรมของบุคคล ต่อจากนั้นจึงได้ทำการศึกษาทดลองนามที่วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 มิติ กับลักษณะเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบคณิก 2520) และจากการประมวลผลการวิจัยต่าง ๆ เพื่อเขียนรายงานนี้ พบว่ามิติทั้ง 4 ที่ใช้นี้สามารถครอบคลุมวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ถูกศึกษาทั้งหมดในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังทำให้เห็นว่าการวิจัยไทยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" ได้ศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่กว้างขวางกว่าการวิจัยอื่น ๆ ดังจะได้พิจารณาต่อไป

การวิจัยที่ศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดู ควบคู่กับลักษณะเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนนั้น ในประเทศไทยขณะนี้มิตัวกัน 5 เรื่อง แต่ที่รายงานความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะเหตุผลเชิงจริยธรรมตามธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่างมี 4 เรื่อง อีก 1 เรื่องมิได้วิเคราะห์ข้อมูลในทำนองนี้ (ฉกาจ ช้วยโต 2521) สี่เรื่องที่จะนำมาถ่าวนี้ ได้ครอบคลุมเยาวชนไทยเกือบทุกระดับอายุ ตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 4-6 ปี) ของพิพวรรณ กิตติวิญญณ์ (2522) จนกระทั่งเด็กโต (อายุ 9-12 ปี) ของวิเชียร ทองนุช (2521) วัยรุ่นตอนต้นของ โกศล มิอุณ (2523) และเด็กวัยรุ่นตอนต้นจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (อายุ 11-25 ปี) ในการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบคณิก 2520) ส่วนการวิจัยในต่างประเทศที่พบมี 5 เรื่อง ศึกษาเด็กโต (6-10 ปี) 1 เรื่อง (Santrock, 1975) เด็กวัยรุ่นตอนต้น 3 เรื่อง (Shoffeitt, 1971, Supkoff, 1976, Peterson, 1977) และผู้ใหญ่ตอนต้นอีก 1 เรื่อง (Haan, Smith & Block, 1968) ในการประมวล

วิจัยเหล่านี้จะได้พิจารณาตามประเภทของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยจะเริ่มที่การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมและใช้อำนาจ ไปสู่การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛 และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ตามลำดับ

ก. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมและใช้อำนาจกับเหตุผลเชิงจริยธรรมของ

เยาวชน การเลี้ยงดูแบบควบคุมและใช้อำนาจหมายความว่าความถึงการไม่ปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง แต่ติดตามตามมักล่อล้อน และใช้อำนาจในการให้รางวัลและลงโทษโดยผู้เด็กให้กระทำตามที่ตนเห็นชอบ ได้มีการวิจัยที่ศึกษาตัวแปรนี้กับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก 4 เรื่องด้วยกัน โดยศึกษาวิจัยรุ่นตอนต้นถึงระดับนิสิตนักศึกษา ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ผลปรากฏว่าในการวิจัยเยาชนไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบคณิก 2520) ไม่พบความสัมพันธ์ในระดับที่ยอมรับได้ระหว่างปริมาณการควบคุมที่เยาชนรายงานว่าได้รับจากบิดามารดา และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาชนเหล่านี้ ส่วนการวิจัยในต่างประเทศ 3 เรื่องแม้จะพบความสัมพันธ์อยู่บ้างแต่ก็ขัดแย้งกัน กล่าวคือ ปีเตอร์สัน (Peterson, 1977) ผู้ศึกษาวิจัยรุ่นอายุ 13 ปีกับครอบครัวรวม 49 รายพบว่าเด็กที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 5 และ 6 ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก (ซึ่งเร็วเกินอายุของเด็ก) รายงานว่าบิดามารดาของตนใช้อำนาจมาก และบิดามารดาของเด็กก็รายงานตรงกันด้วย ส่วนในการวิจัยอีก 2 เรื่องนั้นให้ผลตรงกันข้าม กล่าวคือซัพคอฟ (Supkoff, 1976) ผู้ศึกษาเด็กอเมริกันผิวขาวอายุ 13 ปีครึ่งถึง 15 ปี และครอบครัวรวม 80 ราย ผลปรากฏว่าการรายงานการถูกอบรมเลี้ยงดูของเด็กเอง มากกว่ารายงานของบิดามารดา มีความเกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก กล่าวคือเด็กที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงเท่าไรก็รายงานว่าได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุมครองมากเกินไปจากมารดาน้อยลงเท่านั้น แต่กลับรายงานว่าได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจจากบิดาน้อยลงด้วย ซึ่งในกรณีนี้แสดงว่าเด็กที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยจากมารดา และควบคุมปานกลางหรือมากกว่าจากบิดา ส่วนฮานและคณะ (Haan, et. al., 1968) ผู้ศึกษานิสิตในมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย พบว่านิสิตเหล่านี้เป็นผู้ใหญ่ตอนต้นทั้งนั้น

แต่ก็มีหลายคนที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 2, 3 และ 4 นิลิตเหล่านี้อาจรายงานว่า ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมมากกว่าที่นิลิตผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ 5 และ 6 จะรายงานเช่นนั้น ผลการวิจัยทั้งหมดรวมกันทำให้เกิดภาพรวมว่า ในเด็กวัยรุ่นตอนต้นนั้นการควบคุมมาก เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูง ในวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองเริ่มเปลี่ยนรูป ส่วนในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นผู้ที่ถูกควบคุมน้อยมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง

ข. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตกับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน
การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต ส่วนใหญ่มักจะนิยมศึกษาเกี่ยวกับการรับความรัก การเพิกเฉย และการตัดสิทธิ์ต่าง ๆ ของเด็ก ได้มีการวิจัยที่ศึกษาตัวแปรนี้ 4 เรื่องด้วยกัน การวิจัยไทยไม่พบว่าการลงโทษทางจิตมีความเกี่ยวข้องกับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิต 2520) ส่วนการวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาเด็กก่อนวัยรุ่น (Santrock, 1975) ก็ไม่พบความสัมพันธ์เช่นเดียวกัน ส่วนการวิจัยวัยรุ่นตอนต้นอีก 2 เรื่อง (Shoffeitt, 1971 และ Peterson, 1977) พบผลที่สอดคล้องกันว่า ถ้าวัยรุ่นถูกเลี้ยงดูแบบรับความรักน้อยก็จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง (คือชั้น 5 และ 6) แต่อาจเป็นไปได้มากกว่าวัยรุ่นเหล่านี้ถูกเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตโดยวิธีอื่น มากกว่าจะถูกลงโทษทางกาย ผลจึงยังไม่สามารถจะสรุปได้แน่นอน

ค. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้น กับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน
การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ยอมรับ ล้นล้น และให้ความอบอุ่นเป็นกันเองกับเด็กนี้ ทั้งทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงทดลองได้บ่งไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นสาเหตุของการที่เด็กจะยอมรับเอาลักษณะของผู้เลี้ยงดูมาเป็นลักษณะของตน แต่การวิจัยเด็กก่อนวัยเรียนไม่พบผลที่เด่นชัด (กีพวรรณ กิตติวิบูลย์ 2522) ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเด็กยังมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้น 1 และ 2 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของจริยธรรม ที่ไม่ต้องการการเรียนรู้และประสบการณ์ทางสังคมมากนัก ส่วนวิเชียร ทองนุช (2521) ศึกษาเด็กชั้นประถมปีที่ 3, 4 และ 5 มีอายุ 9-12 ปี ทั้งในเมืองและชนบทจำนวน 120 คน พบว่า เด็กที่รายงาน

ว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ผู้วิจัยพบผลเช่นนี้ทั้งในกลุ่มเด็กในเมือง เด็กในชนบท ทั้งเด็กชายและเด็กหญิง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนี้ ส่วนใหญ่หมายความว่าความถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบรักยอมรับและสนับสนุนบุตร แต่โกศล มิตุณ (2524) ผู้ศึกษาเด็กนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในต่างจังหวัดจำนวน 191 คนกลับพบว่า การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ผลลัพท์นี้สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจิกร 2520) ที่พบว่า การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรัก มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นตอนปลาย (ตั้งแต่ ม.ศ. 3 ขึ้นไป) ในระดับที่ยอมรับได้ แต่ไม่พบความสัมพันธ์นี้ในปริมาณสูงพอที่จะยอมรับได้ในเยาวชนที่อายุน้อยกว่า (ป. 6 และ ม.ศ. 1)

ส่วนการวิจัยเด็กอเมริกันก็ปรากฏหลักฐานว่าบิดามารดาที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงในระดับเหนือกฎเกณฑ์จะให้ความรักสนับสนุนบุตร มากกว่าบิดามารดาที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่า (Peterson, 1977) นอกจากนี้วัยรุ่นอเมริกันอายุ 13 ปีมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับเหนือกฎเกณฑ์ก็รายงานว่าตนได้รับการเลี้ยงดูแบบสนับสนุนจากบิดามารดาของตน มากกว่าที่วัยรุ่นอายุเท่ากันแต่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่าอย่างเด่นชัด ความสัมพันธ์ระหว่างการให้และรับการสนับสนุนระหว่างบิดามารดากับบุตร และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุตรในการวิจัยนี้เด่นชัดมาก ในขณะที่การถูกเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจ และแบบลงโทษทางจิตในการรับความรักในการวิจัยนี้ไม่ให้ผลที่เด่นชัดแต่อย่างไร

ส่วนการวิจัยระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนิสิตในมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา (Haan, et.al., 1968) ก็ให้ผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาไทยว่า ผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงนั้นเป็นผู้ที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่าเท่ากันแต่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่า

ผลการวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศนี้แสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นสนับสนุนสามารถสร้างพื้นฐานอันสำคัญทางจิตใจเพื่อไปสู่การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงในเยาวชนหลายประเภท ผลนี้พบในเยาวชนวัยรุ่นตลอดไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นด้วย แต่การวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทยพบในรายละเอียดต่อไปว่า การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นสนับสนุนนี้มีบทบาทสำคัญต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเฉพาะในเยาวชนชาย และเยาวชนที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ แต่ไม่พบผลเช่นนี้ในผู้ถูกศึกษาหญิง และเยาวชนที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลางและสูง ฉะนั้นจึงควรมีการศึกษาค้นคว้าในรายละเอียดในเรื่องนี้ต่อไป

๔. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลหมายถึงการบอกเล่าเหตุผลของการห้ามปราม หรือสั่งเสริมการกระทำของบุตร โดยบิดามารดามักจะกล่าวถึงผลที่จะเกิดจากการกระทำนั้น ซึ่งจะมีโทษหรือมีประโยชน์ต่อผู้กระทำเองและผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นบิดามารดายังมีความสม่ำเสมอในการลงโทษและให้รางวัลเด็กอย่างเหมาะสมกับการกระทำ โดยไม่นำเอาอารมณ์ของบิดามารดาเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติของบิดามารดาขาดความสม่ำเสมอ

โคลเบอร์กและนักจิตวิทยาอื่น ๆ อีกหลายท่าน (Kohlberg, 1969 หน้า 379-380 ; Hoffman, 1970 หน้า 286-289 และ Staub, 1975 หน้า 115-117) มีความเห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนี้ ปลุกฝังความสามารถในการล่วมบทบาทผู้อื่นของเด็กได้เป็นอย่างดี และความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นลักษณะพื้นฐานทางจริยธรรมที่สำคัญมากลักษณะหนึ่ง และเกี่ยวข้องกับจริยธรรมหลายด้าน รวมทั้งเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วย โคลเบอร์กมีความเห็นว่าครอบครัวนั้นมีความสำคัญในการสร้างพื้นฐานทางจิตใจให้แก่เยาวชน แต่การที่เยาวชนจะพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับบทบาททางสังคมของเขาในกลุ่มเพื่อน และกลุ่มทางสังคมอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้นโคลเบอร์กจึงเชื่อว่าครอบครัวที่ไม่ดีสามารถขัดขวางหรือถ่วงการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลได้ แต่ครอบครัวที่ดีเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถจะช่วยให้การพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลได้อย่างเต็มที่ พร้อมกันนี้โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969 หน้า 400) ก็ได้อ้างผลการวิจัยของโฮลโลธน์ (1968) ผู้ศึกษาวัยรุ่นอายุ 13 ปีจากครอบครัวฐานะปานกลางจำนวน 52 ราย พบผลว่าการที่บิดามารดาเปิดโอกาสให้บุตรได้อภิปรายประเด็นต่าง ๆ กับตนนั้น ช่วยให้

เด็กมีพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงตามอายุ กล่าวคือในครอบครัวที่ส่งเสริมการอภิปรายปัญหาระหว่างบิดามารดากับบุตรนั้น 70% ของบุตรในครอบครัวชนิดนี้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้น 3 และ 4 แต่ในครอบครัวที่ไม่ส่งเสริมให้มีการอภิปรายปัญหานี้ เพียง 40% ที่มีบุตรอยู่ในชั้นจริยธรรมที่สูงเหมาะสมกับอายุนี้

ส่วนการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผล และเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุตรนั้น ที่พบมี 4 เรื่องด้วยกัน เรื่องแรกเป็นการวิจัยเด็กก่อนวัยเรียน 80 คน (พิพวรรณ กิตติวิบูลย์ 2522) โดยให้มารดาตอบคำถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผล ในขณะที่เดียวกันก็วัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กขณะอยู่ที่โรงเรียนผลที่พบไม่เด่นชัด แต่ตรงกันข้ามกับความคาดหมายคือ เด็กที่มารดารายงานว่าเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก กลับเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ นอกจากนั้นยังพบว่ามารดาที่ใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูลูกแบบใช้เหตุผลเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า มีอายุมากกว่า และมีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่ามารดาที่เลี้ยงลูกแบบใช้เหตุผลน้อย ฉะนั้นจึงทำให้เข้าใจได้ว่าสาเหตุที่การใช้เหตุผลกับเด็กก่อนวัยเรียนไม่ให้ผลดี เพราะมารดาอาจใช้เหตุผลในชั้นที่สูงเกินกว่าที่เด็กจะเข้าใจได้ ส่วนการวิจัยเด็กก่อนวัยรุ่น และวัยรุ่นตอนต้นในประเทศไทยนั้น โกศล มิอุณ (2523) พบว่าเด็กที่รายงานว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก เป็นเด็กที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อยอย่างเด่นชัด ผลนี้ไม่สอดคล้องกับการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทยที่ทำมาก่อน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ 2520) ซึ่งพบความสัมพันธ์เฉพาะในวัยรุ่นตอนปลาย และวัยรุ่นใหญ่ตอนต้นเท่านั้น

ส่วนการวิจัยเด็กอเมริกันอายุ 6-10 ปีของแซนทรอค (Santrock, 1975) นั้น ก็ให้ผลเช่นเดียวกับผลการวิจัยในประเทศไทยคือ ในช่วงก่อนวัยรุ่นนั้น การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลยังไม่ปรากฏความสัมพันธ์กับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก ส่วนการวิจัยวัยรุ่นอเมริกันก็พบผลที่สอดคล้องกับผลวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทยว่า วัยรุ่นที่รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากเท่าใด ก็มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นเท่านั้น (Shoffeitt, 1971)

จึงสรุปได้ว่า การวิจัยเรื่องในส่วนนี้ให้ผลที่แตกต่างแต่รวมเป็นภาพเดียวกันได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนั้นเกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรมเฉพาะในเยาวชนรุ่นใหญ่ และอาจให้ผลตรงข้ามหรือไม่เกิดผลในเยาวชนรุ่นเล็ก

จากการประมวลผลการวิจัย เกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร 4 มิติว่ามีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนอย่างไรนั้น การวิจัยในประเทศไทยให้ผลสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศ และสามารถช่วยให้เกิดภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จากการประมวลผลการวิจัยไทย 3 เรื่อง และเทศอีก 5 เรื่อง ทำให้สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛 เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนมากที่สุด และปรากฏหลักฐานตั้งแต่ก่อนวัยรุ่น ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนั้นเกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนในทางที่คาดหมายไว้ เริ่มในวัยรุ่นเป็นต้นไป ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และแบบหลงใหลทางจิตนั้นยังให้ผลที่สับสน และอาจเกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรมในทางอ้อมเท่านั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งหวังที่จะศึกษาการอบรมเลี้ยงดู 2 มิติแรกให้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น โดยมีสมมติฐานว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛 และแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นไทย

ลุ่มภาพคิดกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล

ลุ่มภาพคิด กับ จริยธรรม เป็นจิตลักษณะสองประการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบุคคลแต่ละคน จากการประมวลทฤษฎีและผลการวิจัยต่าง ๆ ทำให้ได้หลักฐานว่าลุ่มภาพคิดกับจริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์กันหลายแง่มุม โดยลุ่มภาพคิดอาจเป็นสาเหตุทั้งทางตรงและทางอ้อมของการพัฒนาทางจริยธรรมของมนุษย์แต่ละคน ในทางกลับกันการที่บุคคลบางประเภทมีจริยธรรมที่ผิดแผกแตกต่างไปจากคนอื่นส่วนใหญ่ในสังคม อาจทำให้บุคคลประเภทนั้นมีความรู้สึกขัดแย้งในใจ และเกิดความวิตกกังวล จนมีลุ่มภาพคิดเสื่อมได้ ในส่วนนี้จะได้ประมวลทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะแบ่งการรวบรวมหลักฐานเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเกี่ยวกับทฤษฎีและผลการวิจัยที่แสดงว่า ลุ่มภาพคิดสามารถส่งเสริม หรือถ่วงพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน ส่วนที่สองเกี่ยวกับหลักฐานที่แสดงว่า

ความแตกต่างในระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับคนส่วนใหญ่ในสังคมจะทำให้บุคคลนั้นมีสุขภาพจิตเสื่อมได้ การประมวลผลการวิจัยใน 2 แง่มุมนี้ จะทำให้ได้ลัทธิ-ฐานที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ดังจะได้กล่าวต่อไป

บทบาทของสุขภาพจิตต่อพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดย

ทั่วไปแล้ว ผู้ที่เห็นว่าสุขภาพจิตอาจเป็นสาเหตุของจริยธรรม มากกว่าที่จะมีผู้เห็นว่าจริยธรรมเป็นสาเหตุของสุขภาพจิต จริยธรรมที่กล่าวนี้มีความหมายกว้างขวางกว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เช่น ฮอฟแมน (Hoffman, 1976 หน้า 125) มีความเห็นว่า บุคคลจะต้องมีสุขภาพจิตดี จึงจะมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น สุขภาพจิตดีนี้เกิดจากการที่บุคคลได้รับการบำบัดความต้องการส่วนตัวพอสมควรจึงมีความห่วงใยกับเรื่องของตนเองน้อยลง สามารถรับรู้รับทราบปัญหาและความต้องการของผู้อื่นได้มากยิ่งขึ้นจึงช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น ส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น ซิมป์สัน (Simpson, 1976 หน้า 169) ได้วัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมและความต้องการทางสังคมและจิตตามทฤษฎีของแมสโลว์ ในวัยรุ่นตอนปลาย 50 คน ผลปรากฏว่าวัยรุ่นที่มีความต้องการพวกพ้องสูง (คือยังมิได้รับการบำบัดความต้องการในระดับปานกลางนี้) มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นเหนือกฎเกณฑ์ได้น้อย แต่ผู้ที่มีความต้องการความภาคภูมิใจแห่งตนสูงนั้นเป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงด้วย ผลการวิจัยนี้แสดงว่า เมื่อบุคคลมีความวิตกกังวลสูงเนื่องจากความต้องการทางฮิวและสังคมระดับต่ำยังมิได้รับการบำบัดอย่างเพียงพอ ความวิตกกังวลนี้อาจขัดขวางการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงของบุคคลได้ แต่ผู้ที่มีความต้องการความภาคภูมิใจแห่งตนสูงนั้น แสดงว่าความต้องการทางสังคมในระดับที่ต่ำกว่า ได้รับการบำบัดเพียงพอแล้ว ความต้องการความภาคภูมิใจแห่งตนจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมดังที่พบในการวิจัยนี้

ในอีกแง่มุมหนึ่งสุขภาพจิตอาจเป็นสาเหตุทางอ้อมของพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ทั้งนี้เพราะมีผลวิจัยหลายเรื่องที่ยืนยันว่า สุขภาพจิตเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพัฒนาการ

ทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จิตลักษณะที่เป็นพื้นฐานคือ ลักษณะอารมณ์เชิงสังคมและบุคลิกภาพตามทฤษฎีของอีริคสัน การหยั่งลึกทางสังคม และสติปัญญาและการรู้ นักจิตวิทยาหลายท่านเชื่อว่าลักษณะลุ่มภาพจิตของบุคคล สามารถส่งเสริมหรือขัดขวางพัฒนาการของจิตลักษณะทั้ง 3 ประเภทนี้ได้ แม้ว่าหลักฐานการวิจัยความเป็นสาเหตุและผลจะหาได้ยาก เพราะมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างด้วยการวิจัยแบบช่วงยาวน้อยมาก

ในส่วนนี้จะได้ประมวลหลักฐานทางการวิจัยที่แสดงว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมและบุคลิกภาพ และจิตลักษณะประเภทหลังนี้มีความสัมพันธ์กับลุ่มภาพจิตในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้ตั้งสมมติฐานได้ว่าลุ่มภาพจิตเสื่อมจะขัดขวางการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงด้วย

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976 หน้า 52-53) ได้คัดจากการพิจารณาทฤษฎีของตน และทฤษฎีของอีริคสันว่า พัฒนาการทางอีโก้นั้นเป็นสิ่งจำเป็นแต่ไม่เพียงพอในการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในปัจจุบันก็มีผลการวิจัยบางเรื่องที่ยืนยันว่าการคาดการณ์ของโคลเบอร์กในเรื่องนี้เป็นความจริงอยู่บ้าง กล่าวคือ พอดด์ (Podd, 1972) ได้วัดระดับเอกลักษณะแห่งอีโก้ และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาชายปีที่ 3 และ 4 ในวิทยาลัยแห่งหนึ่งจำนวน 134 คน ผลปรากฏว่าผู้ที่มิเอกลักษณะแห่งอีโก้สูง ก็เป็นผู้ที่อยู่ในระดับเหนือกฎเกณฑ์ทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วย ส่วนพวกที่มีเอกลักษณะแห่งอีโก้ต่ำนั้น เป็นผู้มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ หรือกำลังอยู่ระหว่างการเลื่อนระดับ ส่วนคอเปิล (Cauble, 1976) ได้ศึกษานิสิตชายหญิงอายุ 18-23 ปี พบว่าพัฒนาการทางการรู้ตามทฤษฎีของเพียเจต์อย่างเดียวกันที่สัมพันธ์กับพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ส่วนเอกลักษณะแห่งอีโก้ตามทฤษฎีของอีริคสันไม่เกี่ยวข้องับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลแต่ประการใด โดยผู้วิจัยอ้างว่าอาจมีปัญหาที่เครื่องมือวัดเอกลักษณะแห่งอีโก้ ส่วนซัลลิแวน และคณะ (Sullivan, et.al., 1970) ได้ศึกษาพัฒนาการของอีโก้ตามทฤษฎีของโลวินเจอร์ ในวัยรุ่นอายุ 12 14 และ 17 ปีรวม 120 คน ผลปรากฏว่าพัฒนาการของจิตลักษณะทั้งสองชนิดมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้นในกลุ่มตัวอย่างที่อายุสูงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ การวิจัยกลุ่มนี้จึงแสดงว่า พัฒนาการของอีโก้ตามทฤษฎีของอีริคสัน และทฤษฎีของโลวินเจอร์นั้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามที่โคลเบอร์กคาดไว้

พัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมและบุคลิกภาพ ซึ่งในช่วงวัยรุ่นนี้ หมายถึง
พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอีโก้ในบุคคลที่มีการปรับตัวได้ดี และหมายถึงการสับสนของอีโก้
ในกรณีที่วัยรุ่นไม่สามารถจะปรับตัวได้ (Erikson, 1959) จะนั้นตามทฤษฎีนี้ การได้มา
ซึ่งเอกลักษณ์แห่งอีโก้ในช่วงวัยรุ่นจึงแสดงว่าวัยรุ่นนั้นมีสุขภาพจิตดี สามารถปรับตัวเข้ากับ
สังคมได้อย่างเหมาะสม การวิจัยที่พยายามศึกษาว่าเอกลักษณ์แห่งอีโก้ในช่วงวัยรุ่นจะมีความ
สัมพันธ์กับสุขภาพจิตของวัยรุ่นหรือไม่นั้น เท่าที่พบมีหลายเรื่องซึ่งใช้ดัชนีสุขภาพจิตที่แตกต่าง
กัน และศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างต่างประเภทกัน กล่าวคือผู้ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์
แห่งอีโก้กับความวิตกกังวลของบุคคลมี 3 เรื่อง ศึกษาผลิตายหญิงในมหาวิทยาลัยรวมหลาย
ร้อยคน (Bronson, 1959, Howard & Kubis, 1964; และ Marcia, 1967) ต่าง
รายงานสอดคล้องกันว่าความวิตกกังวลทั้งที่แฝงอยู่ และแสดงออกนั้นเกี่ยวข้องกับการบรรลุ
สถานภาพทางอีโก้ของบุคคล กล่าวคือผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงมักมีเอกลักษณ์แห่งอีโก้ต่ำ หรือ
อยู่ในระหว่างวิกฤตกาลของการแปรเปลี่ยน ส่วนการวิจัยอีก 4 เรื่องซึ่งศึกษาความสามารถ
ในการปรับตัวกับเอกลักษณ์แห่งอีโก้ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นทหารเรือเกณฑ์ใหม่ (Rassmus-
sen, 1961) นิสิตนักศึกษา และผู้เตรียมตัวบวชเป็นชีในคริสตศาสนา (Thompson, 1963)
โดยใช้นิยามปฏิบัติการของการปรับตัว ในความหมายนั้นโดยตรง (Gruen, 1960 และ
Block, 1961) หรือในความหมายของแฟคเตอร์ 6 ตัวจาก 16 ตัวในแบบวัดบุคลิกภาพ
ของแคทเทล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับตัว (Howard & Kubis, 1964) การวิจัยทั้งสิ้นนี้
ให้ผลสอดคล้องกันว่า ผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวสูง เป็นผู้มีเอกลักษณ์แห่งอีโก้สูง
ด้วย ส่วนการวิจัยอีกสามเรื่องได้ศึกษาความวิตกกังวลอันเกิดจากปัญหาภายในครอบครัว
กับ การมีเอกลักษณ์แห่งอีโก้ของวัยรุ่นตอนปลายจนถึงผู้ใหญ่ตอนต้น โดยทั้ง 3 เรื่องได้ใช้
กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิงล้วน ปัญหาภายในครอบครัวของเยาวชนหญิงเหล่านี้ วัดได้จากความ
ห่างเหินทางอารมณ์ระหว่างบิดามารดากับผู้ถูกศึกษา (Howard, 1960) ความขัดแย้ง และ
ความสอดคล้องทางความคิด และค่านิยมระหว่างตนกับมารดา (Dignan, 1965) และปัญหา
ระหว่างมารดากับบุตรสาว (Howard & Kubis, 1964) ผลปรากฏว่า ถ้าเยาวชนหญิง
รายงานว่าตนมีความคล้ายคลึงกับมารดามาก หรือมีความห่างเหินทางอารมณ์กับบิดามารดา

น้อย หรือมีปัญหาับมารดาน้อย เป็นผู้ที่มิเอกสิทธิ์แห่งอีโก้สูงกว่าผู้ที่รายงานเกี่ยวกับครอบครัวในทางตรงกันข้าม

การวิจัยทั้งหมดที่รวบรวมมาในล้นนี้ ให้ผลสอดคล้องกันว่า วัยรุ่นตอนปลาย และผู้ใหญ่ตอนต้นทั้งชายและหญิงมีความสามารถปรับตัวสูง มีความวิตกกังวลต่ำ และมีปัญหาในครอบครัวน้อย เป็นผู้ที่บรรลุสถานภาพทางอีโก้ ส่วนในตอนต้นได้พบหลักฐานว่า พัฒนาการทางอีโก้ สัมพันธ์กับพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และโคลเบอร์กคาดว่าความสัมพันธ์นี้จะมิลักษณะเป็นสาเหตุและผล กล่าวคือพัฒนาการทางอีโก้เป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ฉะนั้นจึงอาจคาดได้ว่า ผู้ที่มีลุ่มภาพจิตลุ่มบุรุษเพียงใด ก็เป็นผู้ที่มีโอกาสจะพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงตามเกณฑ์สากลได้มากเท่านั้น ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างลุ่มภาพจิต กับเหตุผลเชิงจริยธรรมตามหลักฐานที่กล่าวนี้ จึงควรมีลักษณะเป็นเส้นตรง

บทบาทของระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่อลักษณะลุ่มภาพจิตของบุคคล เนื่องมาจากความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น อาจพัฒนาไปได้ไม่เท่าเทียมกัน วัยรุ่นตอนกลางและตอนปลายบางคน อาจมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ใหญ่ส่วนมากในสังคมของเขาก็ได้ ทั้งนี้เพราะพัฒนาการทางด้านนี้ของแต่ละคน ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ อีกหลายด้าน ตลอดจนประสบการณ์ทางสังคมของบุคคล ดังได้กล่าวมาแล้ว การที่บุคคลได้รับการศึกษาสูงกว่าผู้อื่นในสังคมของตน หรือได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน แต่ผู้เป็นเด็กได้รับการศึกษาที่ทันสมัยกว่าผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นเยาวชนในปัจจุบันจึงอาจมีประสบการณ์ทางสังคมที่เหมาะสมในการกระตุ้นพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองของตน เครเมอร์ (Kramer, 1968) วิจัยพบว่า ลักษณะเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลจะพัฒนาไปจนถึงอายุ 25 ปี แล้วจะเริ่มคงที่ โดยที่ความสามารถทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลจะแปรปรวนน้อยลงจนหยุดอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่ง กลายเป็นผู้ที่อยู่ในระดับนั้นอย่างเด่นชัดต่อไป แต่การวิจัยของโฮลสไตน์ (Holstein, 1976) พบว่าทั้งวัยรุ่น (13 ปี) และบิดามารดา (อายุ 40 ปีเศษ) เมื่อตอบแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมลองครั้งในช่วงที่ห่างกัน 3 ปี คะแนนที่ได้ในครั้งหลังจะสูงกว่าครั้งแรกมาก โดยวัยรุ่นจะพัฒนาขึ้นไป 1-2 ขั้นในช่วงนั้น แต่บิดามารดาจะพัฒนาขึ้นในอัตราน้อยกว่าบุตร ฉะนั้นผลการวิจัยจึงแสดงว่าลักษณะเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลจะสามารถพัฒนาขึ้นได้เรื่อย

แม้จะอยู่ในวัยกลางคนแล้วก็ตาม แต่จะพัฒนาอย่างเชื่องช้ากว่าในช่วงที่เป็นเยาวชนมาก นอกจากนั้นโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969 หน้า 385) ยังวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ตั้งแต่วัยรุ่นตอนกลางถึงวัยชรา นั้น ส่วนใหญ่จะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 และ 4 ส่วนผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 5 และ 6 ในบางสังคมมีเพียง 15% และในสังคมบางประเภทอาจจะน้อยกว่านี้จนไม่พบในกลุ่มตัวอย่างที่วิจัย

จากผลการวิจัยข้างบนนี้ทำให้คาดได้ว่า ผู้ที่สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 4 5 และ 6 อาจเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมนั้น ผู้รู้สึกว่าตนมีความคิดเห็น มีการใช้เหตุผลที่แตกต่างไปจากคนอื่น และผู้อื่นไม่ค่อยเข้าใจเหตุผล หรือความคิดอ่านของตน และในขณะที่เติบโตขึ้น ผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงนี้ก็รู้สึกว่าตนไม่เห็นด้วยกับเหตุผลของคนส่วนใหญ่ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในใจ และนำไปสู่การมีสุขภาพจิตเสื่อมได้

การวิจัยนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียของฮานและคณะ (Haan, Smith & Block, 1968) ก็พบว่านิสิตส่วนใหญ่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูง ผู้วิจัยได้วัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของนิสิตเหล่านี้ พบว่า นิสิตที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้น 5 และ 6 เป็นผู้ที่มีความขัดแย้งกับบิดามารดามากที่สุด โดยนิสิตหญิงขัดแย้งมาก ส่วนนิสิตชายขัดแย้งปานกลางค่อนข้างมาก ส่วนนิสิตที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้น 3 และ 4 รายงานว่าตนขัดแย้งกับบิดามารดาน้อยที่สุด ส่วนผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้น 2 ถ้าเป็นหญิงจะเป็นผู้ที่ฟังฟังมารดาของตนมาก แต่นิสิตชายจะขัดแย้งกับบิดามากที่สุด ผลการวิจัยของฮานและคณะนี้แสดงว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่ตอนต้นมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตเป็นเส้นโค้งรูปตัวยู โดยที่ผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับกลางมีสุขภาพจิตดีที่สุด ส่วนผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงหรือต่ำกว่าผู้ที่แวกคล่อม อาจมีสุขภาพจิตเสื่อมได้

นักจิตวิทยาสุขภาพจิตหลายท่านมีความเห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล เป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งของการเป็นโรคจิตโรคประสาท ลาสซ์ (Szasz, 1960) กล่าวว่าโรคจิตโรคประสาท ตลอดจนการมีสุขภาพจิตเสื่อมนั้น อาจเกิดจากการที่คนเรา

มีปัญหานี้อีกประจำวัน โดยที่ปัญหานี้คือความขัดแย้งทางจริยธรรมและคำนิยามกับสังคมและบุคคลอื่น ฉะนั้นผู้ที่จริยธรรมและคำนิยามที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะคนที่ใกล้ชิดกับตน ย่อมเป็นผู้ที่อาจจะมีปัญหาทางจิตได้ ฉะนั้นผู้ที่มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง หรือต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ จึงอาจเป็นผู้ที่มีลุ่มหลงผิดเสียมากกว่าผู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นระดับของคนส่วนใหญ่ จากหลักฐานการวิจัยและข้อคิดที่รวบรวมมา ฉะนั้นคิดว่า ลุ่มหลงผิดและระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ในรูปเส้นโค้ง โดยผู้ที่มีจริยธรรมในระดับปานกลางเป็นผู้ที่มีลุ่มหลงผิดที่ต่ำสุด

การวิจัยที่รายงานนี้ เป็นการศึกษาภาคสนามที่มีการเก็บข้อมูลครั้งเดียว โดยมีการวัดปริมาณลุ่มหลงผิดเสีย และระดับความสามารถทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นไทยทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้ แต่รูปแบบการวิจัยนี้ไม่สามารถจะให้ข้อมูลที่บ่งชี้ได้ว่าตัวแปรใดเป็นสาเหตุ และตัวแปรใดเป็นผลของสาเหตุนั้นได้โดยตรง อย่างไรก็ตามจากการประมวลทฤษฎีและผลวิจัยในสองตอนข้างบนนี้ ทำให้ได้สมมติฐาน 2 ข้อที่ขัดแย้งกันคือ ถ้าลุ่มหลงผิดที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นสูงจริง ในกลุ่มผู้ถูกศึกษาที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันนั้นอาจคาดว่า ผู้ที่มีลุ่มหลงผิดมากเพียงใด ก็ย่อมจะเป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงมากเท่านั้น ฉะนั้นถ้าลุ่มหลงผิดเป็นสาเหตุของจริยธรรม ความสัมพันธ์นี้ก็จะเป็นรูปเส้นตรง แต่ถ้าลุ่มหลงผิดเป็นผลของการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมที่สอดคล้องกับผู้อื่น ความสัมพันธ์นี้จะต้องเป็นเส้นโค้งรูปตัว U โดยผู้ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมปานกลาง เป็นผู้ที่มีลุ่มหลงผิดที่ต่ำ ส่วนผู้ที่มีระดับเหตุผลต่ำหรือสูง เป็นผู้ที่มีลุ่มหลงผิดต่ำ สมมติฐานข้อหลังนี้ ตั้งอยู่บนข้อตกลงเบื้องต้นที่ว่าวัยรุ่นและคนที่แวดล้อมอยู่ เช่น ผู้ปกครองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ แต่ในประเทศไทยข้อตกลงเบื้องต้นนี้อาจจะผิดพลาดได้ เพราะยังไม่มีใครมีการวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบิดามารดาของนักเรียนมาก่อนเลย ฉะนั้นเพื่อความแน่นอนจึงอาจใช้ตัวแปรปริมาณความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองแทนตัวแปรระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น โดยอาจตั้งสมมติฐานว่า วัยรุ่นที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสอดคล้องกับผู้ปกครอง เป็นผู้ที่มีลุ่มหลงผิดต่ำกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนขัดแย้งกับผู้ปกครองมากในเรื่องนี้ อนึ่งอาจสังเกตได้ว่ามีกรณีเดียวที่สมมติฐานทั้งสองที่ขัดแย้งกันนี้จะได้รับการสนับสนุนพร้อมกันจากข้อมูลในการวิจัยนี้ คือในกรณีที่วัยรุ่นที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงเป็นกลุ่มที่มีความสอดคล้องกับผู้ปกครองมากในเรื่องนี้ด้วย การทดสอบสมมติฐานในส่วนนี้จะให้ผลอย่างไร จะได้เห็นผลต่อไป

ตัวทำนายระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล

ในการประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ จะเห็นได้ว่าทฤษฎีและผลการวิจัยต่าง ๆ ให้หลักฐานที่แสดงว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน ส่วนผู้สภาพจิตก็มีความเกี่ยวข้องกับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลทั้งในทางตรงและทางอ้อม ในทางที่เป็นทั้งสาเหตุและผลของระดับจริยธรรมของบุคคล ส่วนผู้สภาพจิตของวัยรุ่นนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมภายในครอบครัวอย่างเดียว แต่ความสัมพันธ์กับเพื่อน และโรงเรียนก็ยังมีผลสำคัญต่อจิตใจของวัยรุ่นอีกด้วย จะเห็นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและผู้สภาพจิตจึงอาจเป็นตัวแปรที่ไม่เกี่ยวข้องกันมากนัก และตัวแปรทั้งสองประเภทนี้อาจส่งเสริมกันในการช่วยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนด้วย

ฉะนั้นจึงอาจคาดได้ว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ด้านร่วมกับปริมาณผู้สภาพกายและจิตของบุคคล เป็นตัวทำนายระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนได้ดีกว่าตัวแปรประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงประเภทเดียวจะทำนายได้

จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาผู้สภาพจิต และจริยธรรมของวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนกลางในประเทศไทยทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายประการแรก เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีของผู้สภาพจิตสองชนิด คือ ผู้สภาพกายและความวิตกกังวล ในวัยรุ่นไทยประเภทต่าง ๆ

จุดมุ่งหมายประการที่สอง เพื่อศึกษาความแตกต่างทางผู้สภาพจิตของวัยรุ่นไทยที่มีลักษณะชีวสังคม และภูมิหลังที่แตกต่างกัน

จุดมุ่งหมายประการที่สาม เพื่อศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับผู้สภาพจิตของวัยรุ่นไทย

จุดมุ่งหมายประการที่สี่ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สภาพจิต กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นไทย

จุดมุ่งหมายประการที่ห้า เพื่อศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นไทย

ส่วนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้คือการค้นพบข้อความจริงที่เชื่อถือได้ เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางการปฏิบัติ และทางวิชาการ 5 ประการดังต่อไปนี้

ประโยชน์ประการแรก การวิจัยนี้สามารถบ่งชี้ว่าวัยรุ่นไทยประเภทใดเป็นผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตมากที่สุด มีปัญหาภายในครอบครัวมากที่สุด และมีพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่าเพื่อน ทั้งนี้เพื่อจะได้บ่งชี้ถึงกลุ่มที่สมควรจะได้รับความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษจากผู้ปกครองและครูอาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและการป้องกันปัญหา เพื่อการพัฒนาวัยรุ่นไทยต่อไป

ประโยชน์ประการที่สองคือ ผลการวิจัยนี้จะนำไปสู่การคาดถึงสาเหตุของการมีสุขภาพจิตเสื่อม และการมีพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ล่าช้า เพื่อนำไปสู่วิธีการป้องกัน และแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ต่อไป

ประโยชน์ประการที่สามคือ ผลการวิจัยนี้จะช่วยให้เข้าใจความสำคัญของบทบาทของครอบครัวที่มีต่อลักษณะจิตใจของวัยรุ่นไทย เพื่อชี้แนะทางการพัฒนาครอบครัวไทยต่อไป

ประโยชน์ประการที่สี่คือ ผลการวิจัยจะเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าใจความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะสุขภาพจิต และความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในวัยรุ่นไทย ซึ่งเป็นผลการวิจัยที่แปลกใหม่ของสังคมด้วย

ประการสุดท้ายคือ ผลการวิจัยนี้จะมีประโยชน์ทางวิชาการหลายด้าน คือ เป็นรากฐานของการวิจัยในหลายสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และให้ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาวัยรุ่นที่สำคัญเป็นสาหรับประเทศไทยด้วย

สรุปได้ว่า การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายหลักที่จะศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย ทั้งที่เป็นการรับรู้สภาพภายในครอบครัวหลายด้าน จิตลักษณะอื่น ๆ ของวัยรุ่น และลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังของวัยรุ่น เพื่อที่จะหาแนวทางในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาวัยรุ่น และชี้แนะทางการพัฒนาครอบครัวไทยและสังคมไทยต่อไป

นิยามปฏิบัติการของตัวแปร

ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงความหมายของตัวแปรต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการวัดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนี้ รวมทั้งการวัดประเภทของผู้นักศึกษาตามค่าที่ได้จากการวัดนั้น ๆ ตัวแปรที่สำคัญ และสมควรที่จะอธิบายนิยามปฏิบัติการ ณ. ที่นี้ 11 ตัว ดังต่อไปนี้

ลွှ่สภาพจิต หมายถึง ความรู้สึกทุกขใจอันเนื่องมาจากปัญหาทางจิตและปัญหาทางกายร่วมกัน ในการวิจัยนี้ได้วัดแยกต่างหากจากกัน ปัญหาทางจิต หมายความว่า ความวิตกกังวล อันประกอบด้วยความกลัวในเรื่องต่าง ๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ความกลัวใจ ความโกรธง่าย ตื่นเต้นง่าย ขาดสมาธิ ขาดความกล้า และกลัวผิด เกี่ยวกับความวิตกกังวลนี้วัดได้โดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 หน่วย จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ประกอบเป็นจำนวน 20 ประโยค คะแนนความวิตกกังวลของผู้ตอบแต่ละคนจึงมีพิสัยระหว่าง 20 กับ 120 คะแนน ผู้ที่ปฏิกิริยามีอาการที่เกิดจากความวิตกกังวลเหล่านี้จะได้คะแนนสูง ซึ่งแสดงว่ามีความวิตกกังวลน้อยและมีลွှ่สภาพจิตดี ส่วนผู้ตอบรับว่ามีอาการแสดงว่าวิตกกังวลมากจะได้คะแนนน้อย เป็นผู้มีลွှ่สภาพจิตไม่ดี ในกรณีที่ต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็น 2 ประเภทตามคะแนนความวิตกกังวลนี้ ก็ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวม คือ 88-93 แบ่งผู้นักศึกษาออกเป็น ผู้ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยนี้ จัดเป็นผู้มีลွှ่สภาพจิตดี ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยนี้ จัดเป็นผู้มีลွှ่สภาพจิตไม่ดี

ลွှ่สภาพกาย อีกส่วนหนึ่งของคะแนนลွှ่สภาพจิตมาจากการรายงานความผิดปกติทางกาย เช่น ปวดศีรษะ เวียนศีรษะ อ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย ปวดท้อง เป็นไข้ เบื่ออาหาร ใจสั่น เหนื่อยแตก และการมีปัญหาทางกาย เช่น ทางสายตา การฟัง การพูด น้ำหนักตัว และรูปร่างหน้าตา เป็นต้น ในส่วนนี้มีข้อความประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 หน่วยจำนวน 20 ประโยค คะแนนลွှ่สภาพกายของผู้ตอบแต่ละคนจึงมีพิสัยระหว่าง 20 กับ 120 คะแนนเช่นกัน ผู้ที่ปฏิกิริยามีปัญหาทางกายจะได้คะแนนสูง แสดงว่ามีลွှ่สภาพกายดี ส่วนผู้ตอบรับจะได้คะแนนต่ำ แสดงว่ามีลွှ่สภาพกายไม่ดี ในกรณีที่ต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็น 2 ประเภทตามคะแนนลွှ่สภาพกายนี้ ก็ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวม คือ 99.58 แบ่งผู้นักศึกษา ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยนี้จัดว่าเป็นผู้มีลွှ่สภาพกายดี ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยนี้ จัดว่าเป็นผู้มีลွှ่สภาพกายไม่ดี

การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น หมายความว่า การรายงานของผู้ตอบ ว่ามารดาของตนยอมรับตน ขึ้นช่ตน ให้การล้นล้น ให้ความใกล้ชิด ความสนใจเอา-ใจใส่ตนในปริมาณต่าง ๆ วัดได้โดยใช้แบบวัด 10 ข้อ มีมาตราส่วนประเมินค่า 11 หน่วย ประกอบแต่ละข้อ คะแนนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นของผู้ตอบแต่ละคนจึงมีคิอยู่ระหว่าง 10 กับ 110 คะแนน คะแนนต่ำแสดงว่าผู้ตอบรู้สึกวามารดาเลี้ยงดูตนแบบรักล้น-ล้นน้อย คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบมีความรู้สึกวามารดาเลี้ยงดูตนแบบรักล้นมาก ในกรณีที่ต้องแบ่งรายุ่นในกลุ่มตัวอย่างออกเป็นผู้ถูกเลี้ยงดูแบบรักล้นมาก และน้อย ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมเป็นเกณฑ์แบ่งคือ 41.00 คะแนน

การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายความว่า การรายงานของผู้ตอบว่า บิดามารดาของตนได้ให้คำอธิบายแก่ตนประกอบการล้นล้น และการห้ามปรามตนในกิจ-กรรมต่าง ๆ ตลอดจนมีความลุ่มลุ่มและเหมาะสมหรือไม่ในการให้รางวัลและลงโทษตน สดได้โดยใช้แบบวัด 5 ข้อ มีมาตราส่วนประเมินค่า 11 หน่วย ประกอบแต่ละข้อ คิ-ลลของคะแนนรวมของผู้ตอบแต่ละคนจึงอยู่ระหว่าง 5 กับ 55 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูง สดว่าเป็นผู้ที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก ผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำเป็นผู้ที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย ในกรณีที่ต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็น 2 กลุ่มโดยคะแนนนี้ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมคือ 21.48 คะแนนเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

ความขัดแย้งกับบิดามารดา หมายความว่า การรับรู้ของผู้ตอบว่าผู้ใหญ่ใน บานของตนมีการใช้เหตุผลกับตนในเรื่องต่าง ๆ อย่างไร และเหตุผลของผู้ตอบในเรื่อง เดียวกันเป็นอย่างไร ความแตกต่างของการรับรู้สองด้านนี้แสดงถึงความขัดแย้งของผู้ตอบ กับบิดามารดาของตน ตัวแปรนี้วัดได้โดยใช้แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม 5 ข้อ แต่ละข้อ มีตัวเลือก 6 ตัว ตัวเลือกแต่ละตัวแสดงถึงขั้นของเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นหนึ่งในหกขั้น การเรียงลำดับตัวเลือกทั้งหกในแต่ละข้อ เรียงโดยการสับลากก่อนหลัง ผู้ตอบเลือกตัว-เลือกที่ตรงกับเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นใดตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ก็จะได้คะแนนของขั้นนั้น ฉะนั้นคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตอบแต่ละคนตามแบบวัดนี้จึงเป็นคะแนนรวมที่มีคิ-ลลระหว่าง 5 กับ 30 คะแนน ในการวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตอบเอง แบบวัด นี้จะอยู่ในตอนแรกสุดของลุ่มรวมแบบวัด และมีข้ออื่น ๆ นอกเหนือจากนี้เพิ่มอีก 10 ข้อ

ส่วนในการวัดการรับรู้ของผู้ตอบเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ใหญ่ทางบ้านนั้น เป็นแบบวัดอีกชุดหนึ่งอยู่ในอันดับที่ 5 ในสมุดนี้มีการเรียงข้อใหม่และปรับปรุงเนื้อหาของ ตัวเลือกให้เหมาะสม แต่ได้ยึดความหมายเดิมไว้มากที่สุด พิสัยของคะแนนรวมในส่วนนี้ อยู่ระหว่าง 5 กับ 30 คะแนนเช่นกัน นำคะแนนรายงานเหตุผลของบิดามารดาเป็นหลัก เปรียบเทียบกับคะแนนเหตุผลของผู้ตอบเอง คะแนนที่ต่างกันนี้แสดงถึงปริมาณความขัดแย้ง ซึ่งอาจจะใช้คะแนนที่แสดงถึงปริมาณความขัดแย้งของผู้ตอบกับบิดามารดาเพียงอย่างเดียว พิสัยของคะแนนนี้คือ 0 กับ 25 คะแนน ซึ่งแสดงว่าไม่ขัดแย้งเลยถึงขัดแย้งมาก แต่ถ้า ต้องการจะพิจารณาทิศทางของความแตกต่างด้วย จะมีพิสัยของคะแนนความขัดแย้งระหว่าง + 25 ถึง -25 ซึ่งแสดงถึง "ความขัดแย้งมากกว่าผู้ใหญ่" ถึง "ความขัดแย้งมากน้อยกว่าผู้ใหญ่"

ทัศนคติต่อบิดา หมายความว่า การมีความรู้เกี่ยวกับความดีของบิดา การ ปฏิบัติของบิดาต่อผู้ตอบ ตลอดจนประโยชน์หรือคุณค่าของบิดาต่อผู้ตอบ ซึ่งทำให้ผู้ตอบมี ความเคารพรัก และพอใจบิดาของตน ตลอดจนไปถึงทางด้านลบคือความเกลียดกลัว ความห่างเหิน และความไม่พอใจบิดาของตน วัดได้โดยใช้แบบวัดที่มีข้อความเกี่ยวกับบิดา ในแง่มุมต่าง ๆ 20 ข้อ และมีมาตราส่วนประเมินค่า 6 หน่วยประกอบ พิสัยของคะแนน ทัศนคติต่อบิดาของผู้ตอบแต่ละคนคือ 20 กับ 120 คะแนน บุคคลที่ได้คะแนนรวมสูงแสดง ว่าเป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อบิดามาก บุคคลที่ได้คะแนนรวมต่ำแสดงว่าเป็นผู้มีทัศนคติที่ต่อบิดา น้อย ในกรณีที่ต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็น 2 กลุ่มตามคะแนนที่ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวม คือ 104.37 คะแนนเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

ทัศนคติต่อมารดา มีความหมายและวิธีการวัดที่คล้ายคลึงกับตัวแปรทัศนคติ ต่อบิดาที่กล่าวมาแล้วนี้ ที่น่าสังเกตคือ แบบวัดทัศนคติทั้งสองชุดนี้ มีเนื้อหาเหมือนกันทั้ง 20 ข้อ แตกต่างกันแต่ค่าที่เป็นประธานของประโยค ในแบบวัดทัศนคติต่อมารดา ก็มีคำ ว่า "แม่" แทนที่จะเป็นคำว่า "พ่อ" (ฉะนั้นจึงสามารถนำคะแนนทัศนคติต่อบิดา มาเปรียบ เทียบกับคะแนนทัศนคติต่อมารดาของผู้ตอบแต่ละคนได้ด้วย) ในกรณีที่จะต้องแบ่งผู้ตอบตาม คะแนนทัศนคติต่อมารดาเป็น 2 กลุ่มก็ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมคือ 106.93 คะแนน เป็นเกณฑ์ตัด ผู้ที่มีคะแนนรวมสูงกว่าค่าเฉลี่ยนี้เป็นผู้ที่จัดว่ามีทัศนคติที่ดีต่อมารดามาก ส่วน ผู้ที่มีคะแนนรวมต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนี้จัดว่าเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ต่่อมารดาน้อย

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายความว่า การอ้างถึงสิ่งสูงใจให้บุคคลกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่สาเหตุเหล่านี้จัดแบ่งได้เป็น 6 ชั้น
 - ชั้นแรกคือ ความกลัวการเจ็บและทรมานกาย และความหวังรางวัลเป็นวัตถุสิ่งของตอบแทน
 - ชั้นกลางเป็นการทำตามกลุ่มคนใกล้ชิด และการทำตามกฎเกณฑ์ วัฒนธรรม และคำสอน
 - ชั้นสูงที่สุดคือ การเคารพตนเองและผู้อื่น และการยึดหลักอุดมคติสากล
 เพื่อส่วนรวม บุคคลจะมีความสามารถใช้เหตุผลในชั้นใดชั้นหนึ่งใน 6 ชั้นนี้ วัดได้โดยให้ตอบแบบวัดอันประกอบด้วยเรื่องราวต่าง ๆ แต่ละเรื่องมีคำตอบให้เลือก 6 ข้อ แต่ละข้อตรงกับชั้นหนึ่งในหกชั้นตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก เมื่อผู้ตอบเลือกตัวเลขใดก็ให้คะแนนตรงกับชั้นนั้น ในแบบวัดนี้มี 10 ข้อ คะแนนรวมเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตอบแต่ละคนจึงมีพิสัยระหว่าง 10 กับ 60 คะแนน คะแนนรวมสูงที่สุดแสดงว่าผู้ตอบมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง คะแนนรวมต่ำแสดงว่าผู้ตอบอยู่ในชั้นต่ำ ในกรณีที่จะต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็นกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำตามคะแนนนี้ ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมคือ 41.02 คะแนน เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

ระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว หมายความว่า ปริมาณการมีกินมีใช้ของสมาชิกในครอบครัวหนึ่ง ๆ โดยพิจารณาจากคำตอบเกี่ยวกับรายได้รวมที่ครอบครัวหนึ่ง ๆ ได้รับในแต่ละเดือน ประกอบกับจำนวนสมาชิกในครอบครัวนั้น ซึ่งใช้จ่ายจากรายได้ที่ได้กล่าวถึงนี้ รายได้ประจำเดือนแบ่งออกเป็น 3 ระดับ และขนาดของครอบครัวก็แบ่งออกเป็น 3 ระดับพิสัยของคะแนนสำหรับผู้ตอบแต่ละคนจึงอยู่ระหว่าง 1 ถึง 9 คะแนน
 - คะแนน 1 หมายความว่าผู้มาจากรอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำที่สุด คือมีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าสองพันบาท และมีคนในครอบครัวมากกว่า 8 คนขึ้นไป ส่วนคะแนน 9 หมายความว่าผู้มาจากรอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงที่สุด คือครอบครัวมีรายได้ต่อเดือนมากกว่าเจ็ดพันบาทและมีสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่า 4 คน ในบางกรณี ตัวแปรนี้มี 3 ระดับ คือระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ (คะแนน 1-3) ระดับปานกลาง (คะแนน 4-5) และระดับสูง (คะแนน 6-9)

ระดับการศึกษาของบิดา หมายถึงปริมาณการศึกษาที่บิดาของผู้ตอบได้รับ

วัดได้โดยให้ผู้ตอบเลือกคำตอบที่กำหนดให้ ซึ่งมีอยู่ 6 ระดับ ระดับต่ำสุดคือไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงระดับสูงสุดคือได้รับปริญญาจากสถานอุดมศึกษา ในบางกรณีได้แบ่งการศึกษาของบิดาออกเป็น 2 ระดับ คือระดับต่ำ และ สูง บิดาที่มีการศึกษาต่ำคือ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือน้อยกว่า ส่วนบิดาที่มีการศึกษาสูงคือ ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งหมด

ระดับการศึกษาของมารดา ใช้นิยามปฏิบัติการเดียวกับระดับการศึกษาของ

บิดาข้างบนนี้ แต่ให้ผู้ตอบขีดคำตอบที่เกี่ยวข้องกับมารดาของตน

(ดูแบบวัดทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ในภาคผนวก ก.)

ในการวิจัยนี้จะได้แบ่งผู้ถูกศึกษาออกตามตัวแปรทางชีวสังคม และภูมิหลังของครอบครัวอีกหลายตัวแปร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ฯ ซึ่งไม่จำเป็นต้องให้นิยามปฏิบัติการ เพราะเป็นที่ทราบกันแพร่หลายอยู่แล้ว

สมมติฐาน

ในการประมวลรวบรวมทฤษฎี ข้อคิดเห็นและผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อหาข้อสรุปเป็นตอน ๆ ไป ดังที่ได้กระทำมาแล้วในตอนต้นของบทนี้ จะเห็นได้ว่าข้อสรุปเหล่านี้นำไปสู่การทำนายและการคาดการณ์ถึงผลที่ควรจะพบถ้าได้ดำเนินการวิจัยต่อไปในเรื่องนั้น จากข้อทำนายเหล่านี้ ซึ่งได้ปรับให้เหมาะสมกับที่จะใช้ทำนายผู้ถูกศึกษาไทย ที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนกลาง ทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด ทำให้ได้สมมติฐานทางการวิจัยหลายข้อ ทั้งสมมติฐานย่อย และสมมติฐานหลัก ในที่นี้จะกล่าวถึงสมมติฐานหลักซึ่งมีอยู่ 7 ข้อคือ

สมมติฐาน 1. วัยรุ่นที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นับล้นุนมาก แบบใช้เหตุผลมาก และมีความขัดแย้งกับบิดามารดาน้อย เป็นผู้ที่มีความคิดที่ดีต่อบิดามารดามากกว่าผู้ที่มีลักษณะทั้งสามประการในปริมาณที่ตรงกันข้าม

สมมติฐาน 2. สุขภาพกาย และ สุขภาพจิตของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวก

สมมติฐาน 3. ดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปร 5 ตัวร่วมกัน สามารถทำนายลักษณะสุขภาพจิตของวัยรุ่นได้มากกว่า ตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งเพียงตัวเดียวจะสามารถทำนายได้

สมมติฐาน 4. วัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตดีมากเพียงใดก็เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงมากเพียงนั้น

สมมติฐาน 5. วัยรุ่นที่มีความขัดแย้งมากกับบิดามารดาในเรื่องการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตตายน้อยกว่าผู้ที่ขัดแย้งกับบิดามารดาน้อย

สมมติฐาน 6. วัยรุ่นที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักสละสลุนมาก และแบบใช้เหตุผลมาก เป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักสละสลุนน้อย และแบบใช้เหตุผลน้อย

สมมติฐาน 7. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ด้านร่วมกับสุขภาพจิต สามารถทำนายระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นได้มากกว่าตัวแปรประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงประเภทเดียว

สมมติฐานทางการวิจัยทั้งหมดนี้ตั้งได้เพราะมีหลักฐานทางวิชาการอันมั่นคงตามที่ได้อ้างมาแล้วข้างบนนี้ แต่การวิจัยนี้ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการวิจัยไว้บ้างข้อ เช่นจุดมุ่งหมายประการที่สอง ซึ่งมีความสำคัญในทางปฏิบัติมากกว่าในทางวิชาการ และจากการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องก็ไม่ปรากฏว่ามีพื้นฐานมั่นคงพอที่จะตั้งสมมติฐานทางการวิจัยที่จะรับกับจุดมุ่งหมายทางการวิจัยข้อนี้ได้ แต่ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะได้ตั้งสมมติฐานทางสถิติในเรื่องนั้น ๆ แล้วดำเนินการทดสอบ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยนี้อย่างครบถ้วน

บทที่ 2

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สู่สภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นไทย" นี้ เป็นการศึกษาภาคสนาม ได้มีการสร้างแบบวัดต่าง ๆ การเก็บข้อมูลโดยให้นักเรียนวัยรุ่นตอบแบบวัดเหล่านี้แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ทางสถิติ วิธีการวิจัยที่ใช้ได้ เป็นเทคนิคการวิจัยในแนวของจิตวิทยา ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และแบบวัดต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยนี้โดยละเอียด

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ประกอบด้วยนักเรียนชายหญิงในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (อายุโดยเฉลี่ย 14 ปี) และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (อายุโดยเฉลี่ย 16 ปี) จากโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพฯ 4 แห่ง และในจังหวัดสงขลาอีก 4 แห่ง (ในตัวเมือง 2 โรงเรียน และนอกตัวเมือง 2 โรงเรียน) จำนวนรวมทั้งสิ้น 917 คน เป็นชาย 496 คน หญิง 421 คน

ในการวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลจากนักเรียนทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดโดยมีเหตุผลที่สำคัญสองประการคือ ประการแรก เพื่อขยายขอบเขตประชากรของการวิจัยนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการใช้ผลวิจัยได้ในวงกว้าง ประการที่สอง ในบางกรณีสามารถจะเปรียบเทียบผลการวิจัยของวัยรุ่นที่มีภูมิสำเนาต่างกัน เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการ และการปฏิบัติด้วย

เครื่องมือวัดตัวแปร

ในการวิจัยนี้ได้มีการวัดตัวแปร 4 ประเภทด้วยกัน ประเภทแรกคือ ตัวแปรทางด้านสภาพจิต มีแบบวัด 2 ชนิด ประเภทที่สองคือ ตัวแปรทางด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีแบบวัด 6 ชนิด ประเภทที่สามคือ ตัวแปรทางด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม มี

แบบวัด 1 ชนิด ประเภทสุดท้ายคือ ตัวแปรทางด้านภูมิหลัง มีแบบสอบถามรวมกัน 1 ชุด รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของแบบวัดเหล่านี้มีดังต่อไปนี้

แบบวัดลွ่สภาพจิต มีลักษณะเป็นแบบสอบถามให้ช้ตอบมี 20 ข้อ แต่ละข้อ ประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 1 ประโยคและมาตราส่วนประเมินค่า จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" 6 หน่วยควบคู่กันไป เนื้อหาในประโยคทั้ง 20 ประโยคนี้ กล่าวถึงความรู้สึกของผู้ตอบเกี่ยวกับการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางองที่เบี่ยงเบนจากปกติ เช่น ตื่นเต้นง่าย โกรธง่าย ตกใจง่าย อารมณ์รุนแรงเกินกว่าเหตุ วิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ คิดมาก รู้สึกอึดอัด เป็นต้น ลွ่สภาพจิตในความหมายของความรู้สึกในทางลบของบุคคลนี้ แสดงให้เห็นถึงอาการของการมีลွ่สภาพจิตเสื่อม โดยที่สาเหตุของการมีอาการเช่นนี้อาจเกิดตั้งแต่บุคคลยังเป็นเด็ก และสะสมเพิ่มพูนขึ้นจนกระทั่งปัจจุบัน หรืออาจเกิดจากสาเหตุที่ไม่แจ้ชัด การวัดอาการทางจิตของบุคคลเพื่อแสดงถึงระดับลွ่สภาพจิตของเขานั้น ได้ประมวลเหตุผลความเหมาะสมไว้ไนบทแรกของรายงานการวิจัยนี้แล้ว

ในการตอบแบบวัดนี้ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนแต่ละข้อจาก 1 ถึง 6 คะแนน และคะแนนรวมจาก 20 ถึง 120 คะแนน ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลွ่สภาพจิตที่มี 20 ข้อนี้ ได้ลุ่มผู้ตอบประเภทต่าง ๆ มารวมกัน 101 คนแล้วหาความเชื่อมั่นของแบบวัดลွ่สภาพจิตด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha, Guilford, 1954 หน้า 385) ได้ค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง ($\alpha = .78$) เป็นที่น่าพอใจ ใกล้เคียงกับค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ที่มีผู้หาไว้ก่อนแล้ว (ลู่พจน์ ศักยทิพย์ 2521 $r_{tt} = .74$) โดยวัดวัยรุ่นชายไนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและเทียบเท่า

แบบวัดลွ่สภาพกาย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามให้ช้ตอบเช่นเดียวกัน มี 20 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 1 ประโยค และมาตราส่วนประเมินค่า จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" 6 หน่วยควบคู่กันไป เนื้อหาในประโยคทั้ง 20 ประโยคนี้ บรรยายถึงอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยทางกายเช่น ปวดศีรษะ ตัวร้อน เบื่ออาหาร ปวดท้อง เวียนศีรษะ เป็นลม อาเจียน ตลอดไปจนถึงการมีปัญหทางกายเช่น ทาง การ

เห็น การฟัง การพูด น้ำหนักตัว รูปร่างหน้าตา เป็นต้น การมีสุขภาพกายที่ไม่สมบูรณ์ เกี่ยวข้องโดยตรงกับสุขภาพจิตของบุคคล จากความจริงที่ว่า สุขภาพกายเป็นสาเหตุของสุขภาพจิต และในอีกแง่หนึ่ง สุขภาพกายก็อาจเป็นผลของสุขภาพจิตได้เช่นเดียวกัน

ในการตอบแบบวัดนี้ ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนรวมจาก 10 ถึง 120 คะแนน ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดสุขภาพกายซึ่งมี 20 ข้อนี้ ได้ลุ่มผู้ตอบประเภทต่าง ๆ มารวมกัน 101 คน แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นสูงเป็นที่น่าสนใจ ($\alpha = .81$) ส่วนผู้ทวน สักขุทิพย์ (2521) ได้พบค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ในระดับที่ต่ำกว่า ($r_{tt} = .43$) เมื่อใช้วัดวัยรุ่นขยายตอนปลาย

แบบวัดการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นนับสนุน แบบวัดนี้มีลักษณะเป็นประโยค ประกอบมาตราส่วนประเมินค่า 6 หน่วยเช่นเดียวกันมีทั้งหมด 10 ข้อ เพื่อวัดปริมาณการยอมรับของผู้ตอบว่ามารดาของตนมีการประเมินค่าตนในทางบวก แสดงความรักใคร่ตนอย่างเด่นชัด เปิดโอกาสให้บุตรได้ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และให้การสนับสนุนทางอารมณ์แก่บุตร โดยแบ่งเป็นประโยคทางบวกเสียครึ่งหนึ่ง ทางลบอีกครึ่งหนึ่ง การเลี้ยงดูแบบนี้เป็นการให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตร และทำให้บุตรเห็นความสำคัญของบิดามารดาที่มีต่อตน ในการวิจัยนี้ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคะแนนของผู้ตอบ 101 คน ปรากฏว่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้อยู่ในระดับปานกลาง ($\alpha = .60$)

แบบวัดนี้ได้เคยใช้ในการวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจตุรนิค 2520) มาแล้ว และในการวิจัยครั้งนั้นได้พบว่าแบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูงกว่าที่พบในการวิจัยนี้ ($r_{tt} = .77$)

แบบวัดการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล เป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นประโยค ประกอบมาตราส่วนประเมินค่า 6 หน่วยเช่นเดียวกัน มีทั้งหมด 5 ข้อเพื่อวัดปริมาณการยอมรับของผู้ตอบว่าบิดามารดาของตนได้อธิบายเหตุผลให้แก่อนุชนในขณะที่มีการสั่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร การปฏิบัติด้วยเหตุผลมากกว่าการทำตามอารมณ์ของบิดามารดา นี้ ทำให้ผู้ตอบสามารถทำนาย และควบคุมการปฏิบัติของบิดามารดาของตนได้บ้างตามสมควร

ในการวิจัยนี้ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคะแนนของผู้ตอบ 101 คน ปรากฏว่า ความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้อยู่ในระดับต่ำ ($\alpha = .25$) แต่แบบวัดการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนี้มีค่าความเชื่อมั่นที่สูงกว่านี้ในระดับที่ยอมรับได้ ($r_{tt} = .60$) เมื่อใช้ในการวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย"

แบบวัดการใช้เหตุผลของนักเรียนวัยรุ่น เป็นแบบวัดที่มี 5 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ ความดี หรือความชั่ว ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่นักเรียนคุ้นเคย คือ การเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษา การเลิกคบเพื่อนที่ขบถ ขโมย การที่นักเรียนช่วยทำงานบ้าน การที่นักเรียนไม่ดูภาพหรือหนังสือลามกอนาจาร และการที่นักเรียนหลีกเลี่ยงไม่ทะเลาะวิวาทกับพี่น้องหรือคนในบ้าน และมีเหตุผลให้เลือก 6 ข้อ ผู้ตอบจะต้องเลือกเหตุผลที่ตรงกับความคิดของตนเองมากที่สุดจาก 6 ข้อนี้มา 1 ข้อ เหตุผลที่เลือกนี้ตรงกับขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นใดตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ผู้ตอบก็จะได้คะแนนตามขั้นนั้น คะแนนรวม 6 ข้อของผู้ตอบจะแสดงระดับพัฒนาการของการใช้เหตุผลของผู้ตอบ (พิสัยระหว่าง 5 - 30 คะแนน) ในการวิจัยนี้ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคะแนนของผู้ตอบ 101 คน ปรากฏว่า ความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ค่อนข้างต่ำ ($\alpha = .34$)

แบบวัดการใช้เหตุผลของผู้ปกครอง เป็นแบบวัด 5 ข้อที่ให้นักเรียนวัยรุ่นรายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลกับตนอย่างไร เมื่อมีการสนับสุนหรือขัดขวางมิให้ตนกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยใช้เหตุการณ์ 5 เรื่องที่ใช้ในแบบวัดการใช้เหตุผลของนักเรียนตามที่ได้กล่าวไปแล้ว ตัวเลือกข้อละ 6 ตัวก็ปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมแต่คล้ายคลึงกับที่ใช้ในแบบวัดแรกมากที่สุด ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนการใช้เหตุผลของผู้ปกครองจาก 5 ถึง 30 คะแนน ในการวิจัยนี้ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคะแนนของผู้ตอบ 101 คน ปรากฏว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้เท่ากับที่ใช้วัดเหตุผลของเด็กคือ $\alpha = .34$

แบบวัดทัศนคติต่อบิดา มีลักษณะเป็นประโยคประกอบมาตราส่วนประเมินค่า 6 หน่วยมี 20 ข้อ ประโยคเหล่านี้อยู่ในรูปประโยคบอกเล่าที่นักเรียนรายงานเกี่ยวกับความรู้

ลึกของตนต่อบิดาในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่การปฏิบัติของบิดาต่อตนทั้งในทางที่มีคุณและมีโทษ การบรรยายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนกับบิดามารดา เช่น ห่างเหิน ใกล้ชิด ชัดแจ้ง ไม่ยุติธรรม ตลอดจนความพร้อมที่ตนจะปฏิบัติต่อบิดา เช่น นำเรื่องไปปรึกษา ไม่อยากเผชิญหน้า ให้ความร่วมมือ เป็นต้น ผู้ตอบจะต้องเลือกตอบจาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" 6 หน่วย พสัยของคะแนนรวมของผู้ตอบแต่ละคนคือ 20 ถึง 120 คะแนน ในการวิจัยนี้ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคะแนนของผู้ตอบ 101 คน ผลปรากฏว่าแบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูงเป็นที่น่าสนใจ ($\alpha = .84$) บางส่วนของแบบวัดนี้มาจากแบบวัดที่ค้นคิดต่อบิดา จากการวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติวัยรุ่น" (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ บุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2517)

แบบวัดทัศนคติต่อมารดา แบบวัดนี้มีลักษณะและเนื้อหาเช่นเดียวกับแบบวัดทัศนคติต่อบิดา ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างบนนี้ ฉะนั้นในการวิจัยนี้จึงอาจเปรียบเทียบทัศนคติต่อบิดากับทัศนคติต่อมารดาของวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ได้โดยสะดวกด้วย ในการวิจัยนี้ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคะแนนของผู้ตอบ 101 คน ผลปรากฏว่า แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูงเป็นที่น่าสนใจ ($\alpha = .82$)

แบบวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม มีลักษณะเป็นแบบวัด 10 ข้อแต่ละข้อมีเรื่องราว และเหตุผลที่เกี่ยวข้อง 6 ตัวเลือก ผู้ตอบจะต้องเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ ส่วนเรื่องราวต่าง ๆ ที่ใช้ก็เป็นสถานการณ์ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนตัวหรือของพวกพ้อง กับกฎเกณฑ์ของกลุ่มและความดีงาม เป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกทำความดีหรือหลีกเลี่ยงการชั่ว 5 ข้อ และอีก 5 ข้อเกี่ยวกับการทำเลว แบบวัดนี้ได้วัดพฤติกรรมของผู้ตอบ แต่วัดเหตุผลในการเลือกกระทำของผู้ตอบ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกกระทำดีหรือเลือกกระทำเลวก็ได้ โดยที่การกระทำเลวนั้นถ้าผู้กระทำมีเหตุผลหรือเจตนาที่สูงส่ง และไม่ใช้กระทำแบบเป็นการเห็นแก่ตัว ผู้กระทำเลวในกรณีนี้ก็สามารถจัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงตามทฤษฎีของโคลเบอร์กได้ ผู้ตอบสามารถจะได้คะแนนรวมจาก 10 ถึง 60 คะแนนในแบบวัดนี้

ในการวิจัยนี้ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคะแนนตามที่ได้กล่าวมาแล้ว พบว่าแบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นปานกลาง ($\alpha = .50$) อนึ่งแบบวัดการใช่เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ได้เคยใช้ในการวิจัยหลายเรื่อง เช่นการวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" ซึ่งผู้วิจัยได้พบว่าแบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูง ($r_{tt} = .77$) ส่วนฉกาจ ช้วยโต (2521) ได้หาค่าความเชื่อมั่นแบบวัดซ้ำ พบว่าได้ค่า ($r_{xy} = .50$) ปานกลางใกล้เคียงกับที่พบในการวิจัยนี้

แบบสอบถามภูมิหลัง ส่วนสุดท้ายคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมของผู้ตอบ และสถานการณ์ทางสังคมของครอบครัวของผู้ตอบ ทางด้านชีวสังคม ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับอายุ เพศ ระดับการศึกษา ถิ่นที่เกิด ภูมิลำเนาและศาสนา รวมทั้งบุคคลที่ผู้ตอบพักอยู่ด้วย ส่วนสถานการณ์ทางสังคมของครอบครัวประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับรายได้ต่อเดือนของครอบครัว จำนวนคนในครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาหรือผู้ปกครอง การทำงานของมารดาเมื่อผู้ตอบอายุน้อยกว่า 10 ขวบและในปัจจุบัน

ตัวแปรในส่วนนี้ได้เป็นตัวแปรหลักของการวิจัยนี้ และมีความเกี่ยวข้องกับสมมติฐานในการวิจัยนี้น้อยมาก แต่การที่บรรจุตัวแปรเหล่านี้ไว้ในการวิจัยนี้ ก็ด้วยเหตุผล 2 ประการคือ ประการแรก เพื่อใช้ตัวแปรเหล่านี้แบ่งประเภทของผู้ถูกศึกษา แล้วเปรียบเทียบคะแนนตัวแปรหลักของคนประเภทต่างกัน กล่าวคือจะได้ทำการวิเคราะห์ทางสถิติว่า เยาวชนประเภทใดมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ลွยภาพจิต และจริยธรรมสูงหรือต่ำกว่าเยาวชนประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ชี้แนวในการปฏิบัติต่อไป ประการที่สองคือ ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานนั้น มักจะเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลักต่าง ๆ ในการวิจัยนี้ โดยมีการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้แยกประเภทตามแบบสอบถามภูมิหลังนี้ แต่ใช้กลุ่มตัวอย่างรวม ในกรณีที่ไม่พบผลแจ่มชัด หรือมีความต้องการที่จะวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานให้ละเอียดยิ่งขึ้น ก็อาจแบ่งผู้ถูกศึกษาตามตัวแปรรองเหล่านี้เสียก่อน แล้วจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตาม

ลุ่มมาตรฐานเข้าอีก ก็อาจจะให้ผลที่ละเอียดและแจ่มชัดได้มาก และอาจจะพบว่าลุ่มมาตรฐานนั้น ๆ แม้จะไม่ได้รับการสนับสนุนของข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยรวม แต่อาจได้รับการสนับสนุนอย่างเด่นชัดในกลุ่มตัวอย่างบางประเภทเท่านั้น ซึ่งทำให้ไม่จำเป็นจะต้องปฏิเสธลุ่มมาตรฐานนั้นโดยสิ้นเชิง เพราะการกระทำเช่นนั้นจะขัดกับความจริงที่ว่า ลุ่มมาตรฐานเหล่านี้ได้ถูกตั้งขึ้นจากหลักฐานทางทฤษฎี และผลการวิจัยที่ได้มีผู้ทำไว้แล้วหลายเรื่อง (ดูแบบวัดทั้งหมดที่กล่าวมาได้ในภาคผนวก ก.)

วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาภาคสนาม อันมีการวัดตัวแปรด้วยการใช้กระดาษ ดินสอ ผู้วิจัยได้ประมวลแบบวัดต่าง ๆ เข้าเป็นเล่มเดียวกัน แล้วนำไปให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 3 ทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดสงขลาติดต่อพร้อมกันขณะอยู่ในชั้นเรียน การศึกษาภาคสนามนี้มีการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนด้วยกันคือ การลุ่มตัวอย่าง และการเก็บข้อมูล

การลุ่มตัวอย่าง ในการวางแผนการวิจัยนั้นได้กำหนดไว้ว่าจะศึกษาเยาวชนไทยวัยรุ่นทั้งในกรุงเทพฯ และในจังหวัดสงขลา การที่ได้กำหนดกลุ่มประชากรนี้ที่จังหวัดสงขลาเพื่อเปรียบเทียบกับประชากรในกรุงเทพฯ ก็เพราะได้มีการวิจัยทางจิตวิทยาเกี่ยวกับประชากรภาคใต้น้อยกว่าภาคอื่น ๆ เมื่อกำหนดแหล่งประชากรในกรุงเทพฯ และจังหวัดสงขลาแล้วจึงดำเนินการลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน ในกรุงเทพฯ ผู้วิจัยได้นำรายชื่อโรงเรียนรัฐบาลในระดับมัธยมศึกษา ทั้งที่มีนักเรียนสหศึกษาหรือเพศเดียวล้วน ๆ และมีนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมหลายระดับอยู่ด้วยกัน ลุ่มมาได้ 4 โรงเรียนในกรุงเทพฯ ส่วนในจังหวัดสงขลาก็ได้แบ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลในเขตตัวเมืองและนอกตัวเมือง ลุ่มมาเขตละ 2 โรงเรียน รวมเป็น 4 โรงเรียน จากนั้นก็เดินทางไปขอเก็บข้อมูลจากนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 3 ในโรงเรียนเหล่านี้ชั้นละ 2 ห้องเรียน รวมเป็นนักเรียนทั้งหมดประมาณ 1 พันคน และเมื่อนำคำตอบเหล่านั้นมาให้คะแนนและลงรหัสแล้วพบว่าบางฉบับที่บกพร่องจึงคัดออกเหลือที่ใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติ 917 ฉบับ เป็นค่า

ตอบของนักเรียนในชั้นต่างกัน เพศต่างกัน และถิ่นที่เรียนต่างกันดังในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนนักเรียนวัยรุ่นในกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามเพศ ชั้น และถิ่นที่เรียน

เพศและระดับการศึกษา	กรุงเทพ	สงขลา	รวม
ชาย			
ม.ศ. 1	122	133	255
ม.ศ. 3	128	113	241
หญิง			
ม.ศ. 1	117	89	206
ม.ศ. 3	109	106	215
รวม	476	441	917

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาภาคสนามนี้มีจุดประสงค์ที่สำคัญพอสรุปได้ 3 ประการคือ ประการแรกต้องการจะศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ลักษณะ ลักษณะสุขภาพจิตสองลักษณะและลักษณะทางจริยธรรม 1 ลักษณะ โดยจะแบ่งวัยรุ่นในกลุ่มที่ถูกศึกษานี้ให้ละเอียดยิ่งขึ้น ตามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัวอีกหลายด้าน เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษาของผู้ตอบ ถิ่นที่อยู่ ระดับการศึกษาของบิดามารดา สถานภาพการทำงานของมารดา ระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว จุดประสงค์ทางการวิจัยประการที่สองคือ การศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิต และจริยธรรมของวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ตามตัวแปรที่ใช้แบ่งกลุ่มข้างบนนี้ ส่วนประการสุดท้ายคือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตกับจริยธรรมของวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ฉะนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ จึงได้กระทำอย่างละเอียดถี่ถ้วน อันมีตัวแปรทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบเป็นตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์ข้อมูลตอนแรก ส่วนตัวแปรที่เป็นดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัวแปร และสุขภาพจิตอีก 2 ตัวแปรถูกใช้เป็นตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์ข้อมูลในบางกรณีและเป็นตัวแปรตามในกรณีอื่น ๆ ส่วนเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นตัวแปรตามในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนสุดท้าย

ก่อนที่จะเริ่มเล่นผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ จะได้มีการพิจารณาการแจกแจงของลักษณะบางประการของกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนรวม และแยกพิจารณากลุ่มตัวอย่างย่อยในบางกรณี ผลที่ได้จากการนี้เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยกำหนดขอบเขตของความสามารถในการสร้างหลักครอบคลุมทั่วไป ที่จะได้มาจากผลการวิจัยนี้ต่อไป

ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ในการสุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการสุ่มตัวอย่างขึ้น เพื่อที่จะ

สามารถควบคุมปริมาณการแจกแจงความถี่ของผู้ถูกศึกษาตามตัวแปรที่กำหนดไว้ ในการวิจัยนี้ ได้กำหนดตัวแปรในการลุ่มตัวอย่างคือ ชั้นเรียน เพศ และถิ่นที่ตั้งของโรงเรียน จึงได้จำนวนนักเรียนประเภทต่าง ๆ ตามตัวแปรทั้งสามนี้ในปริมาณที่ต้องการ แต่ในการลุ่มตัวอย่างนี้ มีตัวแปรอื่น ๆ ที่เป็นลักษณะของผู้ถูกศึกษาซึ่งไม่สามารถจะควบคุมได้ในขณะลุ่มตัวอย่าง แต่ก็มี ความสำคัญเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย ฉะนั้นจึงควรจะได้พิจารณาลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างนี้ ตามตัวแปรต่อไปนี้คือ การอาศัยอยู่กับบิดามารดาของผู้ตอบ ระดับการศึกษาของบิดา และมารดา อาชีพของบิดา ลักษณะภาพของการประกอบอาชีพของมารดา ระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลระหว่างผู้ตอบกับผู้ปกครอง

ตัวแปรทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นส่วนหนึ่งของตัวแปรอิสระซึ่งจะใช้ในการแบ่งประเภทของผู้ตอบในขณะที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ กับตัวแปรตามที่เป็นหลัก ซึ่งอยู่ในสมมติฐานของการวิจัยนี้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถทดสอบสมมติฐานได้ในกลุ่มตัวอย่างที่ละเอียดยิ่งขึ้น ตัวแปรอิสระทั้งหลายนี้มักมีความเกี่ยวข้องกันอยู่มาก กล่าวคือ เมื่อผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรอิสระตัวหนึ่ง มีบ่อยครั้งที่กลุ่มที่ถูกแยกย่อยเหล่านั้นจะแตกต่างกันในระดับของตัวแปรอิสระอื่น ๆ ด้วย การทราบว่าคุณสมบัติเหล่านั้นแตกต่างกันในลักษณะอื่นใดอีกบ้างนั้น จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการคาดถึงสาเหตุของปรากฏการณ์ที่ศึกษาอยู่ได้ อย่างละเอียดและรอบคอบยิ่งขึ้น ดังจะปรากฏต่อไป

ในภาคผนวก ข. ได้มีการแจกแจงจำนวนผู้ตอบที่ถูกจัดประเภทตามตัวแปรอิสระ ซึ่งรองทีละตัว รวมหกตัวตามที่กล่าวมาข้างบนนี้ และเนื่องจากการพิจารณาข้อมูลในส่วนนี้ เป็นเพียงการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น จึงมิได้ทำการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาระดับนัยสำคัญของความสัมพันธ์หรือความแตกต่างทั้งหลาย แต่จะถือว่าความแตกต่างมากกว่า 20 เปอร์เซนต์ขึ้นไปของจำนวนคนในกลุ่มลุ่มกลุ่มใด เป็นความแตกต่างที่สำคัญพอจะนำมากล่าวถึงได้ ทั้งนี้เพราะจำนวนผู้ตอบที่นำมาจำแนกแต่ละครั้งนั้นมีมากกว่า 100 คนขึ้นไป

ในการจำแนกผู้ตอบตามระดับของตัวแปรทีละตัว รวมหกตัวที่กล่าวนี้ ในขั้นต้นจะมีการจำแนกในกลุ่มรวม 917 คนก่อน แล้วต่อมาจึงจำแนกควบคู่กับตัวแปรที่ใช้ในการลุ่มตัวอย่าง

คราวละตัว ตัวแปรในการลุ่มตัวอย่างคือ เพศ ชั้นเรียน และถิ่นที่ตั้งโรงเรียนของผู้ตอบ
จากรายละเอียดในภาคผนวก ข. อาจสรุปได้ว่าจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 917 คนนั้น ซึ่ง
เป็นผู้ที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 ในกรุงเทพฯและสงขลา 77 เปอร์เซ็นต์
อาศัยอยู่กับบิดามารดาในขณะที่ร่วมการวิจัยนี้ ในกลุ่มรวมนี้มีเยาวชนจากครอบครัวที่มี
ระดับเศรษฐกิจสังคมต่ำเป็นจำนวนเท่า ๆ กับปานกลาง และมีผู้มาจากระดับสูงมีจำนวน
เพียงครึ่งเดียวของจำนวนนักเรียนในระดับอื่น (41% 41% และ 17% ตามลำดับ) ส่วน
บิดาของนักเรียนในกลุ่มรวมนี้ เป็นผู้มีอาชีพที่ใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก ใกล้เคียงกับผู้
มีอาชีพค้าขาย และใช้วิชาชีพ (35, 30 และ 26% ตามลำดับ) ส่วนอาชีพบริการมี
น้อยที่สุด (3%) การศึกษาของบิดาและมารดาของผู้ตอบส่วนใหญ่ ยังอยู่ในระดับประถม
ศึกษาปีที่ 4 หรือต่ำกว่า (58% สำหรับบิดา และ 74% สำหรับมารดา) ส่วนมารดาที่
ทำงานหารายได้เลี้ยงครอบครัวมากขึ้นเป็นลำดับ จาก 4-5 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน (48%
และ 74%) นอกจากนี้ยังพบว่าเยาวชนผู้ตอบส่วนใหญ่ (63%) เป็นผู้ที่สามารถใช้
เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าระดับเหตุผลของผู้ปกครองที่นักเรียนเหล่านี้รายงาน
ว่าเคยใช้กับตน

จากการพิจารณาสัญณะของกลุ่มตัวอย่างโดยแยกตามถิ่นที่อยู่ ทำให้พบว่า
เยาวชนในกรุงเทพฯมีลักษณะอื่น ๆ หลายประการที่แตกต่างจากเยาวชนในสงขลา ลักษณะ
เหล่านี้คือระดับเศรษฐกิจและสังคม อาชีพของบิดา ระดับการศึกษาของบิดา และระดับ
การศึกษาของมารดา ซึ่งแตกต่างตามถิ่นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือเยาวชนจาก
กรุงเทพฯ มีจำนวนมากกว่าเยาวชนจากสงขลาที่ครอบครัวมีระดับทางเศรษฐกิจและสังคม
ปานกลางและสูง บิดามีสถานภาพทางอาชีพสูง และมีบิดามารดาที่จบการศึกษาสูงกว่า
ประถมปีที่ 4 ลักษณะอีกประการหนึ่งที่เยาวชนในกรุงเทพฯแตกต่างจากเยาวชนในสงขลา
คือ การทำงานหารายได้ของมารดาทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยมารดาของเยาวชนใน
สงขลาทำงานเป็นจำนวนมากกว่ามารดาของเยาวชนในกรุงเทพฯในทุกช่วงเวลาที่ศึกษาซึ่ง
แสดงว่าการทำงานของหญิงในต่างจังหวัดไม่ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา แต่เป็นวิถีชีวิตของชาว

ชนบทไทยที่หญิงจะช่วยหารายได้มาจุนเจือครอบครัวด้วย ส่วนในกรุงเทพฯ การทำงานของหญิงมีน้อยกว่าและการมีงานทำในกรุงเทพฯ ยังอาจขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของบุคคลมากกว่าในต่างจังหวัดด้วย ส่วนลักษณะที่เยาว่นจากกรุงเทพฯ และล้งขลามาแตกต่างกันมากพอที่จะนำมากล่าวคือ จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาในขณะที่ยังร่วมการวิจัย และจำนวนเยาว่นที่แตกต่างทางการใช้เหตุผลจากบิดามารดาในทั้งสองทิศทาง

ส่วนการเปรียบเทียบการแจกแจงของลักษณะอื่น ๆ ของผู้ตอบเมื่อแบ่งนักเรียนผู้ตอบตามเพศ และตามชั้นเรียน ก็ไม่ปรากฏว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันหรือเรียนอยู่ในชั้นเรียนที่ต่างกัน (ม.ศ. 1 และ 3) อาศัยอยู่กับบิดามารดาขณะตอบแบบวัดเป็นจำนวนต่างกัน หรือมีบิดามารดาที่ล้งสูงกว่าชั้นประถมปีที่ 4 เป็นจำนวนต่างกัน หรือมีบิดาที่ประกอบอาชีพระดับสูงเป็นจำนวนต่างกัน หรือมีครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงเป็นจำนวนต่างกัน หรือมีผู้ใช้เหตุผลขัดแย้งกับผู้ปกครองมากเป็นจำนวนต่างกันอย่างเด่นชัดแต่ประการใด ฉะนั้นจึงอาจเชื่อได้ว่าลักษณะทั้ง 6 ประการที่กล่าวนี้มีการแจกแจงเป็นเอกเทศจากเพศ และชั้นเรียนของผู้ตอบ แต่ลักษณะ 4 อย่าง ใน 6 อย่างนี้มีความแจกแจงแตกต่างกันในหมู่นักเรียนที่มีถิ่นที่อยู่ต่างกัน โดยอาจพูดได้ว่า นักเรียนในกรุงเทพฯ มีสภาพทางสังคมของครอบครัวสูงกว่านักเรียนที่ล้งขลามา ฉะนั้นถ้าพบว่าตัวแปรตามตัวใดแปรปรวนไปตามถิ่นที่อยู่ของผู้ตอบอาจทำให้เข้าใจได้ว่า ตัวแปรตามนั้นแปรปรวนไปตามลักษณะอื่น ๆ อีก 4 ลักษณะด้วย ผลส่วนนี้จะได้ใช้เป็นข้อสังวรณในการตีความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อต่อไป

ลักษณะของผู้ที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวต่างกัน

ในการวิจัยนี้ได้วัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่นไทย 5 ด้านด้วยกันคือ การรายงานของผู้ตอบเกี่ยวกับการถูกรบกวนรบกวนแบบรกล้นล้นและแบบใช้เหตุผล ความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ที่คั่นคิดต่อบิดา และที่คั่นคิดต่อมารดา ในส่วนนี้จะได้พิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามเบื้องต้นว่าผู้ตอบที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแตกต่างกันนั้นมีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิ -

หลังแตกต่างกันอย่างไร จะให้ตัวแปรที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้ง 5 ตัวที่กล่าวมานี้ ได้ถูกใช้เป็นตัวแปรตามในการวิเคราะห์ทางสถิติและมีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบเป็นตัวแปรอิสระ การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยใช้ตัวแปรอิสระที่ละ 3 ตัว (3-Way Analysis of Variance) ต่อไปนี้จะแยกเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนแรกเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูสองแบบ ส่วนที่สองเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองกับวัยรุ่น และส่วนที่สามเกี่ยวกับทัศนคติต่อบิดาและมารดา

*ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในส่วนที่ใช้วิธีการทางสถิติแบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิด 3 ทางนี้ จะได้มีการตรวจสอบด้วยว่าข้อมูลที่ใช้มีคุณสมบัติตามข้อตกลงเบื้องต้นของวิธีการทางสถิติชนิดนี้หรือไม่ ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ความแปรปรวนที่สำคัญคือ (1) การแจกแจงของคะแนนตัวแปรตามในประชากรของกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มมีรูปเป็นโค้งปกติ คุณสมบัตินี้จะหมดความสำคัญต่อข้อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลถ้าจำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างย่อยนั้นมีมาก เช่นในการวิจัยนี้ (2) ค่าความแปรปรวนของประชากรซึ่งกลุ่มตัวอย่างย่อยเป็นตัวแทนนั้นเท่าเทียมกัน คุณสมบัตินี้จะสำคัญต่อการสรุปผลเมื่อกลุ่มตัวอย่างย่อยมีขนาดไม่เท่ากัน (Hays, 1963, p. 322 & pp. 378-381) ในการวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างย่อยมีขนาดไม่เท่ากันจึงต้องมีการตรวจสอบความเท่าเทียมกันของค่าความแปรปรวนในกลุ่มย่อย (ดูใต้ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวน) และจะไม่รายงานค่าเอฟของข้อมูลที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมเช่นนี้ ในกรณีเช่นนี้ ถ้าจำเป็นได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยใช้จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างย่อยเท่ากันทุกกลุ่มแทน ซึ่งจะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของค่าความแปรปรวนในกลุ่มย่อยโดยความสำคัญต่อการสรุปผลเกี่ยวกับค่าเอฟนั้น ดังที่ เฮลส์ (Hays, 1963) ได้แนะนำไว้

ลักษณะของผู้ที่ถูกอบรมเลี้ยงดูต่างกัน การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้น
หมายความว่าปริมาณความรู้สึกของวัยรุ่นผู้ตอบ ว่าสามารถตาของตนให้ความรักใคร่ล้นล้น
ล้นล้น และยอมรับตนมาน้อยเพียงใด ในการเปรียบเทียบปริมาณการรายงานเกี่ยวกับการ
การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นนี้ ปรากฏว่าพบความแตกต่างในระดับที่เชื่อถือได้ในวัย
รุ่นหลายประเภทดังต่อไปนี้

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้น
ของผู้ตอบในกลุ่มรวม ปรากฏว่า คะแนนนี้แปรปรวนไปตามค่าของตัวแปรอิสระสองตัวในระดับ
ที่ยอมรับได้ คือเพศของผู้ตอบ และระดับเศรษฐกิจของครอบครัว (ดูตาราง 1 ในภาคผนวก
ค.) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย ของกลุ่มย่อยแล้ว ปรากฏว่า วัยรุ่นเพศชายรายงานว่าตน
ถูกเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นมากกว่าวัยรุ่นเพศหญิง (ชาย = 41.48, หญิง = 40.46) ส่วน
วัยรุ่นที่มาจากรอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง รายงานว่าตนได้รับความรักล้นล้นมากกว่า
วัยรุ่นในระดับเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าทั้งสองระดับผู้รายงานในปริมาณใกล้เคียงกัน (สูง =
43.37, ปานกลาง = 40.72 และต่ำ = 40.32)

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรตามเดียวกันนี้โดยใช้ตัวแปรอิสระ
อื่น ๆ ปรากฏว่าระดับการศึกษามารดามีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามนี้ในระดับที่ยอมรับได้
เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่มย่อยถึงพบว่า วัยรุ่นที่มารดาการศึกษาสูงกว่า ป. 4
(ค่าเฉลี่ย = 42.85) รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นมากกว่าที่
วัยรุ่นประเภทตรงข้ามจะรายงานเช่นนั้น (ค่าเฉลี่ย = 40.56)

สรุปในส่วนที่เกี่ยวกับการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นได้ว่า ตัวแปรอิสระ
3 ตัวคือ เพศ ระดับเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาของมารดา มีบทบาทที่เด่นชัดเกี่ยวข้อง
กับปริมาณการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นที่วัยรุ่นรายงาน โดยอาจกล่าวได้ว่าวัยรุ่นชาย
และวัยรุ่นจากรอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรัก
ล้นล้นมากกว่าวัยรุ่นหญิง และวัยรุ่นจากรอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ส่วน
ความแตกต่างตามที่ตั้งของโรงเรียน (กรุงเทพฯและสงขลา) และตามการที่มารดาทำงาน

หารายได้หรือไม่เห็นไม่ปรากฏ ส่วนการวิเคราะห์ตามระดับการศึกษาของบิดา และตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละ 2 และ 3 ตัวนั้นได้กระทำแล้ว แต่ข้อตกลงเบื้องต้นของความเท่าเทียมกันของความแปรปรวนของประชากรของกลุ่มย่อยต่าง ๆ ไม่ได้รับการสนับสนุน จึงได้นำผลวิจัยส่วนนั้นมาใช้

ต่อไปเป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล โดยใช้ตัวแปรอิสระตามการวิเคราะห์ข้างบนนี้ การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายความว่าปริมาณความรู้สึกของผู้ตอบว่าบิดามารดาของตนได้อธิบายให้เหตุผลแก่ตน ในขณะกำลังเลื่อมหรือขัดขวางพฤติกรรมของบุตร นอกจากนั้นยังเกี่ยวกับการที่บิดามารดาให้รางวัลและลงโทษบุตรอย่างเหมาะสมหรือไม่ด้วย ในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ปรากฏว่าพบความแตกต่างในวัยรุ่นหลายประเภทดังต่อไปนี้

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มากกว่าอารมณ์ล้ำตาราง (ดูตาราง 3, 4, 5 ในภาคผนวก ค.) ปรากฏว่าตัวแปรตามนี้แปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระล้ำตารางตัวคือ ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดา และระดับการศึกษาของมารดาอย่างยอมรับได้ และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่มย่อยแบ่งตามตัวแปรอิสระเหล่านี้ทีละตัวปรากฏว่า วัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง (ค่าเฉลี่ย = 22.76) รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าวัยรุ่นในครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจปานกลางและต่ำ (ค่าเฉลี่ย = 21.25 ในทั้งสองระดับ) ส่วนการแบ่งวัยรุ่นตามระดับการศึกษาของบิดาและมารดา ปรากฏว่าวัยรุ่นที่บิดาและมารดามีการศึกษาลွ่งกว่า ป. 4 รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มากกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่า (ระดับการศึกษาของบิดาลွ่ง = 22.09 ต่ำ = 21.19 ระดับการศึกษาของมารดาลွ่ง = 22.45 ต่ำ = 21.34)

ส่วนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละ 2 หรือ 3 ตัวนั้น ไม่สามารถจะศึกษาได้ว่าจะเกี่ยวข้องกับความแปรปรวนของตัวแปรตามหรือไม่ เพราะข้อมูลส่วนนี้เมื่อตรวจสอบแล้วไม่มีคุณสมบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น พอดีจะใช้ค่าเอฟอย่างมั่นใจได้

สรุปผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการถูกอบรมเลี้ยงดูสองแบบ ทำให้เข้าใจได้ว่า การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้น และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์นั้นแตกต่างกันไปในวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน โดยที่วัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูงและติดตามมาการศึกษาสูงกว่า ป. 4 รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบสูงกว่าวัยรุ่นประเภทตรงข้าม

อาจสังเกตได้ว่าคะแนนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้น กับแบบใช้เหตุผลมีความแปรปรวนแตกต่างกันอยู่บ้างในวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ เมื่อแยกเป็นกลุ่มย่อย แต่ตัวแปรอิสระที่เป็นลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบที่ได้ทำการวิเคราะห์ไปแล้วนี้ ปรากฏว่ามีความสามารถร่วมกันในการทำนายตัวแปรตาม เกี่ยวกับการถูกอบรมเลี้ยงดู 2 แบบนี้ไม่มากนัก คือ ไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ของความแปรปรวนในตัวแปรตาม

ลักษณะของผู้ที่มีความขัดแย้งกับผู้ปกครองในปริมาณและทิศทางที่ต่างกัน ในการศึกษาความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองกับวัยรุ่นในการวิจัยนี้ ได้ดำเนินการโดยวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นในเรื่อง 5 เรื่อง แล้วหลังจากนั้นได้ใช้เรื่องทั้งห้านี้อีกครั้งเพื่อให้วัยรุ่นรายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับตนอย่างไรบ้าง แล้วจึงนำเอาคะแนน 2 จำนวนนี้ของผู้ตอบแต่ละคนมาเปรียบเทียบกัน เพื่อคำนวณปริมาณและทิศทางของความขัดแย้งในการใช้เหตุผลระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองต่อไป ก่อนที่จะกล่าวถึงผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน 3 ทางแบบแฟคตอเรียล โดยใช้ปริมาณและทิศทางของความขัดแย้งนี้เป็นตัวแปรตาม จะได้พิจารณาผลการวิเคราะห์ระดับการใช้เหตุผลของผู้ปกครองที่ได้มาจากการรายงานของเด็กเสียก่อน เพื่อประโยชน์ในการที่จะเข้าใจความขัดแย้งในครอบครัวต่อไป

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับการใช้เหตุผลของผู้ปกครองซึ่งรายงานโดยวัยรุ่น โดยพิจารณาตามระดับชั้น เพศ และถิ่นที่อยู่ของผู้ตอบ พบผลที่น่าสนใจว่า ระดับการใช้เหตุผลของผู้ปกครองแปรปรวนไปตามถิ่นของผู้ตอบ และแปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสามนี้อย่างเชื่อมั่นได้ (ดูตาราง 6 ในภาคผนวก ค.) จากการพิจารณา

คะแนนเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเภทปรากฏว่า ร้อยรุ่นจากกรุงเทพรายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลในระดับที่สูงกว่าที่ร้อยรุ่นจากสงขลาได้รายงานไว้ (คะแนนเฉลี่ยกลุ่มกรุงเทพ = 22.02. กลุ่มสงขลา = 21.33) ส่วนการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่าง ๆ เป็นรายตัว ปรากฏว่านักเรียนชายชั้น ม.ศ. 3 ในกรุงเทพ รายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงที่สุด แตกต่างจากนักเรียนชายชั้น ม.ศ. 3 จากสงขลา และนักเรียน ม.ศ. 1 ทั้งชายและหญิงจากสงขลา ซึ่งเป็นผู้ที่รายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลในระดับต่ำที่สุด (ดูตาราง 7 ในภาคผนวก ค.)

ส่วนการพิจารณาความแตกต่างของระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองนี้ ยังแตกต่างในกลุ่มผู้ตอบอีกหลายประเภท คือกลุ่มผู้ตอบที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน ระดับการศึกษาของบิดาต่างกัน และระดับการศึกษาของมารดาต่างกัน และผู้ตอบมีระดับการศึกษาต่างกัน (ดูตาราง 8 ในภาคผนวก ค.) โดยปรากฏในรายละเอียดว่าผู้มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง บิดาและมารดามีการศึกษาในระดับที่สูงกว่าประถม 4 และผู้ตอบเรียนอยู่ชั้น ม.ศ. 3 ได้รายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับตนในระดับที่สูงกว่าผู้มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำกว่า และบิดามารดามีการศึกษาในระดับประถม 4 หรือต่ำกว่านั้น และผู้ตอบเรียนอยู่ในชั้น ม.ศ. 1 ความแตกต่างของกลุ่มเหล่านี้อยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือได้มาก

จึงสรุปได้ว่านักเรียนวัยรุ่นอายุมากที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง และบิดามารดามีการศึกษาสูงรายงานว่ ผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับตนในระดับที่สูงกว่าที่ร้อยรุ่นประเภทตรงข้ามรายงานไว้

ส่วนปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลระหว่างเด็กกับผู้ปกครองนั้น เป็นตัวแปรที่ได้มาจากการนำคะแนนที่แสดงระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและของผู้ปกครองที่เด็กรายงานไว้มาเปรียบเทียบกัน ปริมาณความแตกต่างของคะแนนแต่ละข้อใน 5 ข้อนั้นนำมารวมกัน เป็นปริมาณความขัดแย้งระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง ฉะนั้นคะแนนนี้จึงแสดงเพียงปริมาณความขัดแย้ง โดยไม่สามารถบอกได้ว่าความขัดแย้งนี้เป็นไปในทำนองที่ผู้ใหญ่ใช้เหตุผลสูงหรือ

ต่ำกว่าเด็ก ปริมาณความขัดแย้งระหว่างเด็กกับผู้ปกครองนี้ เป็นตัวแปรที่ง่ายต่อการเข้าใจ และจะได้ใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติเป็นส่วนใหญ่

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนปริมาณความขัดแย้งระหว่างเด็กกับผู้ปกครองนี้ ที่มีนัยสำคัญในระดับสูงที่ยอมรับได้คือ เมื่อพิจารณาตามระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของผู้ตอบ โดยปรากฏในรายละเอียดว่าในครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำนั้นมีความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างเด็กและผู้ปกครองมากที่สุด แตกต่างจากครอบครัวระดับปานกลางและครอบครัวระดับสูง ซึ่งมีปริมาณความขัดแย้งใกล้เคียงกัน ผลนี้ปรากฏทั้งในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (มีนัยสำคัญที่ระดับ .005) กลุ่มตัวอย่างจากกรุงเทพ (มีนัยสำคัญที่ระดับ .001) และกลุ่มตัวอย่างจากสงขลา (มีนัยสำคัญที่ระดับ .05) (ดูตาราง 9 ในภาคผนวก ค.) แต่ปริมาณความขัดแย้งระหว่างเด็กกับผู้ปกครองนี้ ไม่พบว่าแตกต่างกันตามเพศของผู้ตอบ ตามระดับชั้นเรียนของผู้ตอบ หรือตามระดับการศึกษาของบิดาและมารดาของผู้ตอบแต่อย่างใด

ต่อไปนี้จะเป็นการพิจารณาความขัดแย้งภายในครอบครัวให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยมีการใช้คะแนนที่แสดงถึงปริมาณของความขัดแย้ง และทิศทางของความขัดแย้งนี้ไปพร้อมกัน ในการวิจัยนี้ได้นำเอาคะแนนรวมแสดงระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองที่ใช้กับเด็ก (ตามการรายงานของเด็ก) เป็นตัวตั้ง ลบด้วยคะแนนรวมแสดงระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กเอง ผลลัพธ์ที่ได้นี้จะ เป็นบวกถ้าผู้ปกครองมีระดับเหตุผลสูงกว่าระดับเหตุผลของเด็ก และจะเป็นลบถ้าเด็กมีระดับเหตุผลที่สูงกว่าเหตุผลที่เด็กรายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้อยู่ คะแนนประเภทสุดท้ายนี้มีมาก ดังได้ทราบแล้วว่า 63 เปอร์เซนต์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนั้น เด็กมีคะแนนสูงกว่าคะแนนที่เด็กรายงานเกี่ยวกับผู้ปกครองของตน ฉะนั้นจึงต้องปรับคะแนนให้เป็นบวกทั้งหมด ด้วยการนำเอา 45 มาบวกกับคะแนนความแตกต่างของผู้ตอบทุกคน ฉะนั้นคะแนนทิศทางของความขัดแย้งระหว่างเด็กกับผู้ปกครองนี้ ถ้าใครได้ 45 คะแนนแสดงว่าไม่มีความขัดแย้ง (เด็กใช้เหตุผลในระดับที่เท่ากับที่รายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้) ส่วนผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่า 45 แสดงว่าผู้ปกครองใช้เหตุผลสูงกว่าที่เด็กใช้ ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า 45 แสดงว่าเด็กใช้เหตุผลสูงกว่าที่รายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้อยู่

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่แสดงทิศทางความขัดแย้งในครอบครัว
นี้ พบความแตกต่างในวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ หลายประการดังนี้ ในการวิเคราะห์ความแปรปรวน
โดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น เพศ และถิ่นที่อยู่ของผู้ตอบนั้น ปรากฏว่าคะแนนทิศทาง
ความขัดแย้งในครอบครัว แปรปรวนไปตามเพศของผู้ตอบ ตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้น
เรียนและถิ่นที่อยู่กับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งสามตัวนี้ (ดูตาราง 10 ในภาค
ผนวก ค.) จากการพิจารณาคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มต่าง ๆ ปรากฏว่าผู้ตอบหญิงใช้เหตุผลเชิง
จริยธรรมสูงกว่าผู้ปกครองของตน มากกว่าผู้ตอบชายอย่างเห็นได้ชัด (คะแนนเฉลี่ยกลุ่มหญิง =
42.91 กลุ่มชาย = 43.56) ส่วนการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่เมื่อแบ่งตามระดับ
ชั้น เพศ และถิ่นที่อยู่ไปพร้อมกัน ปรากฏว่า วัยรุ่นหญิงชั้น ม.ศ. 3 ทั้งในกรุงเทพฯและต่าง
จังหวัด ตลอดจนวัยรุ่นชายในชั้น ม.ศ. 3 ในต่างจังหวัด ใช้เหตุผลสูงกว่าที่ผู้ปกครองของตน
ใช้ มากกว่าวัยรุ่นชายชั้น ม.ศ. 3 ในกรุงเทพฯ ซึ่งมีความขัดแย้งกับผู้ปกครองทางด้านนี้น้อยที่
สุดใน 8 กลุ่ม นอกจากนั้นวัยรุ่นชายและหญิงในชั้น ม.ศ. 1 ในกรุงเทพฯยังใช้เหตุผลสูงกว่า
ที่รายงานจากผู้ปกครองใช้ มากกว่าวัยรุ่นชายชั้น ม.ศ. 3 ในกรุงเทพฯด้วย (ดูตาราง 11 ใน
ภาคผนวก ค.)

ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทิศทางความขัดแย้งในครอบครัวนี้
โดยพิจารณาตามระดับชั้น เพศ และระดับเศรษฐกิจของครอบครัวไปพร้อมกันในกลุ่มตัวอย่าง
ทั้งหมด ก็ปรากฏว่าพบค่าเอฟแสดงว่าคะแนนทิศทางความขัดแย้งในครอบครัวนี้แปรปรวนไป
ตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวนี้พร้อมกัน (เอฟ (2, 887) = 3.49 มี
นัยสำคัญที่ระดับ .05) จากการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเป็นรายคู่ ปรากฏว่า
นักเรียนหญิงชั้น ม.ศ. 3 จากครอบครัวระดับปานกลางใช้เหตุผลสูงกว่าที่รายงานว่ามีตา
มารดาของตนใช้มากที่สุด แตกต่างจากนักเรียนหญิงชั้น ม.ศ. 3 จากครอบครัวระดับต่ำ และ
แตกต่างจากนักเรียนชาย ม.ศ. 3 จากครอบครัวระดับสูง และนักเรียนหญิง ม.ศ. 1 จาก
ครอบครัวระดับสูงอย่างเด่นชัด สองกลุ่มหลังนี้มีการใช้เหตุผลในระดับที่ใกล้เคียงกับที่รายงาน
ว่าผู้ปกครองของตนใช้มากที่สุด (ดูตาราง 12 ในภาคผนวก ค.)

ส่วนการวิเคราะห์ตัวแปรตามนี้ โดยพิจารณาตามตัวแปรอิสระอื่น ๆ เช่น ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา ตลอดจนการประกอบอาชีพของมารดา ก็ไม่ปรากฏว่าทิศทางของความขัดแย้งภายในครอบครัวได้แปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรเหล่านี้แต่อย่างใด

จึงอาจสรุปได้ว่า ในส่วนนี้มีตัวแปรตามที่เกี่ยวข้องกัน 3 ตัว ตัวที่หนึ่งคือ การรายงานเกี่ยวกับระดับการใช้เหตุผลของผู้ปกครอง ซึ่งแตกต่างกันไปตามระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของผู้ตอบ ซึ่งรวมทั้งระดับการศึกษาของบิดามารดากับ โดยพบว่าวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมสูงรายงานว่า ผู้ปกครองใช้เหตุผลในระดับสูงกว่าวัยรุ่นประเภทตรงข้าม ส่วนตัวที่สองคือ ปริมาณความขัดแย้งภายในครอบครัวนั้น แปรปรวนไปตามระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวแต่เพียงอย่างเดียว โดยพบความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างเด็กกับผู้ปกครองเป็นปริมาณมากที่สุดภายในครอบครัวระดับต่ำ ตัวที่สามคือ ทิศทางของความขัดแย้งในครอบครัว ซึ่งเป็นตัวแปรที่ละเอียดที่สุดนั้น กลับแปรปรวนไปตามเพศและชั้นเรียนของผู้ตอบ ที่นั่งอยู่ และระดับเศรษฐกิจของครอบครัว โดยปรากฏในรายละเอียดว่าวัยรุ่นหญิงโดยทั่วไป วัยรุ่นหญิงชั้น ม.ศ. 3 จากครอบครัวระดับปานกลาง และวัยรุ่นหญิง ม.ศ. 3 ทั้งจากกรุงเทพและสงขลา เป็นผู้ที่มีการวิจัยนี้พบว่าใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าที่ได้รายงานว่ามีผู้ใหญ่ของตนใช้กับตนมากที่สุด

ลักษณะของผู้ที่มีทัศนคติต่อบิดามารดาต่างกัน ตัวแปรชุดสุดท้ายที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว คือความรู้สึกรักใคร่พอใจในบิดาและมารดาของวัยรุ่น เนื่องจากเป็นผู้มีพระเดชและพระคุณต่อตน ตัวแปรอิสระที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้คือลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบดังที่ได้ใช้มาแล้ว และหลังจากนั้นจะมีตัวแปรอิสระที่จัดอยู่ในประเภทความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเช่นกัน คือการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นหล้น แบบใช้เหตุผล และความขัดแย้งในการใช้เหตุผลระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองทั้งในรูปของปริมาณและทิศทางของความขัดแย้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติในส่วนนี้ จะใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบแฟคตอเรียล (3-Way Analysis of Variance, Factorial Design) แล้วศึกษาความแตกต่างของปริมาณทัศนคติต่อบิดาและต่อมารดาในกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ

ต่อจากนั้นก็จะใช้วิธีการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรอิสระทีละตัว (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากน้อยกว่ากัน และความสามารถทำนายรวมของตัวแปรอิสระทั้งหลายที่มีต่อตัวแปรตามจะมีเป็นปริมาณเท่าใด โดยจะพิจารณาด้วยว่าความสามารถในการทำนายนี้จะมีปริมาณที่แตกต่างกันในกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ หรือไม่เพียงใด

ทัศนคติต่อบิดา : ในตอนต่อไปนี้จะได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทัศนคติต่อบิดาเป็นตัวแปรตามก่อน แล้วจึงจะใช้ทัศนคติต่อมารดาเป็นตัวแปรตามในภายหลัง ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติต่อบิดา โดยมีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัวของผู้ตอบเป็นตัวแปรอิสระทีละลำตัวนั้น ปรากฏว่าไม่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังตัวใดเลยที่มีอิทธิพลต่อความแปรปรวนของทัศนคติต่อบิดาของวัยรุ่นในปริมาณที่ยอมรับได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าวัยรุ่นที่บิดามีอาชีพต่างกัน และมีระดับการศึกษาต่างกัน มิได้มีทัศนคติต่อบิดาแตกต่างกันในระดับที่ยอมรับได้แต่อย่างใด

ต่อมาได้วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติต่อบิดา โดยมีตัวแปรอิสระ 3 ตัวคือ การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นปล้น แบบใช้เหตุผล และปริมาณความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทดสอบส่วนหนึ่งของสมมติฐานที่ 1 ซึ่งกล่าวว่า "วัยรุ่นที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นปล้นมาก แบบใช้เหตุผลมาก และมีความขัดแย้งกับบิดามารดาน้อย เป็นผู้ที่มีความคิดที่ดีต่อบิดามากกว่าผู้ที่มีลักษณะทั้งสามประการในปริมาณที่ตรงกันข้าม" แรกทีเดียวได้ใช้คนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเมื่อแบ่งกลุ่มย่อยตามตัวแปรอิสระทั้งสามแล้ว ปรากฏว่ามีจำนวนคนในกลุ่มแตกต่างกันพอสมควร จึงได้ทำการตรวจสอบความเท่าเทียมกันของค่าความแปรปรวนในกลุ่มย่อย ผลปรากฏว่ามีความแปรปรวนที่แตกต่างกันมาก จำเป็นต้องใช้จำนวนคนในกลุ่มย่อยให้เท่าเทียมกันเพื่อที่จะมีความมั่นใจในการสรุปผลเกี่ยวกับค่าเอฟต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนนี้

เมื่อได้วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติต่อบิดาตามตัวแปรอิสระทั้ง 3 ที่กล่าวมานี้แล้ว ปรากฏว่าทัศนคติต่อบิดาแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระทั้ง 3 ทีละตัว และแปร-

ปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและปริมาณขัดแย้ง (ดูตาราง 1) และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยในกลุ่มย่อยต่าง ๆ แล้ว ปรากฏว่าวัยรุ่นที่รายงานว่า ตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นส่วนมาก มีทัศนคติที่ดีต่อบิดามารดามากกว่าผู้ที่รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบรักล้นส่วนน้อย (ค่าเฉลี่ยที่ทัศนคติต่อบิดา คือ 105.97 และ 103.11 ตามลำดับ) ส่วนผู้ที่รายงานว่า

ตาราง 1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของทัศนคติต่อบิดา โดยพิจารณาตามการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นส่วนมาก แบบใช้เหตุผล และปริมาณขัดแย้ง จำนวนผู้ถูกศึกษา 536 คน

S of V	df	MS	F
แบบรักล้นส่วนมาก (ก)	1	1088.99	7.76**
แบบใช้เหตุผล (ข)	1	3879.41	27.66**
ปริมาณขัดแย้ง (ค)	1	877.98	6.26*
ก X ข	1	277.98	1.98
ก X ค	1	109.26	<1
ข X ค	1	576.75	4.11*
ก X ข X ค	1	34.51	<1
ส่วนที่เหลือ	528	140.26	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

หมายเหตุ จำนวนคนเท่ากันในทุกกลุ่มย่อย กลุ่มละ 67 คน

ถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากก็มีคะแนนที่ทัศนคติต่อบิดาลงกว่าผู้ที่รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย (ค่าเฉลี่ยที่ทัศนคติต่อบิดาคือ 107.23 และ 101.71 ตามลำดับ) ส่วนผู้ที่ขัดแย้งในการใช้เหตุผลกับผู้ปกครองน้อย ก็มีทัศนคติต่อบิดาลงกว่าผู้ที่ขัดแย้งมาก (ค่าเฉลี่ยที่ทัศนคติต่อบิดาคือ 105.82 และ 103.26 ตามลำดับ) ส่วนการพิจารณาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถูกรับเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับปริมาณขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อบิดา ผลปรากฏว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าผู้ปกครองใช้เหตุผลกับตนน้อยและผู้ปกครองกับวัยรุ่นขัดแย้งกันมาก เป็นผู้ที่มีทัศนคติต่อบิดาต่ำที่สุด แตกต่างในระดับที่ยอมรับได้ จากวัยรุ่นกลุ่มอื่น ๆ อีก 3 กลุ่ม (ดูตาราง 13 ในภาคผนวก ค.)

การวิเคราะห์ผลในส่วนนี้มิได้พบว่าตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับการถูกรับเลี้ยงดู 2 แบบ และปริมาณขัดแย้งมีปฏิสัมพันธ์กัน และร่วมส่งผลต่อความแปรปรวนของทัศนคติต่อบิดา ฉะนั้นสมมติฐานที่หนึ่งจึงมิได้รับการสนับสนุนโดยตรงจากข้อมูลนี้ แต่ได้รับการสนับสนุนทางอ้อมจากอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวทั้ง 3 ตัวแปรเป็นเอกเทศจากกัน ซึ่งเกี่ยวข้องอย่างเด่นชัดกับทัศนคติต่อบิดาของวัยรุ่นและได้รับการสนับสนุนจากผลการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ ด้วยดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ในการหาค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนที่ดี หรือในการหาค่าทีในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มย่อยเป็นรายคู่และพบว่า ค่าเอฟและค่าทีเหล่านี้มีนัยสำคัญในระดับต่าง ๆ นั้นยังไม่ควรแน่ใจว่าได้พบผลการวิจัยที่สำคัญจนกว่าที่จะได้วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระเหล่านี้กับตัวแปรตาม ฉะนั้นสำหรับตัวแปรหลักในการวิจัยนี้จึงได้ทำการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณที่เพิ่มตัวแปรอิสระทีละตัว

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในส่วนนี้มี 3 ตัวคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบที่สนับสนุน แบบใช้เหตุผล และปริมาณความขัดแย้ง ส่วนตัวแปรตามคือทัศนคติต่อบิดาในกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ที่แบ่งตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังบางประการ ผลปรากฏว่าตัวแปรทั้งสามตัวนี้ร่วมกันมีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อบิดาของผู้ตอบในระดับที่สูงพอสมควร กล่าวคือตัวแปรการถูก

อบรมเลี้ยงดู 2 แบบ และปริมาณความขัดแย้งนี้ร่วมกัน สามารถทำนายความแปรปรวนของทัศนคติต่อบิดาของวัยรุ่นได้สูงที่สุดคือ 26% ในกลุ่มผู้ตอบที่ครอบครัวยุติระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลาง รองลงมาคือ ในกลุ่มผู้ตอบที่ไม่อยู่กับบิดามารดา กลุ่มนักเรียนชั้น ม.ศ. 3 กลุ่มวัยรุ่นในกรุงเทพฯ กลุ่มวัยรุ่นหญิง และกลุ่มวัยรุ่นที่ครอบครัวยุติระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง ทุกกลุ่มที่กล่าวนี้ตัวแปรทั้ง 3 ตัวร่วมกันสามารถทำนายทัศนคติต่อบิดาได้ระหว่าง 23-25% (ดูตาราง 2)

ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ โดยเพิ่มตัวแปรอิสระทีละตัว และในกรณีนี้ได้เปิดโอกาสให้ตัวแปรทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบเป็นตัวแปรอิสระที่อาจเข้าร่วมการพยากรณ์ได้ ผลปรากฏดังในตาราง 3 โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนั้นสามารถทำนายทัศนคติต่อบิดาของวัยรุ่นได้ในปริมาณที่สูงกว่าตัวแปรประเภทชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบ และการเปิดโอกาสให้ตัวแปรสองประเภทหลังซึ่งมีถึง 8 ตัวเข้าร่วมในการวิเคราะห์ ก็ทำให้ปริมาณการทำนายทัศนคติของบิดาสูงขึ้นได้ไม่เกิน 3% เท่านั้น

ถ้าพิจารณาในรายละเอียดแล้ว การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดที่อาจใช้พยากรณ์ทัศนคติต่อบิดาได้ จากตัวแปรอิสระทั้งหมด 11 ตัวด้วยกัน การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสลับมีความสำคัญเป็นรอง ส่วนปริมาณขัดแย้งในการใช้เหตุผลนั้น มีบทบาทอยู่บ้างในกลุ่มผู้ตอบแทบทุกประเภทที่พิจารณายกเว้นกลุ่มวัยรุ่นที่มารดาไม่ทำงาน ส่วนการพิจารณาเปรียบเทียบทัศนคติต่อบิดาของวัยรุ่นที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงหรือต่ำกว่าที่วัยรุ่นรายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้กับตนนั้น ผลปรากฏแต่เฉพาะวัยรุ่นในกรุงเทพฯ ว่าวัยรุ่นที่มีระดับเหตุผลต่ำกว่าผู้ปกครองมีทัศนคติที่ติดต่อบิดามากกว่าวัยรุ่นที่มีระดับเหตุผลสูงกว่าผู้ปกครองอย่างเด่นชัด (ค่าเอฟ = 4.21 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อบิดาในกลุ่มที่ต่ำกว่าผู้ปกครองคือ 105.98 ในกลุ่มที่สูงกว่าผู้ปกครองคือ 103.32) นอกจากนั้นยังพบอิทธิพลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นเรียน เพศ และทิศทางความขัดแย้งที่มีต่อทัศนคติต่อบิดาของวัยรุ่นในกรุงเทพฯ ด้วย (ค่าเอฟคือ 9.18 มีนัยสำคัญที่ระดับ .005) และ

ตาราง 2 ปริมาณการทํานายที่คํานึงต่อบิดา และที่คํานึงต่อมารดา โดยใช้ปริมาณการถูกลบรรม
เลี้ยงดูแบบรักกลับสํานุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และปริมาณความขัดแย้งใน
การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมร่วมกันเป็นตัวทํานาย ในกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ

กลุ่ม	ทํานายที่คํานึงต่อ	
	บิดา	มารดา
ชาย	19%	19%
หญิง	23%	39%
ม.ศ. 1	17%	27%
ม.ศ. 3	24%	33%
กรุงเทพ	23%	36%
สงขลา	18%	23%
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	14%	20%
ระดับเศรษฐกิจปานกลาง	26%	34%
ระดับเศรษฐกิจสูง	23%	50%
มารดาทำงาน	22%	29%
มารดาไม่ทำงาน	17%	31%
อยู่กับบิดามารดา	22%	31%
ไม่อยู่กับบิดามารดา	25%	38%
รวม	21%	30%

ปรากฏในรายละเอียดเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อบิดาเมื่อแยกประเภทตามตัวแปรอิสระทั้งสามที่กล่าวข้างบนนี้ปรากฏว่า วัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ดีต่อบิดามากที่สุดคือ ผู้ที่รายงานว่าผู้ปกครองใช้เหตุผลในระดับที่สูงกว่าที่วัยรุ่นใช้อยู่เอง และผู้รายงานเป็นวัยรุ่นชาย ม.ศ. 1 และวัยรุ่นหญิง ม.ศ. 3 ส่วนวัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ดีต่อบิดาน้อยที่สุดในการวิเคราะห์นี้คือ วัยรุ่นหญิง ม.ศ. 3 ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าที่ผู้ปกครองใช้อยู่ ส่องกลุ่มแรกมีคะแนนทัศนคติต่อบิดาสูงแตกต่างอย่างยอมรับได้จากกลุ่มหลัง (คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อบิดาคือ 107.47, 107.18 และ 99.75 ตามลำดับ)

สรุปได้ว่า ทัศนคติต่อบิดามีความสัมพันธ์กับดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ตัว มากกว่าที่จะสัมพันธ์กับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบ ดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อบิดาของวัยรุ่นมากที่สุดคือ การรายงานการถูกละเมิดเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล รองลงมาคือ รายงานการถูกละเมิดเลี้ยงดูแบบรักล้นลำนุน และความขัดแย้งในการใช้เหตุผลระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง

ทัศนคติต่อมารดา : ในส่วนนี้จะได้ใช้ทัศนคติต่อมารดาเป็นตัวแปรตามในการวิเคราะห์ความแปรปรวนและการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของทัศนคติต่อมารดาโดยใช้ตัวแปรทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบเป็นตัวแปรอิสระทีละ 3 ตัว นั้น ปรากฏอย่างเด่นชัดว่าผู้ตอบที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อมารดาแตกต่างกัน ($F = 14.46$ $t(F) = 1,909$ มีนัยสำคัญที่ระดับ .001) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของสองกลุ่มนี้ ก็ปรากฏว่าชายมีทัศนคติที่ดีต่อมารดามากกว่าหญิง (คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อมารดาในกลุ่มชาย = 108.42 ในกลุ่มหญิง = 105.32) ส่วนตัวแปรที่สำคัญอีกตัวหนึ่งคือ อาชีพของบิดาซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ อาชีพใช้แรงงาน อาชีพบริการและค้าขาย และวิชาชีพ ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยมีตัวแปรอิสระทีละ 2 ตัว ปรากฏว่าทัศนคติต่อมารดาแปรปรวนไปตามประเภทของอาชีพของบิดาอย่างมีนัยสำคัญ ($F(2, 849) = 4.49$ มีนัยสำคัญที่ระดับ .02) และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ นิวแมน-คูลส์ แล้วปรากฏว่าวัยรุ่นที่บิดามีอาชีพบริการและค้าขายนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อมารดาของตนมากกว่าวัยรุ่นที่บิดามีอาชีพ

ตาราง 3 ปริมาณการทํานายและตัวแปรอิสระที่เข้าสู่การทํานายร่วมในการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณของทัศนคติต่อบิดา ของวัยรุ่นบางประเภท

กลุ่ม	เมื่อใช้ตัวแปรอิสระ 3 ตัว		เมื่อใช้ตัวแปรอิสระ 11 ตัว	
	ปริมาณการทํานาย	ตัวแปรที่เข้า	ปริมาณการทํานาย	ตัวแปรที่เข้า
ชาย	19%	1. แบบใช้เหตุผล 2. ปริมาณขัดแย้ง	20%	1. แบบใช้เหตุผล 2. ปริมาณขัดแย้ง 3. อายุ
หญิง	23%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักษาลำดับสํานุน	24%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักษาลำดับสํานุน 3. อายุ 4. ปริมาณขัดแย้ง
มารดาทํางาน	22%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักษาลำดับสํานุน 3. ปริมาณขัดแย้ง	23%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักษาลำดับสํานุน 3. ปริมาณขัดแย้ง 4. อายุ 5. ชื่น 6. การศึกษาบิดา
มารดาไม่ทํางาน	17%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักษาลำดับสํานุน	20%	1. แบบใช้เหตุผล 2. ชื่น 3. แบบรักษาลำดับสํานุน
อยู่กับบิดามารดา	-	-	22%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักษาลำดับสํานุน 3. อายุ 4. ปริมาณขัดแย้ง 5. ระดับเศรษฐกิจ
ไม่อยู่กับบิดามารดา	-	-	25%	1. แบบใช้เหตุผล 2. บัจุบันมารดาทํางาน 3. ปริมาณขัดแย้ง 4. แบบรักษาลำดับสํานุน

ชั้นสูง (วิชาชีพ) ส่วนวัยรุ่นที่บิดามีอาชีพใช้แรงงานนั้นมียุทธศาสตร์ต่อมารดาในระดับกลางไม่แตกต่างจากสองกลุ่มแรก (คะแนนเฉลี่ยที่ยุทธศาสตร์ต่อมารดาของวัยรุ่นที่บิดามีอาชีพบริการและค้าขาย = 108.41 อาชีพใช้แรงงาน = 107.04 และวิชาชีพ = 105.28) ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ในกลุ่มชีวสังคมและภูมิหลัง เช่น ชั้นเรียน ที่อยู่อาศัย ระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดามารดา และการทำงานของมารดา ไม่มีบทบาทต่อความแปรปรวนของยุทธศาสตร์ต่อมารดาในระดับที่จะยอมรับได้

ตัวแปรสุดท้ายที่ได้ศึกษาร่วมกับยุทธศาสตร์ต่อมารดา คือ การถูกอบรมเลี้ยงดูสองแบบและปริมาณขัดแย้งในการใช้เหตุผลระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง เพื่อทดสอบว่าส่วนที่สองของสมมติฐานที่หนึ่งได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง โดยใช้กลุ่มย่อยที่มีจำนวนคนเท่ากันทุกกลุ่ม (ดูตาราง 4) ผลปรากฏว่ายุทธศาสตร์ต่อมารดาแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวทีละตัว และยังแปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถูกอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบด้วย เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่มย่อยต่าง ๆ ทำให้พบในรายละเอียดว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสลับมาก มียุทธศาสตร์ต่อมารดาลูกกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสลับน้อย (ค่าเฉลี่ยที่ยุทธศาสตร์ต่อมารดา คือ 110.24 และ 104.28 ตามลำดับ) ส่วนวัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากนั้น มียุทธศาสตร์ต่อมารดามากกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย (ค่าเฉลี่ยที่ยุทธศาสตร์ต่อมารดา คือ 109.36 และ 105.16 ตามลำดับ) ส่วนวัยรุ่นที่ขัดแย้งกับผู้ปกครองน้อยนั้น เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์ต่อมารดามากกว่าวัยรุ่นที่ขัดแย้งมาก (ค่าเฉลี่ยที่ยุทธศาสตร์ต่อมารดา คือ 108.15 และ 106.37 ตามลำดับ) ส่วนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถูกอบรมเลี้ยงดูสองแบบต่อยุทธศาสตร์ต่อมารดา ก็ได้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่ม 4 กลุ่ม เป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ นิวแมน คูลส์ (ดูตาราง 14 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนได้รับความรักสลับสลับน้อยและบิดามารดาใช้เหตุผลกับตนน้อย เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์ต่อมารดาต่ำที่สุด แตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ อีก 3 กลุ่ม ส่วนกลุ่มที่มียุทธศาสตร์ต่อมารดามากที่สุดคือ กลุ่มวัยรุ่นที่รายงานว่าตนได้รับการเลี้ยงดูทั้งสองแบบในปริมาณสูง วัยรุ่นกลุ่มหลังนี้ยังมียุทธศาสตร์ต่อมารดาลูกแตกต่างจากวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบรักสลับสลับน้อยแต่ผู้ปกครองใช้เหตุผลมาก

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของทัศนคติต่อมารดา โดยพิจารณาตามการถูกอบรม
เลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛 แบบใช้เหตุผล และปริมาณขัดแย้ง จำนวนผู้ถูกศึกษา
536 คน

S of V	df	MS	F
แบบรักล้น溺愛 (ก)	1	4758.22	44.00***
แบบใช้เหตุผล (ข)	1	2352.85	21.76***
ปริมาณขัดแย้ง (ค)	1	424.49	3.93*
ก X ข	1	911.57	8.43**
ก X ค	1	94.45	<1
ข X ค	1	175.84	1.63
ก X ข X ค	1	57.14	<1
ส่วนที่เหลือ	528	108.13	

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

หมายเหตุ จำนวนคนเท่ากันในทุกกลุ่มย่อย กลุ่มละ 67 คน

สำหรับสัมมัตฐานที่หนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อมารดานั้น ได้ทำนายเกี่ยวกับ ผลการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถูกอบรมเลี้ยงดูสองแบบ และปริมาณขัดแย้ง ซึ่งไม่ได้รับการสนับสนุนในการวิเคราะห์ความแปรปรวนในตาราง 4 แต่ก็มีข้อมูลที่สนับสนุนสัมมัตฐานนี้ 3 ทาง ซึ่งเป็นเอกเทศจากกันว่า การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก แบบใช้เหตุผลมาก และการมีความขัดแย้งน้อย เกี่ยวข้องกับการมีทัศนคติที่ดีต่อมารดาของวัยรุ่นที่ถูกศึกษา ผลส่วนนี้คล้ายคลึงกับผลที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อบิดาซึ่งได้กล่าวไปแล้ว

ในการศึกษาหลังความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อมารดากับตัวแปรอื่น ๆ เพื่อค้นหากลุ่มของตัวแปรที่อาจใช้ทำนายทัศนคติต่อมารดาของวัยรุ่นได้สูงที่สุด ก็ปรากฏว่ากลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการถูกอบรมเลี้ยงดู 2 แบบ และปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลร่วมกันสามารถทำนายทัศนคติต่อมารดาได้สูงอย่างน่าพอใจในกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ดังในตาราง 2 โดยปรากฏว่าตัวแปรทั้งสามนี้สามารถทำนายความแปรปรวนของทัศนคติต่อมารดาของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงได้ถึง 50% ในกลุ่มอื่น ๆ มีเปอร์เซ็นต์ต่ำกว่านี้ เช่น ในกลุ่มที่ทำนายได้เกิน 35% คือกลุ่มวัยรุ่นหญิง กลุ่มวัยรุ่นที่ไม่อยู่กับบิดามารดา และ กลุ่มวัยรุ่นในกรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการถูกอบรมเลี้ยงดูและความขัดแย้งในครอบครัว สามารถทำนายทัศนคติต่อมารดาได้สูงกว่าทำนายทัศนคติต่อบิดามาก นอกจากกลุ่มวัยรุ่นชายที่สามารถทำนายได้ต่ำเท่า ๆ กันคือ 19% ส่วนกลุ่มวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำนั้น ตัวแปรที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สามารถใช้ทำนายทัศนคติต่อบิดาและทัศนคติต่อมารดาได้น้อยกว่าในกลุ่มประเภทอื่น ๆ ด้วย (14% และ 20% ตามลำดับ) ส่วนในกลุ่มวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูงนั้น ตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ตัว สามารถทำนายทัศนคติต่อมารดาได้มากเป็นสองเท่าของการทำนายทัศนคติต่อบิดา (50% และ 23%) ส่วนในกลุ่มวัยรุ่นที่มารดาไม่ทำงานก็ปรากฏผลที่คล้ายคลึงกัน แต่เด่นชัดน้อยกว่า (ทำนายทัศนคติต่อมารดาได้ 31% ต่อบิดาได้เพียง 17%)

ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์ทัศนคติต่อมารดาแบบถดถอยพหุคูณ โดยใช้ตัวแปรอิสระประเภทชีวิตสังคมเพิ่มเข้าไปกับตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัว รวมเป็น 11 ตัว

(ดูตาราง 5) การเพิ่มตัวแปรนี้ได้ช่วยให้สามารถทำนายทัศนคติต่อมารดาได้เท่าเดิมหรือดีขึ้นเล็กน้อยไม่เกิน 4% จากการใช้ตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 2 หรือ 3 ตัวแต่เดิมอาจสังเกตได้ว่าตัวแปรเกี่ยวกับการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นมีบทบาทในการทำนายสูงกว่าตัวแปรการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลในวัยรุ่น 3 กลุ่มคือ กลุ่มวัยรุ่นหญิง กลุ่มวัยรุ่นที่มารดาทำงาน และกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่กับบิดามารดา และยังอาจสังเกตได้ว่าปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลนั้นเกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อมารดาน้อยกว่าที่ได้เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อบิดา ผลที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นมีบทบาท และแบบใช้เหตุผลนี้ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่ดีต่อบิดาและต่อมารดา ในกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดามากกว่าในกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่กับบิดามารดาด้วย

สรุปได้ว่าการวิจัยนี้ได้พบตัวแปรหลายประเภทที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อมารดาในกลุ่มวัยรุ่นในระดับที่เชื่อถือได้ ตัวแปรชุดแรกคือ ตัวแปรที่เกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของวัยรุ่นที่สำคัญคือเพศของผู้ตอบและอาชีพของบิดา ซึ่งพบว่าวัยรุ่นชายและวัยรุ่นที่บิดามีอาชีพค้าขายและบริการมีทัศนคติต่อมารดาสูงที่สุด ส่วนตัวแปรที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนั้น ทั้งสามตัวคือการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นมีบทบาท แบบใช้เหตุผล และปริมาณขัดแย้งมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อมารดาอย่างเด่นชัด และตัวแปรทั้งสามรวมกันสามารถทำนายทัศนคติต่อมารดาในกลุ่มวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูงได้ถึง 50% ตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อทัศนคติต่อมารดาในการวิจัยนี้คือ การอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบ (คือแบบรักล้นมีบทบาท และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์)

สรุปลักษณะของผู้ที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวต่างกัน ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ด้านด้วยกันคือ ด้านแรกเกี่ยวกับการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นมีบทบาทและแบบใช้เหตุผล ด้านที่สองเกี่ยวกับระดับการใช้เหตุผลของผู้ปกครองและปริมาณความขัดแย้งกับระดับเหตุผลของบุตร ส่วนด้านที่สามคือ ทัศนคติของวัยรุ่นต่อบิดาและต่อมารดาของตน เมื่อพิจารณาถึงลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ เปรียบเทียบกัน พบว่าลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบเกี่ยวข้องกับตัวแปรเหล่านี้ไม่

ตาราง 5 ปริมาณการทํานายและตัวแปรอิสระที่เข้าสู่อํานายรวม ในการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณของทัศนคติต่อมารดาของวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ

กลุ่ม	เมื่อใช้ตัวแปรอิสระ 3 ตัว		เมื่อใช้ตัวแปรอิสระ 11 ตัว	
	ปริมาณการทํานาย	ตัวแปรที่เข้า	ปริมาณการทํานาย	ตัวแปรที่เข้า
ชาย	19%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักล้นับล้น	21%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักล้นับล้น 3. อายุ 4. ชื่น
หญิง	39%	1. แบบรักล้นับล้น 2. แบบใช้เหตุผล	39%	1. แบบรักล้นับล้น 2. แบบใช้เหตุผล 3. ระดับเศรษฐกิจ
มารดาทำงาน	29%	1. แบบรักล้นับล้น 2. แบบใช้เหตุผล	31%	1. แบบรักล้นับล้น 2. แบบใช้เหตุผล 3. เพศ 4. อาชีพบิดา 5. ปริมาณขัดแย้ง
มารดาไม่ทำงาน	31%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักล้นับล้น	35%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักล้นับล้น 3. เพศ 4. ชื่น 5. อายุ
อยู่กับบิดามารดา	-	-	31%	1. แบบรักล้นับล้น 2. แบบใช้เหตุผล 3. เพศ 4. ชื่น 5. ปริมาณขัดแย้ง
ไม่อยู่กับบิดามารดา	-	-	38%	1. แบบใช้เหตุผล 2. แบบรักล้นับล้น 3. การศึกษาบิดา 4. เพศ

มากมัก โดยปรากฏบ่อยครั้งว่าระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ซึ่งรวมทั้งระดับการศึกษาของบิดามารดาและอาชีพของบิดาด้วยนั้น เกี่ยวข้องกับการถูกอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบ การใช้เหตุผลของผู้ปกครอง ปริมาณความขัดแย้งกับเด็ก และทัศนคติต่อมารดา โดยอาจกล่าวได้ว่า วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ และบิดามารดามีการศึกษาแค่ประถมศึกษาปีที่ 4 หรือต่ำกว่า เป็นผู้ที่ยายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูทั้ง 2 แบบต่ำกว่าวัยรุ่นประเภทตรงข้าม นอกจากนี้ผู้ปกครองประเภทนี้ยังขัดแย้งกับวัยรุ่นทางด้านการใช้เหตุผลอย่างมากด้วย ส่วนทางตรงข้าม วัยรุ่นที่บิดามีอาชีพระดับสูง กลับมีทัศนคติที่ดีต่อมารดาในปริมาณที่น้อยกว่าวัยรุ่นที่บิดามีอาชีพระดับต่ำกว่า อย่างไรก็ตามตัวแปรเหล่านี้ก็ยังมีบทบาทไม่มากนักต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้ง 3 ด้านนี้ ส่วนทัศนคติต่อบิดาและมารดานั้น ก็แตกต่างกันไปในวัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูสองแบบในปริมาณที่ต่างกัน และมีความขัดแย้งกับบิดามารดาในปริมาณที่ต่างกัน โดยที่ทัศนคติที่ดีต่อบิดามารดาปรากฏในวัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวสูงในสามลักษณะในปริมาณที่เหมาะสม ส่วนลักษณะที่สามแม้จะไม่เหมาะสมก็ไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อทัศนคติต่อบิดาและต่อมารดาของวัยรุ่นใดมากนัก ฉะนั้นดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ตัวจึงไม่มีผลร่วมกันต่อความแปรปรวนของทัศนคติต่อบิดาและต่อมารดาดังที่กล่าวไว้ในสมมติฐานที่ 1 สมมติฐานนี้จึงมิได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลนี้ ผลที่เกี่ยวข้องกับสมมติฐานที่ 1 นี้จะมีการตีความและอภิปรายอย่างละเอียดในบทต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ได้กล่าวแล้วว่า

ตัวแปรที่แสดงถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในการวิจัยนี้มี 5 ตัวแปรด้วยกันคือ การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง ทัศนคติต่อบิดาและทัศนคติต่อมารดา ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เสนอไปแล้วนี้ได้พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่กล่าวไปนี้พอสมควร เช่นความสัมพันธ์ระหว่างการถูกอบรมเลี้ยงดูสองแบบกับทัศนคติต่อบิดาและมารดา เป็นต้น ในส่วนนี้จะได้พิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรในทำนองที่ยังมิได้มีการพิจารณามาก่อน เพื่อที่จะได้ใช้ข้อมูลให้ละเอียดถี่ถ้วน ในส่วนนี้จะได้พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการถูกอบรมเลี้ยงดูสอง

แบบ ความสัมพันธ์ระหว่างการถูกรบมเลี้ยงดูกับปริมาณความขัดแย้ง และความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อบิดาและทัศนคติต่อมารดา โดยจะหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้เป็นคู่ในกลุ่มผู้ตอบทั้งหมด และในกลุ่มที่แยกย่อยตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบ ดังมีรายละเอียดคือ (ดูตาราง 15 และ 16 ในภาคผนวก ค.) การถูกรบมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นและแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงปานกลางในกลุ่มวัยรุ่นแทบทุกประเภท โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มรวมคือ .43 (มีนัยสำคัญที่ระดับ .001) และพบค่าที่สูงที่สุดในกลุ่มผู้ตอบหญิงชั้น ม.ศ. 3 จากสงขลา (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ .58)

ส่วนปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองนั้น ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับการถูกรบมเลี้ยงดูทั้งสองแบบมากนัก เท่าที่ปรากฏในระดับที่สูงพอจะยอมรับได้คือความสัมพันธ์ทางลบระหว่างความขัดแย้งนี้กับการถูกรบมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ในกลุ่มวัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวระดับเศรษฐิกิต่ำ วัยรุ่นชายและหญิงชั้น ม.ศ. 1 ในกรุงเทพฯ เท่านั้น

ส่วนทัศนคติต่อบิดาและทัศนคติต่อมารดานั้น มีความสัมพันธ์กันทางบวกค่อนข้างสูงในกลุ่มวัยรุ่นแทบทั้งหมด โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองนี้ในกลุ่มรวมคือ .46 (มีนัยสำคัญที่ระดับ .001) และค่าสูงที่สุดพบในกลุ่มวัยรุ่นหญิงชั้น ม.ศ. 1 จากสงขลา (ค่าอาร์ = .77) รองลงมาคือกลุ่มวัยรุ่นหญิงชั้น ม.ศ. 3 จากสงขลาและกลุ่มวัยรุ่นหญิงฐานะต่ำ (ค่าอาร์ = .61 เท่ากัน) เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ตอบหญิงแทบทุกกลุ่มถ้าเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อบิดาสูง มักจะเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อมารดาสูงด้วย แต่ในกลุ่มวัยรุ่นชายพบความสัมพันธ์ในระดับที่ต่ำกว่าอย่างเด่นชัด (ค่าอาร์ในกลุ่มหญิงรวม = .54 กลุ่มชายรวม = .37 ค่าซีแตกต่าง = 3.43 ซึ่งมีนัยสำคัญที่ระดับ .01) นอกจากนั้นยังปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อบิดาและต่อมารดามีความสัมพันธ์ทางบวกในกลุ่มวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ (ค่าอาร์ = .54) มากกว่าในกลุ่มวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจปานกลาง (ค่าอาร์ = .39) อย่างเด่นชัด (ค่าซี = 2.49 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05) ส่วนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูงมีความสัมพันธ์ในปริมาณที่อยู่ระหว่างกลางของสองกลุ่มที่กล่าวนี้ (ค่าอาร์ = .44)

สรุปได้ว่าในระหว่างดัชนีของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้งหมด 5 ตัวแปรนั้น
ทัศนคติต่อบิดาและทัศนคติต่อมารดาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกันมากที่สุด และพบค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์ในกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างเด่นชัดในระดับที่ยอมรับได้ เมื่อแยก
กลุ่มผู้ตอบตามเพศและระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ตัวแปรอีกคู่หนึ่งที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
สูงในวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ คือ การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสั่นสั่นและแบบใช้เหตุผลมากกว่า
อารมณ์ ส่วนปริมาณขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง มีความ
สัมพันธ์กับดัชนีอื่น ๆ ในทางลบและในปริมาณที่ต่ำมาก

ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตต่างกัน

ในการวิจัยนี้สุขภาพจิตและสุขภาพกายเป็นตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญที่สุด และมีบท-
บาท 2 ลักษณะคือ บทบาทเป็นตัวแปรตาม โดยจะถูกศึกษาว่าการที่วัยรุ่นประเภทต่าง ๆ มี
สุขภาพกายและสุขภาพจิตแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากอะไรบ้าง ในส่วนนี้จะได้ศึกษาตัวแปร
ทั้งสองในบทบาทนี้ ส่วนในอีกบทบาทหนึ่งสุขภาพกายและจิตจะถูกศึกษาในฐานะที่เป็นตัวแปร
อิสระ ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกล่าวว่า สุขภาพจิตและการปรับ
ตัวเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในตอนต่อไปจะได้ศึกษา
บทบาททั้งสองนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพกายและสุขภาพจิตของวัยรุ่น สุขภาพจิต หมายถึง-

ความถึง ปริมาณความรู้สึกวิตกกังวล ตื่นเต้น ขาดสมาธิ ขี้ดหวั่นใจ และขาดกำลังใจ ส่วน
สุขภาพกาย หมายถึงอาการทางกายที่อาจเนื่องมาจากความวิตกกังวลเป็นเวลานาน เช่น
ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ ใจสั่นเป็นลม และมีปัญหาทางสรีระต่าง ๆ
สุขภาพกายและสุขภาพจิตของบุคคลนั้น เชื่อกันว่ามีความสัมพันธ์กันมาก โดยอาจจะเป็นเหตุ
หรือผลของกันและกันได้ หรือทั้งสองตัวแปรอาจเป็นผลของสาเหตุอื่นก็ได้ ในการวิจัยนี้
ได้มีการศึกษาสุขภาพจิตของวัยรุ่น โดยการวัดปริมาณความสมบูรณ์ของสุขภาพกายและสุขภาพ
จิตของวัยรุ่น และจะได้มีการวิเคราะห์คะแนนสุขภาพกายและคะแนนสุขภาพจิตเหล่านี้แยกต่าง
หากจากกัน แต่ทั้งสองตัวแปรเป็นดัชนีของสุขภาพจิตของผู้ตอบ ฉะนั้นเมื่อสมมติฐานใดกล่าว

ถึงลุ่มภาพจิต ก็หมายถึงลุ่มภาพกายรวมอยู่ด้วย ส่วนในลุ่มมตฐานที่ล่องของการวิจัยนี้ ได้กล่าวถึง
ลุ่มภาพกายและลุ่มภาพจิตแตกต่างกัน เพื่อที่จะหาข้อมูลซึ่งจะสนับสนุนความคิดที่ว่าลุ่มภาพ
กายและลุ่มภาพจิตตามความหมายที่ใช้ในการวิจัยนี้ ต่างก็เป็นดัชนีของลุ่มภาพจิตด้วยกันทั้งคู่
ลุ่มมตฐานที่ล่องกล่าวว่า "ลุ่มภาพกายและลุ่มภาพจิตของวัยรุ่น มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูง"
ในการทดสอบลุ่มมตฐานนี้ ได้หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนลุ่มภาพกายและลุ่มภาพจิต
ของวัยรุ่นในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยต่าง ๆ และหาระดับนัยสำคัญของค่าที่ได้เหล่านี้ จากตาราง 6
ปรากฏว่าในกลุ่มวัยรุ่นทั้งหมดนั้น สัมพันธ์ลุ่มภาพกายและลุ่มภาพจิตไม่มีความสัมพันธ์กันแต่อย่างใด
(ค่าอาร์ = .06) แต่เมื่อพิจารณาโดยแยกกลุ่มตามเพศ ขึ้นเรียน ถิ่นที่อยู่ ระดับเศรษฐกิจของ
ครอบครัว การทำงานของมารดา และการอยู่กับบิดามารดาของวัยรุ่นเหล่านี้ ปรากฏว่าค่าสัม-
ประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มย่อยบางกลุ่ม กลับมีค่าทางบวกอย่างสูง กลุ่มวัยรุ่นที่ลุ่มภาพกายและ
ลุ่มภาพจิตมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงคือ กลุ่มชาย กลุ่มวัยรุ่น ม.ศ. 1 กลุ่มวัยรุ่นจากสงขลา
กลุ่มวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำและสูง กลุ่มวัยรุ่นที่มารดาทำงาน และกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่
กับบิดามารดา ฉะนั้นผลการวิจัยส่วนนี้จึงสนับสนุนลุ่มมตฐานที่หนึ่งอย่างเด่นชัด ส่วนวัยรุ่นที่
มารดาไม่ได้ทำงาน และกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา นั้นมีลุ่มภาพกายและลุ่มภาพจิตในปริมาณ
ที่กลับกัน ซึ่งตรงข้ามกับลุ่มมตฐานที่ 1 ส่วนวัยรุ่นกลุ่มอื่น ๆ นั้น ลุ่มภาพกายกับลุ่มภาพจิตมีความ
สัมพันธ์กันน้อย

ต่อมาได้นำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มที่ละล่องกลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรเดียวที่นำมา
เปรียบเทียบกัน ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มเหล่านี้แตกต่างกันในระดับที่เชื่อมั่นได้
สูงในทุกกรณี (ดูตาราง 6)

เมื่อแบ่งกลุ่มวัยรุ่นให้ละเอียดยิ่งขึ้น (ดูตาราง 7) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
ระหว่างลุ่มภาพกายกับลุ่มภาพจิตของวัยรุ่นบางประเภทยังมีค่าทางบวกสูงกว่าที่ได้เคยพบจากการ
แบ่งกลุ่มที่ทำมาแล้ว (ตาราง 6) จาก 18 กลุ่มที่แบ่งตามเพศ ขึ้นเรียน ระดับเศรษฐกิจ และถิ่น
ที่อยู่ทีละ 2-3 ตัวแปร ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวกและมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ถึง
15 กลุ่ม ที่เป็นลบ 1 กลุ่ม และไม่มีนัยสำคัญเพียง 2 กลุ่ม ต่อมาได้เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์

ตาราง 6 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแสดงระดับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของ
วัยรุ่นในกลุ่มรวม และกลุ่มที่แยกประเภทตามลักษณะเดียว

กลุ่ม	สุขภาพกายกับ สุขภาพจิต	ระดับนัยสำคัญ ของค่าอาร์	ค่าซีเปรียบเทียบ อาร์ 2 กลุ่ม	จำนวนคน
ชาย	.45	.01	8.65*	496
หญิง	-.06	-		421
ม.ศ. 1	.55	.01	10.92*	461
ม.ศ. 3	-.07	-		456
กรุงเทพ	-.06	-	9.67*	476
สงขลา	.50	.01		441
เศรษฐกิจต่ำ	.45	.01	7.60*	371
ปานกลาง	-.10	-	6.76*	375
สูง	.52	.01		153
มารดาทำงาน	.54	.01	11.70*	679
มารดาไม่ทำงาน	-.25	.05		225
อยู่กับบิดามารดา	.51	.01	10.49*	709
ไม่อยู่กับบิดามารดา	-.24	.05		206
กลุ่มรวม	.06	-		917

* นัยสำคัญที่ระดับ .05 หรือสูงกว่านั้น

ตาราง 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแสดงระดับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของ
วัยรุ่นในกลุ่มที่แยกประเภทตามลักษณะ 2-3 ลักษณะพร้อมกัน

กลุ่ม	สุขภาพกายกับ สุขภาพจิต	ระดับนัยสำคัญ ของค่าอาร์	ค่าซีเปรียบเทียบกับ	จำนวนคน
ชาย ม.ศ. 1	.51	.01	-	255
หญิง ม.ศ. 1	.59	.01	-	206
ชาย ม.ศ. 3	.39	.01	6.79*	241
หญิง ม.ศ. 3	-.19	-	-	215
ชายฐานะต่ำ	.35	.01	3.87*	213
ชายฐานะกลาง	.61	.01	-	191
ชายฐานะสูง	.45	.01	-	80
หญิงฐานะต่ำ	.62	.01	87.18*	158
หญิงฐานะกลาง	-.23	-	47.16*	184
หญิงฐานะสูง	.58	.01	-	73
ชาย ม.ศ. 1 ก.ท.	.46	.01	-	122
ชาย ม.ศ. 1 ส่งขลา	.57	.01	-	133
หญิง ม.ศ. 1 ก.ท.	.63	.01	-	117
หญิง ม.ศ. 1 ส่งขลา	.54	.01	-	89
ชาย ม.ศ. 3 ก.ท.	.49	.01	-	128
ชาย ม.ศ. 3 ส่งขลา	.34	.01	-	113
หญิง ม.ศ. 3 ก.ท.	-.31	.01	59.00*	109
หญิง ม.ศ. 3 ส่งขลา	.63	.01	-	106

*นัยสำคัญที่ระดับ .05 ขึ้นไป

สหสัมพันธ์เหล่านี้เป็นข้อ ๆ ปรากฏว่าในชั้น ม.ศ. 3 สุขภาพกายและสุขภาพจิตของวัยรุ่นชาย
แปรปรวนตามกัน แตกต่างอย่างเด่นชัดจากวัยรุ่นหญิง ส่วนวัยรุ่นชายที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจ
แตกต่างกันนั้น ผู้อยู่ในระดับเศรษฐกิจปานกลางนั้น สุขภาพกายและสุขภาพจิตแปรปรวนไปตามกัน
ในปริมาณที่สูงกว่าในกลุ่มเศรษฐกิจต่ำ แต่ในทางตรงกันข้ามสำหรับวัยรุ่นหญิง ผู้อยู่ในกลุ่มเศรษฐกิจ-
กลางและสูงมีสุขภาพกายและจิตแปรปรวนไปตามกันในปริมาณที่สูงมาก แตกต่างจากหญิงฐานะปาน
กลางอย่างเด่นชัด ท้ายสุดพบว่าในหมู่วัยรุ่นหญิง ม.ศ. 3 นั้น ผู้มีสูงขลามีสภาพกายและจิต
แปรปรวนไปตามกันในปริมาณสูง แต่ผู้อยู่ในกรุงเทพมหานครมีสุขภาพกายและจิตแปรปรวนกลับกันในระดับ
ที่ยอมรับได้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสองกลุ่มนี้แตกต่างกันอย่างเด่นชัดด้วย

จึงสรุปได้ว่าสุขภาพกายและสุขภาพจิตของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงใน
กลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่ ส่วนที่สัมพันธ์กันทางลบอย่างสูงมีอยู่บ้างบางกลุ่มซึ่งเป็นจำนวนน้อย ส่วนที่
ความสัมพันธ์ต่ำมากนั้นปรากฏในกลุ่มรวมและกลุ่มอื่น ๆ อีกไม่มากนัก ฉะนั้นสมมติฐานที่ข้อนี้จึง
ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นส่วนใหญ่

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของวัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตต่างกัน ได้กล่าวแล้วในตอน
ต้นว่าในการวิจัยนี้ได้ใช้ดัชนีของสุขภาพจิต 2 ตัวคือ การรายงานเกี่ยวกับปัญหาทางกาย และปัญหา
ทางจิตของวัยรุ่น ฉะนั้นในส่วนนี้จะได้เสนอผลการวิเคราะห์ปัญหาทางกายและปัญหาทางจิตควบคู่
กันไป เพื่อให้เข้าใจสุขภาพจิตในทั้งสองแง่มุม ในตอนแรกนี้ได้มีการพิจารณาความแปรปรวนของ
คะแนนรายงานปัญหาทางกายของวัยรุ่นตามตัวแปรอิสระหลายตัวแปร ที่เกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคม
และภูมิหลังของผู้ตอบ อันประกอบด้วยตัวแปรเกี่ยวกับระดับชั้นเรียน เพศ ถิ่นที่อยู่ ระดับเศรษฐกิจ
และสังคมของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดา และการประกอบอาชีพของ
มารดา ปรากฏว่าวัยรุ่นที่แตกต่างกันตามลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวนี้ มิได้รายงานปัญหาทางกายของ
ตนในปริมาณที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัดพอที่จะเชื่อถือได้

ส่วนการวิเคราะห์คะแนนเกี่ยวกับปัญหาทางจิตของวัยรุ่นนั้น กลับพบว่าสุขภาพจิตของ
วัยรุ่นในดำนนี้แปรปรวนไปตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบหลายประการคือ แปรปรวน
ไปตามเพศ ระดับชั้นเรียน ถิ่นที่อยู่ ระดับการศึกษาของบิดา และระดับการศึกษาของมารดา ดังมี
รายละเอียดต่อไปนี้

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนลุ่มภาพจิตของผู้ตอบทั้งหมดโดยใช้ชั้นเรียน เพศ และถิ่นที่อยู่ เป็นตัวแปรอิสระ ผลปรากฏว่า (ดูตารางที่ 17 ในภาคผนวก ค.) ลุ่มภาพจิตของวัยรุ่นแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระสองตัวแรก และยังได้แปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสามตัวอย่างน่าเชื่อถือได้ และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มย่อยแล้ว ทำให้ทราบว่า วัยรุ่นตอนต้น (ม.ศ. 1) มีลุ่มภาพจิตดีมากกว่าวัยรุ่นตอนกลาง (ม.ศ. 3) (คะแนนเฉลี่ย ม.ศ. 1 = 90.26 ม.ศ. 3 = 87.59) วัยรุ่นชายมีลุ่มภาพจิตดีมากกว่าวัยรุ่นหญิง (คะแนนเฉลี่ยชาย = 89.98 หญิง = 87.70) และในการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มย่อยซึ่งแบ่งตามตัวแปรอิสระพร้อมกันทั้ง 3 ตัว โดยเปรียบเทียบเป็นรายคู่ (ดูตาราง 18 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่ากลุ่มที่มีลุ่มภาพจิตต่ำที่สุดคือ วัยรุ่นหญิง ม.ศ. 3 ในกรุงเทพฯ กลุ่มนี้มีลุ่มภาพจิตต่ำกว่าอย่างเด่นชัดจากกลุ่มวัยรุ่นชายชั้น ม.ศ. 1 ทั้งในกรุงเทพฯ และสงขลา

ส่วนในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนลุ่มภาพจิตตามระดับการศึกษาของบิดา และมารดา ก็ปรากฏว่า คะแนนลุ่มภาพจิตของวัยรุ่นแปรปรวนไปตามระดับการศึกษาของบิดา และการศึกษาของมารดา (ดูตาราง 19 ในภาคผนวก ค.) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่มย่อย ปรากฏว่าวัยรุ่นที่บิดามีการศึกษาต่ำกว่า ป. 4 มีลุ่มภาพจิตดีมากกว่าวัยรุ่นที่บิดามีการศึกษาสูงกว่า ป. 4 (ค่าเฉลี่ยลุ่มภาพจิตในกลุ่มที่บิดามีการศึกษาต่ำ = 89.85 และสูง = 87.72) ส่วนการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นกลุ่มย่อยเมื่อแยกตามตัวแปรอิสระ 3 ตัวพร้อมกัน และเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ปรากฏว่าวัยรุ่นหญิงชั้น ม.ศ. 3 ซึ่งบิดามีการศึกษาสูงมีลุ่มภาพจิตต่ำที่สุดแตกต่างจากวัยรุ่นชายชั้น ม.ศ. 3 ที่บิดามีการศึกษาต่ำ และวัยรุ่นชายชั้น ม.ศ. 1 ที่บิดามีการศึกษาต่ำ กลุ่มหลังนี้มีลุ่มภาพจิตดีที่สุด (ดูตาราง 20 ในภาคผนวก ค.) ในทำนองเดียวกัน ลุ่มภาพจิตของวัยรุ่นก็แปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ของชั้นเรียน เพศ และระดับการศึกษาของมารดา ($F_{1,848} = 5.81$ มีนัยสำคัญที่ระดับ .05) ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ก็ปรากฏว่า วัยรุ่นหญิง ม.ศ. 3 ที่มารดาการศึกษาสูงกว่า ป. 4 มีลุ่มภาพจิตต่ำสุด แตกต่างอย่างเด่นชัดจากวัยรุ่นหญิง ม.ศ. 1 ซึ่งมารดาการศึกษาสูง และวัยรุ่นชาย ม.ศ. 3 ซึ่งมารดาการศึกษาต่ำ กลุ่มหลังนี้มีลุ่มภาพจิตดีที่สุด

สรุปได้ว่าถ้าใช้ลุ่มภาพกายเป็นดัชนีของลุ่มภาพจิต จะไม่พบความแตกต่างในกลุ่มวัยรุ่นที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิสังคมที่แตกต่างกัน แต่ถ้าใช้ปัญหาทางจิตเป็นดัชนี ได้พบว่าวัยรุ่นที่มี

ระดับชั้นเรียน เพศ ระดับการศึกษาของบิดา และระดับการศึกษาของมารดาต่างกัน มีลักษณะ
จิตแตกต่างกันอย่างเด่นชัด โดยผู้ที่มีลักษณะจิตต่ำสุดคือ วิทยาลัยชายชั้น ม.ศ. 1 ทั้งใน
กรุงเทพและสงขลา และเป็นผู้ที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่ำ ส่วนผู้ที่มีลักษณะจิตต่ำสุด คือ
วิทยาลัยหญิง ม.ศ. 3 ในกรุงเทพและเป็นผู้ที่บิดาและมารดามีการศึกษาลึกกว่า ป. 4

ลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของ วิทยาลัยที่มีลักษณะจิตต่างกัน ดังที่ทราบ

แล้วว่าในการวิจัยนี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวถึง 5 ตัวแปรด้วยกันคือ การถูกอบรม
เลี้ยงดูแบบรักล้นล้น การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผล
ทัศนคติต่อบิดา และทัศนคติต่อมารดา การศึกษาความแตกต่างทางลักษณะจิตของวิทยาลัยที่มีความ
สัมพันธ์ภายในครอบครัวที่แตกต่างกัน เป็นหัวใจของการวิจัยนี้ ฉะนั้นในส่วนที่เกี่ยวข้องตัวแปร
กลุ่มนี้จึงมีสมมติฐานถึงสองข้อ สมมติฐานแรกคือสมมติฐานที่ 3 ซึ่งกล่าวว่า "วิทยาลัยที่มีความ
ขัดแย้งมากกับบิดามารดาในเรื่องการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นผู้ที่มีลักษณะจิตต่ำกว่าผู้ที่ขัด-
แย้งน้อย" สมมติฐานนี้ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลที่เป็นคะแนนปัญหาทางจิต (ดูตาราง 8)
และไม่พบผลแตกต่างในคะแนนปัญหาทางกาย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มที่มีความขัดแย้งมาก
และน้อย ปรากฏว่าวิทยาลัยที่มีความขัดแย้งน้อยมีลักษณะจิตดีกว่าวิทยาลัยที่มีความขัดแย้งมาก (ค่า
เฉลี่ยกลุ่มขัดแย้งน้อย = 90.71 และกลุ่มขัดแย้งมาก = 87.67) แต่การวิเคราะห์ความ
สัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับลักษณะจิตนี้อาจทำได้ละเอียดยิ่งขึ้นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สห-
สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้อง (ดูตาราง 21 และ 22 ในภาคผนวก ค.) ทั้งในกลุ่มรวม
และกลุ่มที่แยกย่อย ผลปรากฏว่าความขัดแย้งในการใช้เหตุผลระหว่างวิทยาลัยกับผู้ปกครอง กับ
ลักษณะจิตของวิทยาลัยนั้น มีความสัมพันธ์เป็นลบในระดับต่ำ และพบว่าความสัมพันธ์ทางลบที่มีนัย
สำคัญนี้ปรากฏในทั้งสองดัชนีในกลุ่มวิทยาลัยหญิงที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ และ
ปรากฏเกี่ยวกับดัชนีปัญหาทางจิตในกลุ่มวิทยาลัยหญิงจากครอบครัวรายและกลุ่มวิทยาลัยชายตอนต้น
ที่สงขลา ส่วนในกลุ่มรวมนั้นไม่ปรากฏความสัมพันธ์ที่เด่นชัดแต่อย่างไร

จึงสรุปได้ว่าสมมติฐานที่สามได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลในการวิจัยนี้ แต่ความ
สัมพันธ์ที่พบนั้นต่ำในแทบทุกกรณี

ตาราง 8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของสุขภาพจิตของวัยรุ่น เพื่อพิจารณาตามการถูก
อบรมเลี้ยงดูสองแบบ และปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลของผู้ถูกศึกษา
รวม 536 คน

S of V	df	MS	F
แบบรักล้น溺溺 (ก)	1	460.84	2.76
แบบใช้เหตุผล (ข)	1	3938.82	23.57**
ปริมาณขัดแย้ง (ค)	1	1233.15	7.38*
ก X ข	1	61.99	<1
ก X ค	1	35.02	<1
ข X ค	1	23.82	<1
ก X ข X ค	1	111.99	<1
ส่วนที่เหลือ	528	167.09	

หมายเหตุ การวิเคราะห์นี้ใช้จำนวนคนในกลุ่มย่อยเท่ากันทุกกลุ่ม

** หมายความว่าระดับ .001

* หมายความว่าระดับ .01

สมมติฐานที่ 4 กล่าวว่า "ดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปร 5 ตัว
ร่วมกัน สามารถทำนายลักษณะสุขภาพจิตของวัยรุ่นได้มากกว่าตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งเพียงตัวเดียว
จะสามารถทำนายได้" ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานนี้ จะได้นำค่าสัมประสิทธิ์ห-
สัมพันธ์ระหว่างดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทีละตัวกับสุขภาพกายหรือสุขภาพจิต มารวมกัน

แล้วหาค่าเฉลี่ย เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ได้จากการใช้ตัวแปร 5 ตัวในการทำนายระดับสูญเสียสภาพกายและสภาพจิตของวัยรุ่น ในการหาค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หลายค่าก็ดี การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทั้งสองค่าก็ดี ได้กระทำโดยผ่านการแปลงคะแนนให้เป็นคะแนนมาตรฐาน (ค่าซีของฟิชเชอร์) เสียก่อนทุกครั้ง (Jones, 1968) ในตอนนี้จะได้พิจารณาทางด้านสูญเสียสภาพกาย ปรากฏว่าในกลุ่มรวม ค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสูญเสียสภาพกายกับดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทีละตัวทั้ง 5 ตัวนั้น มีค่าเท่ากับ .16 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรทั้งห้าต่อสูญเสียสภาพกายในกลุ่มรวมนี้ เท่ากับ .32 ค่าทั้งสองนี้แตกต่างกันในระดับที่ยอมรับได้ (ดูตาราง 9) และเมื่อแบ่งกลุ่มผู้ตอบให้แยกย่อยลงไป ก็พบผลเช่นเดียวกันนี้ในเกือบทุกกลุ่ม ยกเว้น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำและสูง เท่านั้น ที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณไม่แตกต่างจากค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ 5 ตัวแปรกับสูญเสียสภาพกาย นอกจากนี้ อาจสังเกตได้ว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสูญเสียสภาพกายของวัยรุ่นมากที่สุดในด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้งหมด ในกลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่ (7 จาก 14 กลุ่ม) คือการถูกละเลยเลี้ยงดูแบบรักลำบับลู่ ในกลุ่มวัยรุ่นบางกลุ่มที่หันคิดต่ออนาคตกลับเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของสูญเสียสภาพกายของวัยรุ่นมากที่สุด (5 จาก 14 กลุ่ม)

ส่วนสูญเสียสภาพจิตนั้น (ดูตาราง 10) ในกลุ่มรวมพบว่า ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของดัชนีทั้ง 5 ตัว กับสูญเสียสภาพจิตนั้นเท่ากับ .28 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .46 ค่าทั้งสองนี้แตกต่างกันในระดับที่ยอมรับได้สูง ในการพิจารณาค่าทั้งสองในกลุ่มที่แยกประเภทตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ก็พบผลเช่นเดียวกันนี้ในเกือบทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มวัยรุ่นที่มาจากรอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดก็ปรากฏว่า ดัชนีที่เกี่ยวข้องกับสูญเสียสภาพจิตของวัยรุ่นมากที่สุดคือ หันคิดต่อมารดา (พบ 9 ใน 14 กลุ่ม) ส่วนในวัยรุ่นบางกลุ่ม (5 จาก 14 กลุ่ม) พบว่าหันคิดต่อบิดามีบทบาทสำคัญที่สุดต่อสูญเสียสภาพจิต นอกจากนั้นยังพบว่าหันคิดต่อบิดามีบทบาทที่สำคัญกว่าดัชนีอื่น ๆ ต่อทั้งสูญเสียสภาพกายและสูญเสียสภาพจิต พร้อมกันในวัยรุ่นที่มีลักษณะดังนี้คือ วัยรุ่นจากสังคมล่าง และวัยรุ่นที่มารดาทำงานประกอบอาชีพในขณะที่ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสัมพันธ์
ภายในครอบครัว 5 ตัวแปรกับสุขภาพในกลุ่มรวมและกลุ่มแยกประเภท

กลุ่ม	สุขภาพกาย กับ					ค่าเฉลี่ย	ค่าอาร์	ค่าซี	จำนวนคน
	รัก	เหตุผล	ขัดแย้ง	หัด.ปี	หัด.มา	อาร์	พหุคูณ		
ชาย	.13	.29	-.07	.25	.18	.19	.32	2.30*	492
หญิง	.38	.04	-.10	.15	.14	.17	.43	4.67*	421
ม.ศ. 1	.26	.28	-.11	.32	.30	.26	.39	2.40*	461
ม.ศ. 3	.36	.05	-.08	.13	.11	.15	.39	4.16*	456
กรุงเทพ	.36	.04	-.09	.11	.11	.15	.39	4.24*	476
สงขลา	.19	.27	-.05	.36	.29	.24	.40	2.94*	441
ฐานะต่ำ	.13	.25	-.10	.27	.29	.29	.35	1.19	371
ปานกลาง	.42	.06	-.09	.13	.10	.17	.45	5.06*	375
สูง	.24	.15	-.09	.31	.29	.22	.36	1.42	153
มาทำงาน	.18	.24	-.10	.34	.32	.24	.31	4.25*	679
ไม่ทำงาน	.48	.01	-.10	.08	.06	.16	.54	4.99*	225
อยู่กับปี-มา	.19	.23	-.08	.32	.29	.23	.36	3.75*	709
ไม่ได้อยู่	.50	.03	-.12	.11	.09	.18	.56	5.03*	206
กลุ่มรวม	.30	.09	-.08	.15	.14	.16	.32	4.45*	917

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 10 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสัมพันธ์
ภายในครอบครัว 5 ตัวแปร กับลักษณะจิตในกลุ่รวมและกลุ่มแยกประเภท

กลุ่ม	ลักษณะจิต กับ					ค่าเฉลี่ย ค่าอาร์		ค่าซี	จำนวนคน
	รัก	เหตุผล	ขัดแย้ง	ทศ.บ	ทศ.มา	อาร์	พหุคูณ		
ย	.18	.30	-.13	.35	.30	.26	.42	3.17*	496
ม	.20	.31	-.14	.39	.45	.30	.50	3.76*	421
จ. 1	.28	.30	-.17	.36	.37	.30	.46	3.02*	461
จ. 3	.12	.31	-.09	.38	.40	.27	.47	3.79*	456
เทพ	.19	.29	-.12	.35	.42	.28	.47	3.57*	476
ชลา	.20	.31	-.15	.40	.33	.28	.46	3.45*	441
มะต๋ำ	.22	.31	-.20	.39	.37	.30	.47	3.17*	371
กลาง	.11	.36	-.05	.36	.39	.26	.48	4.10*	375
มะสูง	.35	.16	-.16	.31	.40	.28	.46	1.92	153
ำงาน	.24	.27	-.18	.39	.39	.30	.47	5.10*	679
ำงาน	.07	.38	.01	.29	.37	.23	.48	3.22*	225
บ.บ.มา.	.24	.27	-.13	.36	.38	.28	.45	4.98*	709
ด้อย	.05	.40	-.14	.42	.39	.29	.56	3.76*	206
รวม	.19	.30	-.13	.37	.39	.28	.46	5.28*	917

* หมายความว่าระดับ .05

จึงสรุปได้ว่า สัมมุตฐานที่ 4 ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลอย่างเด่นชัด เมื่อใช้ค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ละ 5 ตัวเป็นหลัก แต่ก็พบว่าการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ที่คำนึงต่อบิดา และที่คำนึงต่อมารดา ก็สามารถจะใช้ทำนายลักษณะลุ่มสภาพจิตของวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ได้ดีกว่าดัชนีอื่น ๆ ที่ศึกษามา

สรุปลักษณะของผู้ที่มีลุ่มสภาพจิตต่างกัน ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาลุ่มสภาพจิต โดยใช้ดัชนี 2 ตัวคือ ที่เกี่ยวกับรายงานปริมาณปัญหาทางกายและปัญหาทางจิตของผู้ตอบ ดัชนีทั้งสองนี้ไม่มีความสัมพันธ์กันแต่อย่างใดในกลุ่มรวมผู้ตอบทั้งหมด แต่เมื่อแยกประเภทของผู้ตอบตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังบางประการ กลับพบว่าในแต่ละตัวแปรที่ใช้แบ่ง จะมีกลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่ที่ลักษณะลุ่มสภาพกายและจิตสัมพันธ์กันทางบวกอย่างสูง ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่สี่ ส่วนในกลุ่มวัยรุ่นประเภทตรงข้ามในแทบทุกกรณี ไม่พบความสัมพันธ์นี้ ส่วนที่พบความสัมพันธ์เป็นลบอย่างเด่นชัด คือในกลุ่มที่มารดาไม่ได้ทำงานประกอบอาชีพ และวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา

เมื่อพิจารณาลักษณะลุ่มสภาพกายและจิตของผู้ที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังต่างกัน พบความแตกต่างแต่เฉพาะคะแนนเกี่ยวกับดัชนีปัญหาทางจิตเท่านั้น โดยปรากฏอย่างเด่นชัดว่า วัยรุ่นที่เพศต่างกัน ขึ้นเรียนต่างกัน และบิดามารดา มีระดับการศึกษาต่างกัน มีลุ่มสภาพจิตต่างกันด้วย ผู้ที่มีลุ่มสภาพจิตต่อยที่สุดคือวัยรุ่นหญิงชั้น ม.ศ. 3 ในกรุงเทพฯ และเป็นผู้ที่บิดาและหรือมารดา มีการศึกษาสูงกว่า ป. 4 ด้วย

ส่วนเมื่อได้พิจารณาลักษณะลุ่มสภาพกายและจิตของวัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่แตกต่างกัน พบว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลุ่มสภาพกายและจิตของวัยรุ่นในทางบวกอย่างมากคือ การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ที่คำนึงต่อบิดา และที่คำนึงต่อมารดา ส่วนสมมติฐานที่ 3 ก็ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลในส่วนนี้ที่แสดงว่า วัยรุ่นที่มีความขัดแย้งกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เหตุผลมาก มีลุ่มสภาพจิตต่ำกว่าวัยรุ่นที่ขัดแย้งน้อย นอกจากนั้นยังพบว่าดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัวร่วมกัน สามารถทำนายระดับลุ่มสภาพกายและลุ่มสภาพจิตของวัยรุ่นได้ดีกว่าความสามารถทำนายเฉลี่ยของดัชนีที่ละตัวด้วย ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่สี่ นอกจากนี้ยังอาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเหล่านี้ เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับลักษณะลุ่มสภาพจิตที่วัดโดยดัชนีเกี่ยวกับจิต มากกว่าที่จะเกี่ยวกับลักษณะลุ่มสภาพจิตที่วัดโดยดัชนีทางด้านความปกติทางกาย

ลักษณะของผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมระดับต่างกัน

ในการวิจัยนี้ได้มีการวัดความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น โดยใช้เครื่องมือวัดอันประกอบด้วยเรื่อง 10 เรื่อง เป็นสิ่งกระตุ้น แต่ละเรื่องมีคำตอบให้เลือก 6 ตัว ผู้ตอบต้องเลือกเพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อที่ตรงกับความคิดของตนมากที่สุด คำตอบแต่ละข้อในแต่ละเรื่องตรงกับขั้นตอนของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นหนึ่งในหกขั้นตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก รวมคะแนน 10 ข้อของผู้ตอบแต่ละคน คะแนนนี้จึงมีพิสัยระหว่าง 10-60 คะแนน ในวัยรุ่นกลุ่มที่ศึกษานี้ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มรวมในเรื่องนี้เท่ากับ 41.02 คือขั้นที่ 4 ตอนต้น ตัวแปรเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมในการวิจัยนี้จะถูกใช้เป็นตัวแปรตามในการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอื่น ๆ หลายประเภท เริ่มตั้งแต่ตัวแปรอิสระประเภทชีวสังคม และภูมิหลังของผู้ตอบ ประเภทที่สองคือ ตัวแปรเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวซึ่งมี 5 ตัว ประเภทที่สามคือตัวแปรเกี่ยวกับสุขภาพจิตซึ่งมี 2 ตัว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใน ส่วนนี้ มี 2 ประเภทคือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบแฟคตอเรียล โดยใช้ตัวแปรอิสระที่ละ 3 ตัว และเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นตัวแปรตาม ได้มีการวิเคราะห์โดยใช้จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนคนในกลุ่มย่อยที่ไม่เท่ากัน แต่ถ้าทดสอบลักษณะความเท่าเทียมกันของความแปรปรวนในกลุ่มย่อยตามที่วิเคราะห์แล้วพบว่าข้อตกลงเบื้องต้นนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูล ก็ได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยใช้จำนวนคนที่เท่ากันในกลุ่มย่อย และใช้ผลดีแทน ส่วนสถิติอีกประเภทหนึ่งที่ใช้คือ การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น เพื่อแสวงหาตัวแปรอิสระที่จะสามารถทำนายตัวแปรตามได้ตามลำดับ และทำนายร่วมกันในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ จะได้แบ่งหัวข้อตามประเภทของตัวแปรอิสระที่ใช้เป็น 3 ประเภทคือ ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และลักษณะสุขภาพจิต ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่างกัน ใน

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยพิจารณาตามระดับชั้นเรียน เพศของผู้ตอบ และระดับเศรษฐกิจของครอบครัวของผู้ตอบ โดยรวมวัยรุ่นทั้งในกรุงเทพฯ

และต่างจังหวัดเข้าด้วยกันทั้งหมด ผลปรากฏว่าความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทั้งสามตัว และยังแปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นเรียนกับระดับเศรษฐกิจของครอบครัวอย่างเชื่อมั่นได้อีกด้วย (ดูตาราง 23 ในภาคผนวก ค.) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มย่อย ปรากฏว่าวัยรุ่นตอนกลาง (ม.ศ. 3) มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า (41.53) วัยรุ่นตอนต้น (ม.ศ. 1 = 40.47) ส่วนวัยรุ่นหญิงก็มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า (42.16) * วัยรุ่นชาย (40.01) เมื่อพิจารณาตามระดับเศรษฐกิจของครอบครัวก็พบว่า วัยรุ่นผู้มาจากครอบครัวที่อยู่ในระดับเศรษฐกิจสูง มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อยู่ในระดับเศรษฐกิจต่ำกว่า (ค่าเฉลี่ยกลุ่มระดับเศรษฐกิจสูง = 42.08 กลุ่มระดับปานกลาง = 41.32 และกลุ่มระดับต่ำ = 40.33) ต่อมาได้พิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มย่อยที่แยกตามระดับชั้นเรียน และระดับเศรษฐกิจของครอบครัวไปพร้อมกัน (ดูตาราง 24 ในภาคผนวก ค.) โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของนิวแมน-คูลล์ ผลปรากฏว่าวัยรุ่นในชั้น ม.ศ. 1 ที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 39.37) แตกต่างอย่างยอมรับได้จากวัยรุ่นชั้นเดียวกันที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง (ค่าเฉลี่ย = 43.17) ส่วนวัยรุ่นชั้น ม.ศ. 1 ฐานะปานกลาง และวัยรุ่นชั้น ม.ศ. 3 ทั้งสามกลุ่มมีคะแนนอยู่ระหว่างสองกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตามตัวแปรอิสระทั้งสามนี้ สามารถทำนายความแปรปรวนของเหตุผลเชิงจริยธรรมได้เพียง 3.20 เปอร์เซนต์เท่านั้น

ต่อมาได้วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามชั้นเรียน เพศ และถิ่นที่อยู่ พบผลนอกเหนือจากที่ได้กล่าวไปแล้วข้างบนนี้คือ เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นแปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นเรียนและถิ่นที่อยู่ด้วย (ดูตาราง 25 ในภาคผนวก ค.) จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ปรากฏว่าวัยรุ่นชั้น ม.ศ. 1 จากสงขลา มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำที่สุด (39.58) แตกต่างอย่างเด่นชัดจากวัยรุ่นชั้น ม.ศ. 3 ในสงขลา (42.34) และวัยรุ่นชั้น ม.ศ. 1 ในกรุงเทพฯ (41.60) แต่สองกลุ่มหลังนี้ไม่แตกต่างจากกันในระดับที่ยอมรับได้ (ดูตาราง 26 ในภาคผนวก ค.) ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น โดยพิจารณาตามตัวแปรอิสระอื่น ๆ ไม่พบค่าเอฟเฟกต์ในชั้นที่ยอมรับได้

ต่อมาได้พิจารณาว่าตัวแปรประเภทชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัวของผู้ตอบเหล่านี้ มีความเกี่ยวข้องและสามารถจะทำนายความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมได้มากน้อยเพียงไร

สรุปได้ว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นแปรปรวนไปตามตัวแปรประเภทชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบเพียง 4 ตัวคือ ชั้นเรียน เพศ ระดับเศรษฐกิจและสังคม และถิ่นที่อยู่เท่านั้น แต่มิได้แปรปรวนไปตามอาชีพของบิดา ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา และการประกอบอาชีพของมารดา อย่างไรก็ตามตัวแปรประเภทชีวสังคมและภูมิหลังรวมกันสามารถทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นได้เพียง 5 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น

ลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่างกัน

ได้เคยมีการวิจัยที่ชี้ผลว่า การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้น และแบบใช้เหตุผล ต่างก็มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน โดยการศึกษาส่วนใหญ่ได้ศึกษาตัวแปร การอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบนี้ไปพร้อมกัน ยกเว้นการวิจัยไทยสองเรื่อง (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์ 2522 และ ดวงเดือน พันธุมนาวัน และ เพ็ญแข ประจวบจตุร 2519, และ 2520) แต่ในที่นี้จะเน้นการวิจัยวัยรุ่นเท่านั้น ซึ่งเป็นการวิจัยเรื่องหลังที่กล่าวนี้ ในการวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" พบว่าการรายงานการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นและแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความล่ามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย จึงทำให้คาดว่าถ้าเยาวชนได้รับการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบในปริมาณสูงในคน ๆ เดียวกัน ย่อมช่วยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้มาก ยิ่งขึ้นกว่าการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใดแบบหนึ่งอย่างเหมาะสมเพียงแบบเดียว ฉะนั้นสมมติฐานที่ 5 จึงกล่าวว่า "วัยรุ่นที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นมาก และแบบใช้เหตุผลมาก เป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นน้อย และแบบใช้เหตุผลน้อย"

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยพิจารณาตามตัวแปรอิสระ 3 ตัวคือ การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้น แบบใช้เหตุผล และปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง โดยใช้ผู้ตอบทั้งหมด และในกรณีนี้

พบว่าข้อมูลสนับสนุนข้อตกลงเบื้องต้นของวิธีการทางสถิตินี้ ที่ว่าค่าความแปรปรวนของกลุ่มย่อยต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันมากพอที่จะเชื่อมั่นได้ จึงได้ดำเนินการต่อไป ผลปรากฏว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว และยังแปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักษาลำดับและปริมาณขัดแย้งอย่างเชื่อถือได้ (ดูตาราง 11) และเมื่อนำค่าเฉลี่ยในกลุ่มย่อยมาเปรียบเทียบกับกัน จึงทราบว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบรักษาลำดับมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบรักษาลำดับน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 41.94 และ 39.98 ตามลำดับ) ส่วนวัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก ก็มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าวัยรุ่นที่ถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 42.19 และ 39.71 ตามลำดับ) ส่วนวัยรุ่นที่มีความขัดแย้งกับผู้ปกครองน้อยก็มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าวัยรุ่นที่ขัดแย้งกับผู้ปกครองมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 42.27 และ 39.57 ตามลำดับ) ต่อมาได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น ผู้รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักษาลำดับในปริมาณที่ต่างกัน และเป็นผู้ที่มีความขัดแย้งกับบิดามารดาในปริมาณต่าง ๆ ด้วย (ดูตาราง 27 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบรักษาลำดับน้อย และมีความขัดแย้งกับผู้ปกครองมาก มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำที่สุด แตกต่างจากวัยรุ่นประเภทอื่น ๆ อีก 3 กลุ่มอย่างเด่นชัด

นอกจากจะได้วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นตามตัวแปรการถูกอบรมเลี้ยงดู 2 แบบ และความขัดแย้งในกลุ่มรวมแล้ว ยังได้วิเคราะห์คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมในรูปแบบเดียวกันในกลุ่มวัยรุ่นที่แบ่งตามเพศ ที่อยู่อาศัย ระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ชั้นเรียน และการอาศัยอยู่กับบิดามารดา ผลปรากฏว่าความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นแปรปรวนไปตามรายงานการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักษาลำดับในปริมาณที่ยอมรับได้ เฉพาะในวัยรุ่นชาย วัยรุ่นจากกรุงเทพฯ วัยรุ่นที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ และวัยรุ่นตอนต้น (ม.ศ. 1) ส่วนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ยอมรับได้ในวัยรุ่นทั้งชายและหญิง วัยรุ่นทั้งตอนต้นและตอนกลาง วัยรุ่นที่อยู่กับบิดามารดา วัยรุ่นจากสงขลา และวัยรุ่นที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ

ตาราง 11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยพิจารณาตามการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛 แบบใช้เหตุผล และปริมาณขัดแย้ง ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

S of V	df	MS	F
แบบรักล้น溺愛 (ก)	1	269.45	5.04*
แบบใช้เหตุผล (ข)	1	653.76	12.23**
ปริมาณขัดแย้ง (ค)	1	1234.86	23.09**
ก X ข	1	55.71	1.04
ก X ค	1	219.51	4.11*
ข X ค	1	3.29	<1
ก X ข X ค	1	60.25	1.13
ส่วนที่เหลือ	909	53.47	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ก X ค ค่าเอฟแมกซ์ = 1.31 ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ส่วนความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมตามการอบรมเลี้ยงดูสองแบบร่วมกัน อันเป็นข้อมูลที่จะสนับสนุนสมมติฐานที่ 5 นั้น ไม่สามารถยืนยันได้จากผลการวิจัย จึงสรุปได้ว่าสมมติฐานที่ 5 ไม่ได้รับการสนับสนุนโดยตรงจากผลการวิจัยในส่วนนี้

ในตอนต่อไปนี้จะได้เสนอผลการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น โดยใช้ดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรอิสระเพื่อร่วมกันทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น โดยจะพิจารณาผลในกลุ่มรวมและกลุ่มที่แยกย่อยต่าง ๆ ผลปรากฏว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวรวม 5 ตัวแปร สามารถทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นได้ตั้งแต่ 7 ถึง 21 เปอร์เซ็นต์ โดยสามารถทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มรวมได้เพียง 9.30 เปอร์เซ็นต์ แต่สามารถทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นที่ลดลงได้ถึง 21 เปอร์เซ็นต์ ดัชนีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นคือ ปริมาณขัดแย้งในการใช้เหตุผล (ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทางลบ) รองลงมาคือทัศนคติต่อบิดา (ซึ่งสัมพันธ์ในทางบวก) ดัชนีทั้ง 5 ตัวนี้ ได้เข้าสู่การทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมในทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มวัยรุ่นในกรุงเทพ ซึ่งตัวแปรเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความสำคัญน้อยกว่าจะเข้าสู่การทำนายนี้ได้ (ดูตาราง 28 ในภาคผนวก ค.)

สรุปได้ว่าลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นที่ถูกศึกษาคือ ปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองและทัศนคติต่อบิดา ส่วนวัยรุ่นที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นับล้นมาก และแบบใช้เหตุผลมากก็เป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นับล้นน้อยและแบบใช้เหตุผลน้อย แต่ยังไม่ปรากฏว่าผู้ที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบนี้ในปริมาณที่สูงไปพร้อมกัน เป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า ผู้ที่มีรายงานว่าตนได้รับการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบนี้ในปริมาณที่ต่ำ ผลส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 5

ลักษณะลู่ทางจิตของผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่างกัน สมมติฐานที่ 6 กล่าวว่า "วัยรุ่นที่มีลู่ทางจิตตมามากเพียงใด ก็เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงมากเพียงนั้น" ในการวิจัยนี้ได้วัดปริมาณการมีปัญหทั้งทางกายและจิตของวัยรุ่น เพื่อศึกษาระดับลู่ทางจิตของวัยรุ่นเหล่านี้ ฉะนั้นในส่วนนี้จะได้นำเสนอค่าสัม-

ประสิทธิภาพสัมพัทธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของวัยรุ่นในกลุ่มรวม และในกลุ่มที่แยกย่อยตามเพศ ขึ้น ขึ้นอยู่กับ ระดับเศรษฐกิจ การทำงานของมารดา และการอยู่ กับบิดาและมารดา ที่ละตัวแปร (ดูตาราง 12) และที่ละสองและสามตัวแปรพร้อมกัน (ดูตาราง 13) ผลปรากฏว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพจิตและสุขภาพกายของ วัยรุ่นในทุกกลุ่ม แต่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่สูงจนเป็นที่ยอมรับได้นั้นปรากฏแต่เพียงบางกลุ่ม เท่านั้น ที่เด่นชัดที่สุดคือกลุ่มวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง ต่อมาคือกลุ่มวัยรุ่นตอน กลาง (ม.ศ. 3) กลุ่มวัยรุ่นที่มารดาทำงาน กลุ่มวัยรุ่นหญิง กลุ่มวัยรุ่นในกรุงเทพฯ และกลุ่ม วัยรุ่นที่อยู่กับบิดามารดา ความสัมพันธ์ในระดับที่ยอมรับได้นี้ ส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุผลเชิงจริยธรรมกับสุขภาพจิต ส่วนการที่เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สัมพันธ์กับสุขภาพกายใน ระดับที่ยอมรับได้นั้นมีกรณีเดียวคือ ในกลุ่มวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง และ เป็นที่น่าสังเกตว่า วัยรุ่นประเภทนี้ประเภทเดียว เท่านั้นที่คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความ สัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงกับดัชนีของสุขภาพจิตทั้งสองตัวแปร ส่วนในกลุ่มรวมนั้นความสัมพันธ์ที่ พิจารณานี้มีระดับไม่สูงพอที่จะยอมรับได้ในทั้งสองดัชนี

ส่วนการแยกกลุ่มวัยรุ่นให้ละเอียดยิ่งขึ้น ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว (ดูตาราง 13) ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับสุขภาพจิตที่เด่นชัดที่สุดนั้นอยู่ในกลุ่ม วัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง และในกลุ่มประเภทนี้อีกเช่นกันที่เหตุผลเชิง จริยธรรมมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับดัชนีของสุขภาพจิตพร้อมกันทั้งสองตัวแปร ในตารางที่ 13 นี้ปรากฏผลที่คล้ายคลึงกับในตารางที่ 12 คือ เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างสูงกับการปราศจากปัญหาทางจิต มากกว่าการปราศจากปัญหาทางกาย และปรากฏค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญถึง 11 ค่า จาก 18 ค่า ที่เกี่ยวกับทางด้านจิต ส่วนทาง ด้านกาย ปรากฏค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญเพียง 5 ค่า จาก 18 ค่า และทุกค่า ปรากฏในกลุ่มที่เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวข้องกับดัชนีทางจิตอย่างเด่นชัดในขณะเดียวกันด้วย

จึงสรุปได้ว่าสมมติฐานที่ 6 ซึ่งทำนายความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างเหตุผลเชิง จริยธรรมและสุขภาพจิตของวัยรุ่นนั้น ไม่ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลของกลุ่มรวมในระดับที่

ตาราง 12 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับสุขภาพกายและสุขภาพจิต
ของวัยรุ่นในกลุ่มรวมและกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ

กลุ่ม	ค่าอารระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรม กับ		จำนวนคน
	สุขภาพจิต	สุขภาพกาย	
รวม	.19	.12	917
ชาย	.19	.14	492
หญิง	.22*	.14	421
ม.ศ. 1	.16	.05	461
ม.ศ. 3	.24*	.16	456
กรุงเทพ	.20*	.14	476
สงขลา	.18	.11	441
ฐานะต่ำ	.18	.11	371
ปานกลาง	.13	.14	375
สูง	.37*	.20	153
มารดาทำงาน	.24*	.17	679
ไม่ทำงาน	.07	.13	225
อยู่กับอ.มา.	.20*	.10	709
ไม่อยู่กับอ.มา.	.15	.19	206

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สองทิศทาง

ตาราง 13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับสุขภาพกายและสุขภาพจิต
ในกลุ่มวัยรุ่นที่แยกย่อย

กลุ่ม	ค่าอาร์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรม กับ		จำนวนคน
	สุขภาพจิต	สุขภาพกาย	
ชาย ม.ศ. 1	.18	.05	255
หญิง ม.ศ. 1	.17	.09	206
ชาย ม.ศ. 3	.22*	.22*	241
หญิง ม.ศ. 3	.27*	.18	215
ชายฐานะต่ำ	.15	.13	213
ชายปานกลาง	.27*	.15	191
ชายฐานะสูง	.11	.10	80
หญิงฐานะต่ำ	.24*	.12	158
หญิงปานกลาง	.04	.19	184
หญิงฐานะสูง	.60*	.32*	73
ชาย ม.ศ. 1 ก.ท.	.16	.03	122
ชาย ม.ศ. 1 สังขลา	.23*	.05	133
หญิง ม.ศ. 1 ก.ท.	.20*	.11	117
หญิง ม.ศ. 1 สังขลา	.12	.08	89
ชาย ม.ศ. 3 ก.ท.	.24*	.21*	128
ชาย ม.ศ. 3 สังขลา	.21*	.21*	113
หญิง ม.ศ. 3 ก.ท.	.23*	.23*	109
หญิง ม.ศ. 3 สังขลา	.31*	.15	106

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สองทิศทาง

ยอมรับได้ แต่ได้รับการสนับสนุนอย่างเด่นชัดจากข้อมูลในกลุ่มย่อยหลายกลุ่ม ที่สำคัญคือ ใน
วัยรุ่นที่ครอบครัวยู่ในระดับเศรษฐกิจสูง และโดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงในครอบครัวประเภทนี้

การวิเคราะห์คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น ได้กระทำอย่างเป็น
ขั้นตอน โดยได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับดัชนีความสัมพันธ์ภายใน
ครอบครัว 5 ตัวแปรมาแล้ว และท้ายสุดนี้ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรม
กับดัชนีสุขภาพจิต 2 ตัวแปร มาในล้นสุดท้ายนี้จะได้ศึกษาความสามารถของตัวแปรอิสระทั้ง
สองประเภทนี้ ในการทำนายคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มที่
แยกประเภทเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 7 ที่กล่าวว่า "ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ร่วมกับ
สุขภาพจิต สามารถทำนายระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นได้มากกว่าตัวแปรทาง
ด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแต่ฝ่ายเดียว" ตาราง 14 แสดงว่าตัวแปรทางด้าน
ครอบครัวร่วมกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตรวม 7 ตัวด้วยกัน มีความสัมพันธ์แบบพหุคูณกับ
แบบเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นในกลุ่มรวม และในกลุ่มแยกย่อยต่าง ๆ ไม่แตกต่างจาก
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (5 ตัวแปร) กับ
เหตุผลเชิงจริยธรรม ฉะนั้นข้อมูลในส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 7

สรุปผลเกี่ยวกับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ในการศึกษาความแปรปรวน
ของเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นโดยใช้ตัวแปรอิสระ 3 ประเภทคือ ประเภทแรกคือระดับ
ชีวสังคมและภูมิหลัง ประเภทที่สองคือความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และประเภทสุดท้ายคือ
สุขภาพจิต ผลปรากฏว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นแปรปรวนไปตามลักษณะความสัมพันธ์
ภายในครอบครัวในปริมาณสูงที่สุด รองลงมาคือระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมแปรปรวนไปตาม
ลักษณะทางสุขภาพจิตของวัยรุ่น ส่วนความแปรปรวนไปตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง
ของผู้ตอบนั้นมีปริมาณต่ำที่สุด

ตาราง 14 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับดัชนีความสัมพันธ์
ภายในครอบครัว (5 ตัว) และดัชนีเหล่านี้ร่วมกับสุขภาพจิต (7 ตัว) ในกลุ่ม
รวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยใช่			จำนวนคน
	ตัวแปร 5 ตัว	ตัวแปร 7 ตัว	ค่าซีแตกต่างกัน	
รวม	.27	.33	1.50	917
ชาย	.34	.35	<1	492
หญิง	.27	.34	1.22	421
ม.ศ. 1	.28	.30	<1	461
ม.ศ. 3	.34	.39	<1	456
กรุงเทพ	.29	.35	1.05	476
สงขลา	.35	.35	<1	441
ฐานะต่ำ	.31	.32	<1	371
ปานกลาง	.35	.36	<1	375
สูง	.27	.43	1.66	153
มารดาทำงาน	.30	.35	1.25	679
มารดาไม่ทำงาน	.34	.35	<1	225

หมายเหตุ ไม่มีค่าซีที่สูงพอที่จะยอมรับได้

บทที่ 4

การสรุปและอภิปรายผล

ในบทที่แล้วได้เล่นผลการวิเคราะห์ข้อมูลในหลายด้าน โดยมีตัวแปรอยู่ด้วยกัน 5 ระดับ ระดับแรกคือ ตัวแปรอิสระเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันถึง 8 ตัว ระดับที่สองคือ ตัวแปรเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบ และความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองรวม 3 ตัว ระดับที่สามคือ ทัศนคติต่อบิดา และทัศนคติต่อมารดา รวม 2 ตัว ระดับที่สี่คือ สุขภาพจิตซึ่งแบ่งออกเป็น ปัญหาทางกายและปัญหาทางจิต รวมเป็น 2 ตัว ระดับสุดท้ายคือ ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น รวมเป็นตัวแปรทั้งสิ้น 16 ตัว การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติก็เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้ และเปรียบเทียบปริมาณของตัวแปรบางชนิดระหว่างกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ โดยได้เล่นผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ตั้งแต่การวิเคราะห์ตัวแปรในระดับที่สองเป็นต้นไป จนถึงตัวแปรในระดับที่ห้าที่กล่าวข้างบนนี้

ในบทสรุปและอภิปรายผลนี้ จะได้ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแนวที่แตกต่างไปจากที่ได้นำเสนอไว้ในบทก่อน ทั้งนี้เพื่อจะได้ตีความและอภิปรายผลได้ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดสนใจของนักวิชาการทางด้านนี้ โดยจะได้สรุปและอภิปรายผลตามลุ่มฐานที่ได้ตั้งไว้ในบทแรกของการวิจัยนี้เป็นอันดับแรก เพื่อที่จะได้ทราบว่า การคาดการณ์ หรือการทำนายล่วงหน้าในการวิจัยนี้ กระทำได้ถูกต้องตรงกับข้อมูลที่เก็บมาได้เพียงใดบ้าง ต่อจากนั้นจะได้สรุปและอภิปรายผลในด้านอื่น ๆ โดยจะได้เน้นที่ความสำคัญของบิดามารดาต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น การอบรมเลี้ยงดูสองแบบที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของวัยรุ่น ความสอดคล้องระหว่างจริยธรรมของเด็กกับผู้ปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตและจริยธรรมของวัยรุ่น ต่อจากนั้นจะได้ประมวลผลการวิจัยในด้านที่จะตอบคำถามเพื่อการปฏิบัติการพัฒนาวัยรุ่น โดยจะใช้ผลการวิจัยนี้ระบุลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหาทางจริยธรรม ทางสุขภาพจิต และ

ทางครอบครัว เพื่อใช้เป็นพื้นฐานของการเสนอแนะทางวิชาการและทางการปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นส่วนสุดท้ายในบทนี้

การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

สมมติฐานในการวิจัยนี้มี 7 ข้อ ได้ตั้งขึ้นตามหลักฐานทางทฤษฎีและผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ประมวลและสรุปไว้ในบทนำ

สมมติฐานที่หนึ่ง กล่าวว่า "วัยรุ่นที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นับส่วนมาก แบบใช้เหตุผลมาก และมีความขัดแย้งกับบิดามารดาน้อย จะเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อบิดามารดา มากกว่าผู้ที่มีลักษณะทั้งสามประการนี้ในปริมาณที่ตรงกันข้าม" สมมติฐานนี้ได้ทำนายว่า วัยรุ่นที่มีคะแนนของดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ตัวในปริมาณที่กล่าวนี้พร้อมกัน ย่อมมีทัศนคติที่ดีต่อบิดาและต่อมารดาของตนมากที่สุด ผลการวิจัยนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานนี้ทั้งที่เกี่ยวกับการทัศนคติต่อบิดาและต่อมารดา โดยพบว่าทัศนคติต่อบิดาและต่อมารดาไม่ได้แปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสามตัวนี้พร้อมกัน แต่กลับพบว่าตัวแปรอิสระทั้งสามตัวนี้แต่ละตัว ส่งผลทางตรงต่อความแปรปรวนของตัวแปรตามเป็นเอกเทศจากกันในทางตรงกันกับที่กล่าวไว้ในสมมติฐาน เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระทีละตัว (ดูตาราง 1) ผลส่วนนี้ทำให้เข้าใจได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นับส่วนมาก แบบใช้เหตุผลมาก และมีการขัดแย้งในครอบครัวน้อย อาจเป็นลักษณะที่ทดแทนกันได้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของวัยรุ่นต่อบิดาและต่อมารดาของตน และครอบครัวของวัยรุ่นไม่จำเป็นต้องมีลักษณะทั้งสามประการนี้ครบถ้วน แต่อาจมีเพียงประการใดประการหนึ่งอย่างเด่นชัด หรือสองประการอย่างเด่นชัดก็เพียงพอที่วัยรุ่นจะมีทัศนคติที่ดีต่อบิดาและต่อมารดาของตนได้ ผลการวิเคราะห์อีกส่วนหนึ่งในตารางเดียวกันนี้ให้การสนับสนุนการตีความเช่นนี้ (ดูตาราง 1) กล่าวคือได้พบว่าทัศนคติต่อบิดาได้แปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและปริมาณความขัดแย้งในครอบครัวในปริมาณที่ยอมรับได้ โดยพบในรายละเอียดว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก และมีความขัดแย้งกับผู้ปกครองมากหรือน้อยก็ตาม หรือวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย แต่กลับมีความขัดแย้งกับผู้ปกครองน้อยด้วย วัยรุ่นทั้งสามประเภทนี้มีทัศนคติที่ดี

ต่อปีตามากกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าจะถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย และขัดแย้งกับผู้ปกครองมาก ทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ส่วนผลการวิเคราะห์คะแนนที่คิดต่อมารตาก็ให้การสนับสนุนการตีความข้างบนนี้ด้วย เพราะปรากฏว่าทัศนคติต่อมารตาส่งผลไปกับการปฏิเสธพันธะระหว่างการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลในปริมาณที่ยอมรับได้ (ดูตาราง 4) โดยพบในรายละเอียดว่า วัยรุ่นที่รายงานว่าจะถูกเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากหรือน้อยก็ตาม หรือวัยรุ่นที่รายงานว่าจะถูกเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย แต่กลับมีบิดามารดาที่ใช้เหตุผลกับตนมากกว่าใช้อารมณ์ วัยรุ่นทั้งสามประเภทนี้มีทัศนคติที่ดีต่อมารดา มากกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าจะถูกเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย และแบบใช้เหตุผลน้อย พร้อมกัน นอกจากนี้ยังอาจตีความได้ว่า การที่ดีขึ้นทั้ง 3 ตัวมิได้มีความสำคัญโดยพร้อมเพรียงกันต่อทัศนคติต่อบิดาของวัยรุ่น เพราะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ได้ถูกทดแทนด้วยการถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากประกอบกับการไม่มีความขัดแย้งในครอบครัว ส่วนดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้งสามตัวมิได้มีความสำคัญโดยพร้อมเพรียงกันต่อทัศนคติต่อบิดาของวัยรุ่น เพราะการขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองแม้จะมีมาก แต่ได้ถูกทดแทนด้วยการเลี้ยงดูทั้งสองแบบในปริมาณมากอย่างเหมาะสม

ผลการวิจัยนี้ที่เกี่ยวกับการที่วัยรุ่นจะมีทัศนคติที่ดีต่อมารดาหรือไม่ ขึ้นอยู่กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดานั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสตอต (Stott, 1940) ในสหรัฐอเมริกา ส่วนผลการวิจัยนี้ที่เกี่ยวกับการที่วัยรุ่นจะมีทัศนคติที่ดีต่อบิดาหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปริมาณความขัดแย้งทางความคิดหรือความเชื่อระหว่างบิดากับบุตรนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยเยาเวนฮายชวออลสเตอร์เลียทั้งที่เป็นบุวอาชญากรและเยาเวนปกติ โดยแฟเธอร์ (Feather, 1975 หน้า 187-188) พบว่า ถ้าเยาเวนรายงานว่าบิดาให้ความสำคัญน้อยแก่คำนิยามบางประการคล้ายกับตนแล้ว เยาเวนเหล่านี้จะมีทัศนคติที่ดีต่อบิดาของตน

จึงสรุปได้ว่า ผลการวิจัยนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่หนึ่งที่ตั้งไว้ เพราะพบว่าความสัมพันธ์ที่บิดาประการภายในครอบครัวอาจใช้ทดแทนความสัมพันธ์ทางด้านอื่นกับพี่น้องได้ ฉะนั้นทัศนคติที่ดีต่อบิดาและต่อมารดาจึงมีความมั่นคงพอสมควร ตรงกับเท่าที่ความสัมพันธ์

บางด้านภายในครอบครัวยังต้อง จากการเปรียบเทียบผลการวิจัยในส่วนนี้ กับผลการวิจัย
ในต่างประเทศ ทำให้พบว่าผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลวิจัยในต่างประเทศในสองด้านคือ
ทัศนคติที่ต่อมารดา ขึ้นอยู่กับการรับรู้วิธีการอบรมเลี้ยงดูของมารดาโดยตรง ส่วนที่ทัศนคติ
ที่ต่อบิดามารดาบางส่วนที่ขึ้นอยู่กับการมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันระหว่างบิดากับบุตร ผลส่วน
นี้มีความสำคัญมาก และจะนำไปใช้ประโยชน์ในการเล่นแนะแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
ต่อไป

สมมติฐานที่สองกล่าวว่า "สุขภาพกายและสุขภาพจิตของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์
ทางบวก" ในการวิจัยนี้สุขภาพจิต หมายถึง ความวิตกกังวล หวาดกลัวโดยปราศจากเหตุ
ผล ส่วนสุขภาพกาย หมายถึงอาการทางกายที่อาจเกิดเนื่องจากมีความวิตกกังวลสูงสะสม
กันมานานหรือเกิดติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่ง ฉะนั้นสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ใช้ในการ
วิจัยนี้จึงเป็นดัชนีของสุขภาพจิตของบุคคลด้วยกันทั้งสองฝ่าย ในการวิจัยนี้เมื่อวิเคราะห์ใน
กลุ่มรวมมิได้พบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองนี้ในทางบวก ฉะนั้นผลวิจัยในกลุ่มรวมจึงไม่
สนับสนุนสมมติฐานที่สอง แต่เมื่อพิจารณาวัยรุ่นนี้ตามลักษณะทางชีวสังคมหรือภูมิหลังที่ละตัว
แปร ทำให้พบผลที่อาจมาอธิบายความไม่สัมพันธ์กันของตัวแปรทั้งสองนี้ในกลุ่มรวมได้
กล่าวคือ เมื่อแบ่งวัยรุ่นออกตามเพศ ชน ที่อยู่ ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว มารดาทำ
งานหรือไม่ และวัยรุ่นอยู่กับบิดามารดาหรือไม่ ผลปรากฏว่า เมื่อแบ่งวัยรุ่นในกลุ่มรวมออก
เป็น 2 หรือ 3 กลุ่มย่อยตามระดับต่าง ๆ ของตัวแปรหนึ่ง ๆ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
ในกลุ่มย่อยหนึ่งจะเป็นบวกและสูง ส่วนกลุ่มที่ตรงข้ามจะมีค่านี้เป็นลบหรือมีค่าใกล้เคียงศูนย์ ผล
เช่นนี้ปรากฏในทุกตัวแปรที่นำมาแบ่งกลุ่ม กลุ่มวัยรุ่นที่สุขภาพกายและสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์
กันทางบวกอย่างสูงคือ วัยรุ่นชาย วัยรุ่น ม.ศ. 1 วัยรุ่นที่สงขลา วัยรุ่นที่มาจากครอบครัว
ที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำและสูง วัยรุ่นที่มารดาทำงาน และวัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา ฉะนั้น
ข้อมูลในกลุ่มย่อยเหล่านี้จึงสนับสนุนสมมติฐานที่สองอย่างเด่นชัด ส่วนวัยรุ่นที่สุขภาพกายและ
จิตมีความสัมพันธ์กันทางลบอย่างเด่นชัด และขัดกับสมมติฐานที่สองมีสามประเภทคือ วัยรุ่นที่
มารดาไม่ทำงาน วัยรุ่นที่ไม่อยู่กับบิดามารดา และวัยรุ่นหญิงชั้น ม.ศ. 3 ในกรุงเทพฯ อาจ

สังเกตได้ว่า เมื่อแบ่งกลุ่มวัยรุ่นให้ละเอียดยิ่งขึ้นตามตัวแปรทางชีวสังคมและภูมิหลังที่ละ 2-3 ตัวพร้อมกัน ยิ่งปรากฏความสัมพันธ์ของสุขภาพกายและจิตในทางบวกอย่างสูงในหลายกลุ่มยิ่งขึ้น ส่วนความสัมพันธ์ทางลบกลับปรากฏในกลุ่มวัยรุ่นหญิงบางกลุ่มเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าสุขภาพกายเป็นดัชนีของสุขภาพจิตได้เป็นอย่างดีในกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ยกเว้นกลุ่มวัยรุ่นหญิงบางประเภทเท่านั้น ฉะนั้นสมมติฐานที่สี่จึงได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลส่วนใหญ่ในการวิจัยนี้

อาจกล่าวได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่สี่นี้ สนับสนุนความคิดเห็นของนักจิตวิทยาสุขภาพจิตหลายท่าน (Selye, 1956 & Ausubel, 1970) ที่เชื่อว่า ปัญหาทางกายและปัญหาทางจิตของบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกัน และทั้งสองด้านอาจใช้เป็นดัชนีของสุขภาพจิตได้ นอกจากนั้นในการวิจัยนี้ในส่วนที่ศึกษาวัยรุ่นชายชั้น ม.ศ. 1 และ ม.ศ. 3 ยังให้ผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยสุขภาพกายและจิตของวัยรุ่นชายในโรงเรียนอาชีวศึกษาด้วย (สุพจน์ สักขุพิพย์, 2521) แต่การวิจัยนี้ได้ให้หลักฐานที่ละเอียดยิ่งขึ้นกว่าการวิจัยอื่น ๆ ว่า ในผู้ถูกศึกษาบางประเภท ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาทางกายกับปัญหาทางจิตอาจจะมีน้อยหรือมีในปริมาณที่กลับกันได้อีกด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการใช้ดัชนีของสุขภาพจิตทั้งสองตัวนี้ในโอกาสต่อไป

สมมติฐานที่สามกล่าวว่า "วัยรุ่นที่มีความขัดแย้งมากกับบิดามารดาในเรื่องการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตต่ำกว่าผู้ที่มีการขัดแย้งน้อย" ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานนี้ โดยเฉพาะเมื่อใช้ปัญหาทางจิตเป็นดัชนีของสุขภาพจิต นอกจากนั้นยังพบในรายละเอียดว่า วัยรุ่นหญิงจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำนั้น ยิ่งมีความขัดแย้งกับผู้ปกครองมากเท่าใด ก็มีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์น้อยลงมากเท่านั้น ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่สามอย่างเต็มที่

เนื่องจากการวัดปริมาณความขัดแย้งภายในครอบครัวได้ใช้การวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น เปรียบเทียบกับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่วัยรุ่นรายงานว่าผู้ปกครองใช้กับตน จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนอื่นของการวิจัยนี้ปรากฏว่า 63% ของวัยรุ่นใช้เหตุผล

เชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าที่ผู้ปกครองของวัยรุ่นใช้อยู่ วัยรุ่นเหล่านี้คือวัยรุ่นหญิงทั่วไป วัยรุ่นหญิงในชั้น ม.ศ. 3 ทั้งที่กรุงเทพฯ และสงขลา รวมทั้งวัยรุ่นชายหญิงชั้น ม.ศ. 1 ใน กรุงเทพฯ ด้วย ฉะนั้นวัยรุ่นเหล่านี้จึงอาจมีสุขภาพจิตด้อยกว่าวัยรุ่นประเภทอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงชั้น ม.ศ. 3 ในกรุงเทพฯ และจากการวิเคราะห์ระดับสุขภาพจิตของ วัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ก็ให้ผลสอดคล้องกับที่คาดไว้นี้ กล่าวคือวัยรุ่นหญิงมีสุขภาพจิตต่ำกว่า วัยรุ่นชาย ซึ่งแสดงว่าข้อมูลในส่วนต่าง ๆ ของการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกันด้วย

สมมติฐานที่สี่กล่าวว่า "ดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปร 5 ตัว รวมกัน สามารถทำนายลักษณะสุขภาพจิตของวัยรุ่นได้มากกว่าตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งเพียงตัว เดียวจะทำนายได้" ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐานนี้ ได้ใช้ค่าเฉลี่ยของค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ละตัวกับสุขภาพจิตของวัยรุ่น เป็นตัวเปรียบเทียบกับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างดัชนี 5 ตัวกับสุขภาพจิตของวัย- รุณ ผลปรากฏว่าในทุกกรณีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์- สหสัมพันธ์อย่างเด่นชัด และเป็นจริง ทั้งเมื่อใช้ปัญหาทางกายและปัญหาทางจิต เป็นดัชนีของ สุขภาพจิตด้วย ผลส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานที่สี่อย่างเด่นชัด แต่ถ้านำมาวิเคราะห์ข้อมูล นี้ได้ใช้ค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แต่ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดใน แต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบกับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของกลุ่มนั้น ก็จะไม่พบความแตกต่าง ที่เด่นชัดเท่าที่ได้รายงานมานี้

สมมติฐานที่ห้า กล่าวว่า "วัยรุ่นที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักสับสั่นมาก และแบบใช้เหตุ- ผลมาก เป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักสับสั่นน้อย และแบบใช้เหตุ- ผลน้อย" สมมติฐานที่ห้านี้ได้ทำนายอิทธิพลที่ส่งเสริมกันของการอบรมเลี้ยงดูสองแบบ ที่ เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น แต่การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติไม่พบ อิทธิพลของการปฏิสัมพันธ์ของการถูกอบรมเลี้ยงดูสองแบบนี้ กับเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น แต่พบว่าการถูกอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบนี้ ส่งอิทธิพลต่อความแปรปรวนของการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมของผู้ตอบเป็นเอกเทศจากกันอย่างเด่นชัด และไม่มีอิทธิพลที่เสริมกัน (ดูตาราง 11)

จึงทำให้เข้าใจได้ว่า เยาวชนไทยที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใดแบบหนึ่งอย่างเหมาะสมแล้ว ก็เป็นการเพียงพอที่จะช่วยให้เกิดความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงได้ โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้น และแบบใช้เหตุผลมีอิทธิพลที่ทดแทนกันได้ในเรื่องนี้ และอิทธิพลนี้ไม่ขึ้นต่อกัน ผลการวิจัยนี้ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบ กับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" และผลการวิจัยในต่างประเทศหลายเรื่อง (Peterson, 1977; Haan, et. al., 1968; and Shoffeitt, 1971) แต่มีการวิจัยน้อยเรื่องที่ได้ศึกษาวิธีอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ พร้อมกันมากกว่าหนึ่งแบบ เช่น ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานที่คาดถึงอิทธิพลรวมของการอบรมเลี้ยงดูหลายแบบต่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน ซึ่งก็มิได้รับการสนับสนุนในการวิจัยนี้

สมมติฐานที่หกกล่าวว่า "วัยรุ่นที่มีลู่อสภาพจิตดีมากเพียงใด ก็เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงมากเพียงนั้น" การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ได้ผลว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับลู่อสภาพจิตในปริมาณที่ยอมรับได้แต่ไม่สูงนักในกลุ่มรวม และกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ หลายกลุ่ม โดยที่ถ้าเมื่อแบ่งวัยรุ่นตามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังละเอียดเพียงใด ก็จะพบความสัมพันธ์ที่สูงมากขึ้นเพียงนั้น ที่เด่นชัดที่สุดคือในกลุ่ม วัยรุ่นหญิงจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างลู่อสภาพจิตกับเหตุผลเชิงจริยธรรมคือ .60 ส่วนระหว่างลู่อสภาพกายกับเหตุผลเชิงจริยธรรมคือ .32 ซึ่งเป็นค่าที่สูงที่สุดเท่าที่ได้พบในการวิจัยนี้ ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าสมมติฐานที่หกได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลบางส่วนในการวิจัยนี้

การที่พบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างลู่อสภาพจิตกับเหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มวัยรุ่นบางกลุ่มและที่เด่นชัดที่สุดคือในกลุ่มวัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงในการวิจัยนี้นั้น อาจตีความได้ว่าเป็นข้อมูลที่สนับสนุนความคิดของนักจิตวิทยาจริยธรรมที่ว่า ลู่อสภาพจิตที่ดีเป็นสิ่งที่จำเป็นแต่ไม่เพียงพอที่จะส่งเสริมการพัฒนาของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในบุคคล บุคคลนั้นจะต้องมีความพร้อมทางจิตใจด้านอื่นด้วย

(Kohlberg, 1976; ดวงเดือน พันธมนารีน 2524) ฉะนั้นจึงพบในการวิจัยส่วนนี้ว่า ในวัยรุ่นโดยทั่วไปที่ถูกศึกษานี้ ลွှ่สภาพจิตมีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่มากนัก เพราะเหตุผลเชิงจริยธรรมจะสูงได้ย่อมต้องอาศัยพื้นฐานทางจิตใจทางด้านอื่น ๆ ด้วย คือความฉลาดและประสบการณ์ทางสังคม นอกเหนือจากลွှ่สภาพจิตของบุคคลด้วย แต่ถ้าในกลุ่มวัยรุ่นบางประเภทที่มีพื้นฐานทางจิตใจทั้งสองด้านแรกนี้ครบถ้วนอยู่แล้ว เฉพาะในกลุ่มนี้เท่านั้นที่อาจเป็นไปได้ว่า ถ้าลွှ่สภาพจิตของเขายาวขึ้นดีมากเท่าไร เหตุผลเชิงจริยธรรมก็อาจพัฒนาสูงขึ้นได้เพียงนั้น

วัยรุ่นไทยที่อาจมีความพร้อมทางจิตใจทางด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมคือ วัยรุ่นหญิง วัยรุ่นตอนกลาง วัยรุ่นในกรุงเทพฯ วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง วัยรุ่นที่มาเร่ร่อนทำงาน และวัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา และก็เป็นความจริงที่วัยรุ่นทั้ง 6 ประเภทนี้มีระดับลွှ่สภาพจิตและเหตุผลเชิงจริยธรรมที่แปรปรวนตามกันอย่างเด่นชัดกว่าวัยรุ่นประเภทตรงข้าม (ดูตาราง 12) และอาจคาดได้ว่าวัยรุ่นไทยที่มีพื้นฐานทางจิตใจด้านอื่น ๆ ที่พร้อมในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมกว่ากลุ่มอื่นที่ศึกษาคือ วัยรุ่นหญิงจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง ผู้เรียนอยู่ในชั้น ม.ศ. 3 ในกรุงเทพฯ แต่ตัวแปรที่สำคัญกว่าตัวแปรอื่น ๆ ในกลุ่มนี้คือเพศ และระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ฉะนั้นในการวิจัยนี้จึงพบว่า ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมแปรปรวนไปตามระดับลွှ่สภาพจิตอย่างเด่นชัดที่สุด ในกลุ่มวัยรุ่นหญิงจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง นอกจากนี้ยังพบในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนอื่นในการวิจัยนี้ว่า วัยรุ่นรายงานว่าผู้ปกครองที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับตนสูงกว่าที่วัยรุ่นประเภทอื่นจะรายงานเช่นนี้ ฉะนั้นวัยรุ่นประเภทนี้จึงได้รับตัวอย่างที่ดีจากผู้ปกครองทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยตรงอีกด้วย

สมมติฐานที่ 1 ซึ่ง เป็นสมมติฐานข้อสุดท้ายกล่าวว่า "ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวร่วมกับลွှ่สภาพจิต สามารถทำนายระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นได้มากกว่าตัวแปรทางด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแต่ฝ่ายเดียว" จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัวแปรสามารถทำนายระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นได้ประมาณ 10 ถึง 15 เปอร์เซ็นต์ แต่การเพิ่มตัวทำนายที่เป็น

ดัชนีของลุ่มภาพจิตเข้าไปอีก 2 ตัว ช่วยเพิ่มความแม่นยำในการทำนายได้อีกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ฉะนั้นลุ่มมติดฐานที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลในการวิจัยนี้

สรุปได้ว่าการวิจัยนี้มีตัวแปรอยู่ห้าระดับ รวม 16 ตัว และมีลุ่มมติดฐานทางการวิจัย 7 ข้อ ที่ได้มาจากการสรุปผลการประมวลความรู้และการคาดการณ์ในกลุ่มวัยรุ่นที่ถูกศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อตรวจสอบลุ่มมติดฐานแต่ละข้อ ปรากฏว่าข้อมูลในการวิจัยนี้สนับสนุนลุ่มมติดฐานสองข้ออย่างเต็มที่ (คือข้อ 3 และข้อ 4) และข้อมูลส่วนใหญ่สนับสนุนลุ่มมติดฐานอีกสองข้อ (คือข้อ 2 และข้อ 6) ส่วนลุ่มมติดฐานอีกสามข้อได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลนี้โดยตรง (คือข้อ 1, ข้อ 5 และข้อ 7)

ความสำคัญของบิดาต่อลุ่มภาพจิตของวัยรุ่น

ตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน ในครอบครัวไทยนั้น บิดามีบทบาทเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งบุตรจะต้องให้ความรัก เคารพ และเชื่อฟัง แต่หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวไทยนั้น มักอยู่กับมารดาหรือสมาชิกเพศหญิงอื่น ๆ ในกรณีที่ เป็นครอบครัวขยาย (Sangsingkeo, 1969, p. 289) แต่เมื่อมารดาไม่อยู่บ้านบิดาหรือลูกที่โตแล้ว หรือญาติอื่น ๆ จึงจะดูแลเด็กแทน (จรรยา ลู่วรรณทัต และคณะ 2512) แต่เมื่อเด็กโตขึ้นบิดาจะมีความสำคัญต่อเด็กมากขึ้นโดยเฉพาะทางด้านจิตใจ บทบาทของบิดาในครอบครัวไทยนั้น ได้รับความสนใจศึกษาจากนักมานุษยวิทยาต่างชาติหลายท่าน โดยได้ศึกษาครอบครัวทางภาคเหนือและภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ เอ็มบริ (Embree, 1950 หน้า 6) เป็นนักมานุษยวิทยาคนแรกที่ทำให้ข้อสังเกตว่า บิดาในครอบครัวไทยนั้น "อาจคาดได้ว่าเป็นหัวหน้า" ของครอบครัว คอฟแมน (Kaufman, 1960 หน้า 28-31) ผู้ศึกษาครอบครัวไทยในภาคกลางก็เห็นด้วยกับข้อสังเกตนี้และรายงานต่อไปว่า แม้ชายจะถูกยกให้เป็นหัวหน้าครอบครัว แต่หน้าที่ในการจัดการภายในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูบุตรนั้นยกให้แก่ภรรยาโดยสิ้นเชิง ต่อเมื่อลูกเติบโตขึ้นบิดาจึงมีบทบาทมากขึ้น เช่นในการเลือกสามีให้แก่ลูกสาว และการแบ่งมรดกแก่ลูก ๆ ส่วนพอตเตอร์ (Potter, 1976 หน้า 126) ได้ศึกษาครอบครัวของชาวบ้านในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า บิดากับบุตรชายมีความสัมพันธ์กันอย่างอบอุ่น เมื่อบุตรชายยังเป็นเด็ก บิดาจะสอนวิธีประกอบอาชีพและวิธีดำเนินชีวิตในสังคม นอกจากนั้นยังอาจส่ง-

เสริมให้บุตรชายได้เข้ารับการศึกษานในวัดด้วย ส่วนบุตรชายนั้นก็ต้องตอบแทนบิดาด้วยการรักเคารพ และเชื่อฟัง ตลอดจนช่วยการงานของครอบครัวในนาไร่' ซึ่งอาจสรุปได้ว่าในครอบครัวในต่างจังหวัด บิดามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทางอาชีพและการดำเนินชีวิตของบุตรชายมาก แต่ความสำคัญนี้อาจมีน้อยลงในครอบครัวที่มีอาชีพและการดำรงชีวิตที่ทันสมัยเช่นในตัวเมืองและโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ดังจะได้พิจารณาจากข้อมูลในการวิจัยต่อไป

ในต่างประเทศได้มีการศึกษาบทบาทของบิดา โดยเริ่มตั้งแต่เมื่อบุตรเป็นทารก ปากและฮอวิน (Parke, & Sawin, 1977) รายงานว่า เมื่อบุตรเป็นทารก มารดาอเมริกันมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการเลี้ยงดูบุตร ส่วนบิดานั้นเกี่ยวข้องกับบุตรน้อย และเมื่ออยู่กับทารก บิดามักจะเล่นกับเด็กเท่านั้น มิได้อาบน้ำให้อาหารหรือเปลี่ยนผ้าอ้อมให้เด็กมากนัก ปากและฮอวินให้ข้อสังเกตว่า แม้ในครอบครัวที่สามีและภริยามีบทบาทเลื่อมภาคกันมาแต่ต้น แต่เมื่อมีบุตรเป็นสมาชิกใหม่ในครอบครัวแล้ว บทบาทของสามีและภริยานี้จะมีการแบ่งแยกหน้าที่กันเด่นชัด โดยถอยกลับไปถึงลักษณะแบบครอบครัวสมัยเก่ามากขึ้น

การวิจัยหลายเรื่องในช่วงหลังนี้พบผลตรงข้ามกับที่คาดไว้ว่า บิดานั้นมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ของเด็กมากตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นมา ทางด้านสติปัญญานั้นคุณภาพของการเล่นหัวกับทารกของบิดา ซึ่งส่วนมากจะเป็นการสัมผัสและการเคาะจังหวะ มีส่วนช่วยพัฒนาความฉลาดทางการรู้ของเด็กได้มาก ส่วนทางด้านอารมณ์และสุขภาพจิตของทารกนั้นผู้วิจัยพบว่า ทารกที่บิดามีส่วนช่วยเลี้ยงดูและเล่นหัวด้วยมากนั้น เมื่ออยู่ตามลำพังหรืออยู่กับคนแปลกหน้า ก็ยังมีอารมณ์สงบมากกว่า และมีความสุขมากกว่าทารกที่บิดามีส่วนเกี่ยวข้องน้อย ผลเช่นนี้พบทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา กัวเตมาลา และยูแกนดา (Parke, & Sawin, 1977)

อิทธิพลของครอบครัวต่อจิตใจของเด็กนั้น ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดโดยไม่ต้องการวิจัย แต่การที่จะทราบให้ละเอียดลงไปว่า อิทธิพลของครอบครัวในรูปลักษณะใด อิทธิพลจากใคร บิดาหรือมารดา เกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตใจด้านใดของเด็กบ้างนั้น รายละเอียดเช่นนี้จะทราบได้จากการค้นคว้าวิจัยอย่างถูกหลักวิชาแต่เพียงอย่างเดียว ในเรื่อง

ของอิทธิพลของบิดาต่อจิตใจของบุตรตั้งแต่เล็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ ได้มีผู้ศึกษาไว้อย่างพอสมควรใน
ระยะหลังนี้ และจากการประมวลและสรุปผลการวิจัยเหล่านี้โดยนักจิตวิทยาหลายท่าน
(Nash, 1965; Goldin 1969; and Lynn, 1974) พบหลักฐานจากการศึกษาเด็กที่
ผิดปกติและยูวอาชญากร ว่าบิดาของเด็กผิดปกติเหล่านี้มักมีบทบาทแตกต่างจากบิดาของเด็ก
ปกติทางด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็ก บิดาของเด็กมีปัญหา มักจะลงโทษ
เพิกเฉย บ่นว่ามากกว่า และให้ความใกล้ชิดสนิทสนม เข้าใจจิตใจของบุตร รัก และสนับสนุน
บุตรน้อยกว่าบิดาของเด็กปกติ นอกจากนั้นบิดาของเด็กมีปัญหา มักจะแสดงนิสัยที่ไม่ดี
เช่น ดุด่า และมีการข่มขู่ อันเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่บุตรด้วย ผลที่กล่าวนี้พบในบุตรชาย
มากกว่าบุตรหญิง

ส่วนในประเทศไทยนั้นได้มีการศึกษาบทบาทของบิดาและลักษณะของบุตรที่มีปัญหา
อยู่บ้าง กล่าวคือ พิลัมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2510) ได้เปรียบเทียบวัยรุ่นทั้งชายและหญิงที่กระทำ
ผิดในสถานพินิจฯ และวัยรุ่นปกติจากโรงเรียนที่มีเด็กทำผิดมากประเภทละ 50 คน ปรากฏ
ผลว่า วัยรุ่นที่กระทำผิดนั้นห่างเหินจากบิดามากกว่าเด็กปกติ โดยเฉพาะทางด้านการพูดคุยกับ
บิดา และด้านการที่บิดาจะเข้าใจบุตร ส่วน ศิริพร หลิมศิริวงศ์ (2511) ได้ศึกษาเยาวชน
ที่กระทำผิดกฎหมายในสถานพินิจฯ ทั้งชายและหญิงซึ่งมีอายุในช่วงวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่ ผล
ปรากฏว่า วัยรุ่นชายที่ทำผิดรายงานว่าบิดามารดาเป็นสาเหตุของความไม่สบายใจของตนเป็น
อันดับสองรองจากฐานะการเงิน ส่วนวัยรุ่นหญิงรายงานเช่นนี้น้อยกว่า ในรายละเอียด วัยรุ่น
ที่ทำผิดเห็นว่าบิดาของตนเป็นคนเจ้าระเบียบ และมีนิสัยที่ไม่ดีคือชอบดุด่าเสมอ ในขณะที่เห็น
ว่ามารดาของตนนั้นใจดี จะสังเกตได้ว่า ยูวอาชญากรไทยได้รายงานเกี่ยวกับบิดามารดาของ
ตนทั้งทางด้านบวกและลบ ซึ่งแตกต่างจากผลวิจัยในต่างประเทศที่พบว่า เด็กผิดปกติจะรายงาน
เกี่ยวกับบิดามารดาของตนไปในด้านที่ไม่น่าพอใจแทบทั้งสิ้น (Goldin, 1969) ฉะนั้นจึงอาจ
ใช้ผลนี้เป็นหลักฐานว่า เด็กที่ลุ่มหลงผิดไม่ดี หรือมีปัญหาทางพฤติกรรม ก็ยังอาจรับรู้ทางด้านที่
งามได้ ทำให้เข้าใจได้ว่าการรับรู้บิดามารดาของยูวอาชญากรไทย อาจไม่บิดเบือนไปในทาง
ลบมากเท่าที่พบในต่างประเทศ

ส่วนการวิจัยเยาวชนปกติในประเทศไทยนั้น สันทรา จรรย์แสง (2512) ได้ศึกษานักเรียนชายหญิงชั้น ม.ศ. 2 ในโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพฯ อายุ 13-16 ปี รวม 200 คน รายงานผลไว้ว่าวัยรุ่นชายมักให้ความใกล้ชิดสนิทสนม และทำตามบิดามากกว่าวัยรุ่นหญิง นอกจากนั้นวัยรุ่นที่ยอมรับลักษณะของบิดามากนั้น เป็นผู้ที่มีความขัดแย้งกับบิดาน้อยกว่า แต่มีมารดาเป็นที่พึ่งทางใจน้อยกว่าวัยรุ่นที่ยอมรับลักษณะของบิดาน้อย ผลจากการวิจัยนี้แสดงว่าบิดามารดาของวัยรุ่นไทยที่เป็นเด็กปกติ มีบทบาทและความสำคัญต่อบุตรในลักษณะที่ทดแทนกันได้

ต่อมาได้มีการวิจัยวัยรุ่นผู้เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ในกรุงเทพฯ จำนวน 720 คน (ดวงเดือน พันธมนารีน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2517) ในส่วนที่เกี่ยวกับบิดา ปรากฏว่านักเรียนชายที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลาง มีทัศนคติที่ดีต่อบิดาของตน มากกว่านักเรียนชายที่มาจากครอบครัวระดับต่ำ แต่ไม่ปรากฏความแตกต่างนี้ในนักเรียนหญิง เมื่อศึกษาต่อไปว่าบิดาเป็นสาเหตุของความวิตกกังวลของวัยรุ่นประเภทใดมากที่สุด ผลปรากฏว่าทั้งวัยรุ่นชายและหญิงที่มาจากครอบครัวระดับต่ำมีความกังวลใจเนื่องจากบิดาเป็นสาเหตุมากกว่าวัยรุ่นจากครอบครัวระดับสูง นอกจากนี้ยังพบว่าทัศนคติต่อบิดามีความสัมพันธ์ทางลบอย่างเชื่อมั่นได้กับความวิตกกังวลของวัยรุ่นอันมีบิดาเป็นต้นเหตุ ดังที่รายงานไว้ในบทแรกของรายงานการวิจัยนี้ โดยอาจกล่าวได้ว่า วัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ดีต่อบิดามากเท่าไร ก็รายงานว่าตนมีความวิตกกังวลอันเนื่องจากบิดาเป็นสาเหตุน้อยลงเท่านั้น การวิจัยที่กล่าวนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของบิดาอันอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการมีสุขภาพจิตเสื่อมของวัยรุ่น

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อบิดา และสุขภาพจิตของวัยรุ่นทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด โดยผู้วิจัยใช้หลักว่า ทัศนคติต่อบิดาคือการประเมินคุณลักษณะของบิดาและแสดงออกทางอารมณ์ของวัยรุ่นว่าพอใจบิดาของตนมากน้อยเพียงใด ส่วนสุขภาพจิต คือปริมาณความปราศจากปัญหาทางกายและจิตที่เกิดจากความวิตกกังวล และความขุ่นมัวทางอารมณ์ของผู้ถูกวัดซึ่งเก็บสะสมมาชั่วระยะเวลาหนึ่ง บิดาอาจเป็นสาเหตุของการมีสุขภาพจิตในระดับต่าง ๆ ของวัยรุ่นได้มาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในบทก่อนนี้ สันนิษฐานความคาดหมายนี้อย่างเด่นชัดในวัยรุ่นหลายประเภท จากตาราง 9 ในบทที่ 3 จะพบว่า ทักษะคิดที่ดีต่อบิดาแปรปรวนตามปริมาณการปราศจากปัญหาทางกายของวัยรุ่นในปริมาณที่ยอมรับได้ และเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดในดัชนีของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนี้ ในกลุ่มวัยรุ่นต่อไปนี้เป็นวัยรุ่นชั้น ม.ศ. 1 วัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง วัยรุ่นจากสังคมล่าง วัยรุ่นที่มารดาทำงาน และวัยรุ่นที่อยู่กับบิดามารดา ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างทักษะคิดที่ดีต่อบิดากับปริมาณปัญหาทางจิตนั้น เล่นผลในตาราง 10 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้สูง เป็นที่ยอมรับได้ และทักษะคิดที่ดีต่อบิดาเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดของลักษณะทางจิตในหมู่ดัชนี ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัวแปร ปรากฏในวัยรุ่นที่มีลักษณะต่อไปนี้เป็นวัยรุ่นชาย วัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ วัยรุ่นจากสังคมล่าง วัยรุ่นที่มารดาทำงาน และวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา เมื่อความปราศจากปัญหาทั้งทางกายและทางจิตเป็นเครื่องแสดงระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นในการวิจัยนี้ จึงต้องพิจารณาว่า ทักษะคิดที่ดีต่อบิดาสามารถทำนายสุขภาพจิตทั้งสองดัชนีได้พร้อมกันในวัยรุ่นที่มีลักษณะเช่นไรบ้าง ก็ปรากฏว่า ทักษะคิดที่ดีต่อบิดาทำนายสุขภาพจิตทั้งสองดัชนีได้ดีที่สุดในวัยรุ่น 2 ประเภทคือ วัยรุ่นจากสังคมล่าง และวัยรุ่นที่มารดาทำงานประกอบอาชีพ

ผลการวิจัยส่วนนี้สนับสนุนข้อค้นพบในการวิจัยอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศในหลายประเด็นต่อไปนี้เป็น ประเด็นแรก บิดาในครอบครัวในจังหวัดสงขลา มีความสำคัญต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น มากกว่าบิดาในกรุงเทพฯ ผลส่วนนี้สนับสนุนข้อสังเกตของนักมานุษยวิทยา ที่รายงานว่าบิดาของเด็กในหมู่บ้านต่างจังหวัดมีความสำคัญต่อบุตรโดยเฉพาะบุตรชายในหลายด้าน ทั้งในการเล่นวิธีประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต (Potter, 1976) แต่บิดาของวัยรุ่นในกรุงเทพฯ นั้นมีบทบาทในการสั่งสอนบุตรแตกต่างออกไปและไม่จำเป็นต้องสอนบุตรเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มากเท่าบิดาในต่างจังหวัดซึ่งบุตรมักดำเนินอาชีพตามบิดามารดา นอกจากนั้นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเร็ว เช่น ในกรุงเทพฯ แนวทางการดำเนินชีวิตในอนาคตของบุตรนั้น อาจแตกต่างไปจากแนวทางของบิดาของตนในปัจจุบันได้มาก ฉะนั้นจึงเป็นไปได้ว่า ผลการวิจัยนี้แสดงว่าบิดาในสังคมสมัยใหม่มีความสำคัญต่อจิตใจของบุตรน้อยกว่าบิดาในสังคมที่ยังมีลักษณะแบบโบราณกว่าอย่างเห็นได้ชัด

ประเด็นที่สองคือ ผลการวิจัยนี้แสดงว่าบิดามีความสำคัญต่อจิตใจของบุตรที่เป็นเพศชายมากกว่าบุตรที่เป็นเพศหญิง ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยวัยรุ่นส่วนใหญ่ในต่างประเทศ (Nash, 1965) แต่ในหมู่วัยรุ่นที่มารดาทำงานประกอบอาชีพนั้น บิดามีความสำคัญต่อจิตใจของบุตรทั้งสองเพศอย่างเห็นได้ชัดในการวิจัยวัยรุ่นไทยนี้ ผลส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศเช่นกัน จากการประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับผลของการทำงานประกอบอาชีพของมารดาที่มีต่อเด็ก (Hoffman, 1974) ฮอฟแมนรายงานว่า ผลการวิจัยในสหรัฐอเมริกาหลายเรื่องแสดงว่า การที่มารดาต้องทำงานนอกบ้าน ทำให้บิดามีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากขึ้น การที่บิดาและมารดามีความเลื่อมภาคในการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากขึ้นในครอบครัวที่มารดาทำงานนี้ การวิจัยเรื่องหนึ่งในสหรัฐอเมริกาให้ผลว่าเด็กชายมีการปรับตัวทางสังคมได้ดี และในอีกการวิจัยหนึ่ง พบว่าการปรับตัวโดยทั่วไปของบุตรทั้งชายและหญิงดีกว่าในครอบครัวที่มารดาไม่ทำงาน (Hoffman, 1974 หน้า 214) จะเห็นได้ว่าบิดาที่มีส่วนช่วยเลี้ยงดูบุตรนั้น มักจะมีบุตรที่มีสุขภาพจิตดีและปรับตัวได้มากกว่าเด็กที่บิดามีส่วนช่วยเลี้ยงดูน้อย ผลนี้พบในเด็กวัยทารกจนกระทั่งถึงวัยรุ่นในสหรัฐอเมริกา แต่การวิจัยวัยรุ่นไทยนี้ ให้ผลที่ละเอียดกว่าที่พบในต่างประเทศ กล่าวคือ ในวัยรุ่นไทยนั้นเมื่อมารดาต้องทำงานประกอบอาชีพ บิดาอาจมีบทบาทเกี่ยวข้องกับผู้เด็กมากกว่าในครอบครัวที่มารดาไม่ทำงาน แต่การมีบทบาทใกล้ชิดของบิดาไทยก็ไม่เพียงพอที่จะทำให้บุตรวัยรุ่นมีสุขภาพจิตดีได้ เพราะได้พบผลว่าในครอบครัวที่มารดาทำงานประกอบอาชีพนั้น ถ้าบิดามีลักษณะอันเป็นที่ชอบพอบของเด็กรมาก จึงจะเกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพจิตที่ดีของเด็ก/ ส่วนบิดาที่ใกล้ชิดแต่เด็กชอบพอน้อยหรือไม่ชอบพอก็อาจทำให้สุขภาพจิตของเด็กเสื่อมได้มาก ฉะนั้นผลการวิจัยนี้จึงให้อรรถาธิบายที่ต่อเนื่องจากที่พบแล้วในต่างประเทศ และช่วยให้เข้าใจบทบาทและคุณลักษณะของบิดาที่มีผลต่อจิตใจของเด็กได้ละเอียดยิ่งขึ้นกว่าที่ผู้พบไว้แต่เดิมด้วย

อนึ่งในการวิจัยนี้ได้พบผลว่า มารดาของวัยรุ่นไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันทำงานประกอบอาชีพ (74%) นอกจากนี้มารดาที่ส่งลูกยังทำงานประกอบอาชีพมากกว่ามารดาในกรุงเทพฯ (81% และ 67% ตามลำดับ) ปริมาณการทำงานประกอบอาชีพของสตรีที่มี

ครอบครัวนี้เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับในช่วง 10 ปีหลังนี้ โดยเริ่มจากการที่มารดาของนักเรียน
ทำงานประกอบอาชีพประมาณ 45% เมื่อหกปีก่อนนี้ มาเป็นจำนวน 52% เมื่อสี่ปีก่อนและ
74% ในปัจจุบัน ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าบิดามีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากขึ้น
เป็นลำดับ และอาจจะมากยิ่งขึ้นในอนาคตอันใกล้

ประเด็นที่สามคือ การที่วิจัยนี้แสดงว่าในวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับ
เศรษฐกิจและสังคมต่ำนั้น ผู้ที่มีทัศนคติต่อบิดาที่เท่าไรก็มีสุขภาพจิตดีเท่านั้น ผลเช่นนี้ไม่พบ
ในวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลางและสูง ผลการวิจัยนี้สอดคล้อง
คล้อยกับผลการวิจัยนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพฯ ซึ่งกระทำไว้ก่อนหน้าการวิจัยนี้ประมาณ 7 ปี
(ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ บุญยิ่ง เจริญยิ่ง, 2517) กล่าวคือการวิจัยทั้งสองได้พบ
ว่าในหมู่วัยรุ่นจากครอบครัวระดับต่ำเท่านั้น ที่บิดามีความสำคัญต่อความวิตกกังวลและสุขภาพ
จิตของบุตรมาก

สรุปได้ว่าผลการวิจัยเกี่ยวกับความสำคัญของบิดาต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่นในการ
วิจัยนี้ ให้ผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยหลายเรื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งยังสอดคล้อง
คล้อยกับผลการวิจัยในแนวของจิตวิทยาและมานุษยวิทยาด้วย การรายงานผลการวิจัยส่วนนี้
เป็นการนำภาพอันเลืกขึ้นน้อยจากที่ต่าง ๆ มาประกอบกันเข้า โดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ผลการ
วิจัยนี้ ทำให้ได้ภาพความจริงที่สมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ในการวิจัยนี้ได้แสดงว่า ตัวแปรเกี่ยวกับทัศนคติต่อบิดา เป็นตัวที่มีความสัมพันธ์
ภายในครอบครัวที่มีประโยชน์มากที่สุดตัวหนึ่ง ซึ่งช่วยในการทำนายสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่น
ได้เป็นอย่างดี จึงสมควรที่จะพิจารณาต่อไปว่า ทัศนคติต่อบิดาของวัยรุ่นที่ศึกษานี้เกี่ยวข้องกับ
ลักษณะอื่น ๆ ของวัยรุ่นอย่างไร วัยรุ่นประเภทใดมีทัศนคติต่อบิดาแตกต่างกันบ้าง เนื่อง-
จากการวิจัยนี้ได้ศึกษาตัวแปรในหลายระดับ การสรุปผลการวิจัยในแนวนี้จึงอาจกระทำได้
โดยสะดวกดังต่อไปนี้

ในการวิจัยนี้พบว่า วัยรุ่นที่มีภูมิลำเนาต่างกัน และมีบิดาที่มีสถานภาพทางสังคมต่าง-
กัน มีทัศนคติต่อบิดาไม่แตกต่างกัน แม้วัยรุ่นที่บิดามีอาชีพต่างกันและมีระดับการศึกษาต่างกัน

ก็มิได้มีทัศนคติต่อบิดาในปริมาณที่แตกต่างกันในระดับที่ยอมรับได้ ผลการวิจัยนี้จึงขัดกับผลการวิจัยทั้งไทยและเทศที่ได้กระทำมาก่อนหน้านี้ กล่าวคือ ในการวิจัยเรื่องอิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ บุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2517) ผู้วิจัยรายงานว่านักเรียนวัยรุ่นชายที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน มีทัศนคติที่ดีต่อบิดาในปริมาณที่แตกต่างกัน โดยวัยรุ่นชายจากครอบครัวระดับปานกลางมีทัศนคติที่ดีต่อบิดามากที่สุด และวัยรุ่นจากครอบครัวระดับต่ำมีทัศนคติที่ดีต่อบิดาน้อยที่สุด ล้วน สโตทท์ (Stott, 1940) ได้พบมานานแล้วว่าทัศนคติต่อบิดาของเด็กอเมริกัน ขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมของบิดา มากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับการศึกษาของบิดาบุตร

ส่วนทางด้านการศึกษาการถูกอบรมเลี้ยงดูกลับพบว่า วัยรุ่นที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ผลในปริมาณที่ต่างกัน ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นในปริมาณต่างกัน และมีความขัดแย้งในการใช้เหตุผลกับผู้ปกครองในปริมาณต่างกัน มีทัศนคติที่ดีต่อบิดาในปริมาณที่ต่างกันอย่างเด่นชัด โดยตัวแปรทั้งสามนี้ร่วมกัน สามารถทำนายความแปรปรวนของทัศนคติต่อบิดาได้ตั้งแต่ 26% ในกลุ่มวัยรุ่นที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจปานกลาง 25% ในกลุ่มที่วัยรุ่นมีได้อยู่กับบิดามารดา 24% ในกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง 23% ในกลุ่มวัยรุ่นหญิง วัยรุ่นในกรุงเทพฯ วัยรุ่นที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจสูง และ 22% ในกลุ่มวัยรุ่นที่มารดาทำงานประกอบอาชีพ และในกลุ่มที่อยู่กับบิดามารดา โดยการรายงานการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์เกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ดีต่อบิดาของวัยรุ่นมากที่สุด ฉะนั้นบิดาที่วัยรุ่นรักและพอใจคือ บิดาที่เลี้ยงดูวัยรุ่นด้วยการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์รักล้นล้นมาก ขัดแย้งกับวัยรุ่นทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมน้อย แต่การขัดแย้งนี้พบในรายละเอียดต่อไปว่า ถ้าวัยรุ่นรายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าที่ตนใช้อยู่ วัยรุ่นเหล่านี้จะมีทัศนคติที่ดีต่อบิดามากกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่าที่ตนใช้อยู่ (ค่าเอฟ = 4.21 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในวัยรุ่นกรุงเทพฯ กลุ่มที่ผู้ปกครองใช้เหตุผลสูงกว่าเด็ก วัยรุ่นมีคะแนนทัศนคติต่อบิดา = 105.98 ในกลุ่มที่เด็กมีทัศนคติสูงกว่าผู้ปกครอง วัยรุ่นมีคะแนนทัศนคติต่อบิดา = 103.32 และมีแนวโน้มไปในทาง

เดียวกันในกลุ่มรวม) อาจสังเกตได้ว่า วัยรุ่นที่รายงานว่ามีผลกระทบใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ต่ำ ในขณะที่ตนเองใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงนั้นมีถึง 63% ของวัยรุ่นทั้งหมด จึงทำให้คาดได้ว่าวัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ดีมากต่อบิดาของตนมีจำนวนน้อยกว่าวัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ด้อยกว่าต่อบิดาของตนในการวิจัยนี้

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า บิดาในครอบครัวไทยมีบทบาทที่สำคัญต่อครอบครัวและบุตรของตนมากขึ้นทุกที ทั้งนี้เพราะมารดาออกไปทำงานประกอบอาชีพเป็นจำนวนมากขึ้น ในกลุ่มบิดาที่มีบทบาทสำคัญต่อบุตรนี้ ถ้าบุตรรู้สึกว่าตนได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก รักเล่น-เล่นมาก ชัดแย้งกับผู้ปกครองน้อย หรือถ้าชัดเจนแต่ผู้ปกครองมีเหตุผลที่นำรับฟังกว่าตน บุตรจะเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อบิดามากกว่าบุตรประเภทอื่น ส่วนวัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ดีต่อบิดามาก ก็เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตสมบูรณ์กว่าวัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ดีต่อบิดาน้อย

ความสำคัญของมารดาต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น

ในเกือบทุกสังคม มารดาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งตนเป็นผู้ให้กำเนิด ในการศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่โบราณกาลนั้น มารดาเป็นผู้ที่ถูกศึกษามากที่สุด โดยในชั้นแรกบิดาแทบจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ (Nash, 1965; & Weiss, 1978) ส่วนในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ในการวิจัยต่าง ๆ มารดามักเป็นผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับบุตรของตน (จรรยา สุวรรณรัตน์ และคณะ 2512 และ 2524) ส่วนนักมานุษยวิทยาซึ่งใช้วิธีการสังเกตประกอบการสัมภาษณ์ ก็สรุปว่า มารดาโดยเฉพาะทางภาคเหนือมีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย นอกจากนั้นระบบความสัมพันธ์ในสังคมยังขึ้นอยู่กับฝ่ายหญิง โดยผ่านจากมารดาไปยังบุตรสาว ส่วนอำนาจในครอบครัวแม้จะผ่านจากบิดาไปยังบุตรชาย แต่ก็มียุตรรวมอยู่ที่บุตรสาวของครอบครัว และยังขึ้นอยู่กับระบบความสัมพันธ์ทางฝ่ายหญิงอีกด้วย (Potter, 1977 หน้า 20) ส่วนบุตรชายในครอบครัวไทยนั้น ก็มีความใกล้ชิดกับมารดามากกว่าบิดา โดยมีธรรมเนียมไทยทางพุทธศาสนาน่าว่า เมื่อเติบโตใหญ่ บุตรชายจะบวชเณรหรือบวชพระเพื่อสนองคุณบิดามารดา โดยเฉพาะมารดา (Potter, 1976, หน้า 126) ส่วนในครอบครัวรายได้น้อยในแหล่งแออัดในกรุงเทพฯ มารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 6 ขวบ ทั้งที่ทำงานหรือไม่ทำงานก็ตามราย-

งานเมื่อไม่นานมานี้ว่า ลำตัวของตนมีความสนใจบุตรในหลายด้าน โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ แต่ลำตัวของตนก็มิได้มีส่วนช่วยเลี้ยงดูบุตรอย่างจริงจัง (จรรยา สุวรรณรัตน์ 2524 หน้า 92-93 และ 98) มารดาในครอบครัวรายได้น้อยเหล่านี้ยังรายงานด้วยว่า ตนเป็นผู้ดูแลเด็กที่สำคัญที่สุดในครอบครัวของตน ถัดมาก็คือยายหรือย่าของเด็ก ในกรณีที่อยู่ในครอบครัวขยาย (จรรยา สุวรรณรัตน์ 2524 หน้า 94) ฉะนั้นมารดาไทยจึงควรมีความสำคัญต่อจิตใจของบุตรมากตั้งแต่บุตรยังเป็นทารก จนกระทั่งเติบโตเป็นวัยรุ่นและผู้ใหญ่

ในการวิจัยทัศนคติของวัยรุ่นไทยในกรุงเทพฯ ต่อบิดา มารดา และครู โดยใช้แบบวัดทัศนคติที่มีเนื้อหาถ้อยคำเหมือนกันในทั้งสามกรณี ปรากฏว่าวัยรุ่นไทยทุกประเภทมีทัศนคติที่ดีต่อมารดาของตนมากที่สุด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2517 หน้า 126) ในการวิจัยเดียวกันนี้ ปรากฏว่านักเรียนวัยรุ่นชายมีทัศนคติที่ดีต่อมารดามากกว่าวัยรุ่นหญิง ยังพบรายละเอียดต่อไปอีกว่า ในหมู่วัยรุ่นหญิงนั้นวัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงมีทัศนคติที่ดีต่อมารดาของตน ส่วนวัยรุ่นหญิงจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำมีทัศนคติที่น้อยที่สุดต่อมารดาของตน ส่วนความวิตกกังวลของวัยรุ่นอันมีมารดาเป็นสาเหตุนั้น พบในการวิจัยที่กล่าวถึงนี้มีเป็นปริมาณที่แตกต่างกันตามเพศของวัยรุ่นผู้ตอบ และตามระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว กล่าวคือ วัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ เป็นผู้ที่มีความวิตกกังวลอันเนื่องมาจากมารดาเป็นสาเหตุมากกว่าวัยรุ่นชาย และวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า

ส่วนการวิจัยในต่างประเทศก็พบว่า อิทธิพลของมารดาต่อบุตรนั้น มีในด้านต่าง ๆ มากมาย นักจิตวิทยาพัฒนาการได้ให้ความสนใจศึกษาอิทธิพลของมารดาต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็ก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524) ต่อการพัฒนาทางการรู้ การคิด ลึกลับ สัญชาตญาณ และพฤติกรรมของเด็ก แม้ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งนักจิตวิทยาล้วนให้ความสำคัญกับอิทธิพลของเพื่อนมากกว่าอิทธิพลของมารดา เจสเซอร์และเจสเซอร์ (Jessor & Jessor, 1974) ก็ยังพบว่าความคิดเห็นของมารดาของวัยรุ่นชาวอเมริกันอายุระหว่าง 12-17 ปี 184 คน มีความเกี่ยวข้องกับการไม่กระทำผิดใน 4 ด้านของบุตรทั้งชายและหญิง พฤติกรรม

เหล่านี้คือ การเล้าพาเล้าพิต การร่วมก่อการทางการเมือง พฤติกรรมทางเพศอันไม่เหมาะสม และการเมาสุราก่อปัญหา ปรากฏผลในการวิจัยนี้ว่า เมื่อมารดามีความเชื่อแบบลัทธิเก่ามาก มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมเหล่านี้มาก เลี้ยงลูกแบบรักมากและแบบควบคุมมาก บุตรวัยรุ่นโดยเฉพาะบุตรสาวจะมีพฤติกรรมการทำผิดศีลธรรมน้อยมากหรือไม่มีเลย อิทธิพลของความเชื่อและการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาาร่วมกัน สามารถทำนายความแปรปรวนของพฤติกรรมการทำผิดของวัยรุ่นได้ประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ อย่างไรก็ตามอิทธิพลของมารดาต่อบุตรก็มีมากกว่าอิทธิพลของบิดาต่อบุตรในการวิจัยที่กล่าวนี้

ส่วนแอดัมส์และซาราสัน (Adams & Sarason, 1963) มีแนวความคิดว่า ความวิตกกังวลของวัยรุ่นย่อมจะต้องมีรากฐานมาจากประสบการณ์ภายในครอบครัว จึงได้ทำการวิจัยโดยวัดความวิตกกังวลของวัยรุ่นชายหญิง 132 คน ผู้กำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมปลายในสหรัฐอเมริกา และใช้แบบวัดเดียวกันนี้ วัดบิดาและมารดาของวัยรุ่นเหล่านี้ด้วย โดยได้วัดความวิตกกังวลของคนสามประเภทนี้ในสี่ด้านเพื่อให้เกิดความมั่นใจในผลที่ได้ ผลปรากฏอย่างเด่นชัดว่า มารดากับบุตรหญิงมีความวิตกกังวลที่แปรปรวนไปตามกันทั้งสี่ด้าน และมีความสัมพันธ์ของคะแนนในปริมาณสูง ส่วนมารดากับบุตรชายนั้นมีความสอดคล้องกันทางด้านนั้นน้อยกว่าในบุตรหญิง คือสอดคล้องกันเพียงสองด้าน ส่วนบิดากับบุตรชายนั้นมีความสอดคล้องกันในเรื่องของความวิตกกังวลเพียงด้านเดียว แต่กับบุตรหญิงไม่มีความสอดคล้องกันเลย ในการวิจัยนี้ก็เช่นกันที่พบว่า วัยรุ่นหญิงมีความวิตกกังวลมากกว่าวัยรุ่นชายในสามจากสี่ด้าน นอกจากนั้นยังพบผลที่ใกล้เคียงกับผลการวิจัยวัยรุ่นไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ บุญยัง เจริญยิ่ง 2517) ว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำมีความวิตกกังวลสูงกว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า

สรุปได้ว่าผลการวิจัยทั้งไทยและเทศที่มีมาในอดีต แสดงให้เห็นว่าบิดามารดามีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุตรตั้งแต่เป็นทารกเรื่อยมา แม้ในวัยรุ่นก็ยังพบผลที่เด่นชัดอยู่ โดยเฉพาะมารดามีอิทธิพลต่อจิตใจของบุตรหญิง และบุตรชายของตนมากกว่าบิดาในแทบทุกกรณี

ส่วนในการวิจัยวัยรุ่นไทยที่กำลังรายงานนี้ ปรากฏว่าทัศนคติที่ดีต่อมารดา สามารถใช้ทำนายลู่สภาพจิตของวัยรุ่นหญิงได้มากกว่าใช้ทำนายลู่สภาพจิตของวัยรุ่นชาย โดยเฉพาะเมื่อวัดปัญหาทางจิต (ค่าอาร์ในกลุ่มหญิง = .45 ในกลุ่มชาย = .30) นอกจากนั้น ทัศนคติต่อมารดายังเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดในประเภทความสัมพันธ์ภายในครอบครัว) ของปัญหาทางจิตในวัยรุ่นแทบทุกประเภทที่ศึกษา ยกเว้นวัยรุ่นชาย วัยรุ่นจากสงขลา วัยรุ่นในครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ วัยรุ่นที่มารดาไม่ทำงาน และวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา (ดูตาราง 10) แต่ในกรณีเหล่านี้ทัศนคติต่อมารดาก็ยังเป็นตัวทำนายที่สำคัญเป็นอันดับสอง และมีปริมาณความสำคัญใกล้เคียงกับตัวทำนายที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ส่วนในกลุ่มรวมนั้นทัศนคติต่อมารดาเป็นตัวทำนายลู่สภาพจิตได้ดีที่สุด ผลส่วนนี้จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศ โดยเฉพาะของแอดัมส์และซาราสัน (Adams, & Sarason, 1963) ที่กล่าวมาแล้ว

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อมารดากับปัญหาทางกายอันเกี่ยวข้องกับปัญหาทางจิตนั้น ในการวิจัยนี้พบว่า ทัศนคติที่ดีต่อมารดามีความสัมพันธ์ทางบวกค่อนข้างต่างกับปริมาณการปราศจากปัญหาทางกายของวัยรุ่นไทย โดยปรากฏว่าทัศนคติต่อมารดาเป็นตัวทำนายที่เด่นที่สุด (ในหมู่ดัชนีของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว) ของลู่สภาพกายเฉพาะในวัยรุ่นที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำเพียงกลุ่มเดียว ส่วนกรณีทัศนคติต่อมารดาที่มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากทัศนคติต่อบิดา คือในวัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นที่สงขลา วัยรุ่นที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง วัยรุ่นที่มารดาทำงาน และวัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา (ดูตาราง 9) ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า ทัศนคติต่อบิดามีความสำคัญต่อลู่สภาพกายของวัยรุ่นมากกว่าทัศนคติต่อมารดาในวัยรุ่นหลายประเภท ผลส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยวัยรุ่นไทยในกรุงเทพฯ (ดวงเดือน หิรัญนาวัน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2517) ซึ่งพบว่าทัศนคติต่อบิดามีความสำคัญกว่าทัศนคติต่อมารดาในการเกี่ยวข้องกับความวิตกกังวลของวัยรุ่นที่มีบิดาหรือมารดาเป็นลำเหตุ

ฉะนั้นการวิจัยไทยเรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นว่า ทัศนคติต่อมารดามีความสำคัญที่สุดต่อการปราศจากปัญหาทางจิตของวัยรุ่น และมีความสำคัญน้อยกว่าต่อการปราศจากปัญหาทางกายของวัยรุ่น

เมื่อการวิจัยนี้ได้ให้หลักฐานยืนยันว่าทัศนคติต่อมารดามีความสำคัญต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น จึงควรพิจารณาข้อมูลต่อไปว่า วัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ที่ถูกศึกษานี้มีทัศนคติต่อมารดาแตกต่างกันหรือไม่ และแตกต่างกันเพียงใด

ในการเปรียบเทียบทัศนคติต่อมารดาของวัยรุ่นไทยที่มีลักษณะและภูมิหลังต่างกันไปปรากฏว่าแตกต่างกันตามเพศของผู้ตอบและลักษณะอาชีพของบิดา กล่าวคือ วัยรุ่นชายมีทัศนคติต่อมารดามากกว่าวัยรุ่นหญิง ผลนี้พบว่าสอดคล้องกับการวิจัยวัยรุ่นไทยเมื่อ 7 ปีก่อน (ดวงเดือน พันธมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2517) ส่วนวัยรุ่นที่บิดามีอาชีพบริการและค้าขาย มีทัศนคติที่ต่อมารดามากกว่าวัยรุ่นที่บิดามีอาชีพระดับสูง ส่วนวัยรุ่นที่บิดามีอาชีพในแรงงานมีทัศนคติต่อบิดาในปริมาณปานกลาง อาจตีความหมายของผลล้นนี้ได้ว่า ในครอบครัวที่บิดามีอาชีพในระดับต่ำ (ใช้แรงงาน) หรือในระดับปานกลาง (ค้าขายและบริการ) นั้น บิดามารดาของวัยรุ่นมีลักษณะและความสามารถใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับระดับการศึกษาและรายได้ถ้ามารดาทำงานประกอบอาชีพ แต่ในกลุ่มที่บิดามีอาชีพระดับสูง (วิชาชีพ) นั้น บิดาย่อมต้องมีการศึกษาสูงและรายได้สูง แต่มารดาของวัยรุ่นประเภทนี้อาจแบ่งได้เป็นสองประเภทคือ มารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำและรายได้น้อยถ้าทำงาน กับมารดาที่มีระดับการศึกษาสูงใกล้เคียงกับบิดา อาจเป็นไปได้ว่าในครอบครัวที่บิดามีอาชีพประเภทที่ใช้วิชาชีพ แต่มารดามีระดับการศึกษาต่ำแตกต่างจากบิดามาก วัยรุ่นในชั้นมัธยมจะสังเกตเห็นความแตกต่างอย่างเด่นชัด และมารดาประเภทนี้อาจทำให้วัยรุ่นเกิดความอับอายและขัดเขินในสภาพของมารดาของตนได้มาก ทัศนคติที่ดีต่อมารดาของวัยรุ่นประเภทนี้โดยเฉพาะอาจต่ำมาก จึงตั้งคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มวัยรุ่นที่บิดาใช้วิชาชีพให้ต่ำลงกว่ากลุ่มอื่น ๆ มาก การตีความเช่นนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่าทัศนคติของวัยรุ่นต่อมารดาได้แปรปรวนไปตามระดับการศึกษาของมารดาโดยทั่วไป แต่อาจเป็นไปได้ว่าทัศนคติที่ไม่ดีต่อมารดาจะเกิดแต่เฉพาะในวัยรุ่นที่มีการผสมของสองลักษณะคือ บิดามีอาชีพในระดับสูง และในขณะที่บิดามีการศึกษาต่ำเท่านั้น จึงควรมีก้าววิจัยเพื่อตรวจสอบสมมติฐานนี้ต่อไป

ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อมาพบว่า ทัศนคติต่อมารดาของวัยรุ่นไทยที่ศึกษานี้แปรปรวนไปตามการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวอย่างเด่นชัด กล่าวคือ วัยรุ่นที่รายงานว่าเป็น

ถูกเลี้ยงดูแบบรักสลับสับนุนมาก แบบใช้เหตุผลมาก มีความขัดแย้งกับผู้ปกครองน้อย เป็นผู้ให้
ทัศนคติที่ดีต่อมารดามากกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูในปริมาณที่ตรงข้าม นอกจากนี้
นั้นยังปรากฏในรายละเอียดว่า วัยรุ่นที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักน้อยและใช้เหตุผลน้อยไปพร้อมกันเป็น
ผู้ให้ทัศนคติที่ดีต่อมารดาต่ำสุด แตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ อีก 3 ประเภท ส่วนวัยรุ่นที่ถูกเลี้ยงดู
แบบรักมากใช้เหตุผลมาก มีทัศนคติที่ดีต่อมารดามากที่สุด ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้ง
สามประการนี้ร่วมกัน สามารถทำนายทัศนคติที่ดีต่อมารดาของวัยรุ่นในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้
30 เปอร์เซนต์ แต่ทำนายได้สูงที่สุดคือ 50 เปอร์เซนต์ในกลุ่มที่มาจากระดับเศรษฐกิจและ
สังคมสูง แต่ทำนายได้เพียง 20 เปอร์เซนต์ในหมู่วัยรุ่นที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ
ส่วนการใช้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3 ตัวแปรร่วมกันทำนายทัศนคติต่อมารดาทำได้
(39 เปอร์เซนต์) ในหมู่วัยรุ่นหญิงมากกว่าในหมู่วัยรุ่นชาย (19 เปอร์เซนต์)

ในการเปรียบเทียบความสำคัญของบิดาและของมารดาต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น
ในการวิจัยนี้ ทำให้สรุปได้ 4 ประการดังนี้ ประการแรก มารดามีความสำคัญต่อการมีปัญหา
ทางจิตของวัยรุ่นมากกว่าบิดา ส่วนบิดามีความสำคัญต่อการมีปัญหาทางกายของวัยรุ่นมากกว่า
มารดา ประการที่สอง ทัศนคติที่ดีต่อบิดาเกี่ยวข้องกับการปราศจากปัญหาทางจิตของวัยรุ่น
หญิงมากกว่าวัยรุ่นชาย แต่ปริมาณความสัมพันธ์นี้ใกล้เคียงกัน (ค่าอาร์ = .39 และ .35
ตามลำดับ) ในขณะที่เดียวกันทัศนคติที่ดีต่อมารดาก็มีความสำคัญต่อการปราศจากปัญหาทาง
จิตของวัยรุ่นหญิงมากกว่าวัยรุ่นชาย แต่ปริมาณความสัมพันธ์นี้แตกต่างกันมากกว่าในการมีทัศน-
คติต่อบิดาที่กล่าวมาข้างบนนี้ (ค่าอาร์ = .45 และ .30 ตามลำดับ) ซึ่งแสดงว่ามารดามี
ความสำคัญต่อจิตใจของบุตรหญิงมากกว่าบุตรชายอย่างเด่นชัดกว่าในการมีของบิดา และอาจ
กล่าวได้อีกว่า บิดามารดามีความสำคัญต่อจิตใจของวัยรุ่นหญิงมากกว่าต่อวัยรุ่นชายด้วย

ประการที่สาม ในครอบครัวที่มารดาทำงานประกอบอาชีพนั้น บิดามีบทบาท
เกี่ยวข้องกับบุตรของตนมากขึ้น และในความรู้สึกของบุตร บิดาในครอบครัวประเภทนี้อาจมี
ความสำคัญเท่าเทียมกับมารดา การวิจัยวัยรุ่นไทยเรื่องนี้ก็พบผลที่กล่าวมาน้อย่างเด่นชัด
คือ ในครอบครัวที่มารดาทำงาน ทัศนคติที่ดีต่อบิดาและต่อมารดามีความสำคัญต่อสุขภาพจิต

ของวัยรุ่นเท่าเทียมกัน และทัศนคติที่ดีต่อบิดามีความสำคัญต่อสุขภาพกายของวัยรุ่นมากกว่า ทัศนคติที่ดีต่อมารดาเล็กน้อย ผลลัพท์นี้จึงสนับสนุนการวิจัยในต่างประเทศที่พบความสำคัญ ของบิดาในครอบครัวที่มารดาทำงานอาชีพ (Hoffman, 1974)

ประการที่สี่ ในการวิจัยนี้พบว่า ทัศนคติต่อมารดาเกี่ยวข้องกับตัวแปรทางชีว- สังคม และการรายงานการถูกละเมิดเพียง 2 แบบ และปริมาณความขัดแย้งในครอบครัวของ วัยรุ่นมาก แต่ทัศนคติของบิดานั้นไม่แปรปรวนไปตามลักษณะทางชีวสังคมของผู้ตอบ และมี ความสัมพันธ์กับเรื่องภายในครอบครัวน้อยกว่าทัศนคติต่อมารดา ในวัยรุ่นที่ศึกษาทุกประเภท

ฉะนั้นผลการวิจัยนี้จึงใช้เป็นหลักฐานได้ว่า โดยส่วนรวมแล้ว มารดาไทยมี ความสำคัญต่อจิตใจของบุตรมากกว่าบิดา โดยมีข้อยกเว้นในบุตรวัยรุ่นบางประเภทเท่านั้น แต่ความสำคัญของบิดาไทย ต่อบุตรวัยรุ่นในการวิจัยนี้ก็พบในปริมาณที่มากกว่าที่ได้คาดหมาย ไว้แต่เดิม

การถูกละเมิดเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของวัยรุ่น

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษารายงานการถูกละเมิดเพียงสองแบบของวัยรุ่นคือ แบบ รักล้นสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ โดยคาดว่าถูกละเมิดทั้งสองแบบนี้จะ เกี่ยวข้องกับระดับสุขภาพจิต และความล้มเหลวในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน ไทยทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

ทางด้านการถูกละเมิดกับสุขภาพจิตของเยาวชนนั้น การประมวลผลการ วิจัยในต่างประเทศให้ข้อสรุปว่า เยาวชนที่ปรับตัวได้มากเป็นผู้ที่รายงานว่าตนได้รับการ ละเมิดเพียงสองแบบรักล้นสนับสนุน มากกว่าเยาวชนที่ปรับตัวได้น้อย (Goldin, 1969) ส่วนใน ประเทศไทยก็พบหลักฐานว่า การถูกละเมิดทั้งสองแบบคือแบบรักล้นสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล มากกว่าอารมณ์เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย (สุพจน์ จักขุทิพย์ 2521 สุปัญญา เสียงใส 2521 ภิกรม กมลสุโกศล 2518 และ วินิต เกตขำ 2515)

ทางด้านการถูกละเมิดกับจริยธรรมของเยาวชนนั้น ได้มีการวิจัยหลายเรื่อง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งได้ประมวลไว้ในบทที่หนึ่งแล้วสรุปได้ว่า การถูกละเมิด

เสี่ยงดูแบบรักล้นับล้าน และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์นี้ มีความสำคัญต่อความสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นมากอย่างเห็นได้ชัด

การวิจัยวัยรุ่นที่ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นับล้าน และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ พร้อมกันทั้งสองวิธีในการวิจัยเดียวกันนั้นเมื่ออยู่สองเรื่อง ที่เกี่ยวกับลุ่มภาพจิตคือการวิจัยวัยรุ่นปกติและวัยรุ่นที่ทำผิดกฎกระทรวง (สุพจน์ สักขุทิพย์ 2521) และที่เกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมคือการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนชั้น ป. 5 ถึงนิสิตปีที่ 2 ในกรุงเทพฯ (ดวงเดือน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจวบจณิก 2520) ในการวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ การอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบนี้มีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะที่ศึกษาในปริมาณเท่าเทียมกัน และไม่พบว่าจิตลักษณะที่ศึกษาแปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบพร้อมกัน แต่การอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบอาจมีบทบาททดแทนกันได้ในการเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะทั้งสองนี้ แต่อย่างไรก็ตาม วัยรุ่นที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นับล้านมากเท่าไร ก็รายงานว่าได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากขึ้นด้วย (ค่าอาร์ประมาณ .40)

ส่วนการวิจัยวัยรุ่นไทยทั้งในกรุงเทพฯ และสงขลาที่ พบผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยข้างบนนี้ทุกประการ โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นับล้านสัมพันธ์ทางบวกกับปริมาณการปราศจากปัญหาทางกาย ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์สัมพันธ์ทางบวกกับปริมาณการปราศจากปัญหาทางจิต ความสัมพันธ์ทั้งสองนี้สูงเท่าเทียมกัน (ค่าอาร์ทั้งสองตัว = .30 มีนัยสำคัญที่ .01) ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนของลุ่มภาพกายและจิตนี้ พบว่าแปรปรวนไปตามการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบนี้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่อยู่กับบิดามารดา และวัยรุ่นตอนต้น (ม.ศ. 1) กล่าวคือในวัยรุ่นทั้งสองประเภทนี้ ถ้าวัยรุ่นรายงานว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นับล้านมาก เป็นผู้ที่มีลุ่มภาพกายสมบูรณ์กว่าผู้ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบนี้น้อย ส่วนวัยรุ่นที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากก็มีลุ่มภาพจิตสมบูรณ์กว่าผู้ที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบนี้น้อย นอกจากนี้ยังพบว่า ปริมาณการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นับล้านเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด (ในหมู่ตัวอย่างมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัว) ของลุ่มภาพกาย ในวัยรุ่นถึง 7 ประเภทคือ วัยรุ่นโดยทั่วไป วัยรุ่นหญิง วัยรุ่น

ตอนกลาง วัยรุ่นในกรุงเทพฯ วัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลาง วัยรุ่นที่มารดาไม่ทำงานอาชีพและวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา ในวัยรุ่นประเภทสุดท้ายนี้ การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นนับล้นน ีความสัมพันธ์กับสุขภาพกายสูงที่สุด (ค่าอาร์ = .50) แต่การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นนับล้นน ี ไม่ได้เป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดของสุขภาพจิตในกลุ่มใด ๆ เลย ส่วนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเป็นตัวทำนายปริมาณสุขภาพกายได้ดีที่สุดในวัยรุ่นชาย และเป็นตัวทำนายปริมาณสุขภาพจิตได้ดีที่สุดในวัยรุ่นที่มารดาไม่ทำงานอาชีพ

ผลข้างบนนี้อาจนำมาอภิปรายได้เป็น 3 ประเด็นคือ ประเด็นแรก ผลการวิจัยนี้แสดงว่าการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบมีความสัมพันธ์กับดัชนีทั้งสองของสุขภาพจิตในหมู่วัยรุ่นที่อยู่กับบิดามารดาและวัยรุ่นตอนต้น ผลส่วนนี้สอดคล้องกับความคาดหมายว่า วัยรุ่นที่ยังต้องพึ่งพาบิดามารดามาก ทั้งที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยอย่างใกล้ชิด และความเป็นผู้มีอายุน้อยซึ่งส่วนใหญ่มีความผูกพันใกล้ชิดกับบิดามารดามากกว่าผู้มีอายุมาก การปฏิบัติของบิดามารดาต่อบุตรจึงมีความสำคัญต่อจิตใจของบุตรมาก ประเด็นที่สองคือ ในครอบครัวที่มารดาไม่ทำงานอาชีพนั้น การอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบเป็นตัวทำนายดัชนีของสุขภาพจิตได้ดีที่สุด โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นนับล้นน ทำนายความสมบูรณ์ของสุขภาพกายของวัยรุ่นได้ดีที่สุด ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ทำนายความสมบูรณ์ของสุขภาพจิตได้ดีกว่าดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอีก 4 ตัว เช่นเดียวกัน ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ในครอบครัวที่มารดามีเวลาอยู่บ้านมาก และสามารถใกล้ชิดกับวัยรุ่นได้มากนั้น การปฏิบัติของมารดาต่อบุตรจึงมีผลโดยตรงต่อสุขภาพจิตของบุตร มากกว่าลักษณะอื่น ๆ ของครอบครัว

ประเด็นที่สามคือ ผลการวิจัยนี้แสดงว่าในวัยรุ่นหญิงนั้นสุขภาพกายเกี่ยวข้องกับ การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นนับล้นน ในขณะที่ในวัยรุ่นชาย สุขภาพกายกลับเกี่ยวข้องกับการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ซึ่งแสดงว่าวัยรุ่นหญิงมีความไวต่อการได้รับความรัก ยอมรับสนับสนุนของบิดามารดามากในขณะที่วัยรุ่นชายนั้น เริ่มมีจิตใจที่เป็นเอกเทศจากครอบครัวของตน แต่กลับมีความไวต่อความมีเหตุผลของผู้ใหญ่ในครอบครัวของตนมากกว่าวัยรุ่นหญิง

จึงสรุปได้ว่า การวิจัยนี้ให้ผลที่สนับสนุนผลการวิจัยของ สุ่มฉวี สักขุพิพย์

(2521) ในด้านที่กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นนับล้นน และแบบใช้เหตุผล ว่าเกี่ยวข้อง

กับปริมาณการปราศจากปัญหาทางกายและจิต ซึ่งในการวิจัยของ ลู่พจน์ จักขุทิพย์ ได้ศึกษา ปัญหาทั้งสองรวมกัน พบว่าการอบรมเลี้ยงดูสองแบบนี้มีบทบาทเท่าเทียมกันต่อสุขภาพจิตรวม ของวัยรุ่นชายที่ศึกษา แต่ในการวิจัยนี้พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับ สุขภาพกายของวัยรุ่นในขณะที่การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของวัยรุ่น

ส่วนการเปรียบเทียบความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูสองแบบนี้ที่มีต่อความ สามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นในการวิจัยนี้ ปรากฏว่าการอบรมเลี้ยงดู ทั้งสองแบบเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มรวมในปริมาณเท่าเทียมกัน แต่เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในกลุ่มวัยรุ่นที่แยกเป็นประเภทต่าง ๆ กลับพบว่าการอบรม เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์มีความสัมพันธ์ในระดับที่ยอมรับได้กับการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมของวัยรุ่นหลายประเภทมากกว่าที่การอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นมีส่วนสัมพันธ์กับความ สามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น (ดูตาราง 29 และ 30 ในภาคผนวก ค.) อันมีรายละเอียดดังนี้ รายงานการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นมีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถใน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในระดับที่ยอมรับได้ในวัยรุ่น 7 ประเภทคือ วัยรุ่นตอนกลาง วัยรุ่นที่มารดาไม่ทำงาน วัยรุ่นที่ไม่อยู่กับบิดามารดา วัยรุ่นหญิงชั้น ม.ศ. 3 วัยรุ่นชายฐานะ ปานกลาง วัยรุ่นหญิงฐานะสูง และวัยรุ่นหญิง ม.ศ. 3 ในกรุงเทพฯ ส่วนรายงานการถูก อบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมในระดับที่ยอมรับได้ในวัยรุ่น 10 ประเภทคือ วัยรุ่นชาย วัยรุ่นที่ส่งขลา วัยรุ่นฐานะ ต่ำ วัยรุ่นฐานะปานกลาง วัยรุ่นชายชั้น ม.ศ. 3 วัยรุ่นชายฐานะต่ำ วัยรุ่นชายฐานะปาน- กลาง วัยรุ่นชายชั้น ม.ศ. 1 จากสงขลา และวัยรุ่นชายหญิงชั้น ม.ศ. 3 จากสงขลา ความ สัมพันธ์ที่สูงที่สุดที่พบคือ .34 ในกลุ่มวัยรุ่นชายชั้น ม.ศ. 3 จากสงขลา อาจกล่าวได้ว่าการ อบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมใน ปริมาณสูงที่เท่าเทียมกันในวัยรุ่นประเภทเดียวคือ วัยรุ่นชายจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจ และสังคมปานกลาง นอกจากนี้ยังพบผล (ในตารางที่ 28 ในภาคผนวก ค.) ว่า การถูก อบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นมีส่วนเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดในหมู่ตัวมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัวต่อจริยธรรมในวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา ส่วนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก

กว่าอารมณ์เป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของจริยธรรมในหมู่วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ผลส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทยด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม 2520)

ในการสรุปและอภิปรายผลข้างบนนี้ ได้เปรียบเทียบความสำคัญของการถูกอบรมเลี้ยงดูสองแบบ ที่มีต่อจิตสำนึกของวัยรุ่น โดยพิจารณาจิตสำนึกทางลุ่มภาพจิตก่อน แล้วจึงพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมในภายหลัง ซึ่งก็พบว่าให้ผลสอดคล้องกับผลการวิจัยที่นำมาก่อนเป็นส่วนใหญ่ แต่การวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลในหลายแง่มุมมากกว่าการวิจัยก่อน ๆ จึงให้รายละเอียดเพิ่มเติมอีกมาก นอกจากข้อดีที่กล่าวนี้ การวิจัยที่กล่าวถึงรายงานนี้ยังได้ศึกษาจิตสำนึกที่สำคัญสองประการของวัยรุ่นในการวิจัยเดียวกัน ซึ่งยังไม่ปรากฏในการวิจัยอื่น ๆ มาก่อน การวิจัยนี้จึงสามารถจะตอบคำถามในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งการวิจัยอื่น ๆ ตอบไม่ได้คือการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นล้นมีความสำคัญต่อลุ่มภาพจิตหรือจริยธรรมของวัยรุ่นมากกว่ากัน ในทำนองเดียวกันก็อาจถามคำถามนี้เกี่ยวกับการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลได้ด้วย

ถ้าจะกล่าวโดยส่วนรวมแล้ว การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นล้นมีความสำคัญต่อลุ่มภาพจิตของวัยรุ่นมากกว่าต่อจริยธรรมของวัยรุ่น แต่ก็พบในรายละเอียดว่าการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นล้นนี้ เป็นตัวแทนดัชนีทางกายของลุ่มภาพจิตและจริยธรรมได้ดีที่สุดในห้าตัวแปรในวัยรุ่นประเภทเดียวกันคือ วัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา โดยอาศัยความได้ว่า วัยรุ่นที่แยกอยู่ต่างหากจากบิดามารดา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพราะไปเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไกลจากบ้าน มักจะมีความรู้สึกว่าการความรัก การยอมรับล้นล้นล้น และความเอาใจใส่ใกล้ชิดจากบิดามารดามาก และความรู้สึกว่าตนได้รับสิ่งเหล่านี้จากบิดามารดามากเพียงใด จึงเกี่ยวข้องกับปริมาณความเจริญทางจิตใจของวัยรุ่นอย่างเด่นชัด

ส่วนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ก็มีความสำคัญต่อลุ่มภาพจิตของวัยรุ่นมากกว่าต่อจริยธรรมของวัยรุ่น แต่ก็พบในการวิเคราะห์ความแปรปรวนว่า จิตสำนึกแต่ละชนิดนี้แปรปรวนไปตามปริมาณความรู้สึกว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากอย่างเด่นชัด ในวัยรุ่นปลายประเภท ที่เข้ากันคือ ในกลุ่มรวม ในวัยรุ่นชาย วัยรุ่นจากล่างขลา วัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา และวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ

จึงสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบที่ศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับทั้งสองภาพ

จิตและจริยธรรมของวัยรุ่น โดยมีความเกี่ยวข้องกับสองภาพจิตมากกว่าจริยธรรม

ความสอดคล้องระหว่างจริยธรรมของวัยรุ่นกับผู้ปกครอง

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง โดยได้วัดปริมาณ

ความขัดแย้งในด้านที่ยังมีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้น้อย ในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ขอให้วัยรุ่นตอบแบบวัดความ

สามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นและครอบครัว 5 ข้อ โดยให้

ตอบ 2 ครั้ง ครั้งแรกตอบตามความคิดเห็นของตนเอง หลังจากนั้นจึงตอบอีกครั้งหนึ่งใน

เรื่องเดียวกันนี้ผู้ปกครองของตนเคยหรืออาจจะให้เหตุผลกับตนว่าอย่างไร จากนั้นผู้วิจัยจึง

นำคะแนน 2 เรื่องมาเปรียบเทียบกัน เป็นคะแนนความขัดแย้งกับผู้ปกครองของผู้ตอบแต่ละคน

นอกจากนั้นวัยรุ่นเหล่านี้ยังได้ตอบแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ใช้เหตุการณ์ทั่วไปอีก 10 ข้อ

ซึ่งใช้แสดงระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตอบนั้น ๆ

จากการวัดปริมาณความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองนี้ การวิจัยนี้จึงมีตัว

แปรเพิ่มอีกหนึ่งตัวที่กล่าวข้างบนนี้ คือการรับรู้ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองของ

ตน ตัวแปรนี้แม้จะมิได้รับความสนใจโดยตรงในการวิจัยนี้ แต่ก็มีความสำคัญมากในปัจจุบัน

ในวิชาจิตวิทยาสังคม เกี่ยวกับการรับรู้บุคคลซึ่งเป็นหัวข้อที่กำลังมีการค้นคว้าวิจัยกันมาก

ฉะนั้นในส่วนนี้จะได้พิจารณาตัวแปรการรับรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบิดามารดา ซึ่ง

ได้มาจากคำตอบของวัยรุ่นไทย และจะได้พิจารณาว่า วัยรุ่นประเภทใดรับรู้ว่ามีบิดามารดา

ของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงหรือต่ำกว่าวัยรุ่นประเภทอื่นเพียงใด และการรับ

รู้ของวัยรุ่นนี้จะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของวัยรุ่นไทยประเภทต่าง ๆ

อย่างไร

ในการวิจัยนี้ได้พบความแตกต่างของการรับรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ

ผู้ปกครองในวัยรุ่นหลายประเภทคือ เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียน ถิ่นที่อยู่ ระดับเศรษฐกิจและ

สังคมของครอบครัว และระดับการศึกษาของบิดาและมารดา อันมีรายละเอียดคือ วัยรุ่นชั้น

ม.ศ. 3 รายงานว่าผู้ปกครองใช้เหตุผลกับตนในระดับที่สูงกว่าวัยรุ่นชั้น ม.ศ. 1 ได้รายงาน

ไว้ ผลการวิจัยนี้อาจแสดงว่าปิตามารดาไทยรู้จักใช้เหตุผลที่ต่างระดับกัน เมื่อพูดกับบุตรที่มีอายุต่างกันโดยใช้เหตุผลระดับสูงกว่า เมื่อพูดกับบุตรที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนกลาง และใช้เหตุผลในระดับที่ต่ำกว่าเมื่อพูดกับบุตรที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น การตีความเช่นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศ (Pressley Schmierer & Hope, 1980) ผู้พบว่าผู้ใหญ่ 142 คนที่ศึกษาซึ่งมีอายุเฉลี่ย 23.31 ปี และมีการศึกษาสูงนั้น สามารถเข้าใจว่าเด็กที่มีอายุต่างกัน (11, 15, 19 ปี) นั้นสามารถเข้าใจเหตุผลได้ต่างกัน ซึ่งได้เสนอให้ใช้เหตุผลขั้นต่ำกว่ากับวัยรุ่นตอนต้น และใช้เหตุผลขั้นสูงกับวัยรุ่นตอนปลาย แต่ก็อาจจะเป็นไปได้ว่าในการวิจัยที่กล่าวถึงรายงานนี้ผู้ใหญ่ไทยใช้เหตุผลสูงในระดับหนึ่ง แต่บุตรซึ่งอายุต่างกันจะสามารถเข้าใจและสามารถรายงานได้ตามความสามารถของตน โดยวัยรุ่นชั้น ม.ศ. 3 เข้าใจเหตุผลในขั้นสูงกว่า ซึ่งรายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลในระดับที่สูงกว่าที่วัยรุ่นชั้น ม.ศ. 1 ได้รายงานไว้ แต่การตีความเช่นนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนมากนักจากข้อมูลต่อไปนี้ คือ วัยรุ่นในกรุงเทพฯ รับรู้ว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าวัยรุ่นที่ส่งขลาได้รายงานไว้ นอกจากนั้นยังพบในกลุ่มย่อยลงไปอีกว่า วัยรุ่นชั้น ม.ศ. 3 ในกรุงเทพฯ รายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลในระดับสูง แตกต่างอย่างเด่นชัดจากวัยรุ่นชั้นเดียวกันในส่งขลา

ในการวิจัยเดียวกันนี้ยังพบว่า ในครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง และปิตามารดา มีระดับการศึกษาสูงกว่าประณม 4 วัยรุ่นรับรู้ว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงกว่าวัยรุ่นในครอบครัวประเภทตรงข้าม ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับถิ่นที่อยู่และระดับเศรษฐกิจและสังคมในการวิจัยนี้เกี่ยวข้องกันอยู่บ้าง กล่าวคือ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่าวัยรุ่นในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงเป็นจำนวนมากกว่า และมีปิตามารดาเป็นจำนวนมากกว่าที่มีการศึกษาสูงกว่าประณม 4 เมื่อเปรียบเทียบกับวัยรุ่นที่ส่งขลา ฉะนั้นกลุ่มวัยรุ่นโดยเฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพฯ และส่งขลา นอกจากจะต่างกันที่ถิ่นที่อยู่แล้ว ยังต่างกันทางด้านความทันสมัยของครอบครัวด้วย ซึ่งอาจตีความได้ว่า ในครอบครัวที่อยู่ในระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ปิตามารดาอาจเข้าใจว่าบุตรวัยรุ่นของตนเข้าใจเหตุผล

เชิงจริยธรรมในระดับต่ำกว่าที่บิดามารดาของวัยรุ่นในระดับสูงจะเข้าใจเช่นนั้น ฉะนั้นบิดามารดาในระดับเศรษฐกิจต่ำจึงใช้เหตุผลกับลูกในระดับต่ำไปด้วย การเข้าใจพัฒนาการทางจิตใจว่าล่าช้านี้ พบในมารดาเด็กทารกชาวอิสราเอลผู้อยู่ในระดับเศรษฐกิจต่ำ (Ninio, 1979) และอาจเป็นเช่นเดียวกันนี้ในบิดามารดาไทยผู้มีบุตรทั้งที่เป็นทารกและวัยรุ่นก็ได้ ส่วนในอีกการวิจัยหนึ่งปรากฏว่า ผู้ใหญ่ที่มีระดับการศึกษาสูงเสนอแนะให้ใช้เหตุผลในระดับสูงกับวัยรุ่นด้วย (Pressley, Schmierer & Hope, 1980)

จึงสรุปได้ว่าวัยรุ่นที่อายุมากกว่า และมาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง บิดามารดามีการศึกษาสูงกว่า ป. 4 และวัยรุ่นในกรุงเทพฯ เป็นผู้ที่ได้รับรู้ว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับตนในระดับที่สูงกว่าวัยรุ่นประเภทตรงข้ามจะรายงานเช่นนี้ จึงทำให้เข้าใจได้ว่า การรับรู้ของวัยรุ่นในเรื่องนี้ตรงกับความเป็นจริง มากกว่าที่การรับรู้นี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถใช้เหตุผลของวัยรุ่นแต่เพียงอย่างเดียว ข้อสรุปนี้ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลในตอนต่อไปนี้

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นกับรายงานของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครอง (ดูตาราง 32 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่าความสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรายงานเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองในระดับที่ยอมรับได้แต่ต่ำในกลุ่มรวม (ค่าอาร์ = .26 มีนัยสำคัญที่ระดับ .02 สองทิศทาง) ส่วนในกลุ่มวัยรุ่นที่แยกประเภทตามถิ่นที่อยู่ ระดับเศรษฐกิจและสังคม และชั้นเรียน ก็ปรากฏค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในประมาณใกล้เคียงกัน แต่ไม่พบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงพอที่จะยอมรับได้ในวัยรุ่น 2 ประเภทคือ วัยรุ่นชั้น ม.ศ. 1 และวัยรุ่นจากระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง ผลการวิจัยส่วนนี้จึงแสดงว่า ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นและของผู้ปกครองซึ่งวัยรุ่นรายงานไว้ั้น มีความสอดคล้องกันไม่มากนัก แต่อาจสังเกตได้ว่าความสอดคล้องนี้ได้เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุมากขึ้น ผลการวิจัยวัยรุ่นไทยนี้สนับสนุนผลการวิจัยในต่างประเทศ (Saad at mand, 1972; & Peterson, 1977) ที่พบความ

ล่อตล้องของระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของสมาชิกในครอบครัวของวัยรุ่นในสหรัฐอเมริกา และอิหร่าน

นอกจากการรับรู้ของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองของตน จะมีความสัมพันธ์กับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นเองแล้ว ตัวแปรนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้ง 5 ตัวของวัยรุ่นในกรุงเทพฯ ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับที่พบในวัยรุ่นที่สงขลา ซึ่งการรับรู้ระดับการใช้เหตุผลของผู้ปกครองเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเพียงดัชนีเดียวคือ ปริมาณความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง ในการวิจัยนี้พบว่าในวัยรุ่นในกลุ่มรวมและวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ทุกประเภทนั้น ถ้าวัยรุ่นรับรู้ว่าคุณปกครองของตนมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงเพียงใด ก็จะมีปริมาณความขัดแย้งภายในครอบครัวน้อยลงเพียงนั้น นอกจากนี้การรับรู้ระดับการใช้เหตุผลของผู้ปกครองยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลในวัยรุ่นหลายประเภทมากที่สุด รองลงมาคือสัมพันธ์กับการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การรับรู้ระดับการใช้เหตุผลของผู้ปกครองนี้ยังมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับที่ยอมรับได้กับทัศนคติต่อบิดาในวัยรุ่นสองประเภทคือ วัยรุ่นในกรุงเทพฯ และวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง ส่วนการรับรู้การใช้เหตุผลของผู้ปกครองนี้สัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อมารดาในระดับที่ยอมรับได้ในวัยรุ่นสองประเภทเช่นกันคือ วัยรุ่นในกรุงเทพฯ และวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ นอกจากนั้นยังสังเกตได้ว่า การรับรู้ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองนั้น เกี่ยวข้องกับดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของวัยรุ่นจากระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มากกว่าจะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของวัยรุ่นจากระดับที่สูงกว่าด้วย

สรุปได้ว่า การรับรู้ของวัยรุ่นเกี่ยวกับระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองนั้น เป็นตัวแปรประเภทการรับรู้บุคคลซึ่งเป็นตัวแปรใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยมศึกษาในวงวิชาการทางจิตวิทยาสังคมมากในปัจจุบัน ในการวิจัยวัยรุ่นไทยนี้พบว่าตัวแปรนี้มีความสัมพันธ์กับระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นในทางบวกค่อนข้างต่ำ และมีความ

สัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะในวัยรุ่นในกลุ่มรวม วัยรุ่นในกรุงเทพฯ และวัยรุ่นจากระดับเศรษฐิกและสังคมต่ำ อาจกล่าวได้ว่าตัวแปรการรับรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองนี้ อาจใช้เป็นดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวได้อีกตัวแปรหนึ่ง เพราะตัวแปรนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของวัยรุ่นต่อปิตามารดาของตนได้ในทางอ้อม โดยเฉพาะในวัยรุ่นในกรุงเทพฯ

ก่อนที่จะจบการอภิปรายในหัวข้อนี้ สัมควรที่จะได้นำผลการวิจัยในอีกด้านหนึ่งที่เกี่ยวข้องขึ้นมาพิจารณาประกอบด้วย นั่นคือการที่พบในการวิจัยนี้ว่า 63% ของวัยรุ่นที่ถูกศึกษาทั้งหมดมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงกว่าที่วัยรุ่นรายงานเกี่ยวกับปิตามารดาของตน อีก 10% มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับเท่ากับผู้ปกครอง และอีก 27% ของวัยรุ่นใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่าผู้ปกครองของตน ปรากฏการณ์นี้ในครอบครัวไทย แตกต่างอย่างเด่นชัดจากผลวิจัยของฮานและคณะ (Haan, Langer, & Kohlberg, 1976) ผู้ศึกษาเยาวชนอายุ 10-30 ปี จำนวน 203 คน และปิตามารดาของเยาวชนเหล่านี้ อีก 179 คน พบว่า ในหมู่เด็กที่อายุ 10-15 ปี นั้น มี 3% ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ามารดาและไม่มีใครสูงกว่าบิดา ส่วนบุตรที่อายุ 16-20 ปี มีเพียง 13% ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ามารดา และ 8% ที่สูงกว่าบิดา ในการวิจัยครอบครัวชาวอเมริกันนี้ อาจคาดได้ว่าปิตามารดามีการศึกษาสูงกว่าปิตามารดาของวัยรุ่นไทยที่ถูกศึกษา และได้มีการวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลโดยตรง ผลการวิจัยครอบครัวอเมริกัน ชัดแย้งกับผลการวิจัยวัยรุ่นไทยมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน ในการวิจัยไทยได้วัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองโดยการรายงานของวัยรุ่น ซึ่งเป็นไปได้ว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองอาจถูกกดให้ต่ำลง โดยการรับรู้ที่ไม่ตรงกับความจริงของวัยรุ่นก็ได้ การคาดเช่นนี้ยังไม่มีเหตุผลสนับสนุนมากเท่าที่จะคาดว่า วัยรุ่นรับรู้ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้ปกครองใช้กับตนอย่างถูกต้อง และได้รายงานว่าผู้ปกครองใช้เหตุผลในระดับต่ำ เพราะผู้ปกครองได้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับบุตรในระดับต่ำจริง ๆ ซึ่งมีสาเหตุได้สองประการคือ ประการแรกผู้ปกครองมีความลำเอียงใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่ำ ประการที่สอง ผู้ปกครองเหล่านี้อาจใช้เหตุผลในระดับที่ต่ำยิ่งขึ้นเพราะคาดไปว่าบุตรของตนจะไม่เข้าใจเหตุผลในระดับที่สูงกว่านั้น

หลักฐานทางการวิจัยหลายเรื่องที่ทำให้คาดได้ว่าบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำมักจะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำด้วย ทั้งนี้เพราะมีผู้วิจัยพบในต่างประเทศว่า ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา มากกว่าที่จะเพิ่มขึ้นตามอายุ (Rest, et. al., 1978) ฉะนั้นผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำและอายุมาก อาจมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าแต่อายุน้อยกว่าได้ และอาจจะเป็นเช่นนี้ในครอบครัวไทยที่บิดามารดาส່ว่นใหญ่มีการศึกษาแค่ประถมศึกษาปีที่ 4 ในขณะที่บุตรวัยรุ่นกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาซึ่งสูงกว่าระดับการศึกษาของบิดามารดาบางคน 4-6 ระดับ บุตรจึงอาจมีความสามารถที่จะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าบิดามารดาของตนได้มาก

ประการที่สี่ง ได้มีผู้วิจัยพบว่าบิดามารดาที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำมักจะคาดว่าบุตรของตนมีพัฒนาการทางการรู้การคิดล่าช้า มากกว่าที่บิดามารดาในครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูงจะคาดเช่นนั้น (Ninio, 1979) ผลนี้พบในมารดาของทารกชาวอิสราเอล แต่อาจเป็นจริงในครอบครัวไทยแม้ในระดับที่มีบุตรวัยรุ่นด้วย

หลักฐานจากรายงานการวิจัยนี้และจากผลการวิจัยในต่างประเทศที่ได้กล่าวมานี้จะเป็นพื้นฐานอย่างดีในการตั้งสมมติฐานเพื่อดำเนินการวิจัยทางด้านนี้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และคาดว่าจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีประโยชน์มากด้วย

ลู่ภาพจิตและจริยธรรมของวัยรุ่น : การคาดถึงความเป็นสาเหตุและผล

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาจิตลักษณะที่สำคัญสองประการของวัยรุ่นไทยทั้งในกรุงเทพฯ และสงขลา คือลักษณะลู่ภาพจิต และระดับจริยธรรม โดยที่ทฤษฎีและแนวความคิดตลอดจนผลการวิจัยหลายด้านให้ข้อคิดเป็นสองฝ่าย ฝ่ายแรกเห็นว่าลู่ภาพจิตเป็นสาเหตุของจริยธรรม ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าลู่ภาพจิตเป็นผลของการมีความคล้อยคลึงในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับคนอื่น ๆ

ทางฝ่ายแรกประกอบด้วยนักจิตวิทยาจริยธรรมที่มีชื่อเสียง เช่น โคลเบอร์กและออฟแมน (Kohlberg, 1976 pp. 52-53 & Hoffman, 1976, p. 125) ผู้เชื่อว่า

ลุ่มภาพจิตเป็นพื้นฐานทางจิตใจที่สำคัญแต่ไม่เพียงพอที่จะมีจริยธรรมสูง ซึ่งหมายถึงว่าผู้ที่มีจริยธรรมในระดับสูงย่อมต้องเป็นผู้ที่มีลุ่มภาพจิตดี แต่ผู้ที่มีลุ่มภาพจิตดีทุกคนไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้มีจริยธรรมสูงด้วย นอกจากจะเป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางจิตใจทางด้านอื่นพร้อมด้วย เช่น ระดับสติปัญญา และความสามารถหยั่งลึกทางสังคม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 หน้า 33-37) เป็นต้น

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลุ่มภาพจิตกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น ผลปรากฏสอดคล้องกับความคาดหมายของนักจิตวิทยาจริยธรรมฝ่ายแรก กล่าวคือ ในการวิจัยนี้ไม่พบว่าในกลุ่มตัวอย่างโดยรวมแล้ว ลุ่มภาพจิตมีความสัมพันธ์กับจริยธรรม แต่ความสัมพันธ์ทางบวกในระดับที่ยอมรับได้ปรากฏแต่ในวัยรุ่นบางประเภทเท่านั้น คือ วัยรุ่นตอนกลางและปลาย วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง วัยรุ่นหญิง วัยรุ่นในกรุงเทพฯ วัยรุ่นที่อยู่กับบิดามารดา และวัยรุ่นที่มารดาทำงานอาชีพ ส่วนความสัมพันธ์ทางบวกที่เด่นชัดที่สุดระหว่างลุ่มภาพจิตกับจริยธรรมนี้พบในกลุ่มวัยรุ่นหญิงจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง (ค่าอาร์ = .60) ซึ่งเป็นกลุ่มที่คาดว่าจะมีพื้นฐานทางจิตใจอีกสองด้านพร้อมด้วย ฉะนั้นผลการวิจัยนี้จึงชี้ไปในแนวทางที่ว่า ลุ่มภาพจิตเป็นพื้นฐานด้านหนึ่งของการมีจริยธรรมสูง

ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่าการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง ในขณะที่สังคมและผู้แวดล้อมใกล้ชิดมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่า อาจทำให้ผู้ที่มีจริยธรรมสูงนั้นเกิดความไม่เห็นด้วย ไม่พอใจ และเกิดความวิตกกังวลได้มาก ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาจริยธรรมในด้านของความสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งแบ่งออกได้ถึง 6 ชั้น และยังได้มีการวัดการรับรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองจากวัยรุ่นด้วย นอกจากนั้นยังได้มีตัวแปรเกี่ยวกับปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองด้วย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลในการวิจัยนี้มาพิจารณาตามความคิดของฝ่ายที่สองนี้ได้โดยตรง

หลักฐานที่แสดงว่าการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้อื่น เกี่ยวข้องกับการมีลุ่มภาพจิตที่ไม่สมบูรณ์ มาจากการวิจัยในต่างประเทศสองเรื่อง เรื่องแรกคือ การวิจัยของ

ฮานและคณะ (Haan, Smith & Block, 1968) นิสิตชายหญิงในวิทยาลัยแห่งหนึ่งจำนวน 957 คน ผู้วิจัยรายงานว่าได้พบว่านิสิตเหล่านี้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นต่าง ๆ แตกต่างกันครอบคลุมทั้ง 6 ชั้น เฉพาะนิสิตที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ห้าและหกนั้น เป็นผู้ที่มีความขัดแย้งกับบิดามารดาของตนมากที่สุด ส่วนนิสิตที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่สามและสี่รายงานว่าขัดแย้งกับบิดามารดาของตนน้อยที่สุด และอาจคาดได้ว่าผู้ใหญ่อ่อนโยนส่วนใหญ่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่สามและสี่ ฉะนั้นนิสิตที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าบิดามารดาของตนจึงเป็นผู้ที่มีความขัดแย้งกับบิดามารดามากที่สุด และอาจคาดได้ว่านิสิตเหล่านี้มีสุขภาพจิตต่ำด้วย

ส่วนในอีกการวิจัยหนึ่งซึ่งรายงานเมื่อไม่นานมานี้ (Ward & Wilson, 1980) ได้ศึกษานิสิตหญิง 80 คน โดยเลือกแต่เฉพาะผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นห้าและชั้นสามประเภทละ 40 คน นิสิตทั้งสองประเภทแต่ละคนได้ถูกชักจูงโดยผู้สมัครสองคนซึ่งใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ต่ำกว่านั้น ผลปรากฏว่า นิสิตหญิงที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นห้าซึ่งสูงกว่าและห่างจากชั้นล่างของผู้สมัครมากกว่าพวกนิสิตชั้นสาม เป็นผู้ที่ไม่เห็นด้วยและแสดงความไม่พอใจมากกว่า มากกว่านิสิตที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นต่ำกว่า

ผลจากการวิจัยทั้งสองจึงสนับสนุนความคิดที่ว่าผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่แวดล้อมตน ย่อมอยู่ในสภาพของความขัดแย้งมาก และอาจมีสุขภาพจิตเสื่อมได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในสภาพที่ขัดแย้งน้อย

ในการวิจัยวัยรุ่นไทยที่กล่าวถึงรายงานอยู่นี้ได้พบว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่ (63%) รายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่าตน ความขัดแย้งนี้มีในปริมาณที่แตกต่างกัน และเมื่อนำมาหาความสัมพันธ์กับปริมาณการปราศจากปัญหาทางกายและจิตของวัยรุ่น ปรากฏว่าสุขภาพจิตแปรปรวนไปตามปริมาณความขัดแย้งในครอบครัวในระดับที่ยอมรับได้ (ดูตาราง 8) และมีรายละเอียดว่า ในครอบครัวที่มีความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมน้อย วัยรุ่นมีสุขภาพจิตที่สูงกว่าในครอบครัวที่ขัดแย้งมาก นอกจากนั้นยังพบในกลุ่มที่แยกประเภทย่อย (ตาราง 22 ในภาคผนวก ค.) ว่า ปริมาณความขัดแย้งในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางลบกับปริมาณของสุขภาพกายและจิตของ วัยรุ่นหญิงจากครอบครัวที่มีระดับ

เศรษฐกิจและสังคมต่ำอย่างเด่นชัด และสัมพันธ์ทางลบกับปริมาณลู่สภาพจิตเพียงด้อยทีเดียว
ในวัยรุ่นหญิงจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง และในวัยรุ่นชายตอนต้นที่ลงขลา
ผลในการวิจัยนี้ในส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยต่างประเทศทั้งสองเรื่องที่ได้อ้างไว้ไปแล้ว
และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวอชเบิร์น (Washburn, 1962) และผลการวิจัยวัยรุ่น
ไทยของ วราภรณ์ อินทรชัยศรี (2518) ซึ่งได้อ้างไว้ในปีที่ 1 แต่การขัดแย้งระหว่าง
เด็กกับผู้ปกครองนี้ ถ้าเป็นไปในทิศทางที่ว่า ผู้ปกครองใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็ก
แล้ว ถ้าความแตกต่างที่ไม่มากจนเกินไป (หมายถึงผู้ปกครองไม่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง
กว่าเด็ก เกิน 2 ชั้น ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก) เด็กจะยอมรับเหตุผลที่สูงกว่าของผู้ปกครอง
และพบว่าเด็กเหล่านี้มีทัศนคติที่ดีต่อบิดา สูงกว่าเด็กประเภทตรงข้ามและการมีทัศนคติที่ดีต่อ
บิดาก็เกี่ยวข้องกับการมีลู่สภาพจิตที่สมบูรณ์ของวัยรุ่นมาก ตามที่ได้อ้างไว้ไปแล้วและจะได้อ้างไว้
ต่อไป

จึงอาจสรุปได้ว่า แนวความคิดรวมที่กล่าวว่าระดับลู่สภาพจิตอาจเป็นสาเหตุและ
เป็นผลของความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคลและ
ลักษณะของสภาพแวดล้อมนั้น การวิจัยนี้ซึ่งเป็นเพียงการศึกษาภาคสนาม มีอาจชี้ให้เห็นถึง
ความเป็นสาเหตุและผลได้อย่างน่าสนใจ แต่ก็ให้ผลการวิจัยที่แสดงแนวทางที่สนับสนุนความ
คิดรวมนี้อยู่

ลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหาทางจริยธรรม

การวิจัยประเภทการศึกษาภาคสนาม ดังเช่นการวิจัยที่กำลังเล่นอยู่นี้ ถ้ามีตัวแปร
หลายประเภท ก็จะสามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูล และเล่นผลได้หลายแง่มุม ผลการวิจัยที่
สำคัญและจำเป็น เพื่อที่จะชี้แนวทางการประยุกต์เพื่อการพัฒนาบุคคลและสังคมนั้น คือการบ่งชี้
ถึงกลุ่มผู้ถูกศึกษาที่มีปัญหาทางด้านต่าง ๆ ที่ศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด ให้
ได้กลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงให้มากที่สุด เป็นกลุ่มเล็กที่สุดซึ่งมีปัญหามากที่สุด สัมควรที่จะ
ได้รับความสนใจจากผู้มีหน้าที่ป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นโดยด่วนที่สุด การกล่าวว่าวัยรุ่น
ไทยทั้งหมดหรือเยาวชนไทยทั้งประเทศ มีปัญหาทางด้านหนึ่งหรือหลายด้านย่อมจะให้ประโยชน์

น้อย เพราะเยาวชนหรือวัยรุ่นไทยมีเป็นจำนวนมากเกินกำลังที่จะพัฒนาได้พร้อมกันทั้งหมด
ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะหาข้อมูลที่ยังถึงลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหามากที่สุดไปจนถึงวัยรุ่น
ประเภทที่มีปัญหาน้อย โดยจะเริ่มที่ปัญหาทางจริยธรรม

ในการวิเคราะห์ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นใน
การวิจัยนี้ อาจพิจารณาตามลักษณะของวัยรุ่นที่ถูกศึกษาได้ 3 ระดับ ระดับแรกคือ ตามจิต
ลักษณะอื่นที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ในการวิจัยนี้คือสุขภาพกายและสุขภาพจิต ระดับที่สอง
ตามปริมาณความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหาลักษณะ และระดับที่สามคือ ตามลักษณะทาง
ชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัวของวัยรุ่น

อาจสรุปได้ว่า ผู้ที่มีปัญหาทางจริยธรรม ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีความสามารถในการ
ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่ำกว่าผู้อื่นในการวิจัยนี้คือ วัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตต่ำ โดยเฉพาะ
ในวัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างสูง ในวัยรุ่นประเภทนี้
ถ้าเป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตต่ำเท่าใด ก็จะเป็นผู้ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำยิ่ง
ขึ้นด้วย ส่วนการแยกประเภทวัยรุ่นทางด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนั้น ผู้ที่มีปัญหาทาง
จริยธรรมมากที่สุดคือ วัยรุ่นที่มีความขัดแย้งในครอบครัวมาก วัยรุ่นที่รู้สึกว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบ
รักล้นล้นน้อย และมีความขัดแย้งในครอบครัวมากไปพร้อมกันนั้น และวัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ต่อ
บิดาของตนน้อย ส่วนการแยกประเภทของวัยรุ่น ตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของ
ครอบครัวนั้น ปรากฏว่าวัยรุ่นที่มีปัญหาทางจริยธรรมมากกว่าวัยรุ่นประเภทอื่น ๆ คือ วัยรุ่น
ชายและวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลางและต่ำ

อนึ่ง ในการวิจัยนี้ได้พบว่าวัยรุ่นตอนต้นสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับ
ที่ต่ำกว่าวัยรุ่นตอนกลาง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติตามปกติ และไม่ถือว่าวัยรุ่นตอน
ต้นมีปัญหาทางจริยธรรมมากกว่าวัยรุ่นตอนกลางแต่อย่างใด

จากการศึกษาอำนาจในการทำนายความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ในการวิจัยนี้ โดยใช้ตัวแปรจากลักษณะสามประเภทของวัยรุ่นข้างบนนี้ อาจกล่าวได้ว่าตัวแปร
เกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งมีอยู่ 5 ตัวแปร สามารถทำนายความ

แปรปรวนของจริยธรรมของวัยรุ่นได้มากที่สุด (7-21%) รองลงมาคือลักษณะลุ่มหลง (5-10%) ส่วนลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังรวมกัน 8 ตัวแปร สามารถทำนายความแปรปรวนของจริยธรรมของวัยรุ่นได้ไม่เกิน 5% ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า วัยรุ่นที่มีปัญหาทางจริยธรรมมากที่สุดคือวัยรุ่นที่มีปริมาณความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลกับผู้ปกครองมาก มีทัศนคติที่ต่อต้านน้อย และมีลุ่มหลงต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นหญิงจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง

ลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหาทางลุ่มหลง

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาลุ่มหลงของวัยรุ่นโดยใช้ดัชนี 2 ตัวคือ ปริมาณความปราศจากปัญหาทางกาย และปริมาณความปราศจากปัญหาทางจิต และพบผลว่า ในวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ส่วนใหญ่ ผู้ที่มีปัญหาทางจิตมากก็เป็นผู้ที่มีปัญหาทางกายมากเช่นกัน โดยปรากฏอย่างเด่นชัดในวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นที่มาเรดาทำงานอาชีพ (ค่าอาร์คือ .55 และ .54 ตามลำดับ และมีนัยสำคัญที่ระดับ .001)

การพิจารณาลักษณะของผู้มีปัญหาทางลุ่มหลงนี้ จะได้พิจารณาตามลักษณะ 2 ด้านของวัยรุ่นคือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบทางด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งมี 5 ด้าน ผู้ที่มีปัญหาทางกายมาก คือผู้ที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นสนับสนุนน้อย และมีทัศนคติที่ต่อต้านและต่อมารดาต่ำ ตัวแปรเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้ง 5 ตัวแปรร่วมกัน สามารถทำนายความแปรปรวนของลุ่มหลงกายของวัยรุ่นได้ประมาณ 9-26% โดยทำนายได้สูงสุดในกลุ่มที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา ส่วนผู้ที่มีปัญหาทางจิตมาก คือผู้ที่มีทัศนคติที่ต่อมารดาและต่อบิดาต่ำ รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย ได้รับความรักสนับสนุนน้อย และมีความขัดแย้งในครอบครัวมาก ตัวแปรเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้ง 5 ตัวแปรร่วมกัน สามารถทำนายความแปรปรวนของลุ่มหลงจิตของวัยรุ่นได้ประมาณ 16-29% โดยทำนายได้สูงสุดในวัยรุ่นที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าวัยรุ่นที่มีลุ่มหลงต่ำทั้งสองด้านนั้น คือวัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ต่อต้านบิดาและต่อมารดาของตนต่ำ วัยรุ่นที่รู้สึกว่าถูกเลี้ยงดูแบบรักล้นสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อย และ

มีความขัดแย้งในครอบครัวมาก กลุ่มวัยรุ่นที่มีปัญหาในครอบครัวเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตมากที่สุด คือวัยรุ่นที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา วัยรุ่นที่มารดาไม่ได้ทำงานอาชีพ และวัยรุ่นหญิง ผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศหลายเรื่องทีโกลดิน (Goldin, 1969) ได้รวบรวมไว้

ส่วนลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตคือ วัยรุ่นตอนกลาง วัยรุ่นหญิง และวัยรุ่นที่บิดามารดามีการศึกษาสูง อาจสังเกตได้ว่าลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของวัยรุ่นที่ถูกศึกษาไม่ล้ามารถทำนายความแปรปรวนของสุขภาพกายของวัยรุ่นได้เลย และสามารถทำนายความแปรปรวนของสุขภาพจิตของวัยรุ่นได้เพียง 3-5% เท่านั้น อาจจะเป็นไปได้ว่า นักเรียนมัธยมทั้งในกรุงเทพฯ และสงขลามีสถานะทางชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัว โดยเฉพาะระดับเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่แตกต่างกันมากพอ จึงทำให้ไม่พบว่าวัยรุ่นที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำมีสุขภาพจิตต่ำกว่าวัยรุ่นจากระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า ดังที่แฮส (Hess, 1970) ได้เคยวิจารณ์ไว้ แต่ก็อาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างไทยที่แตกต่างกันตามระดับรายได้ต่อเนื่องของครอบครัว ก็อาจจะมีสถานภาพทางวัฒนธรรมและทางสังคมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แฮสได้กล่าวว่าสถานภาพทางสังคมและวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของเด็ก มากกว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจด้วย

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าวัยรุ่นที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตมาก เป็นผู้ที่มีปัญหาทางครอบครัวสูง โดยเฉพาะการมีบิดามารดาที่ไม่เป็นที่พอใจมากนัก และการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นปล้นน้อย และแบบใช้เหตุผลน้อย และอาจกล่าวได้ว่าปัญหาทางครอบครัวเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตมากที่สุด ในวัยรุ่นที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา วัยรุ่นที่มารดาไม่ได้ทำงานอาชีพ และวัยรุ่นหญิง

ลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหาทางครอบครัว

อาจมองเห็นได้อย่างเด่นชัดว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ศึกษาในการวิจัยนี้มีบทบาทที่สำคัญมากกว่าตัวแปรทางชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัวของผู้ตอบ โดยเกี่ยวข้อง

กับปัญหาทางจริยธรรมและสุขภาพจิตอย่างเด่นชัด ดังที่ได้กล่าวมาข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่าตัวแปรทั้ง 5 ตัวที่ถูกเลือกมาศึกษาในการวิจัยนี้ ต่างก็มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะของวัยรุ่นอย่างเด่นชัด โดยอาจกล่าวได้ว่าปัญหาทางจริยธรรมเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งภายในครอบครัวมากที่สุด รองลงมาคือ ทัศนคติต่อบิดา และการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และแบบรักล้น溺愛 ส่วนปัญหาทางสุขภาพจิตที่แสดงออกมาทางกาย เกี่ยวข้องกับการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛มากที่สุด รองลงมาคือ ทัศนคติต่อบิดาและต่อมารดา ส่วนปัญหาทางสุขภาพจิตที่แสดงออกทางจิต เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อมารดาและทัศนคติต่อบิดามากที่สุด รองลงมาคือ การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛 และปริมาณความขัดแย้งภายในครอบครัว

เมื่อนำดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้ง 5 ตัวแปร มาเรียงลำดับความสำคัญต่อจิตลักษณะสามด้านของวัยรุ่น (ดูตาราง 31 ในภาคผนวก ค.) ปรากฏว่าดัชนีที่มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งต่อจิตลักษณะแต่ละชนิดนั้นไม่ซ้ำกันเลย กล่าวคือ ความขัดแย้งในครอบครัวสำคัญที่สุดต่อลักษณะทางจริยธรรมของวัยรุ่น การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛สำคัญที่สุดต่อสุขภาพกายของวัยรุ่น และทัศนคติต่อมารดาสำคัญที่สุดต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น ส่วนทัศนคติต่อบิดาไม่ได้มีความสำคัญเป็นอันดับสูงสุดต่อจิตลักษณะใดเลย แต่มีความสำคัญเป็นอันดับที่สองต่อจิตลักษณะทั้งสามชนิดของวัยรุ่น ฉะนั้นเมื่อหาคำลำดับเฉลี่ยความสำคัญของดัชนีทั้งห้าแล้ว ทัศนคติต่อบิดาจึงมีความสำคัญในลำดับเฉลี่ยที่น้อยที่สุด (แสดงว่าสำคัญมากที่สุด) รองลงมาคือทัศนคติต่อมารดา และการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้น溺愛 ซึ่งมีลำดับเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลสำคัญกว่าปริมาณความขัดแย้งในครอบครัว ซึ่งมีความสำคัญต่อจิตลักษณะทั้งสามด้านน้อยที่สุด

ต่อไปนี้จะได้พิจารณาว่าวัยรุ่นที่มีปัญหาทางครอบครัวมากที่สุดในนั้น เป็นวัยรุ่นที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัวอย่างไร โดยจะได้พิจารณาปัญหาทางครอบครัวตามดัชนีที่ใช้แต่ละตัวทั้ง 5 ตัว แล้วจะได้พิจารณาลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหาทางครอบครัวโดยรวมทั้ง 5 ด้านในภายหลังด้วย

ในการพิจารณาลักษณะของวัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ดื้อต่อบิดาว่า การวิจัยนี้ไม่พบหลักฐานว่า อาจพิจารณาได้จากลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบแต่อย่างใด แต่อาจ

ทราบได้จากการพิจารณาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทางด้านการอบรมเลี้ยงดู และความขัดแย้ง กล่าวคือ วัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ติดลบต่อน้อย พบในผู้ที่รายงานว่ามีตนถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย แบบรักล้นล้นน้อย และมีความขัดแย้งในครอบครัวมาก โดยวัยรุ่นที่รายงานว่ามีตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อยแต่ขัดแย้งกับผู้ปกครองมาก มีปัญหาเกี่ยวกับมารดาที่สุด แต่ในหมู่วัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวด้วยกันแล้ว ทัศนคติที่ติดลบต่อน้อยอาจพบได้ในหมู่วัยรุ่นหญิงที่มีทัศนคติที่ติดลบมารดาต่ำได้มากที่สุด

ส่วนทัศนคติที่ติดลบมารดาต่ำนั้น อาจพบได้ในหมู่วัยรุ่นหญิงมากกว่าชาย ผู้ที่รายงานว่ามีตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นน้อย และแบบใช้เหตุผลน้อย ผู้ที่มีความขัดแย้งในครอบครัวมาก ผู้ที่มีทัศนคติที่ติดลบต่อน้อยโดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่นหญิง และในหมู่วัยรุ่นที่บิดามีอาชีพที่ใช้วิชาชีพ แม้การถูกอบรมเลี้ยงดูสองแบบและปริมาณความขัดแย้งในครอบครัวจะสามารถทำนายทัศนคติของวัยรุ่นต่อบิดาและมารดาของตนได้ แต่ตัวแปรทั้งสามนี้สามารถทำนายทัศนคติต่อมารดาของวัยรุ่นได้จาก 19-50% แต่สามารถทำนายทัศนคติของวัยรุ่นต่อบิดาได้เพียง 17-26% ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ในวัยรุ่นที่มาจากรอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง วัยรุ่นหญิง วัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา และวัยรุ่นในกรุงเทพฯ (ดูตาราง 2 ในบทที่ 3) ถ้าวัยรุ่นเหล่านี้รู้สึกว่ามีตนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นน้อย ใช้เหตุผลน้อย และมีความขัดแย้งกับผู้ปกครองมาก จะเป็นผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับมารดาของตนมากด้วย

ส่วนความรู้สึกว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นน้อย และใช้เหตุผลน้อยนั้น ปรากฏในวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลางและต่ำมากกว่าพวกระดับสูง และวัยรุ่นที่บิดามารดาไม่มีการศึกษาในระดับต่ำ นอกจากนั้นความรู้สึกว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบหนึ่งต่ำ มักพบมากในผู้ที่รู้สึกว่ามีตนถูกอบรมเลี้ยงดูอีกแบบหนึ่งต่ำด้วย โดยเฉพาะในวัยรุ่นหญิงและในวัยรุ่นที่มารดาไม่ทำงานอาชีพ

ส่วนความขัดแย้งกับผู้ปกครอง ก็พบมากในครอบครัวที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ในหมู่วัยรุ่นที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อยในหมู่วัยรุ่นที่ผู้ปกครองให้เหตุผลในระดับต่ำ และในหมู่วัยรุ่นตอนปลาย ส่วนวัยรุ่นที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าที่รายงานว่ามีตนถูก

ของตนใช้ ซึ่งมีอยู่ 63% ในการวิจัยนี้พบมากในวัยรุ่นหญิง โดยเฉพาะในชั้น ม.ศ. 3 ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด และจากครอบครัวระดับปานกลาง จึงอาจคาดได้ว่าวัยรุ่นหญิงเหล่านี้จะมีลักษณะวิตกกังวล ซึ่งก็ปรากฏจากข้อมูลส่วนอื่นในการวิจัยนี้ว่าวัยรุ่นหญิงมีลักษณะวิตกกังวลกว่าวัยรุ่นชายอย่างเด่นชัด ผลการเปรียบเทียบปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นไทยกับผู้ปกครองนี้ให้ผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่มีอยู่แต่เดิมในประเทศไทย (วราภรณ์ อินทรชัยศรี 2518, สังวาล สัมสันติ 2518 และ อัญชลี ต้นศิริ 2518) ซึ่งใช้วิธีการวัดความขัดแย้งที่แตกต่างกับที่ใช้ในการวิจัยนี้ ความสอดคล้องที่สำคัญคือ การที่พบว่าวัยรุ่นหญิงมีความขัดแย้งกับผู้ปกครองมากกว่าวัยรุ่นชาย และวัยรุ่นหญิงตอนปลายขัดแย้งกับผู้ปกครองมากที่สุดทางด้านความคิดและความเชื่อ ส่วนผลในการวิจัยนี้ที่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยวัยรุ่นไทย 3 เรื่องที่มีอยู่ก่อนคือ การที่การวิจัยนี้พบว่าวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มีความขัดแย้งกับผู้ปกครองมากกว่าวัยรุ่นจากระดับปานกลางและสูง แต่ผลการวิจัย 3 เรื่องที่กล่าวนี้กลับแสดงว่า วัยรุ่นที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง มีความขัดแย้งกับผู้ปกครองมากกว่าวัยรุ่นจากระดับเศรษฐกิจสังคมปานกลางและต่ำ ผลที่ขัดแย้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ถ้าเป็นการขัดแย้งทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม มากกว่าการขัดแย้งทางความนิยม และการประพฤติปฏิบัติดังที่ศึกษาในการวิจัย 3 เรื่องนั้น บิดามารดาจากระดับเศรษฐกิจต่ำย่อมมีปัญหาทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าผู้ใหญ่จากระดับกลางหรือสูง เพราะความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นเกิดจากระดับสติปัญญาความรู้และประสบการณ์ทางสังคมที่กว้างขวาง นอกจากนั้น ลิคโคน่า (Lickona, 1976 หน้า 25) ยังเชื่อว่าบิดามารดาในระดับต่ำยังอาจใช้เหตุผลกับบุตรในระดับต่ำเพราะเข้าใจว่าบุตรของตนมีพัฒนาการทางความคิดและอารมณ์ล่าช้า กว่าบิดามารดาในระดับสูงกว่า ผลวิจัยที่ยืนยันว่าความเชื่อนี้เป็นจริง คือการวิจัยของ นินิโอ (Ninio, 1979) ผู้ศึกษามารดาของเด็กชาวอิสราเอล อายุ 1-3 ขวบ จำนวน 104 คน และพบว่า มารดาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ คาดว่าบุตรของตนจะมีพัฒนาการทางการเห็น การได้ยิน การเข้าใจภาษาพูด ได้ช้ากว่าที่มารดาจากระดับเศรษฐกิจสูงกว่าจะคาดเช่นนั้น ฉะนั้นการวิจัยนี้กับการวิจัยวัยรุ่นไทย 3 เรื่องที่มีมาก่อน จึงอาจขัดแย้งกันได้ในการนี้

จึงสรุปได้ว่า การขัดแย้งกับผู้ปกครองทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ที่ศึกษาในการวิจัยนี้ ให้ผลสอดคล้องกับผลการวิจัยในประเทศไทย และผลการวิจัยจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผลที่ขัดแย้งก็อาจอธิบายได้จากการศึกษาเนื้อหาของความขัดแย้งที่แตกต่างกัน

ในส่วนข้างบนนี้ ได้มีการสรุปและอภิปรายผลอย่างเป็นขั้นตอน เกี่ยวกับลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหาทางครอบครัว ซึ่งวัดโดยตัวแปรถึง 5 ตัวในการวิจัยนี้และในส่วนก่อน ได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยที่เกี่ยวกับลักษณะของวัยรุ่นที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตและจริยธรรม ซึ่งพบว่า เกี่ยวข้องกับลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอย่างเด่นชัด จากการพิจารณาผลจากคนละแง่มุมเข้ามาหากันทำให้สามารถตรวจสอบความสอดคล้องของผลการวิจัยส่วนต่าง ๆ ในเรื่องที่เสนอนี้ได้ และพบความไม่สอดคล้องกันของผลการวิจัยที่ควรมีการอภิปรายในที่นี้คือการที่พบในส่วนหนึ่งว่า ผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตมากในการวิจัยนี้คือ วัยรุ่นที่บิดามารดามีการศึกษาสูงกว่า ป. 4 โดยเฉพาะในวัยรุ่นหญิงชั้น ม.ศ. 3 แต่ในการวิเคราะห์รายงานการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครอง ปรากฏว่าบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ป. 4 มักจะถูกรายงานว่าเป็นผู้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับวัยรุ่นในระดับที่สูง และบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงนี้มักจะเลี้ยงดูบุตรแบบรักล้นส้นนมมาก และแบบใช้เหตุผลมากด้วย หลักฐานทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ป. 4 มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม และใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงกับบุตรด้วย ซึ่งไม่น่าที่บุตรจะมีสุขภาพจิตต่ำได้ นอกจากว่าบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงจะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงกว่าระดับของวัยรุ่นมากเกินไป จนทำให้เกิดปริมาณความขัดแย้งในครอบครัวมาก ซึ่งนำไปสู่การมีปัญหาทางจิตในวัยรุ่นได้อีกทางหนึ่งด้วย

สรุปได้ว่าวัยรุ่นที่มีปัญหาทางครอบครัวมากคือวัยรุ่นหญิง เมื่อเปรียบเทียบกับวัยรุ่นชาย วัยรุ่นที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำและปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับระดับสูง วัยรุ่นที่บิดามารดาไม่มีการศึกษาต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับวัยรุ่นที่บิดามารดาไม่มีการศึกษาสูง ฉะนั้นจึงคาดได้ว่าวัยรุ่นเหล่านี้จะมีปัญหาทางสุขภาพจิตและจริยธรรมด้วย ผลวิจัยในรายงานนี้ที่สอดคล้องกับข้อสรุปนี้ คือที่เกี่ยวกับระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ซึ่งพบว่าวัยรุ่นระดับปานกลางและต่ำมีปัญหาทางครอบครัวมาก และในขณะเดียวกันก็มีปัญหาทาง

จริยธรรมมากกว่าพวกระดับสูงด้วย อีกด้านหนึ่งที่สอดคล้องกับข้อสรุปจากการพิจารณาปัญหาทางครอบครัวคือ การที่วัยรุ่นหญิงมีปัญหาทางครอบครัวมากกว่าวัยรุ่นชาย และพบว่าวัยรุ่นหญิงมีปัญหาทางสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นชาย แต่ผลอีกส่วนหนึ่งกลับพบว่า วัยรุ่นชายมีปัญหาทางจริยธรรมมากกว่าวัยรุ่นหญิง ฉะนั้นแม้วัยรุ่นชายจะมีความพร้อมทางครอบครัว และทางสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นหญิง แต่วัยรุ่นชายก็ไม่สามารถจะมีพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้มากกว่าวัยรุ่นหญิง จึงเป็นไปได้มากกว่าพัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นชายและหญิงยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ที่ยังมิได้ถูกศึกษาในการวิจัยนี้ ผลอีกส่วนหนึ่งซึ่งไม่สอดคล้องกับการพิจารณาปัญหาทางครอบครัวของวัยรุ่นคือ การที่พบว่าวัยรุ่นที่บิดามารดามีการศึกษาระดับต่ำ มีปัญหาทางครอบครัวมากกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดามีการศึกษาระดับสูงกว่า ป. 4 แต่ในวัยรุ่นประเภทหลังนี้กลับมีปัญหาทางสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นประเภทแรก ผลส่วนนี้ได้อภิปรายไปแล้วข้างบนนี้

ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัย

ในการวิจัยทุกเรื่องย่อมจะต้องมีจุดลุ่มบดที่เป็นข้อดีอยู่มาก และลักษณะการวิจัยที่เป็นข้อจำกัดก็ย่อมจะต้องมีอยู่บ้างเป็นธรรมดา การกล่าวถึงข้อดีต่าง ๆ ของการวิจัยก็เพื่อให้ผู้อ่านจะได้ทราบว่า การวิจัยนี้มีลักษณะที่น่าเชื่อถือเพียงใด ส่วนข้อจำกัดซึ่งอาจจะตามมาแต่เริ่มวางแผนการวิจัย หรือมาปรากฏในตอนท้ายทำให้การตีความและการสรุปผลไม่ครอบคลุมหรือลึกซึ้งลงไปในด้านเท่าที่ควร ก็ย่อมจะต้องกล่าวไว้เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะการปรับปรุงวิธีการ หรือเสนอแนะการวิจัยที่ควรกระทำต่อไป ผู้วิจัยเองย่อมจะต้องเป็นผู้ที่ทราบอย่างละเอียดว่างานวิจัยของตนมีข้อดีและข้อจำกัดอย่างไร

อาจกล่าวได้ว่าการวิจัยนี้มีจุดลุ่มบดสำคัญอันเป็นข้อดีที่ควรนำมาพิจารณากล่าวคือ

ประการแรก การวิจัยนี้ได้ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของวัยรุ่นไทย โดยได้ศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ด้านภายในการวิจัยเดียวกัน คือทางด้านการอบรมเลี้ยงดูสองแบบ ปริมาณความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง และทัศนคติของวัยรุ่นต่อบิดาและต่อมารดา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแรกที่ได้มีการพิจารณาความสัมพันธ์ภายใน

ครอบครัวในหลายด้านพร้อมกัน นอกจากนี้ การวิจัยนี้ยังได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติแบบถดถอยพหุคูณ ซึ่งทำให้สามารถตัดสินได้ด้วยความมั่นใจว่า ดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวตัวใดบ้าง และเป็นจำนวนที่ตัวที่สามารถร่วมกันทำนายลู่สภาพจิตและจริยธรรมของวัยรุ่นไทยได้ และอำนาจทำนายนี้จะแตกต่างกันในวัยรุ่นประเภทใดบ้าง นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทั้ง 5 ตัวในวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ ได้อีกด้วย ซึ่งทำให้ได้ผลการวิจัยที่กว้างขวางและลึกซึ้ง มีประโยชน์ต่อวงวิชาการและการประยุกต์ ดังจะได้กล่าวต่อไป

ประการที่สอง การวิจัยนี้ได้ศึกษาจิตลักษณะที่สำคัญสองประการของวัยรุ่นไปพร้อมกันคือ ลักษณะลู่สภาพจิต และความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการตรวจสอบลุ่มมติดฐานที่สืบเนื่องมาจากทฤษฎีทางจริยธรรมที่ทันสมัย และกำลังเป็นที่นิยมศึกษามากที่สุด โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแรกที่มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลู่สภาพจิตกับจริยธรรมของวัยรุ่นโดยตรง และได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยละเอียดในวัยรุ่นหลายประเภท นอกจากนั้นยังสามารถจะศึกษาเปรียบเทียบได้ด้วยว่า ตัวแปรทางชีวสังคม ภูมิหลัง และตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีตัวแปรใดบ้างที่มีความเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะทั้งสองประการที่ศึกษาพร้อมกัน หรือมีตัวแปรใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะหนึ่ง และไม่เกี่ยวข้องกับอีกจิตลักษณะหนึ่งในวัยรุ่นโดยส่วนรวม และในวัยรุ่นที่แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีคุณค่าแตกต่างจากการวิจัยอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ศึกษาจิตลักษณะทั้งสองชนิดนี้แยกต่างหากจากกัน

ประการสุดท้ายคือ การวิจัยนี้ได้ศึกษาความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นไทยกับผู้ปกครอง โดยอาศัยเนื้อหาที่เป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมหกชิ้นตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก โดยก่อนหน้าการวิจัยนี้ก็ได้มีการศึกษาปริมาณความขัดแย้ง หรือสอดคล้องของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างเด็กและผู้ปกครองมาก่อน แต่มีนิยามปฏิบัติการของความขัดแย้งในเรื่องนี้ ต่างจากที่ใช้ในการวิจัยนี้ทั้งสิ้น กล่าวคือ ได้มีวิธีการวัดความขัดแย้งในเนื้อหา 3 วิธีคือ วิธีแรก วัดความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและของผู้ใหญ่โดยตรง แยกต่างหากจากกัน

แล้วนำคะแนนมาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน วิธีที่สองคือ ผู้วิจัยสังเกตและจดบันทึกการพูดจาปรึกษากันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ วิธีที่สามคือ วัดจากผู้ใหญ่ฝ่ายเดียว แล้วถามผู้ใหญ่ว่าจะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับใดกับเด็กซึ่งมีอายุต่าง ๆ กัน ส่วนการวิจัยวัยรุ่นไทยที่กำส่งรายงานนี้ ได้วัดจากวัยรุ่นอย่างเดี่ยว โดยให้วัยรุ่นตอบเกี่ยวกับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ตนใช้ครั้งหนึ่ง และรายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในเรื่องเดียวกันนั้นกับตนอย่างไรอีกครึ่งหนึ่ง แล้วจึงนำคะแนนการวัดสองครั้งมาเปรียบเทียบกันเป็นคะแนนขัดแย้งภายในครอบครัวของวัยรุ่นแต่ละคน วิธีการนี้ได้มีผู้ใช้อยู่บ้าง แต่ไม่ได้วัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเช่นในการวิจัยนี้ และให้ผลวิจัยที่ลู่ปรตรงตามความคิดของผู้วิจัยเรื่องนี้ว่า การศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ที่เกี่ยวข้องกับผู้พัฒนาจิตของเด็ก ย่อมจะต้องศึกษาการรับรู้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจากตัวเด็กเอง มากกว่าที่จะวัดโดยตรงจากการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวหรือวัดจากบิดามารดา การดำเนินการอย่างเหมาะสมนี้ทำให้พบความสัมพันธ์ของปริมาณความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับจิตลักษณะที่ศึกษาอย่างชัดเจนในวัยรุ่นหลายประเภท เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า และการประยุกต์ ดังจะได้กล่าวต่อไป

สรุปได้ว่าลักษณะที่เด่นของการวิจัยนี้คือ การศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหลายด้าน การศึกษาจิตลักษณะสำคัญสองประการของวัยรุ่นไปพร้อมกัน และการใช้นิยามปฏิบัติการของตัวแปรความขัดแย้งในครอบครัวที่เหมาะสม และมีเนื้อหาที่ทันสมัย

ส่วนข้อจำกัดของการวิจัยนี้ก็มีอยู่หลายประการคือ

ประการแรก ในการวิจัยนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบวัดและแบบสอบถามแก่นักเรียนวัยรุ่นให้ตอบในชั้นเรียนพร้อมกัน ฉะนั้นการวัดตัวแปรต่าง ๆ จึงมาจากการรายงานของวัยรุ่นเองทั้งสิ้น วิธีการวัดตัวแปรต่าง ๆ จากแหล่งเดียวกันนี้ อาจทำให้พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้มากกว่าที่จะวัดตัวแปรจากหลายแหล่ง และใช้วิธีการวัดที่แตกต่างกันไปในแต่ละตัวแปร แต่การวัดตัวแปรจากวัยรุ่นเพียงฝ่ายเดียวนี้ มีความเหมาะสมสำหรับเรื่องที่จะศึกษานี้ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อดีของการวิจัยนี้ ฉะนั้นข้อจำกัดจึงอยู่ที่วิธีการวัดตัวแปรเหล่านี้จากการใช้แบบวัดต่าง ๆ เพียงวิธีเดียว ตัวแปรบางตัวที่ใช้ในการวิจัยนี้

อาจวัดได้ด้วยวิธีอื่น เช่น ลูชีพาพกาย เหตุผลเชิงจริยธรรม ที่ค้นคิดต่อบิดา และที่ค้นคิดต่อมารดา ข้อจำกัดนี้จึงชี้แนวทางการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยทางด้านนี้ต่อไป

ประการที่สี่ ในการวิจัยนี้ได้สอบถามวัยรุ่นถึงเรื่องราวภายในครอบครัว ทั้งในปัจจุบันและในอดีตที่ผ่านมาแล้วหลายปี เช่น ถามวัยรุ่นว่าเมื่อตอนอายุต่ำกว่า 10 ปีนั้น มารดาทำงานประกอบอาชีพหรือไม่ หรือถามเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบิดามารดา ซึ่งวัยรุ่นบางคนอาจไม่ทราบแน่นอน จึงอาจมีข้อมูลที่คลาดเคลื่อนอยู่บ้าง แต่ปัญหาทั้งสองประการที่กล่าวนี้เกิดในการวัดตัวแปรที่มีความสำคัญเป็นอันดับรองเท่านั้น

ประการที่ห้า ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทางด้านที่เกี่ยวกับการที่มีลูชีพาพจิตต่ำ รายงานว่าผู้ก่อบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นน้อย แบบใช้เหตุผลน้อย ผู้ปกครองใช้เหตุผลในระดับที่ต่างจากตนมาก และมีทัศนคติที่ต่อบิดาและต่อมารดาน้อยกว่า วัยรุ่นที่ลูชีพาพจิตสูงกว่า แม้ว่าผลการวิจัยนี้จะสอดคล้องกับผลการวิจัยอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่ก็ทำให้ทาลงสงสัยว่า ลูชีพาพจิตที่ไม่ดีของเด็กและรายงานความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ต่ำกว่ากลุ่มปกตินี้ เกี่ยวข้องกันอย่างไร แทนที่ว่าการความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นสาเหตุของลูชีพาพจิต ดังที่นักวิจัยเข้าใจกัน อาจเป็นไปได้ในทางกลับกันก็ได้ว่า เด็กที่ลูชีพาพจิตไม่ดีย่อมมีการรับรู้สภาพครอบครัวผิดไปจากความจริงไปในทางที่มุ่งพอใจในสภาพนั้น การวิจัยแบบการศึกษาภาคสนามที่รายงานนี้ ไม่สามารถจะยืนยันถึงสาเหตุและผลในเรื่องนี้ได้ไม่ว่าจะเป็นทิศทางใด ฉะนั้นข้อจำกัดในการวิจัยนี้จึงทำให้เกิดคำถามที่สมควรทำการวิจัยต่อไป และให้ข้อเตือนใจเกี่ยวกับการประยุกต์ที่ต้องพึงระวังอาจสาเหตุเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กับลูชีพาพจิตและจริยธรรมของวัยรุ่นไทยด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การวิจัยแต่ละเรื่องย่อมมีความต่อเนื่องกับการวิจัยที่ได้กระทำมาแล้ว และการวิจัยที่จะกระทำต่อไปในอนาคต ตั้งแต่บทที่หนึ่ง เรื่อยมา ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นว่า การวิจัยนี้มีความต่อเนื่องจากการวิจัยที่ได้กระทำมาแล้วอย่างไรบ้าง ในส่วนนี้จะได้ชี้ให้เห็นว่าการวิจัย

ระดับต่ำในขณะที่วัยรุ่นเองใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในเรื่องเดียวกันในระดับที่สูงกว่า ผลลัพท์ที่แตกต่างจากที่พบในต่างประเทศมากและมีความสำคัญต่างจิตใจของวัยรุ่นไทยมาก การวิจัยปัจจุบันไม่สามารถจะตอบได้ว่าเพราะเหตุใดจึงเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้น จึงควรมีการวิจัยในเรื่องนี้โดยตรง โดยวัดความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ วัดความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครอง นอกจากนั้นควรวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้ปกครองเห็นว่าควรใช้กับบุตรของตน และวัดการรับรู้ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครองจากวัยรุ่นดังที่ได้กระทำแล้วในการวิจัยปัจจุบันด้วย แล้วนำคะแนนเหล่านี้มาเปรียบเทียบกัน ในวัยรุ่นโดยส่วนรวมและในวัยรุ่นที่มีลักษณะทางชีวสังคม ภูมิหลัง และจิตลักษณะบางประการที่แตกต่างกัน เพื่อจะได้ตอบคำถามให้ได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ปกครองมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่าเด็กในปกครองของตนจริงหรือไม่ ผู้ปกครองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าที่ใช้กับบุตรของตนจริงหรือไม่ และวัยรุ่นสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงหรือต่ำกว่าผู้ปกครองของตน

การวิจัยว่าลุ่มภาพคิดเป็นพื้นฐานของการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูง

ลุ่มมติฐานที่ว่า "ผู้ที่มีลุ่มภาพคิดลุ่มบุรุษเพียงใด ก็มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงเพียงนั้น" ได้รับการสนับสนุนข้อมูลจากข้อมูลในการวิจัยน้อยอย่าง เด่นชัดที่สุดในลุ่มวัยรุ่นหญิงจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เป็นครอบครัวประเภทที่มีการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมลุ่มมากที่สุด และมีการขัดแย้งทางการใช้เหตุผลระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองน้อยที่สุด จึงคาดว่า วัยรุ่นหญิงลุ่มนี้มีพื้นฐานทางจิตอีก 2 ประการ (คือความสามารถทางการรู้การคิด และประลัมการลุ่มทางสังคม) สูงกว่าวัยรุ่นประเภทอื่น ๆ ฉะนั้น จึงเปิดโอกาสให้ศึกษาบทบาทความเกี่ยวข้องระหว่างลุ่มภาพคิดและจริยธรรมได้ชัดเจนที่สุด จึงควรมีการวิจัยเชิงทดลองพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมในวัยรุ่นที่มีลักษณะพื้นฐานที่พร้อมแต่มีระดับลุ่มภาพคิดแตกต่างกัน และยังมีคามสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนการฝึกอบรมต่ำด้วยกันทั้งคู่ ถ้าลุ่มภาพพัฒนาระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในลุ่มวัยรุ่นที่มีลุ่มภาพคิดสูงกว่าได้มากกว่าอีกลุ่มหนึ่ง ก็จะได้ผลที่สนับสนุนลุ่มมติฐานที่กล่าว ข้างบนนี้อีกลุ่มหนึ่งด้วย

การวิจัยของบิดามารดาที่มีปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างถูกหลักวิชาการ

ในการวิจัยนี้และการวิจัยอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้พบว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักล้นมีส่วนมาก แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ อีก 2-3 แบบ นั้นเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางเหตุผลเชิงจริยธรรม ลู่ทางจิต และจิตลักษณะที่สำคัญอื่น ๆ ของเยาวชน ฉะนั้นจึงควรจะทำการศึกษาต่อไปว่า ครอบครัวประเภทใด อยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างไร บิดามารดามีลักษณะทางจิตอย่างไร จึงเป็นผู้ที่อบรมเลี้ยงดูลูกอย่างเหมาะสมตามหลักวิชาการ และบิดามารดาประเภทใดเป็นผู้ที่มีปัญหาทางด้านนี้มากที่สุดสมควรที่จะได้รับการช่วยเหลือ ปรับปรุง แก้ไขอย่างไร ผลการวิจัยในทำนองนี้จะมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งในการชี้แนวทางการพัฒนาครอบครัว เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยต่อไป สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ได้เริ่มโครงการวิจัยในแนวนี้แล้ว และจะได้พิมพ์เผยแพร่ใน

ศ 2527

การวิจัยสภาพแวดล้อมที่นอกเหนือจากครอบครัวที่มีผลต่อการพัฒนาทางจริย-

ธรรมของเยาวชนไทย การวิจัยนี้และการวิจัยอื่น ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แสดงว่า ครอบครัวโดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนไทย แต่ก็ยังมีหลักฐานที่แสดงว่าปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากครอบครัว มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก ฉะนั้นจึงควรมีการวิจัยความเกี่ยวข้องระหว่าง การอบรมสั่งสอนทางโรงเรียน กับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก และการวิจัยเกี่ยวกับ ปริมาณและคุณภาพของการรับสื่อมวลชนของเด็ก กับจริยธรรมและจิตลักษณะอื่น ๆ ที่สำคัญ ของเด็ก โรงเรียน สื่อมวลชน เพื่อน และละแวกบ้าน อาจมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจิตใจ ของเยาวชนได้มาก ทางสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ได้ดำเนินการวิจัยทางด้านนี้หลายเรื่อง ซึ่งกำลังจะพิมพ์เผยแพร่ในอนาคตอันใกล้

สรุปได้ว่า การเล่นและการวิจัยที่ควรทำต่อไปในอนาคตนั้น เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงนิยามปฏิบัติการของตัวแปรที่สำคัญบางตัว การขยายขอบเขตการวิเคราะห์ความ

สัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมของเด็กกับจริยธรรมของผู้ปกครอง และระหว่างจริยธรรมกับสุขภาพจิตของเยาวชน นอกจากนั้นยังได้เสนอแนะการขยายขอบเขตการวิจัย เพื่อให้ทราบปัญหาที่ส่งเสริมและขัดขวางการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมของบิดามารดา และการวิจัยอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่นอกเหนือจากครอบครัว ที่อาจเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเยาวชนไทยด้วย

ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายสุดท้ายที่การนำผลการวิจัยไปช่วยในการวางนโยบายและหลักปฏิบัติในการพัฒนาครอบครัวเพื่อการพัฒนาเยาวชนไทย ผลการวิจัยนี้ที่สำคัญและเด่นชัดที่สุด คือความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของวัยรุ่นไทย ซึ่งปรากฏรูปแบบความเกี่ยวข้องที่แตกต่างกันในครอบครัวที่มีลักษณะทางสังคมและภูมิหลังที่ต่างกันด้วย ในส่วนนี้จะได้ใช้ผลการวิจัยปัจจุบันเป็นจุดรวมในการเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเยาวชนไทย โดยจะแบ่งการเสนอแนะเป็น 3 หัวข้อคือ บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมจริยธรรมของเยาวชนไทย บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมสุขภาพจิตของเยาวชนไทย และการพัฒนาครอบครัวเพื่อการพัฒนาจิตใจของเยาวชนไทย อันมีรายละเอียดดังนี้

บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมจริยธรรมแก่วัยรุ่นไทย ในการวิจัยนี้ได้พบผลว่า วัยรุ่นไทยที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่าวัยรุ่นประเภทอื่นคือวัยรุ่นชาย วัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลางและต่ำ และวัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตต่ำ โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง ถ้ามีสุขภาพจิตต่ำเท่าใดก็จะมีปัญหาทางจริยธรรมมากเพียงนั้น นอกจากนี้ยังพบผลในการวิจัยนี้ว่า ผู้ที่มีปัญหาทางจริยธรรม คือผู้ที่มีปัญหาทางครอบครัวหลายประการ และมีลักษณะของปัญหาทางครอบครัวที่ต่างกันไปตามลักษณะชีวสังคม และภูมิหลังของผู้ตอบด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

การวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในเยาวชนไทย ตั้งแต่เรื่องแรกจนถึงเรื่องสุดท้ายที่กล่าวถึงรายงานนี้ ต่างก็ให้ความสำคัญแก่ครอบครัวในการส่งเสริม

ลักษณะทางจริยธรรมแก่เด็ก โดยพบผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า เด็กโตและวัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบรักล้นส่วนมาก หรือแบบใช้เหตุผลมาก เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงด้วย ซึ่งบางการวิจัยเรียกขานกันว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่วนในการวิจัยปัจจุบันได้พบผลนอกเหนือจากที่กล่าวนี้ เพราะได้ศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหลายด้าน และพบว่าปริมาณความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลในครอบครัว กับทัศนคติที่ติดต่อบิดา เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นสูงของวัยรุ่นไทย มากกว่าที่การอบรมเลี้ยงดูสองแบบที่กล่าวข้างบน จะเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของวัยรุ่นด้วย นอกจากนี้ยังได้ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า ลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเหล่านี้ มีความสำคัญต่อจริยธรรมของวัยรุ่นไทยประเภทใดมากที่สุดด้วย ผลการวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้คือ

ในวัยรุ่นที่สงขลา ครอบครัวมีบทบาทเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของวัยรุ่นมากที่สุด โดยที่วัยรุ่นที่มีจริยธรรมสูงมีทัศนคติที่ดีต่อบิดาสูงเป็นสำคัญ รองลงมาคือ รู้ดีกว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และมีความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลกับผู้ปกครองน้อย

ปริมาณความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของวัยรุ่นมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบการถูกอบรมเลี้ยงดู 2 แบบและทัศนคติต่อบิดามารดา โดยปริมาณความขัดแย้งนี้มีบทบาทเด่นชัดที่สุดในวัยรุ่นทั่วไป วัยรุ่นหญิง วัยรุ่นชั้น ม.ศ. 1 วัยรุ่นในกรุงเทพฯ วัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลางและสูง วัยรุ่นที่มารดาไม่ทำงาน และวัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา

ส่วนทัศนคติที่ดีต่อบิดา เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของวัยรุ่นมากที่สุดในกลุ่มวัยรุ่นชาย วัยรุ่น ม.ศ. 3 วัยรุ่นสงขลา และวัยรุ่นที่มารดาทำงานอาชีพ

ส่วนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของวัยรุ่นมากที่สุดในกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นส่วนเกี่ยวข้องับจริยธรรมของวัยรุ่นมากที่สุดในกลุ่มวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบพร้อมกัน เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของวัยรุ่นชายที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลาง

ฉะนั้นข้อเสนอนี้เกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวต่อจริยธรรมของวัยรุ่นคือ ควรให้บิดามารดาของวัยรุ่นในต่างจังหวัดได้ทราบว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อจริยธรรมของบุตร โดยบิดาควรทำหน้าที่ให้วัยรุ่นรักและศรัทธาเป็นสำคัญ นอกจากนั้นแล้วควรเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และควรพัฒนาระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบิดามารดาในต่างจังหวัดให้สูงขึ้นด้วย เพื่อลดความขัดแย้งกับบุตรให้น้อยลง

ส่วนในวัยรุ่นทั่วไป ควรให้บิดามารดาทราบว่าจริยธรรมของบุตรวัยรุ่นนั้น เกี่ยวข้องกับการที่บิดามารดาใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ใกล้เคียงกับที่บุตรของตนใช้อยู่ และไม่ควรใช้เหตุผลในระดับที่ต่ำกว่าที่บุตรของตนใช้เป็นอันตราย และอาจกล่าวได้ว่า บิดามารดามักใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำเกินไปกับวัยรุ่นตอนต้นและกับวัยรุ่นหญิง เป็นสำคัญ

บิดามีบทบาทสำคัญต่อจริยธรรมของวัยรุ่นมาก ฉะนั้นบิดาของวัยรุ่นต่อไปนี้ควรสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่เด็กของตนคือ บิดาของวัยรุ่นชาย บิดาของวัยรุ่นตอนกลาง บิดาของวัยรุ่นที่ส่งขลา และบิดาของวัยรุ่นที่มาเรดาทำงาน

ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์และแบบรักล้นล้นนั้นก็มี ความสำคัญต่อจริยธรรมของวัยรุ่นบางประเภท จึงมีข้อเสนอนี้ว่าบิดามารดาของวัยรุ่นที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา ควรอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ให้มาก ส่วนวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำควรได้รับการเลี้ยงดูแบบรักล้นล้นให้มาก ส่วนการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบในปริมาณที่กล่าวนี้ควรใช้ในครอบครัวของวัยรุ่นชายที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลางด้วย

ในตอนต้นได้กล่าวว่า การวิจัยนี้ได้บ่งชี้ว่าวัยรุ่นชาย และวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสังคมปานกลางและต่ำ เป็นวัยรุ่นที่มีปัญหาทางจริยธรรม มากกว่าวัยรุ่นประเภทตรงข้าม ฉะนั้นแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังจริยธรรมในวัยรุ่นเหล่านี้ คือ สำหรับวัยรุ่นชายนั้น บิดาจะต้องปฏิบัติต่อบุตร เพื่อให้บุตรรัก ยอมรับ และศรัทธาในบิดาให้มากยิ่งขึ้น โดยส่วนหนึ่งมาจากการที่บิดาอบรมเลี้ยงดูบุตรชายแบบรักล้นล้นมาก แบบ

ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และมีการใช้เหตุผลกับบุตรชายในระดับที่เหมาะสมกับบุตรจะยอมรับ แต่ที่คนคิดที่ดีต่อบิดาของบุตรชายนั้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ศึกษาไว้ ณ ที่นี้ อีกมาก ด้วย ส่วนการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นจากระดับเศรษฐกิจปานกลาง และต่ำนั้น ในการวิจัยนี้ เลื่อนแนะว่าบิดามารดาควรอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักล้นปล้นนุมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์จะได้ผลดี ส่วนข้อเลื่อนแนะเกี่ยวกับผู้มีลွှ่สภาพจิตต่ำนั้น จะได้กระทำในตอนต่อไป

บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมลွှ่สภาพจิตของวัยรุ่นไทย ในการวิจัยนี้ ได้พบผลว่า วัยรุ่นไทยที่มีปัญหาทางลွှ่สภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นประเภทอื่นคือ วัยรุ่นหญิง วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นที่บิดามารดามีระดับการศึกษาสูงกว่าประถมสี่ แต่ที่เด่นชัดในการวิจัยนี้ คือ วัยรุ่นไทยที่มีปัญหาทางลွှ่สภาพจิตนั้น คือผู้มีปัญหาทางครอบครัว ส่วนลักษณะของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการมีปัญหาทางจิตของวัยรุ่นนั้นก็ยังคงแตกต่างกันไปตามลักษณะทางชีวสังคม และภูมิหลังของวัยรุ่นด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไป

ผลการวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนผลการวิจัยที่กำสั่งเลื่อนนี้ ต่างก็ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของครอบครัวต่อลွှ่สภาพจิตของเด็ก ตั้งแต่วัยทารกจนเป็นผู้ใหญ่ ในการวิจัยปัจจุบันได้ศึกษาสักษณะของครอบครัวของวัยรุ่นถึง 5 ด้าน โดยใช้วัยรุ่นจำนวนมากและแบ่งวัยรุ่นเป็นหลายประเภทตามสักษณะชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัวด้วย นอกจากนั้นยังได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติที่ทันสมัยและสามารถเปรียบเทียบอำนาจการทํานายของสักษณะครอบครัวต่อลွှ่สภาพจิตได้อย่างละเอียด จึงทำให้ได้ผลการวิจัยที่ละเอียดลึกซึ้งสามารถชี้แนวทางการปฏิบัติได้เด่นชัด ผลการวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้คือ

ในครอบครัวที่บุตรวัยรุ่นไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดานั้น สักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ประการร่วมกัน เกี่ยวข้องกับลွှ่สภาพกายและลွှ่สภาพจิตของวัยรุ่นอย่างเด่นชัดที่สุดในครอบครัวประเภทนี้ ถ้าวัยรุ่นรู้สึกว่าเป็นบิดามารดาอบรมเลี้ยงดูตนแบบรักล้นปล้นนุมาก จะมีปัญหาทางกายอันเนื่องมาจากจิตน้อย และถ้าวัยรุ่นมีทัศนคติที่ดีต่อบิดามาก และรู้สึกว่าถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์มากเท่าใด ก็จะเป็นผู้มีปัญหาทางจิตน้อยด้วย

ใครพอใจกับบุตรมากยิ่งขึ้น คือ มารดาของวัยรุ่นตอนต้น มารดาของวัยรุ่นหญิง มารดาของวัยรุ่นที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง มารดาที่ทำงานประกอบอาชีพ และมารดาที่บุตรอยู่อาศัยด้วย การสร้างทัศนคติที่ดีต่อมารดาในบุตรวัยรุ่นนั้น สำหรับครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง กับครอบครัวที่มีบุตรหญิง มารดาควรใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ให้มาก อาจส่งผลโดยตรงต่อความพอใจมารดาของบุตรได้มาก แต่ในครอบครัวของวัยรุ่นประเภทอื่น ๆ นั้น ทัศนคติต่อมารดายังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ที่ยังมิได้ศึกษาค้นคว้าในการวิจัยนี้ด้วย

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยนั้น การวิจัยนี้ได้ให้ผลที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล ตลอดจนการใช้เหตุผลในระดับสูงอย่างเหมาะสมกับความสามารรถเข้าใจของวัยรุ่น เพื่อให้เกิดผลต่อจิตใจของวัยรุ่นโดยตรง และเกิดผลทางอ้อมต่อการมีทัศนคติที่ดีต่อบิดามารดา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นด้วย

ในตอนต้นของส่วนนี้ได้กล่าวว่า การวิจัยนี้ได้บ่งชี้ว่าวัยรุ่นที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นประเภทอื่น ๆ คือ วัยรุ่นหญิง วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นที่บิดามารดามีการศึกษาสูงกว่าประถมสี่ ซึ่งส่วนใหญ่คือวัยรุ่นจากระดับเศรษฐกิจสังคมปานกลางและสูง ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงสามารถเสนอแนะการป้องกันและแก้ไขปัญาสุขภาพจิตของวัยรุ่นเหล่านี้ดังนี้ สำหรับวัยรุ่นหญิงได้กล่าวมาแล้ว ส่วนวัยรุ่นตอนกลางนั้น มารดาควรอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการที่บุตรจะมีทัศนคติที่ดีต่อมารดา และต่อสุขภาพจิตของบุตร วัยรุ่นตอนกลางโดยตรง ส่วนวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสังคมปานกลางและสูงนั้น มารดาควรสร้างภาพพจน์ที่ดียิ่งขึ้นต่อบุตรของตน ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ดังได้กล่าวมาแล้ว

อาจกล่าวอย่างสับสนเนื่องต่อไปได้ว่า การป้องกันและการแก้ไขปัญาทางสุขภาพจิตของวัยรุ่น อาจส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญาทางจริยธรรมบางด้านของวัยรุ่นด้วย โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง

แนวทางการพัฒนาครอบครัวของวัยรุ่นไทย ในส่วนนี้จะได้อธิบายลักษณะบางประการของครอบครัวขึ้นมาพิจารณา เพื่อให้ข้อเสนอนี้ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางครอบครัว ปัญหาทางสุขภาพจิตของวัยรุ่น และปัญหาทางจริยธรรมของวัยรุ่นต่อไป ลักษณะของครอบครัวที่การวิจัยนี้พบว่าสำคัญควรมีมากแล้ว ๓ ที่นี้คือ ครอบครัวที่วัยรุ่นไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา ครอบครัวที่มารดาทำงานอาชีพ ครอบครัวที่อยู่ในระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง และครอบครัวในชนบท

ก. ครอบครัวที่วัยรุ่นแยกอยู่ต่างหากจากบิดามารดา ในการวิจัยนี้ได้พบว่าวัยรุ่น 917 คน ในชั้น ม.ศ. 1 และ 3 ในกรุงเทพฯ และสงขลา มี 23% ที่แยกอยู่ต่างหากจากบิดามารดาของตน โดยปรากฏว่าวัยรุ่นชายในชั้น ม.ศ. 3 ในกรุงเทพฯ แยกอยู่จากครอบครัวมากที่สุด (29%) ส่วนนักเรียนหญิงชั้น ม.ศ. 1 ที่กรุงเทพฯ แยกอยู่จากครอบครัวน้อยที่สุด (16%)

ในวัยรุ่นประเภทที่แยกอยู่กับบิดามารดาของตนนี้กลับพบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ด้านร่วมกัน สามารถทำนายสุขภาพกายและสุขภาพจิตของวัยรุ่นประเภทนี้ได้สูงที่สุด (31% ในทั้งสองกรณี) โดยพบในรายละเอียดว่า วัยรุ่นที่รู้สึกว่าจะถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์มาก และมีทัศนคติที่ดีต่อบิดาและต่อมารดา เป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสูงที่สุด ส่วนในครอบครัวที่วัยรุ่นอยู่กับบิดามารดา ไม่พบผลเช่นนี้ที่กล่าวนี้ (ดูตาราง 9 และ 10) อาจกล่าวได้ว่าความรู้สึกว่าจะถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นที่แยกอยู่กับบิดามารดามากที่สุด และในการพิจารณาความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นประเภทนี้ ก็พบว่าผู้ที่รู้สึกว่าจะถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก ก็เป็นผู้ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงด้วย ซึ่งผลเช่นนี้ก็ไม่ปรากฏในครอบครัวที่อยู่รวมกัน (ดูตาราง 29 ในภาคผนวก ค.)

ฉะนั้นจึงเสนอแนะได้ว่า ในครอบครัวที่บุตรวัยรุ่นแยกอยู่อาศัยต่างหากจากบิดามารดานั้น บิดามารดาควรทำให้บุตรรู้สึกว่าเขาได้รับความรักสนับสนุน ยอมรับ อยากรักใคร่ และอยากช่วยเหลือบุตรอยู่เสมอ นอกจากนั้นยังควรเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่นอย่างสมเหตุผล และรู้สึกใช้

เหตุผลกับบุตรในระดับสูงตรงตามกับบุตรจะยอมรับได้ง่าย นอกจากนั้นบิดามารดาควรปฏิบัติตนไปในทางที่จะเสริมสร้างให้บุตรมีความรักใคร่ พอใจ เลื่อมใสศรัทธาตนให้มาก ถ้าบิดามารดาในครอบครัวที่บุตรวัยรุ่นแยกอยู่อาศัยต่างหากจากบิดามารดาสามารถปฏิบัติได้เช่นนี้ อาจคาดได้ว่าจะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของวัยรุ่นได้มาก และช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมบางด้านได้ด้วย

ข. ครอบครัวที่มารดาทำงานอาชีพ ในการวิจัยนี้ 74% ของวัยรุ่นผู้ถูกศึกษามีมารดาที่ทำงานหาเงินมาช่วยครอบครัว โดยวัยรุ่นที่ส่งขลามารดาที่ทำงานอาชีพมากกว่าวัยรุ่นในกรุงเทพฯ (81% และ 67% ตามลำดับ) จำนวนมารดาที่ทำงานนี้เพิ่มมากขึ้นทุกทีจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยวัยรุ่นรายงานไว้ว่า เมื่อ 6 ปีที่แล้ว มารดาทำงานเพียง 45% และเมื่อ 4 ปีที่แล้วมีจำนวนมารดาที่ทำงานมากขึ้นเป็น 52% ขณะนี้ทำงานเป็นจำนวนถึง 74% ในครอบครัวที่มารดาทำงานอาชีพนี้ บิดาย่อมเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น แม้การวิจัยนี้จะมิได้ศึกษาปริมาณความรับผิดชอบของบิดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร แต่ก็ได้ศึกษาการรับรู้คุณลักษณะของบิดา ทำให้พบผลที่เด่นชัดมากในครอบครัวที่มารดาทำงานอาชีพว่าทัศนคติที่ดีต่อบิดาของวัยรุ่นนั้น เกี่ยวข้องกับสุขภาพกาย สุขภาพจิต และความสามารภในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นมาก และไม่พบผลเช่นนี้ในครอบครัวที่มารดาไม่ทำงานอาชีพ (ดูตาราง 29 ในภาคผนวก ค.) ผลลัพท์นี้จึงเสนอว่า ถ้าวัยรุ่นในครอบครัวที่มารดาทำงานอาชีพนั้นมีความรักและศรัทธาในบิดาของตนมาก วัยรุ่นเหล่านี้จะเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี และมีจริยธรรมสูงด้วย โดยที่ทัศนคติที่ดีต่อบิดามีความสำคัญต่อสุขภาพจิตมากกว่าจริยธรรมของวัยรุ่น

ในการวิจัยนี้ยังได้หลักฐานที่แสดงว่า การปฏิบัติต่อบุตรเกี่ยวข้องกับการมีทัศนคติที่ดีต่อบิดาในครอบครัวที่มารดาทำงานอาชีพ โดยสามารถทำนายทัศนคติต่อบิดาได้ถึง 23% ตัวทำนายที่สำคัญที่สุดคือการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

ฉะนั้นจึงอาจเสนอแนะได้ว่า ในครอบครัวที่มารดาทำงานซึ่งมีอยู่เป็นจำนวน 3 ใน 4 ของครอบครัวที่ถูกศึกษาทั้งหมดนั้น บิดาในครอบครัวประเภทนี้ควรได้รับการบอกเล่าถึง

ความสำคัญที่มีต่อจิตใจของบุตรทั้งชายและหญิง บิดาควรตระหนักว่าตนมีส่วนช่วยส่งเสริม
สุขภาพจิต และจริยธรรมของบุตรได้มากกว่าในครอบครัวประเภทอื่น ถ้าบิดานั้นทำตนให้
บุตรรักใคร่ เลื่อมใส และมีศรัทธาในตน วิธีการส่วนหนึ่งที่บิดาอาจเสริมสร้างทัศนคติที่ดี
ต่อตนในบุตร ก็ด้วยการเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์เป็นสำคัญ รองลงมาคือ
เลี้ยงดูบุตรแบบรักนวลสงวน และสามารถใช้เหตุผลที่เหมาะสมกับระดับจิตใจของบุตรด้วยจึง
จะไม่เกิดความขัดแย้งในครอบครัว แต่การเสริมสร้างทัศนคติต่อบิดาในครอบครัวที่มารดา
ทำงานนี้ ยังอาจใช้วิธีอื่น ๆ อีกมากมายประกอบด้วย ซึ่งยังมิได้มีการวิจัยไว้

ค. ครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง หมายถึงครอบครัวที่มีรายได้
รวมต่อเดือนมากกว่าแปดพันบาทขึ้นไป บิดามีอาชีพในระดับสูง และบิดามารดามีการศึกษาสูง
กว่าระดับประถมสี่ ครอบครัวประเภทนี้มีเป็น 17% ของครอบครัวที่ถูกศึกษาทั้งหมดในกรุงเทพฯ
มีครอบครัวระดับสูง 25% สังกะขามีเพียง 7% นักเรียนหญิง ม.ศ. 3 มีครอบครัวระดับสูง
มากกว่า (21%) นักเรียนประเภทอื่น ส่วนครอบครัวที่บิดามีอาชีพระดับสูง (วิชาชีพ) มี
26% ในกลุ่มรวม และในกรุงเทพฯ มีครอบครัวเช่นนี้ถึง 33% ส่วนบิดาที่มีการศึกษาสูง
กว่าประถมสี่ในกลุ่มรวมมี 36% ในกรุงเทพฯ มีมากถึง 45% ส่วนสังกะขามีเพียง 26%
นักเรียนหญิงชั้น ม.ศ. 3 มีบิดาที่มีการศึกษาสูงมากที่สุด (44%) ส่วนในกรณีของมารดา
ในครอบครัวที่ถูกศึกษาทั้งหมด มารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมสี่มีเพียง 19% มารดาของ
ครอบครัวนักเรียนกรุงเทพฯ มีการศึกษาสูง 28% ที่สังกะขามีเพียง 10% นักเรียนหญิงชั้น
ม.ศ. 3 มีมารดาที่มีการศึกษาสูงมากที่สุด (23%) จึงสรุปได้ว่านักเรียนหญิงชั้น ม.ศ. 3
มาจากครอบครัวระดับสูงกว่านักเรียนประเภทอื่น ๆ

ในครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงนี้ ปรากฏในการวิจัยนี้ว่า เป็นครอบ-
ครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมมากกว่าครอบครัวที่ระดับต่ำกว่า และวัยรุ่นรายงานว่า
ผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลในระดับที่สูงใกล้เคียงกับที่วัยรุ่นนั้ใช้อยู่มากที่สุด แต่วัยรุ่นในครอบครัว
ระดับสูงนี้กลับมีปัญหาทางสุขภาพจิตมากกว่าครอบครัวที่ระดับต่ำกว่า

สุขภาพจิตของวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงนี้ เกี่ยวข้องกับ
ทัศนคติที่ดีต่อมารดาอย่างเด่นชัด กล่าวคือถ้าวัยรุ่นมีความรัก ความพอใจ ศรัทธาในมารดาของ

ตนมาก จะเป็นผู้ที่มิสูญเสียสภาพกายและสูญเสียสภาพจิตระดับสูงด้วย แต่ที่ค้นคิดต่อมารดาสามารถทำนาย
สูญเสียสภาพจิตของวัยรุ่นประเภทนี้ได้ไม่มากนัก คือทำนายได้เพียง 16% เท่านั้น ฉะนั้นสูญเสียสภาพจิต
ของวัยรุ่นประเภทนี้จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก

ในครอบครัวที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงนี้ วัยรุ่นมีที่ค้นคิดที่ต่อมารดาต่ำ
ที่สุด แตกต่างจากครอบครัวระดับต่ำกว่า นอกจากนั้นการวิจัยนี้ยังแสดงว่า ในครอบครัวประเภท
นี้การปฏิบัติต่อบุตรใน 3 ด้านสามารถทำนายที่ค้นคิดของวัยรุ่นต่อมารดาได้มากที่สุด (50%) ใน
ขณะที่สามารถทำนายได้ต่ำกว่ามากในครอบครัวระดับปานกลางและต่ำ (34% และ 20% ตาม
ลำดับ)

ปรากฏการณ์ในครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงนี้ยังมีที่น่าสนใจคือ สูญ-
เสียสภาพจิตกับจริยธรรมของวัยรุ่นหญิงจากครอบครัวระดับสูงนี้มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างสูง
(ค่าอาร์ระหว่างจริยธรรมกับสูญเสียสภาพจิต = .60 และกับสูญเสียสภาพกาย = .32) ซึ่งไม่ปรากฏ
ผลเช่นนี้ในครอบครัววัยรุ่นประเภทตรงข้ามอื่น ๆ (ดูตาราง 13)

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูงเพื่อการ
พัฒนาเยาวชนคือ ควรแจ้งให้บิดามารดาของวัยรุ่นประเภทนี้ทราบว่าบุตรของตนมักจะมีปัญหา
ทางสูญเสียสภาพจิต ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการมีปัญหากับมารดา โดยในครอบครัวที่บิดามีอาชีพระดับสูง
นั้น บางครอบครัวอาจมีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างบิดาและมารดา โดยเฉพาะทางด้านระดับ
การศึกษา ซึ่งอาจจะทำให้บุตรผู้มีการศึกษาในระดับสูงกว่ามารดา มีความพอใจและความเคารพ
ในมารดาของตนน้อยกว่าในครอบครัวประเภทอื่น ฉะนั้นจึงควรพัฒนามารดาประเภทนี้ด้วย โดย
อาจแนะนำได้ว่า มารดาควรเลี้ยงดูบุตรด้วยวิธีให้ความรักสนับสนุน และใช้เหตุผลมากกว่า
อารมณ์กับบุตรของตนให้มาก และควรพัฒนาระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของมารดาประเภท
นี้ให้สูงขึ้นด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่นของตน นอกจากนี้ครูอาจารย์
ยังควรให้ความสนใจวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดามีการศึกษาในระดับสูง ซึ่งมองอย่าง
ผิวเผินแล้วไม่ควรมีปัญหาทางจิตมาก แต่ก็ปรากฏในการวิจัยนี้ว่าบุตรวัยรุ่นเป็นผู้ที่มีปัญหาทาง
สูญเสียสภาพจิต และถ้าวัยรุ่นเหล่านี้มีปัญหาทางสูญเสียสภาพจิตแล้ว ก็จะมีปัญหาทางการใช้เหตุผลเชิงจริย-
ธรรมตามมาด้วย โดยเฉพาะในวัยรุ่นหญิง

ง. ครอบครัวในชนบท ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาครอบครัววัยรุ่นที่ส่งขลา

เปรียบเทียบกับครอบครัววัยรุ่นในกรุงเทพฯ โดยวัยรุ่นที่ส่งขลามีลักษณะอื่น ๆ ที่แตกต่างจากวัยรุ่นในกรุงเทพฯ คือ มารดาที่ส่งขลาทำงานอาชีพเป็นจำนวนมากกว่า บิดามารดามีระดับการศึกษาสูงเป็นจำนวนน้อยกว่า และครอบครัวที่ส่งขลาเป็นจำนวนน้อยกว่าที่อยู่ในระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง นอกจากนั้นยังปรากฏในการวิจัยนี้ว่า นักเรียนวัยรุ่นจากส่งขลารายงานว่าผู้ปกครองของตนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับตนในระดับที่ต่ำกว่าที่วัยรุ่นในกรุงเทพฯ ได้รายงานไว้ จากลักษณะความแตกต่างระหว่างครอบครัวที่ส่งขลากับในกรุงเทพฯ นี้ แสดงว่าบิดามารดาที่ส่งขลาอาจมีลักษณะความทันสมัยน้อยกว่าบิดามารดาในกรุงเทพฯ

ในครอบครัวที่ต่างจังหวัดนี้ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ด้านรวมกันสามารถทำนายระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นได้มากกว่าในกลุ่มวัยรุ่นประเภทอื่น ๆ แต่ที่ทำนายจริยธรรมได้เพียง 21% โดยที่แนวคิดที่ติดต่อบิดาเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของวัยรุ่นต่างจังหวัดมากที่สุด รองลงมาคือการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และปริมาณความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลกับผู้ปกครอง ส่วนการปฏิบัติต่อบุตร 3 ด้านสามารถใช้ทำนายทัศนคติที่ติดต่อบิดาได้เพียง 18% ในกลุ่มวัยรุ่นต่างจังหวัด

ฉะนั้นจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้คำแนะนำแก่อบิดามารดาของวัยรุ่นในต่างจังหวัดว่า ครอบครัวยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาจริยธรรมของวัยรุ่นมาก โดยบิดาจะต้องทำตนให้เป็นที่รักและยอมรับของบุตร ให้บุตรมีความเลื่อมใสศรัทธา บิดามารดาควรอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่นด้วยการใช้เหตุผลอย่างเหมาะสมมากกว่าที่จะใช้อารมณ์ นอกจากนั้นควรพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบิดามารดาในต่างจังหวัดด้วย เพื่อขจัดความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองและเมื่อบิดามารดาอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างถูกวิธี และรู้จักใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงเท่าเทียมกับวัยรุ่น จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาภาพพจน์ต่อบิดาของบุตรวัยรุ่นได้

สรุปได้ว่า ผลการวิจัยนี้มีประโยชน์ในการเล่นนอกระบบการพัฒนาคครอบครัวเพื่อส่งเสริมลักษณะสุขภาพจิตและจริยธรรมของวัยรุ่น และได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นการเฉพาะแก่ครอบครัวประเภทต่าง ๆ 5 ประเภทคือ ครอบครัวที่วัยรุ่นแยกอยู่ต่างหากจากบิดามารดา ครอบครัวที่มารดาทำงานอาชีพ ครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมสูง และครอบครัวในชนบท

ภาคผนวก ก.

แบบวัดที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1.

การตัดสินใจในชีวิตประจำวัน

คำแนะนำในการตอบ คำถามตอนนี้เป็นเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับตัวท่านเองหรือเกี่ยวกับบุคคลต่าง ๆ ให้ท่านอ่านซ้ำ ๆ บุคคลในเรื่องจะเลือกกระทำอย่างหนึ่ง ให้ท่านหยุดคิดถึงเหตุผล ว่าถ้าท่านเป็นคน ๆ นั้น ท่านจะกระทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด เมื่อท่านได้เหตุผลแล้ว จึงอ่านคำตอบที่มีให้เลือก 6 คำตอบสำหรับแต่ละเรื่อง คำตอบใดตรงกับเหตุผลที่ท่านคิดไว้ล่วงหน้ามากที่สุด ก็ขีดเครื่องหมาย (✓) หน้าตัวเลือกนั้น ในการตอบคำถามแต่ละข้อ ให้เลือกคำตอบได้ เพียงคำตอบเดียว ถ้าท่านไม่เข้าใจคำแนะนำหรือข้อความใด ให้ถามอาจารย์ได้ ตอนนี้มี 15 เรื่อง

ถ้าท่านเข้าใจแล้ว ลงมือทำได้เลย

1. ขณะนี้ข้าพเจ้ากำลังเป็นนักเรียนอยู่ ทั้ง ๆ ที่เพื่อนอายุรุ่นราวคราวเดียวกับข้าพเจ้าได้ออกจากโรงเรียนไปแล้ว ข้าพเจ้าเองนั้นในบางครั้งก็รู้สึกเบื่อการเรียน แต่ข้าพเจ้าก็ยังตั้งใจเรียนต่อไป เพราะข้าพเจ้าให้เหตุผลกับตนเองว่า

_____ ผู้ใหญ่ต้องการให้ข้าพเจ้าเรียน และข้าพเจ้าเป็นเด็กที่ต้องฟังผู้ใหญ่อยู่ชุกมาก
จึงต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่

_____ ข้าพเจ้าต้องแสวงหาความรู้ไว้มาก เพื่อจะได้เป็นที่พึ่งแก่ตนเองเมื่อโตขึ้น
_____ เมื่อผู้ปกครองมีเงินส่งเสียให้ข้าพเจ้าเรียน ข้าพเจ้าจึงรู้สึกเป็นหน้าที่ของ
ข้าพเจ้าที่จะต้องตั้งใจเล่าเรียนต่อไป

_____ ข้าพเจ้าต้องการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อจะได้สามารถทำตนให้เป็นประโยชน์แก่
สังคมส่วนรวมได้อย่างเต็มที่เมื่อโตขึ้น

_____ ข้าพเจ้ากลัวว่าผู้ปกครองจะลงโทษ ถ้าข้าพเจ้าไม่ไปเรียนหนังสือ

_____ ข้าพเจ้าพอใจที่จะทำตามความเห็นดีเห็นชอบของผู้ใหญ่

4. เพื่อนบางคนของข้าพเจ้าชอบนำหนังสือและภาพโป๊ที่ลามกอนาจารมาให้เพื่อน ๆ ดูที่โรงเรียน เพื่อนอื่น ๆ บางคนก็ไปรุมดูและบางคนถึงกับขอยืมไปดูที่บ้าน แต่ข้าพเจ้าไม่ได้อ่านหนังสือหรือดูภาพโป๊เหล่านั้นด้วย ลำเหตุที่ข้าพเจ้าไม่ได้ดูหนังสือหรือดูภาพโป๊เหล่านั้นคือ

_____ ข้าพเจ้าต้องการทำตามเพื่อนสนิทของข้าพเจ้า ซึ่งไม่นิยมดูภาพหรืออ่านหนังสือประเภทนี้

_____ ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าการอ่านหนังสือและดูภาพโป๊เป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมหรือขัดกับหลักคำสอนา

_____ ข้าพเจ้าทราบว่า การอ่านหนังสือและดูภาพลามก จะทำให้จิตใจของบุคคลต่ำช้าเลวทรามลงทุกที ข้าพเจ้าไม่ชอบที่จะเป็นเช่นนั้น

_____ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าถ้าดูภาพโป๊และอ่านหนังสือลามกแล้วจะทำให้ข้าพเจ้าไม่มีสมาธิในการเรียน

_____ ข้าพเจ้ากลัวครูหรือผู้ปกครองจะจับได้ แล้วข้าพเจ้าจะต้องโดนลงโทษ

_____ ข้าพเจ้ากลัวว่าเพื่อนจะไม่ให้ข้าพเจ้าขอยืมดูภาพโป๊หรือหนังสือลามก เพราะข้าพเจ้าไม่ได้สนิทสนมกับเขา

5. ในบางครั้งข้าพเจ้าได้โต้เถียง ทะเลาะวิวาทกับพี่น้องหรือคนในบ้าน แต่ต่อมาข้าพเจ้ารู้สึกตัวจึงเลิกทะเลาะ หรือหลีกเลี่ยงไม่ทะเลาะกับคนอื่นเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้าเองรู้สึกว่า

_____ ถ้าข้าพเจ้าทำติดกับคนอื่น คนเหล่านั้นก็ย่อมจะรักใคร่และไม่ทะเลาะกับข้าพเจ้าอีก

_____ การที่ข้าพเจ้าสามารถให้อภัยหรือยกโทษให้ผู้อื่น ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าข้าพเจ้าเป็นผู้ใหญ่เต็มที่แล้ว

_____ การทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่นทำให้จิตใจขุ่นมัวโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด การปรับความเข้าใจกันอย่างสงบเท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาได้

_____ ข้าพเจ้าอยากให้ใคร ๆ เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนดี น่าคบหาสมาคมด้วย

_____ เมื่อข้าพเจ้าทะเลาะกับใคร ในบางครั้งก็มีการทูปตีต่อยเตะ ขว้างปากัน ทำให้ข้าพเจ้าเจ็บตัว ข้าพเจ้าจึงไม่อยากจะทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น

_____ ข้าพเจ้าถือว่าทุกคนในบ้านมีหน้าที่รักษาความสงบปรองดองกัน และต้องสามัคคีกันเอาไว้

6. ถ้าหน่วยแพทย์และพยาบาลเคลื่อนที่ มาขอรับบริจาคโลหิตที่โรงเรียนของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า จะไม่ร่วม ในการบริจาคโลหิต เพราะ

_____ เป็นการเสียสละที่ได้ผลไม่คุ้มค่า
_____ เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องรักษาลู่สภาพของตัวเอง
_____ ข้าพเจ้ากลัวว่าจะรู้สึกเจ็บและเมื่อบริจาคโลหิตแล้วจะทำให้ร่างกายอ่อนแอ ติดโรคได้ง่าย
_____ บุคคลไม่จำเป็นต้องละอายใจตนเองเมื่อไม่ได้บริจาคโลหิต เพราะการทำคามดี นั้นทำได้หลายทาง
_____ ข้าพเจ้าไม่กลัวว่าเพื่อน ๆ จะหาว่าข้าพเจ้าเป็นคนใจแคบ เพราะมีเพื่อนข้าพเจ้า หลายคนก็คงจะไม่ยอมบริจาคโลหิต
_____ คนที่ไม่บริจาคโลหิต เพราะมีเหตุผลอันสมควร ย่อมไม่ทำให้ความภูมิใจในตนเองลด

7. ชายคนหนึ่งกำลังขับรถด้วยความเร็วสูง เพื่อรับนำคนเจ็บหนักไปส่งโรงพยาบาล แต่บังเอิญรถติดไฟแดง ถ้าข้าพเจ้าเป็นชายคนนั้น ข้าพเจ้าจะหยุดรถตามกฎจราจร เพราะ

_____ เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยรักษากฎจราจร
_____ ข้าพเจ้ากลัวจะถูกตำรวจจราจรจับไปลงโทษตามกฎหมาย
_____ การฝ่าไฟแดงเป็นการกระทำของผู้ใจเลวบาปบุญ
_____ ข้าพเจ้าต้องการให้คนอื่น ๆ เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นนักขับรถที่ดี
_____ ชีวิตคน ๆ เดียวมีค่าน้อยกว่าชีวิตคนอื่น ๆ อีกหลายคนรวมกัน
_____ เป็นการป้องกันมิให้ข้าพเจ้าได้รับบาดเจ็บเนื่องจากอาจชนกับรถคันอื่น

8. ถ้าข้าพเจ้าเห็นผู้ร้ายกำลังลักทรัพย์ และต่อมาผู้ร้ายถูกจับได้ ตำรวจขอร้องให้ข้าพเจ้าเป็นพยาน ข้าพเจ้าจะไม่เป็นพยานให้ เพราะ

_____ ถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมเป็นพยานก็ไม่เป็นการกระทำที่ขัดกับกฎเกณฑ์ใด ๆ

_____ ข้าพเจ้ากลัวผู้ร้ายจะแก้แค้นภายหลัง

_____ การปรักปรำผู้อื่นโดยข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าเขาเป็นผู้ร้ายจริง เป็นสิ่งที่น่าละอายใจเกินกว่าที่ข้าพเจ้าจะทำได้

_____ เป็นการฉลาดที่จะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยานเพราะคนอื่น ๆ ก็คงจะเห็นว่าข้าพเจ้าทำถูกต้องแล้ว

_____ การเป็นพยานให้ตำรวจจะทำให้ข้าพเจ้ามีแต่ทางเสียมากกว่าทางดี

_____ ไม่เป็นการเห็นแก่ตัวที่ข้าพเจ้าจะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยาน ถ้าข้าพเจ้ามีเหตุผลที่สมควร

9. ข้าพเจ้างัดใจจะไปชมภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ถึงแม้มีคนเข้าคิวคอยซื้อตั๋วเป็นแถวยาวมาก และถ้าไปต่อคิว ตั๋วอาจหมดเสียก่อน แต่ข้าพเจ้าก็จะเข้าคิว ตามลำดับก่อนหลัง เพราะ

_____ ข้าพเจ้ากลัวการแย่งชิง ซึ่งอาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นได้

_____ เป็นการรักษาความยุติธรรมที่ทุกคนต้องการ

_____ เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยรักษาความเป็นระเบียบของสังคม

_____ ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีใครในแถวอยากให้ข้าพเจ้าแข่งคิว เพราะข้าพเจ้าเองก็ไม่อยากให้ใครมาแข่งคิวข้าพเจ้าเช่นกัน

_____ ข้าพเจ้ามาที่หลังคนอื่น ๆ จึงต้องรับผิดชอบในผลของการมาที่หลังนั้น

_____ ข้าพเจ้าอยากให้คนอื่นเห็นว่าข้าพเจ้ามีมรรยาทดี

10. ถ้าข้าพเจ้าจำเป็นต้องซื้อของอย่างหนึ่ง แต่พ่อค้าเรียกราคาแพงกว่าปกติ เพราะรู้ว่าข้าพเจ้าจำเป็นต้องใช้ของสิ่งนั้น ถ้าพ่อค้าคนนั้นทอนเงินเกินมาให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะไม่คืนเงินที่เกินให้คนขาย เพราะ

_____ คุณที่ไม่สมควรได้รับการกระทำตอบที่ไม่ดีเช่นเดียวกัน
_____ พ่อค้าทอนเงินให้ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจึงมีสิทธิที่จะเก็บเงินนั้นไว้
_____ การรับเงินที่ทอนเกินมาใช้ในการกระทำที่ผิดกฎหมาย
_____ เงินนั้นแม้จะมีค่าเพียงเล็กน้อยแต่ก็ไม่ควรให้เสียไป
_____ การสอนให้พ่อค้ารู้จักระมัดระวังผลประโยชน์ของตน ช่วยลดความละอายใจของข้าพเจ้าที่จะรับเงินเกิน
_____ ถ้าข้าพเจ้าคืนเงินให้พ่อค้า คนอื่น ๆ จะหาว่าข้าพเจ้าโง่

11. ตามปกติเมื่อข้าพเจ้าจะต้องเดินข้ามถนน ข้าพเจ้าจะเดินไปข้ามตรงทางม้าลาย เพราะ

_____ เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยไม่ให้เกิดการจราจรติดขัด
_____ การเห็นแก่ความสะดวกของตนฝ่ายเดียว ไม่เหมาะสมกับกาลเทศะในที่นี้
_____ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยย่อมทำให้เกิดความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคม
_____ ข้าพเจ้าต้องการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนอื่น ๆ
_____ ถ้าเกิดอุบัติเหตุข้าพเจ้าจะได้เป็นฝ่ายถูก และสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้
_____ โอกาสที่ข้าพเจ้าจะโดนรถชนบนทางม้าลายมีน้อยกว่าการข้ามทางที่อื่น ๆ

12. ถ้าข้าพเจ้าได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้ทำหน้าที่ล่อลวงดูแลความประพฤติของนักเรียน แต่มีเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าคนหนึ่งกระทำความผิดอย่างร้ายแรงด้วยการหนีโรงเรียนไปเล่นการพนันและสูบบุหรี่ ข้าพเจ้าจะไม่รายงานความผิดให้ทางโรงเรียนทราบ เพราะ

_____ ข้าพเจ้าจะได้มีเพื่อนสนิทต่อไป
_____ การให้อภัยและตักเตือนผู้ทำผิดย่อมจะเหมาะสมกว่า
_____ ข้าพเจ้าไม่กลัวว่าจะถูกลงโทษจากทางโรงเรียน
_____ การทำความผิดเพียงครั้งเดียว แต่ถึงกับต้องออกจากโรงเรียน ไม่เป็นการยุติธรรมเลย
_____ เพื่อน ๆ จะได้ชมว่าข้าพเจ้าเป็นคนรักพวกพ้อง
_____ การทำตามหน้าที่ของข้าพเจ้าอาจทำให้เพื่อนเสียอนาคตในการเรียน

13. ในการสอบคราวหนึ่งข้าพเจ้าทำข้อสอบไม่ได้ เพราะไม่ได้เตรียมตัวมาล่วงหน้า เพื่อนที่นั่งข้าง ๆ ส่งสารถึงแอบส่งกระดาษคำตอบให้ข้าพเจ้า แต่ข้าพเจ้าก็จะไม่ยอมรับกระดาษคำตอบของเพื่อน เพราะ

_____ ข้าพเจ้ากลัวจะถูกจับได้และถูกลงโทษให้สอบตก
_____ เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องเตรียมพร้อมเสมอสำหรับการสอบ
_____ อยากให้เพื่อนเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนซื่อตรง
_____ ข้าพเจ้ากลัวจะเป็นหนี้บุญคุณต้องตอบแทนเพื่อนคนนั้นในภายหลัง
_____ เป็นการไม่ยุติธรรมและขาดความรับผิดชอบอย่างมากที่ข้าพเจ้าจะลอกคำตอบของเพื่อน
_____ ข้าพเจ้าต้องการรักษาศักดิ์ศรีของตนเอง

14. เพื่อนบ้านของข้าพเจ้าปลูกต้นมะม่วงไว้ริมรั้วบ้าน และกิ่งที่ยื่นเข้ามาในเขตบ้านข้าพเจ้ามีลูกมะม่วงกำลังสุกติดอยู่ ถ้าเจ้าของไม่ทราบข้าพเจ้าจะเก็บมะม่วงลูกนั้นก่อนขออนุญาตเจ้าของ เพราะ

_____ ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าจะขออนุญาตเขาก่อนที่หลังและบ้านข้าพเจ้าจะมีโอกาสให้ของตอบแทนเขาได้

_____ การกระทำดังกล่าวเหมาะสมกว่าการที่จะปล่อยให้มะม่วงนั้นเน่าเสียไปโดยเปล่าประโยชน์

_____ เป็นการนำละอายใจอย่างมากที่ทำเช่นนั้น แต่ข้าพเจ้าทำไปเพื่อตนเองจะได้รู้ผลของความไม่สบายใจ เพื่อเป็นบทเรียนให้ข้าพเจ้าละเว้นจากการกระทำเช่นนี้ตลอดไป

_____ การเก็บมะม่วงเพียงสองสามลูกของผู้อื่นมิใช่เป็นความผิดที่ร้ายแรงอะไร

_____ ข้าพเจ้าคิดว่าคนอื่น ๆ ก็คงทำเช่นนี้จึงคงไม่มีใครว่าข้าพเจ้ามากนัก

_____ กิ่งมะม่วงล้ำเข้ามาในเขตบ้านข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงมีสิทธิตามกฎหมายที่จะเก็บมะม่วงนั้น

15. ถ้าข้าพเจ้าขึ้นรถประจำทางที่ผู้คนโดยสารแน่นมาก และกระเป๋ารถล้มเกินเงินค่าโดยสารโดยสารถข้าพเจ้าจะยื่นเงินค่าโดยสารให้เขา เพราะ

_____ ถ้าข้าพเจ้าเป็นกระเป๋ารถก็คงต้องการให้ผู้โดยสารเสียเงินค่าโดยสารโดยสารถโดยไม่ต้องตามทวง

_____ การช่วยเหลือผู้ที่บกพร่องต่อหน้าที่โดยไม่เจตนาย่อมเป็นการกระทำที่เหมาะสม

_____ ข้าพเจ้าต้องการจะให้เป็นอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น

_____ เป็นหน้าที่ของผู้ให้บริการที่จะต้องเสียค่าบริการ

_____ ข้าพเจ้าจะเกิดความละอายใจตนเองมากที่ถือโอกาสไม่ให้เงินแก่เขา

_____ ข้าพเจ้าต้องการจะป้องกันมิให้มีเรื่องบาดหมางกับกระเป๋ารถไม่ว่ากรณีใด ๆ

2.

ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง

คำแนะนำในการตอบ ให้อ่านประโยคนำให้เข้าใจ แล้วพิจารณาว่าข้อความนี้

ตรงกับลักษณะของท่านมากน้อยเพียงใด แล้วให้ขีด (✓) ลงบนเส้นที่มีคำบรรยายจาก
ไม่จริงเลย จริงบ้างเล็กน้อย จริงไม่ถึงครึ่ง จริงเกินครึ่ง จริง จริงที่สุด เพียงแห่ง
เดียว ต่อข้อ กรุณาตอบให้ครบทั้ง 20 ข้อ

1. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนตื่นตัวง่าย

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

2. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองสนใจอะไรไม่ได้นาน

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

3. เวลาทำงานถ้าใครมาล้งเสียงดังข้าง ๆ ข้าพเจ้าจะทำต่อไปไม่ได้

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

4. ข้าพเจ้ามีเรื่องกลุ้มใจอยู่เสมอ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

5. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจถ้าจะต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

6. ถ้ามีคนมาขัดใจหรือยั่วเพียงเล็กน้อย ข้าพเจ้าจะโกรธเองง่าย ๆ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

7. ข้าพเจ้ารู้สึกกังวลใจว่าคุณพ่อ คุณแม่อาจจะไม่รัก

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

8. เมื่อครูถามคำถามในห้องเรียน ถึงจะตอบได้ก็ไม่กล้าตอบ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

9. ข้าพเจ้ารู้สึกกลัวโดยไม่รู้ว่าจะกลัวอะไรอยู่บ่อย ๆ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

10. ข้าพเจ้าบังคับตนเองไม่ค่อยได้

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

11. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนตกใจง่าย

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

12. เวลาดีใจข้าพเจ้ารู้สึกดีใจมาก และเวลาเสียใจก็รู้สึกเสียใจมาก

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

13. ข้าพเจ้าไม่ค่อยกล้าทำความรู้จักกับคนซึ่งไม่เคยรู้จักมาก่อน

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

14. ข้าพเจ้าไม่ชอบพูดเล่นเลย

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

15. บางครั้งข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณจะทำอะไรผิดอยู่เสมอ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

16. ข้าพเจ้ารู้สึกหวาดกลัวอยู่เสมอว่าคุณพ่อ คุณแม่ หรือครูจะลงโทษ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

17. บางครั้งข้าพเจ้ารู้สึกว่าตัวเองเป็นคนไม่ดีเลย

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

18. เมื่อเข้านอนตอนกลางคืน ข้าพเจ้ามักนอนไม่ค่อยหลับ เพราะคิดอะไรต่าง ๆ นานา

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

19. บางเวลาข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดอยากจะตะโกนออกไปดัง ๆ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

20. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อน ๆ ไม่ใคร่อยากจะเล่นกับข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าเล่นผิดกติกาบ่อย ๆ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

3.

ลู่ภาพ

คำแนะนำในการตอบ ให้พิจารณาลักษณะลู่ภาพอนามัยของท่านในช่วงหกเดือนที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนี้ ตามหัวข้อทั้ง 20 ข้อข้างล่างนี้ แล้วตอบโดยการขีด (✓) ลงบนเส้นใดเส้นหนึ่งเหนือข้อความว่า ไม่เคยเลย น้อยครั้งมาก ค่อนข้างจะน้อยครั้ง ค่อนข้างบ่อย บ่อยครั้ง เป็นประจำ เพียงแห่งเดียว กรุณาตอบให้ครบทั้ง 20 ข้อ

1. ปวดศีรษะ

_____ ไม่เคยเลย _____ น้อยครั้งมาก _____ ค่อนข้างจะน้อยครั้ง _____ ค่อนข้างบ่อย _____ บ่อยครั้ง _____ เป็นประจำ

2. นอนไม่หลับ

_____ ไม่เคยเลย _____ น้อยครั้งมาก _____ ค่อนข้างจะน้อยครั้ง _____ ค่อนข้างบ่อย _____ บ่อยครั้ง _____ เป็นประจำ

3. เหนื่อยง่าย

_____ ไม่เคยเลย _____ น้อยครั้งมาก _____ ค่อนข้างจะน้อยครั้ง _____ ค่อนข้างบ่อย _____ บ่อยครั้ง _____ เป็นประจำ

4. เบื่ออาหาร

_____ ไม่เคยเลย _____ น้อยครั้งมาก _____ ค่อนข้างจะน้อยครั้ง _____ ค่อนข้างบ่อย _____ บ่อยครั้ง _____ เป็นประจำ

5. แสดงพฤติกรรมที่แปลกบางอย่างโดยไม่รู้สึกตัว เมื่อมาทราบภายหลังจากที่มีคนบอก

_____ ไม่เคยเลย _____ น้อยครั้งมาก _____ ค่อนข้างจะน้อยครั้ง _____ ค่อนข้างบ่อย _____ บ่อยครั้ง _____ เป็นประจำ

6. ปวดท้อง

_____ ไม่เคยเลย _____ น้อยครั้งมาก _____ ค่อนข้างจะน้อยครั้ง _____ ค่อนข้างบ่อย _____ บ่อยครั้ง _____ เป็นประจำ

7. ชัก หรือมีอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ หรือการกระตุกของกล้ามเนื้อ
_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่เคยเลย	น้อยครั้งมาก	ค่อนข้างจะน้อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
8. อาเจียน
_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่เคยเลย	น้อยครั้งมาก	ค่อนข้างจะน้อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
9. เวียนศีรษะ
_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่เคยเลย	น้อยครั้งมาก	ค่อนข้างจะน้อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
10. หอบหืดถึงขนาดต้องหยุดพักการเรียน
_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่เคยเลย	น้อยครั้งมาก	ค่อนข้างจะน้อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
11. เป็นลม
_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่เคยเลย	น้อยครั้งมาก	ค่อนข้างจะน้อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
12. จุนเจียว ควบคุมอารมณ์ตัวเองลำบาก
_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่เคยเลย	น้อยครั้งมาก	ค่อนข้างจะน้อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
13. มีสิ่งจุนทำให้การเขียนหนังสือลำบาก
_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่เคยเลย	น้อยครั้งมาก	ค่อนข้างจะน้อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
14. ไม่สามารถที่จะจำเหตุการณ์ที่เพิ่งผ่านไปได้
_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่เคยเลย	น้อยครั้งมาก	ค่อนข้างจะน้อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ

15. เมื่อตื่นเต้นกังวล จะรู้สึกว่าใจสั่น พุดเสียงดัง

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่เคยเลย	น้อยครั้งมาก	ค่อนข้างจะน้อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ

16. มีปัญหาเกี่ยวกับการได้ยิน (เช่น หูฟังไม่ชัด)

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่มีเลย	เล็กน้อยมาก	ค่อนข้างจะเล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก	มากที่สุด

17. มีปัญหาในเรื่องการพูด (เช่น พูดติดอ่าง, พูดไม่ชัด, ฯลฯ)

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่มีเลย	เล็กน้อยมาก	ค่อนข้างจะเล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก	มากที่สุด

18. มีปัญหาในเรื่องสำนึกตัว

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่มีเลย	เล็กน้อยมาก	ค่อนข้างจะเล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก	มากที่สุด

19. มีปัญหาในเรื่องน้ำหนักตัว

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่มีเลย	เล็กน้อยมาก	ค่อนข้างจะเล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก	มากที่สุด

20. ในเรื่องรูปร่างหน้าตาของท่าน ท่านรู้สึก

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่ชอบที่สุด	ไม่ชอบมาก	ค่อนข้างจะไม่ชอบ	ค่อนข้างชอบ	ชอบ	ชอบที่สุด

4.

ประสบการณ์ทางบ้าน

คำแนะนำในการตอบ คำถามตอนนี เกี่ยวกับการปฏิบัติของบิดามารดาต่อตัวท่าน

ถ้ามารดาของท่านมิใช่ผู้เลี้ยงดูท่านมาแต่เด็ก ให้ตอบโดยนึกถึงผู้ที่เลี้ยงดูใกล้ชิดท่านมากที่สุด
วิธีตอบให้อ่านข้อความช้า ๆ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงสำหรับท่านมากน้อยเพียงไร
หรือไม่จริงเลย แล้วเลือกตอบจาก จริงที่สุด จริง จริงเกินครึ่ง จริงไม่ถึงครึ่ง จริงบ้าง
เล็กน้อย ไม่จริงเลย

กรุณาตอบให้ครบทั้ง 15 ข้อ

1. แม่แสดงให้ฉันรู้ว่าท่านรักฉันมาก

จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย
------------	------	---------------	-----------------	----------	------------

2. แม่ไม่เคยพูดหยอกล้อฉันที่เพื่อนกับฉันเลย

จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย
------------	------	---------------	-----------------	----------	------------

3. ไม่ว่าแม่จะทำอะไรแม่ต้องการให้ฉันมีส่วนร่วมด้วยเสมอ

จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย
------------	------	---------------	-----------------	----------	------------

4. แม่ไม่เคยสนใจทุกขลุ่ยของฉันเลย

จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย
------------	------	---------------	-----------------	----------	------------

5. แม่แสดงให้ฉันรู้ว่าท่านภูมิใจมากที่มีลูกอย่างฉัน

จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย
------------	------	---------------	-----------------	----------	------------

6. แม่ไม่ชอบที่จะให้ฉันปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากท่านเลย

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย

7. แม่ไม่เคยพูดกับฉันด้วยเสียงอันไพเราะนุ่มนวลเลย

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย

8. แม่สามารถช่วยให้ฉันหายกลัวใจและคลายทุกข์เสมอ

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย

9. เป็นการยากที่จะทราบว่าแม่รักฉันมากเพียงใด

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย

10. แม่เห็นว่าฉันดีกว่าลูกของคนอื่นเสมอ

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย

11. พ่อแม่จะอธิบายเหตุผลเมื่อฉันทำผิดก่อนลงโทษฉันเสมอ

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย

12. พ่อแม่จะลงโทษฉันมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับอารมณ์ของท่าน

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย

13. ฉันไม่แน่ใจเลยว่าการกระทำที่ไม่ดีของฉันจะทำให้พ่อแม่ลงโทษฉันหรือไม่

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	จริงเกินครึ่ง	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย

14. พ่อแม่จะอธิบายเหตุผลด้วยเมื่อสนับสนุนให้ฉันทำสิ่งต่าง ๆ

จริงที่สุด

จริง

จริงเกินครึ่ง

จริงไม่ถึงครึ่ง

จริงบ้าง

ไม่จริงเลย

15. เมื่อพ่อแม่ของฉันอารมณ์เสียทำงานจะพาลลงโทษฉันด้วยเสมอ

จริงที่สุด

จริง

จริงเกินครึ่ง

จริงไม่ถึงครึ่ง

จริงบ้าง

ไม่จริงเลย

-โปรดทำหน้าต่อไป-

5.

การอบรมสั่งสอนของผู้เลี้ยงดู

คำแนะนำในการตอบ คำถามส่วนนี้เกี่ยวกับการใช้เหตุผลในการอบรมสั่งสอนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองในวัยปัจจุบันของท่าน เป็นเรื่องสั้น ๆ 5 เรื่องแต่ละเรื่องให้ท่านคิดถึงผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดในวัยปัจจุบันของท่านว่า บุคคลผู้นี้จะกล่าวอบรมสั่งสอนท่านในเรื่องต่าง ๆ ไปในทำนองใด เมื่ออ่านเรื่องแล้วให้ท่านหยุดคิดว่าผู้ใหญ่ท่านชอบให้เหตุผลกับท่านในเรื่องนั้น ๆ หรือเรื่องที่ใกล้เคียงกันน้อยอย่างไร กรุณายำนำเอาเหตุผลของท่านเองไปปนกับเหตุผลที่ผู้ใหญ่เคยใช้กับท่าน เพราะอาจจะไม่เหมือนกันก็ได้ เมื่อท่านคิดถึงเหตุผลที่ผู้เลี้ยงดูชอบใช้กับท่านในเรื่องนั้นได้แล้ว จึงอ่านคำตอบที่มีให้เลือก 6 คำตอบในแต่ละเรื่อง โดยขีดเครื่องหมาย (✓) ไว้หน้าตัวเลือก นั้น ให้เลือกตอบได้เพียง 1 คำตอบ ต่อเรื่อง

ถ้าท่านไม่เข้าใจคำแนะนำหรือข้อความใด ให้ถามอาจารย์ได้

ถ้าท่านเข้าใจแล้วลงมือทำได้ทันที กรุณาทำให้ครบ 5 ข้อ

1. มีบ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าอยู่บ้าน ข้าพเจ้าได้เกิดโต้เถียงทะเลาะวิวาทกับพี่น้องหรือคนในบ้าน ซึ่งผู้ใหญ่ก็มักจะมาห้ามปราม โดยผู้ใหญ่ในบ้านข้าพเจ้าชอบกล่าวกับข้าพเจ้าว่า

_____ ถ้าไม่เลิกทะเลาะกันผู้ใหญ่จะลงโทษให้เจ็บตัว

_____ ถ้าเด็กไม่ทะเลาะกันและทำตัวเป็นคนดีจะได้รับรางวัล

_____ ผู้ที่เป็นเด็กโตย่อมจะไม่ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นเพราะเด็กโตนั้นไกลจะเป็นผู้ใหญ่แล้ว

_____ เราอยู่ภายในบ้านเดียวกัน ควรสามัคคีปรองดองกันจึงจะถูก

_____ การทะเลาะกันจะไม่ช่วยแก้ปัญหาได้ แต่การปรับความเข้าใจกันอย่างสงบจะมีประโยชน์กว่า

_____ การทะเลาะกันทำให้ขายหน้าชาวบ้าน ใคร ๆ ก็จะไปนิทานว่าลูกหลานบ้านนี้ไม่ดี

2. ข้าพเจ้ามีเพื่อนอยู่คนหนึ่งชื่อ "แดง" เมื่อข้าพเจ้าเริ่มรู้จักกับแดงใหม่ ๆ นั้น แดงมีนิสัยดีพอประมาณ แต่เมื่อคบกันนานเข้า ข้าพเจ้าพบว่าแดงมีนิสัยไม่ดี คิดชอบลักขโมยเงินของผู้อื่น แม้แต่ข้าพเจ้าเองก็ยังคงเคยโดนแดงขโมยเงิน เมื่อข้าพเจ้านำความมาเล่าให้ผู้ปกครองฟัง ผู้ปกครองของข้าพเจ้าบอกให้ข้าพเจ้าเลิกคบกับแดงเสีย โดยผู้ปกครองให้เหตุผลว่า

_____ ควรจะรู้จักเลือกคบแต่คนดี ใคร ๆ จะโต้แย้งว่าเป็นเด็กที่รู้จักเลือกคบเพื่อน
_____ เด็กนักเรียนมีเพื่อนให้เลือกคบได้มากมาย ไม่จำเป็นต้องมาเลือกคบคนเลว
_____ เพราะคนที่ตีคบหาได้ก็ยังมีอีกมาก
_____ ระวังจะติดนิสัยไม่ดีจากแดง จะทำให้เราารู้สึกเกลียดตนเองได้
_____ แดงทำผิดกฎหมายและล้มควรวาดลบไปเข้าสำนักงานฝึกอบรม
_____ ควรเลิกคบกับแดงเสีย เพราะแดงจะขโมยเงินทำให้เราเดือดร้อนอีก
_____ การเป็นเพื่อนกับคนขโมยจะทำให้เรา พลายเสียชื่อไปด้วย

3. เพื่อนบางคนของข้าพเจ้าชอบนำ หนังสือและภาพโป๊ที่ลามกอนาจารมาให้เพื่อน ๆ ดูที่โรงเรียน เพื่อนคนอื่น ๆ บางคนก็ไปปรุมดู และบางคนถึงกับขอยืมไปดูที่บ้าน ผู้ใหญ่ที่บ้านของข้าพเจ้าได้ทราบเรื่องนี้จากผู้ใหญ่บ้านอื่น จึงกลับมาอบรมข้าพเจ้ามิให้ดูภาพและอ่านหนังสือประเภทนี้ โดยผู้ใหญ่ให้เหตุผลว่า

_____ เด็กที่ดูภาพโป๊และอ่านหนังสือหยาบโลนแล้วจะใจแตก ไม่มีสมาธิในการเรียน
_____ เด็กที่ดูภาพลามกควรจะอับอายผู้อื่นที่พบเห็นตัวทำเช่นนั้น
_____ การอ่านและดูภาพต่ำช้า จะทำให้จิตใจของผู้อ่านผู้ดูเลวทรามลงทุกที
_____ ถ้าผู้ใหญ่สืบได้ว่า เด็กคนใดดูภาพและหนังสือโป๊จะโดนลงโทษให้เจ็บ
_____ หนังสือและภาพโป๊ไม่ใช่ของสำหรับเด็ก และเป็นสิ่งขัดกับศีลธรรมหรือหลักคำสอน
_____ ผู้ใหญ่อยากให้เด็กดี เด็กที่ทำตัวดีเสมอ ผู้ใหญ่ยอมเมตตาให้สิ่งที่เด็กต้องการ

4. ขณะนี้ข้าพเจ้ากำลังเป็นนักเรียนอยู่ ทั้ง ๆ ที่เพื่อนอายุรุ่นราวคราวเดียวกับข้าพเจ้าบางคนได้ออกจากโรงเรียนไปแล้ว ข้าพเจ้าเองนั้นในบางครั้งก็รู้สึกเบื่อการเรียน ผู้ปกครองของข้าพเจ้าจึงได้ให้เหตุผลในการสั่งเสียหรือสนับสนุนให้ข้าพเจ้าเรียนต่อว่า

_____ ควรเรียนหนังสือมาก ๆ จะได้เป็นที่พึ่งแก่ตนเองเมื่อโตขึ้น
_____ เด็กที่มีความขยันหมั่นเพียรเล่าเรียนดีย่อมจะได้รับรางวัล
_____ ต้องขยันหมั่นเรียนให้มาก ๆ เพราะใคร ๆ ก็ชอบคนมีความรู้
_____ ถ้าเด็กเกียจคร้านไม่ไปโรงเรียนจะถูกลงโทษเหมือนกัน
_____ คนที่มีความรู้จะสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวมได้มากถ้าต้องการทำเช่นนั้น
_____ เด็กที่มีคนสั่งเสียให้เรียน มีหน้าที่ตั้งใจเล่าเรียนให้ดีที่สุด

5. ในเวลาที่ข้าพเจ้าว่างจากการเรียนและทำการบ้านที่ครูให้เสร็จแล้ว บางครั้งข้าพเจ้าก็ขี้เกียจที่จะทำงานบ้าน หรือดูแลน้องเล็ก ๆ ข้าพเจ้าก็จะไปเที่ยววิ่งเล่น หรือไปหาเพื่อน ผู้ใหญ่ทางบ้านมักจะตักเตือนให้ข้าพเจ้าช่วยงานบ้านบ้าง โดยผู้ใหญ่ให้เหตุผลกับข้าพเจ้าว่า

_____ เป็นหน้าที่ของเด็กในบ้านจะต้องช่วยผู้ใหญ่ทำงานบ้านบ้างเท่าที่จะช่วยได้
_____ ลูกบ้านไหนทำตัวขยันขันแข็ง ใคร ๆ จะได้เอาไปกล่าวชมเชยและยกเป็นตัวอย่างแก่เด็กบ้านอื่น
_____ คนที่ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ย่อมจะรู้สึกสบายใจและภูมิใจในตนเองเสมอ
_____ การช่วยงานบ้านเป็นการลงแรงทำงาน ผู้ใหญ่จะได้ให้เงินทองสิ่งของเป็นรางวัลตอบแทนความดี
_____ เด็กที่ไม่รู้จักช่วยทำงานบ้านควรถูกลงโทษเหมือนกันให้รู้สึกตัว
_____ การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นลักษณะของมนุษย์ที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเสียสละ ซึ่งเป็นคุณธรรมอันหนึ่ง

6.

ความรู้สึเกี่ยวกับบิดา

ตอบคำถามเกี่ยวกับพ่อ หรือ ผู้ที่ทำหน้าที่แทนพ่อ

1. พ่อดูท่าหรือท่าโทษข้าพเจ้าบ่อย ๆ

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

2. พ่อไม่ยุติธรรมต่อข้าพเจ้า

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

3. ข้าพเจ้าไม่ยอมยกเผชิญหน้ากับพ่อ

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

4. ข้าพเจ้ามีเรื่องขัดแย้งกับพ่อเสมอ

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

5. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าพ่อห่างเหินไม่เป็นกันเองกับข้าพเจ้า

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

6. ข้าพเจ้าเกรงกลัวพ่อมาก

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

7. พ่อไม่สนใจการศึกษาของข้าพเจ้าเลย

_____	_____	_____	_____	_____	_____
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

8. ข้าพเจ้าตัดสินใจไม่ได้จากพ่อของข้าพเจ้า

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

9. ข้าพเจ้าไม่เคยนำเรื่องไปปรึกษาหารือหรือขอคำแนะนำกับพ่อเลย

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

10. พ่อมักทำให้ข้าพเจ้าไม่สบายใจอยู่เสมอ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

11. พ่อของข้าพเจ้าทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกอับอายเพื่อนฝูง

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

12. พ่อขัดขวางการติดต่อกับเพื่อนต่างเพศ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

13. พ่อขัดขวางไม่ยอมให้ข้าพเจ้าทำอะไร ๆ ตามใจชอบ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

14. พ่อทำให้การเรียนของข้าพเจ้าไม่ได้ผลเท่าที่ควร

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

15. ข้าพเจ้าไม่เคยให้ความร่วมมือแก่พ่อเลยไม่ว่าในเรื่องใด ๆ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

16. พ่อทำให้ข้าพเจ้าหมดกำลังใจเสมอ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

17. พ่อทำให้ข้าพเจ้าไม่อยากอยู่บ้านเพราะไม่มีความสุข

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

18. พ่อมักหาเรื่องสับผิดข้าพเจ้าเสมอ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

19. พ่อไม่เคยมองเห็นข้าพเจ้าเป็นสมาชิกสำคัญของครอบครัวเลย

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

20. พ่อไม่เอาใจใส่ข้าพเจ้าเลย

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด

7.

ความรู้สึกเกี่ยวกับมารดา

ตอบคำถามเกี่ยวกับแม่ หรือ ผู้ที่ทำหน้าที่แทนแม่

1. แม่ดูตำหรือทำโทษข้าพเจ้าบ่อย ๆ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

2. แม่ไม่ยุติธรรมต่อข้าพเจ้า

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

3. ข้าพเจ้าไม่ยอมเปิดเผยหน้ากับแม่

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

4. ข้าพเจ้ามีเรื่องขัดแย้งกับแม่เสมอ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

5. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าแม่ห่างเหินไม่เป็นกันเองกับข้าพเจ้า

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

6. ข้าพเจ้าเกรงกลัวแม่มาก

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

7. แม่ไม่สนใจการศึกษาของข้าพเจ้าเลย

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

8. ข้าพเจ้าติดนิสัยไม่ดีจากแม่ของข้าพเจ้า

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

9. ข้าพเจ้าไม่เคยนำเรื่องไปปรึกษาหารือหรือขอคำแนะนำกับแม่เลย

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

10. แม่มักทำให้ข้าพเจ้าไม่สบายใจอยู่เสมอ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

11. แม่ของข้าพเจ้าทำให้ข้าพเจ้าฮือฮายเพื่อนฝูง

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

12. แม่ขัดขวางการติดต่อกับเพื่อนต่างเพศ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

13. แม่ขัดขวางไม่ยอมให้ข้าพเจ้าทำอะไร ๆ ตามใจชอบ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

14. แม่ทำให้การเรียนของข้าพเจ้าไม่ได้ผลเท่าที่ควร

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

15. ข้าพเจ้าไม่เคยให้ความร่วมมือแก่แม่เลยไม่ว่าในเรื่องใด ๆ

ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงไม่ถึงครึ่ง	จริงเกินครึ่ง	จริง	จริงที่สุด
------------	------------------	-----------------	---------------	------	------------

16. แม่ทำให้ข้าพเจ้าหมดกำลังใจเสมอ

ไม่จริงเลย

จริงบ้างเล็กน้อย

จริงไม่ถึงครึ่ง

จริงเกินครึ่ง

จริง

จริงที่สุด

17. แม่ทำให้ข้าพเจ้าไม่อยากจะอยู่บ้านเพราะไม่มีความสุข

ไม่จริงเลย

จริงบ้างเล็กน้อย

จริงไม่ถึงครึ่ง

จริงเกินครึ่ง

จริง

จริงที่สุด

18. แม่มักหาเรื่องสับผิดข้าพเจ้าเสมอ

ไม่จริงเลย

จริงบ้างเล็กน้อย

จริงไม่ถึงครึ่ง

จริงเกินครึ่ง

จริง

จริงที่สุด

19. แม่ไม่เคยมองเห็นข้าพเจ้าเป็นสมาชิกสำคัญของครอบครัวเลย

ไม่จริงเลย

จริงบ้างเล็กน้อย

จริงไม่ถึงครึ่ง

จริงเกินครึ่ง

จริง

จริงที่สุด

20. แม่ไม่เอาใจใส่ข้าพเจ้าเลย

ไม่จริงเลย

จริงบ้างเล็กน้อย

จริงไม่ถึงครึ่ง

จริงเกินครึ่ง

จริง

จริงที่สุด

8.

เรื่องทั่วไป

คำแนะนำในการตอบ คำถามตอนนี้เป็นแบบให้เลือกตอบ โปรดเติมคำ หรือ ขีดถูก

(✓) ลงบนเส้น ให้ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านและครอบครัว คำตอบทุกตอนของผู้ตอบแต่ละคน ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ และนำไปใช้ประโยชน์ในการพิจารณารวมกับคำตอบของผู้อื่นทั้งหมดเท่านั้น

ฉะนั้นโปรดตอบตามความเป็นจริง และ ตอบให้ครบถ้วนด้วย จึงจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

ขณะนี้ฉันอายุ _____ ปี

เรียนชั้น _____

เพศ : _____ ชาย

เกิดที่ : _____ กรุงเทพฯ

_____ หญิง

_____ ต่างจังหวัด

คำล่ณา : _____

ขณะนี้ท่านอาศัยอยู่กับ :

บิดา หรือ ผู้ปกครองของท่าน ขณะนี้

_____ บิดามารดา

_____ ทำงาน

_____ ญาติพี่น้อง

_____ ไม่ทำงาน

_____ อื่น ๆ

บิดาหรือผู้ปกครองของท่านประกอบอาชีพอะไร _____

บิดาหรือผู้ปกครองของท่านได้รับการศึกษาสูงสุดถึงระดับ :

_____ ไม่จบประถมศึกษาปีที่ 4

_____ จบประถมศึกษาปีที่ 4

_____ จบมัธยมปีที่ 6 (ม.ศ. 3)

_____ จบมัธยมปีที่ 8 (ม.ศ. 5) หรือโรงเรียนฝึกอาชีพ

_____ ได้ประกาศนียบัตร หรืออนุปริญญา

_____ ได้ปริญญาจากมหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัย - หนึ่งหรือหลายปริญญา

ในครอบครัวของท่าน มีรายได้จากด้านต่าง ๆ รวมทั้งสิ้นประมาณเดือนละ :

- _____ น้อยกว่า 2,000 บาท (สองพันบาท)
- _____ 2,001 บาท ถึง 7,000 บาท (เจ็ดพันบาท)
- _____ 7,001 บาท ขึ้นไป

รายได้ข้างบนนี้ใช้เลี้ยงคนทั้งหมด _____ คน

ถ้าหากมารดาของท่านยังมีชีวิตอยู่เมื่อท่านอายุ 1 ขวบ - 10 ขวบ จงตอบคำถามต่อไปนี้
เมื่อท่านอายุน้อยกว่า 10 ขวบ มารดาของท่านเคยทำงานนอกบ้านหรือไม่ :

- _____ เคยทำ
- _____ ไม่เคยทำ

ในปัจจุบันนี้มารดาของท่านทำงานหารรายได้หรือไม่

- _____ ทำ
- _____ ไม่ทำ

มารดาของท่านได้รับการศึกษาสูงที่สุดถึงระดับใด

- _____ ไม่จบประถมศึกษาปีที่ 4
- _____ จบประถมศึกษาปีที่ 4
- _____ จบมัธยมปีที่ 6 (ม.ศ. 3)
- _____ จบมัธยมปีที่ 8 (ม.ศ. 5) หรือโรงเรียนฝึกอาชีพต่าง ๆ
- _____ ได้ประกาศนียบัตร หรืออนุปริญญา
- _____ ได้ปริญญาจากมหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัย - หนึ่งหรือหลายปริญญา

ภาคผนวก ข.

การจำแนกลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

1. จำนวนผู้ตอบที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา ตัวแปรที่สำคัญยิ่งในการวิจัยนี้

คือ ลักษณะของบุคคลที่อยู่ร่วมกับผู้ตอบ ทั้งนี้เพราะการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาว่าความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร มีความเกี่ยวข้องกับลู่สภาพจิตของบุตรอย่างไร การศึกษาในเรื่องนี้ย่อมจะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่กำส้งอาศัยอยู่กับบิดามารดาในช่วงที่ถูกวิจัย ฉะนั้นในแบบสอบถามจึงมีคำถามเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่อยู่ร่วมกับผู้ตอบ จากคำตอบในส่วนนี้จึงสามารถแยกผู้ตอบได้เป็น 2 ประเภทคือ ผู้ตอบที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา และผู้ตอบที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา และอาจคาดได้ว่าความเกี่ยวข้องระหว่างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับลู่สภาพจิตของบุตร อาจแตกต่างกันในระหว่างกลุ่มผู้ตอบประเภทแรกกับกลุ่มผู้ตอบประเภทหลัง ฉะนั้นในส่วนนี้จะได้พิจารณาว่าผู้ตอบที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาในกลุ่มรวมและในกลุ่มผู้ตอบประเภทต่าง ๆ มีเป็นจำนวนเท่าใด เพื่อจะได้ใช้ความรู้นี้ ประกอบในการพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรนี้ต่อไป

จากการแจกแจงจำนวนผู้ตอบที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา โดยพิจารณาตามเพศ ชั้นเรียน ถิ่น และในกลุ่มรวม ผลปรากฏว่า ในกลุ่มผู้ตอบทั้งหมดนั้น 77% อาศัยอยู่กับบิดามารดา ผู้ตอบหญิงอาศัยอยู่กับบิดามารดามากกว่าผู้ตอบชาย ความแตกต่างนี้มาจากกลุ่มนักเรียนในกรุงเทพฯมากกว่านักเรียนจากสงขลา กล่าวคือพบในรายละเอียดว่า นักเรียนหญิงในทั้งสองชั้นเรียนในกรุงเทพฯ อาศัยอยู่กับบิดามารดามากกว่านักเรียนชายในถิ่นเดียวกัน แต่ความแตกต่างนี้มีน้อยในนักเรียนจากสงขลา (ดูตาราง 1) ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป จะได้แยกผู้ตอบตามตัวแปรนี้ด้วย

2. จำนวนผู้ตอบที่มาจากรอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน

ระดับเศรษฐกิจและสังคมเป็นดัชนีทางสังคมที่นิยมใช้ในการแยกประเภทของผู้ตอบในการวิจัยต่าง ๆ ในการวิจัยนี้ได้สอบถามเกี่ยวกับรายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน และจำนวนคนในครอบครัวที่จะต้องใช้จ่ายจากรายได้นี้ แล้วใช้ข้อมูลของส่วนนี้ประกอบกัน โดยแบ่งผู้ตอบได้เป็น 3 ระดับ และถ้าจะพิจารณาในรายละเอียดก็สามารถแยกย่อยได้เป็น 9 ประเภทด้วย ระดับเศรษฐกิจต่ำ หมายถึงครอบครัวทุกขนาดที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 2 พันบาท

ตาราง 1 เปอร์เซนต์ของผู้ที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา เมื่อแยกประเภทตามเพศ ระดับชั้น และที่ตั้งของโรงเรียน

ประเภทผู้ตอบ	ที่ตั้งโรงเรียน	
	กรุงเทพ	สงขลา
ชาย ม.ศ. 1	73	75
ชาย ม.ศ. 3	71	78
หญิง ม.ศ. 1	84	81
หญิง ม.ศ. 3	83	76

กรุงเทพ = 77	สงขลา = 77
ชาย = 74	หญิง = 81
ม.ศ. 1 = 78	ม.ศ. 3 = 77
กลุ่มรวม = 77	

กับครอบครัวขนาดใหญ่ (มีสมาชิกมากกว่า 8 คนขึ้นไป) ที่มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 7 พันบาท ส่วนระดับเศรษฐกิจปานกลาง หมายถึงครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 2,001 บาท ถึง 7,000 บาท และมีสมาชิกในครอบครัวไม่เกิน 8 คน ส่วนครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง คือครอบครัวทุกขนาดที่มีรายได้ต่อเดือนเกิน 7 พันบาทขึ้นไป

จากการพิจารณาเปอร์เซนต์ของผู้ตอบที่มาจากครอบครัวที่อยู่ในระดับเศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ (ดูตาราง 2) ทำให้พบว่า ในกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมดมีผู้ตอบที่มาจากระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำและปานกลางมากเท่า ๆ กัน (40%) และผู้มาจากระดับสูงเพียงครึ่งเดียว (20%) ของคนในระดับอื่น ๆ นักเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มตัวอย่างใน

ตาราง 2 เปอร์เซนต์ของผู้ตอบที่มาจากระดับทางเศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ แยก
พิจารณาตามกลุ่มย่อยและกลุ่มรวม

ประเภทผู้ตอบ	<u>ระดับเศรษฐกิจสังคม</u>			
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	ไม่ตอบ
ชาย ม.ศ. 1	41	40	17	2*
ชาย ม.ศ. 3	45	37	15	3
หญิง ม.ศ. 1	41	44	14	1
หญิง ม.ศ. 3	34	44	21	1
ชาย	43	39	16	1
หญิง	38	44	17	1
ม.ศ. 1	41	41	16	2
ม.ศ. 3	40	40	18	2
กรุงเทพ	18	55	25	2
สงขลา	65	26	7	2
กลุ่มรวม	41	41	17	1

* รวมเปอร์เซนต์ของผู้ตอบแต่ละประเภทตามระดับเศรษฐกิจและสังคม
และไม่ตอบได้ 100 ทุกกลุ่ม

กรุงเทพฯ 80% มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมปานกลางและสูง แต่นักเรียน
มัธยมศึกษาจากสงขลาเพียง 35% ที่จัดอยู่ในระดับเดียวกันนี้ เมื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามเพศ

และชั้นเรียนไปพร้อมกัน ทำให้เห็นว่าผู้ตอบแบบทุกประเภทมาจากครอบครัวระดับต่ำมากที่สุด นอกจากนักเรียนหญิงในชั้น ม.ศ. 3 ซึ่งมาจากครอบครัวระดับปานกลางมากกว่าระดับต่ำ และผู้ที่มาจากครอบครัวระดับสูงก็มีมากกว่าในกลุ่มประเภทอื่น ๆ

สถานภาพทางสังคมนั้น นอกจากจะพิจารณาจากปริมาณรายได้ในแต่ละครอบครัว ประกอบกับขนาดของครอบครัวแล้ว ยังอาจพิจารณาได้จากลักษณะอาชีพของบิดาหรือผู้ปกครองของผู้ตอบอีกด้วย ในแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้ ส่วนหนึ่งได้ถามว่า "บิดาหรือผู้ปกครองของผู้ตอบมีอาชีพอะไร" เมื่อได้คำตอบแล้วจึงมาจัดเป็นอาชีพ 4 ประเภท ซึ่งแสดงถึงสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ต่ำไปสูงคือ อาชีพใช้แรงงาน อาชีพบริการ อาชีพค้าขาย และอาชีพที่ใช้วิชาชีพ

ผลปรากฏว่า ในกลุ่มรวมนั้นบิดาของผู้ตอบส่วนใหญ่ (56%) มีสถานภาพสูง คือมีอาชีพค้าขายหรือใช้วิชาชีพและมีอาชีพใช้แรงงานเพียง 35% ลักษณะการแจกแจงนี้คล้ายคลึงกับในกลุ่มย่อยที่แบ่งตามเพศ และชั้นเรียนของผู้ตอบ แต่จะพบความแตกต่างของการแจกแจงนี้เมื่อพิจารณาตามถิ่น กล่าวคือ นักเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพฯ 74% มีบิดาที่มีอาชีพค้าขายหรือใช้วิชาชีพ และบิดาที่มีอาชีพใช้แรงงานมีเพียง 17% แต่ในสงขลา นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (55%) มีบิดาที่มีอาชีพใช้แรงงาน (ดูตาราง 3) ซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อยกว่าอาชีพอื่น ๆ ผลส่วนนี้จึงสอดคล้องกับผลที่เกี่ยวกับระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ดังที่ได้เสนอไปแล้ว

3. จำนวนผู้ตอบที่บิดามารดามีการศึกษาในระดับต่างกัน ในการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร และการให้เหตุผลกับบุตรนั้น ระดับการศึกษาของบิดามารดาอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวแปรเหล่านี้มาก ในการวิจัยนี้ได้สอบถามบุตรเกี่ยวกับปริมาณการศึกษาที่บิดาและมารดาของตนได้รับ ในส่วนแรกจะพิจารณาระดับการศึกษาของบิดาก่อน (ดูตาราง 4) โดยแบ่งระดับการศึกษาของบิดาเป็น 2 ระดับคือ ต่ำกว่าหรือจบประถมศึกษาปีที่ 4 และสูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 ผลปรากฏว่า ในกลุ่มรวมนั้นผู้ตอบส่วนใหญ่มีบิดาที่จบแค่ประถมศึกษาปีที่ 4 (58%) เมื่อแยกพิจารณาตามเพศและชั้นเรียนก็พบผล

ตาราง 3 เปอร์เซนต์ของผู้ตอบที่รายงานว่ามีความเครียดต่าง ๆ แยกพิจารณาตามกลุ่มย่อย และกลุ่มรวม

ประเภทผู้ตอบ	อาชีพบิดา				ไม่ตอบ
	1	2	3	4	
ชาย ม.ค. 1	35	3	28	25	9
ชาย ม.ค. 3	38	3	33	20	6
หญิง ม.ค. 1	33	2	30	29	6
หญิง ม.ค. 3	34	2	30	29	5
ชาย	36	3	30	23	8
หญิง	35	2	30	29	4
ม.ค. 1	34	2	29	27	8
ม.ค. 3	36	3	32	24	5
กรุงเทพฯ	17	2	41	33	7
สงขลา	55	1	19	17	8
กลุ่มรวม	35	3	30	26	6

1 = อาชีพใช้แรงงาน

2 = อาชีพบริการ

3 = อาชีพค้าขาย

4 = วิชาชีพ

ตาราง 4 เปอร์เซนต์ของผู้ตอบที่บิดามีการศึกษาในระดับต่างกัน พิจารณาตามกลุ่มย่อย และกลุ่มรวม

ประเภทผู้ตอบ	การศึกษาบิดา		ไม่ตอบ
	ป. 4	สูงกว่า ป. 4	
ชาย ม.ศ. 1	58	32	10
ชาย ม.ศ. 3	63	34	3
หญิง ม.ศ. 1	57	34	9
หญิง ม.ศ. 3	54	44	2
ชาย	60	33	7
หญิง	56	39	5
ม.ศ. 1	57	33	10
ม.ศ. 3	59	39	2
กรุงเทพฯ	45	45	10
สงขลา	73	26	1
กลุ่มรวม	58	36	6

คล้ายคลึงกับในกลุ่มรวม แต่เมื่อพิจารณาตามถิ่นซึ่งพบความแตกต่างดังนี้ ผู้ตอบในกรุงเทพฯ บิดาที่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสูงกว่านี้เป็นจำนวนเท่า ๆ กัน (45% และไม่ตอบอีก 10%) แต่ในสงขลา บิดาของผู้ตอบส่วนใหญ่ (73%) มีการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลส่วนนี้จะได้ศึกษาเปรียบเทียบกับมารดาของผู้ตอบด้วย

ในการพิจารณาระดับการศึกษาของมารดาของผู้ตอบ (ดูตาราง 5) ผลปรากฏว่าในกลุ่มรวมนั้นจำนวนผู้ตอบที่มารดามีการศึกษาในระดับต่ำ (ประถมศึกษา 4 หรือต่ำกว่า) นั้นมีมากกว่าทางบิดา (74% กับ 58%) แสดงว่าผู้ตอบส่วนใหญ่นั้นมีบิดาที่มีการศึกษาสูงกว่าหรือเท่ากับมารดา การแจกแจงเมื่อแยกตามเพศ และชั้นเรียนก็คล้ายคลึงกับการแจกแจงในกลุ่ม

ตาราง 5 เปอร์เซนต์ของผู้ตอบที่มารดามีการศึกษาในระดับต่างกัน พิจารณาตามกลุ่มย่อยและกลุ่มรวม

ประเภทผู้ตอบ	การศึกษามารดา		ไม่ตอบ
	ป. 4	สูงกว่า ป. 4	
ชาย ม.ศ. 1	71	20	9
ชาย ม.ศ. 3	76	19	5
หญิง ม.ศ. 1	75	16	9
หญิง ม.ศ. 3	75	23	2
ชาย	73	19	8
หญิง	75	20	5
ม.ศ. 1	73	18	9
ม.ศ. 3	75	21	4
กรุงเทพฯ	61	28	11
สงขลา	88	10	2
กลุ่มรวม	74	19	3

รวม แต่เมื่อแยกพิจารณาตามถิ่น ปรากฏว่ามารดาของผู้ตอบในกรุงเทพฯ ที่มีระดับการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้นมีน้อยกว่าทางสงขลา (61% และ 88% ตามลำดับ) ผลเช่นเดียวกันนี้ก็ปรากฏในการพิจารณาระดับการศึกษาของบิดา ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

4. จำนวนผู้ตอบที่มารดาประกอบอาชีพ ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู กับ สุขภาพจิตของเยาวชนนั้น การประกอบอาชีพของมารดาอาจมีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ที่ศึกษานั้นเปลี่ยนแปลงไปได้ สาเหตุเนื่องจากบทบาทหน้าที่ของมารดาที่ทำงานหารายได้ กับมารดาที่ไม่ทำงานที่มีต่อครอบครัวนั้นอาจแตกต่างกันและอาจมีผลกระทบกระเทือนไปถึงบทบาทของบิดาที่มีต่อบุตรด้วย ในการวิจัยนี้จึงได้สอบถามเยาวชนว่าในขณะที่ตอบนั้นมารดาทำงานหารายได้หรือไม่ และเมื่อผู้ตอบอายุ 10 ปีนั้น มารดาได้ทำงานหารายได้หรือไม่ ในส่วนนี้จะได้พิจารณาการประกอบอาชีพของมารดาในขณะที่ตอบเสียก่อน

ในกลุ่มรวมนั้น ประมาณสามในสี่ (74%) ของผู้ตอบรายงานว่า มารดาของตนทำงานหารายได้ในปัจจุบัน เมื่อแยกผู้ตอบตามเพศ และชั้นเรียนก็ได้ผลเช่นเดียวกันนี้ แต่เมื่อพิจารณาตามถิ่น ได้พบผลที่ต่างกันในเรื่องนี้ กล่าวคือมารดาของผู้ตอบที่สงขลาทำงานหารายได้มากกว่ามารดาในกรุงเทพฯ (81% และ 67% ตามลำดับ ดูตาราง 6)

ส่วนเมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของมารดาในอดีต (ดูตาราง 7) คือเมื่อผู้ตอบอายุ 10 ปี ซึ่งหมายถึงเมื่อ 4 ปีก่อน สำหรับผู้ตอบในชั้น ม.ศ. 1 และ 6 ปีก่อนสำหรับผู้ตอบในชั้น ม.ศ. 3 ผลปรากฏว่าในกลุ่มรวมนั้น มารดาทำงานเป็นจำนวนเกือบครึ่ง (48%) ของมารดาทั้งหมด ซึ่งแสดงว่ามารดาในอดีตทำงานหารายได้น้อยกว่ามารดาในปัจจุบัน (48% กับ 74% ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณามารดาของเด็กในชั้นเรียนที่ต่างกันก็พบผลที่ล้นหลามข้อสรุปนี้ กล่าวคือเมื่อประมาณ 6 ปีก่อนนี้ หญิงที่มีครอบครัวทำงานเป็นจำนวนน้อยกว่าเมื่อ 4 ปีก่อนนี้ และในปัจจุบันนี้ทำงานมากที่สุด (45% 52% และ 74% ตามลำดับ) เมื่อเปรียบเทียบคำตอบของผู้ตอบแยกตามถิ่น ก็ปรากฏว่าทั้งในอดีตและปัจจุบัน มารดาที่สงขลาทำงานหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวมากกว่ามารดาในกรุงเทพฯ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป จะได้แยกพิจารณาผู้ตอบตามตัวแปรนี้ด้วย

ตาราง 6 เปอร์เซนต์ของผู้ตอบที่มารดาประกอบอาชีพในปัจจุบัน

ประเภทผู้ตอบ	ปัจจุบันมารดาทำงาน	
	กรุงเทพ	สงขลา
ชาย ม.ค. 1	66	78
ชาย ม.ค. 3	67	84
หญิง ม.ค. 1	66	85
หญิง ม.ค. 3	72	78
กรุงเทพ	= 67	สงขลา = 81
ชาย	= 74	หญิง = 75
ม.ค. 1	= 73	ม.ค. 3 = 75
กลุ่มรวม	= 74	

5. จำนวนผู้ตอบที่มีความขัดแย้งในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจากผู้ใหญ่ในบ้าน

ในการศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนั้น ความขัดแย้งระหว่างเด็กกับบิดามารดา เป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่ง ในการวิจัยนี้ได้วัดปริมาณความขัดแย้งในแนวใหม่ โดยใช้การเปรียบเทียบระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนในกลุ่มตัวอย่าง กับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่เยาวชนแต่ละคนรายงานว่าผู้ใหญ่ทางบ้านของตนใช้ในเหตุการณ์เดียวกัน 5 เรื่อง การวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ใช้หลักจากทฤษฎีพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับระดับจิตใจของมนุษย์ซึ่งมีประโยชน์มาก และกำลังได้รับความนิยมอยู่ในวงวิชาการในปัจจุบัน

ตาราง 7 เปอร์เซนต์ของผู้ตอบที่รายงานว่ามารดาของตนประกอบอาชีพในขณะที่ตนมีอายุ 10 ปี

ประเภทของผู้ตอบ	อดีตมารดาทำงาน	
	กรุงเทพ	สงขลา
ชาย ม.ค. 1	47	61
ชาย ม.ค. 3	40	50
หญิง ม.ค. 1	44	54
หญิง ม.ค. 3	40	50
กรุงเทพ = 43	สงขลา = 54	
ชาย = 49	หญิง = 47	
ม.ค. 1 = 52	ม.ค. 3 = 45	
กลุ่มรวม = 48		

ในการพิจารณาความขัดแย้งระหว่างผู้ตอบกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองนั้น ทำให้ได้จำนวนผู้ตอบ 3 ประเภท คือผู้ตอบที่ใช้เหตุผลสูงกว่าผู้ใหญ่ ผู้ตอบที่ใช้เหตุผลเท่ากับผู้ใหญ่ และผู้ตอบที่ใช้เหตุผลต่ำกว่าผู้ใหญ่ การแจกแจงนี้เกิดขึ้นตามธรรมชาติดังเช่นที่เกิดขึ้นในตัวแปรอื่น ๆ ที่เสนอในส่วนนี้ นอกจากนั้นความขัดแย้งระหว่างเยาวชนกับบิดามารดาที่จะใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป ได้มีการใช้ทั้งทิศทาง และปริมาณของความขัดแย้ง ซึ่งเป็นคะแนนที่ปรับแล้ว จึงอาจไม่เห็นภาพการแจกแจงได้เด่นชัด จึงนำมาเสนอเสียในตอนนี้

จากการเปรียบเทียบคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตอบกับคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้ตอบรายงานว่าผู้ใหญ่วางบ้านของตนใช้อ้อยนั้น ปรากฏว่ามีเยาวชนเพียง 10% เท่านั้นที่ใช้เหตุผลในระดับเดียวกับผู้ใหญ่ของตน และส่วนใหญ่แล้ว (63%) เยาวชนมีคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าที่เยาวชนรายงานว่า ผู้ใหญ่ของตนใช้อ้อย และเพียง 27% ที่รายงานว่าผู้ใหญ่ใช้เหตุผลในขั้นที่สูงกว่าที่เยาวชนใช้อ้อยเอง การแจกแจงในกลุ่มรวมนี้ คล้ายคลึงกับการแจกแจงในกลุ่มย่อยที่แบ่งตามเพศ ชน และถิ่น (ดูตาราง 8)

ตาราง 8 เปอร์เซนต์ผู้ตอบที่ใช้เหตุผลในขั้นที่แตกต่างจาก หรือเท่ากับที่รายงานว่าผู้ใหญ่ของตนใช้ พิจารณาตามกลุ่มย่อยและกลุ่มรวม

ประเภทผู้ตอบ	ลักษณะขัดแย้ง		
	1	2	3
ชาย ม.ค. 1	60	13	27
ชาย ม.ค. 3	61	9	30
หญิง ม.ค. 1	62	12	26
หญิง ม.ค. 3	69	8	23
ชาย	60	11	29
หญิง	65	10	25
ม.ค. 1	61	12	27
ม.ค. 3	64	9	27
กรุงเทพ	61	12	28
สงขลา	65	9	26
กลุ่มรวม	63	10	27

- 1 = เด็กใช้เหตุผลในขั้นที่สูงกว่าที่เด็กรายงานว่าผู้ใหญ่ใช้
- 2 = เด็กใช้เหตุผลในขั้นที่เท่ากับที่เด็กรายงานว่าผู้ใหญ่ใช้
- 3 = เด็กใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าที่เด็กรายงานว่าผู้ใหญ่ใช้

ภาคผนวก ค.

รายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูลบางประการ

ตาราง 1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นส่วน โดยพิจารณาตามระดับชั้น เพศ และระดับเศรษฐกิจของครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 899 คน

S of V	df	MS	F
ระดับชั้น (ก)	1	129.64	2.09
เพศ (ข)	1	269.06	4.34*
ระดับเศรษฐกิจ (ค)	2	539.41	8.58**
ก X ข	1	182.76	2.95 ^ฉ
ก X ค	2	14.88	<1
ข X ค	2	95.23	1.54
ก X ข X ค	2	126.55	2.04
ส่วนที่เหลือ	887	62.04	

** หมายความว่าระดับ .001

* หมายความว่าระดับ .05

ฉ หมายความว่าระดับ .10

ข ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.04 ไม่มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.22 ไม่มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หมายเหตุ การตรวจสอบความเท่าเทียมกันของค่าความแปรปรวนในกลุ่มย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระ ใช้วิธีของ ฮาร์เลย์ (Myers, 1966, p. 73)

ตาราง 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นส่วนบุคคล โดยพิจารณาตามระดับชั้น เพศ และระดับการศึกษาของมารดา ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 861 คน

S of V	df	MS	F
ระดับชั้น (ก)	1	130.71	2.11
เพศ (ข)	1	201.94	3.26 ^ก
ระดับการศึกษาของมารดา (ค)	1	723.54	11.68**
ก X ข	1	254.05	4.10*
ก X ค	1	65.08	1.05
ข X ค	1	231.80	3.74 ^ก
ก X ข X ค	1	149.41	2.41
ส่วนที่เหลือ	848	61.97	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ก มีนัยสำคัญที่ระดับ .10

ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.32 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ก X ข ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.96 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ฉะนั้นการสรุป

เกี่ยวกับค่าเอฟนี้จึงไม่น่าเชื่อถือ

ตาราง 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
โดยพิจารณาตามระดับชั้น เพศ และระดับเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
จำนวน 899 คน

S of V	df	MS	F
ระดับชั้น (ก)	1	5.05	<1
เพศ (ข)	1	.50	<1
ระดับเศรษฐกิจ (ค)	2	141.93	6.71**
ก X ข	1	.03	<1
ก X ค	2	6.43	<1
ข X ค	2	69.52	3.29*
ก X ข X ค	2	41.13	1.94
ส่วนที่เหลือ	887	21.16	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.59 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข X ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 3.30 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ฉะนั้นการสรุป
ผลเกี่ยวกับค่าเอฟ จึงไม่น่าจะกล่าว

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล โดยพิจารณาตามระดับชั้น เพศ และระดับการศึกษาของบิดา ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 861 คน

S of V	df	MS	F
ระดับชั้น (ก)	1	1.84	<1
เพศ (ข)	1	6.66	<1
ระดับการศึกษาบิดา (ค)	1	165.55	7.63**
ก X ข	1	.76	<1
ก X ค	1	15.33	<1
ข X ค	1	113.67	5.24*
ก X ข X ค	1	1.43	<1
ส่วนที่เหลือ	853	21.70	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.23 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข X ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.99 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ฉะนั้น

ข้อสรุปเกี่ยวกับค่าเอฟนี้จึงไม่น่าเชื่อถือ

ตาราง 5. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล โดยพิจารณาตามระดับชั้น เพศ และระดับการศึกษาของมารดา ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 856 คน

S of V	df	MS	F
ระดับชั้น (ก)	1	2.80	<1
เพศ (ข)	1	.66	<1
ระดับการศึกษามารดา (ค)	1	186.23	8.58**
ก X ข	1	.93	<1
ก X ค	1	9.00	<1
ข X ค	1	88.78	4.09*
ก X ข X ค	1	100.59	4.64*
ส่วนที่เหลือ	848	21.69	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.37 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข X ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 2.25 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ข้อสรุปเกี่ยวกับค่าเอฟนี้จึงไม่น่าเชื่อถือ

ก X ข X ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 3.54 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ข้อสรุปเกี่ยวกับค่าเอฟนี้จึงไม่น่าเชื่อถือ

ตาราง 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับการใช้เหตุผลของผู้ปกครองซึ่งรายงานโดยวัยรุ่นผู้ตอบ เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียน เพศ และถิ่นที่อยู่ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 917 คน

S of V	df	MS	F
ระดับชั้น (ก)	1	36.98	3.51 ^a
เพศ (ข)	1	.04	<1
ถิ่นที่อยู่ (ค)	1	109.38	10.39**
ก X ข	1	6.49	<1
ก X ค	1	3.48	<1
ข X ค	1	12.72	1.21
ก X ข X ค	1	41.39	3.93*
ส่วนที่เหลือ	909	10.53	

** หมายความว่าระดับ .001

* หมายความว่าระดับ .05

ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.14 ไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ก X ข X ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.41 ไม่มีความสำคัญทางสถิติ

รวมทำนายได้ 3.2%

ตาราง 7 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลของผู้ปกครอง รายงานโดยวัยรุ่น
เมื่อพิจารณาตามระดับชั้น เพศ และถิ่นที่อยู่ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

		112	212	111	222	221	121	211
กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	21.21	21.23	21.61	21.75	21.84	21.95	22.66
122	21.17	.04	.16	.44	.58	.68	.78	1.49*
112	21.21							1.46*
212	21.23							1.43*
111	21.61							1.05
222	21.75							.91
221	21.84							.81
121	21.95							.71
211	22.66							

ค่าเปรียบเทียบ (2) = .85 (3) = 1.02 (4) = 1.13 (5) = 1.21
(6) = 1.25 (7) = 1.29 (8) = 1.33

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ความหมายของสัญลักษณ์ของกลุ่ม :

ตัวเลขหลักหน่วย แสดงถิ่นที่อยู่ 1 = กรุงเทพฯ 2 = สงขลา

ตัวเลขหลักสิบ แสดงเพศ 1 = ชาย 2 = หญิง

ตัวเลขหลักร้อย แสดงระดับชั้น 1 = ม.ศ. 1 2 = ม.ศ. 3

ตาราง 8 รวมผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน แสดงระดับการใช้เหตุผล
เชิงจริยธรรมของผู้ปกครอง โดยพิจารณาตามระดับเศรษฐกิจของครอบครัว
ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา และระดับการศึกษาของ
ผู้ตอบในกลุ่มรวม

S of V	df	MS	F
ระดับเศรษฐกิจ	2	131.85	12.80***
ระดับการศึกษาของบิดา	1	87.80	8.21**
ระดับการศึกษาของมารดา	1	164.09	164.09***
ระดับการศึกษาของผู้ตอบ	1	42.08	3.95*

*** หมายความว่าระดับ .001

** หมายความว่าระดับ .005

* หมายความว่าระดับ .05

ระดับเศรษฐกิจสูง = 22.80 ปานกลาง = 21.92 ต่ำ = 21.22

ระดับการศึกษาของบิดาสูง = 22.08 ต่ำ = 21.40

ระดับการศึกษาของมารดาสูง = 22.52 ต่ำ = 21.43

ระดับ ม.ศ. 3 = 21.84 ม.ศ. 1 = 21.37

ตาราง 9 รวมผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปริมาณความขัดแย้งในระดับเหตุผล
เชิงจริยธรรมของเด็กกับผู้ปกครองเมื่อวิเคราะห์ตามระดับเศรษฐกิจของ
ครอบครัวผู้ตอบในกลุ่มต่าง ๆ

S of V	df	MS	F
ระดับเศรษฐกิจใน			
กลุ่มรวม	2	62.66	6.46**
กลุ่มวัยรุ่นในกรุงเทพฯ	2	72.74	6.79***
กลุ่มวัยรุ่นที่สงขลา	2	30.28	3.59*

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .005

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คะแนนเฉลี่ยปริมาณความขัดแย้งพิจารณาตามระดับเศรษฐกิจ

ในกลุ่มรวม	สูง = 4.95	ปานกลาง = 5.34	ต่ำ = 5.93
กลุ่มวัยรุ่นในกรุงเทพฯ	สูง = 5.09	ปานกลาง = 5.39	ต่ำ = 6.71
กลุ่มวัยรุ่นที่สงขลา	สูง = 4.41	ปานกลาง = 5.25	ต่ำ = 5.74

ตาราง 10 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจิตทางความขัดแย้งในครอบครัว
โดยพิจารณาตามชั้นเรียน เพศ และถิ่นที่อยู่ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
จำนวน 917 คน

S of V	df	MS	F
ระดับชั้น (ก)	1	.03	<1
เพศ (ข)	1	98.29	6.95**
ถิ่นที่อยู่ (ค)	1	1.98	<1
ก X ข	1	32.41	2.29
ก X ค	1	118.34	8.37**
ข X ค	1	44.52	3.15 ^ก
ก X ข X ค	1	55.27	3.91*
ส่วนที่เหลือ	909	14.15	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ก มีนัยสำคัญที่ระดับ .10

ข ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.04 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ก X ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.39 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ก X ข X ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.69 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 11 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทิศทางของความขัดแย้งทางการใช้เหตุผลเชิง
จริยธรรมในครอบครัว เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียน เพศ และถิ่นที่อยู่ ไปพร้อม
กันในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

		222	212	121	111	122	112	211
กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	42.82	42.84	42.86	43.06	43.44	43.74	44.51
221	42.61	.21	.23	.25	.44	.82	1.12	1.89*
222	42.82	-				<.98	.92	1.69*
212	42.84		-				<.98	1.67*
121	42.86			-				1.64*
111	43.06				-			1.45*
122	43.44					-		1.07
112	43.74						-	.77
211	44.51							-

ค่าเปรียบเทียบ (2) = .98 (3) = 1.18 (4) = 1.29 (5) = 1.39

(6) = 1.44 (7) = 1.48 (8) = 1.53

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ความหมายของสัญลักษณ์ของกลุ่ม

ตัวเลขหลักหน่วย แสดงถิ่นที่อยู่ 1 = กรุงเทพฯ 2 = สงขลา

ตัวเลขหลักสิบ แสดงเพศ 1 = ชาย 2 = หญิง

ตัวเลขหลักร้อย แสดงระดับชั้น 1 = ม.ศ. 1 2 = ม.ศ. 3

หมายเหตุ คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 45 มากเกินไป แสดงว่าเด็กใช้เหตุผลสูงกว่าผู้ปกครอง
มากเท่านั้น

ตาราง 12 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทิศทางของความขัดแย้งในครอบครัว โดยพิจารณาตามระดับชั้น เพศ และระดับเศรษฐกิจ

[illegible]

ตาราง 13 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อบิดา เมื่อพิจารณาตาม การถูกอบรมเลี้ยงดู
แบบใช้เหตุผลและปริมาณขัดแย้งพร้อมกัน ในกลุ่มตัวอย่าง 536 คน

กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	ใช้เหตุผลน้อย	ใช้เหตุผลมาก	ใช้เหตุผลมาก
		ขัดแย้งน้อย	ขัดแย้งมาก	ขัดแย้งน้อย
		104.18	106.99	107.48
ใช้เหตุผลน้อย				
ขัดแย้งมาก	99.54	4.64*	7.45*	7.94*
ใช้เหตุผลน้อย				
ขัดแย้งน้อย	104.18	-	2.81	3.30
ใช้เหตุผลมาก				
ขัดแย้งมาก	106.99		-	.49
ใช้เหตุผลมาก				
ขัดแย้งน้อย	107.48			-

ค่าเปรียบเทียบ (2) = 2.86 (3) = 3.43 (4) = 3.76

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 14 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อมารดา เมื่อพิจารณาตามการถูกอบรม
เลี้ยงดูแบบรักและแบบใช้เหตุผลไปพร้อมกัน ในกลุ่มตัวอย่าง 536 คน

กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	รักน้อย	รักมาก	รักมาก
		เหตุผลมาก	เหตุผลน้อย	เหตุผลมาก
		107.68	109.45	111.03
รักน้อย				
เหตุผลน้อย	100.88	6.80*	8.57*	10.15*
รักน้อย				
เหตุผลมาก	107.68	-	1.77	3.35*
รักมาก				
เหตุผลน้อย	109.45		-	1.58
รักมาก				
เหตุผลมาก	111.03			-

ค่าเปรียบเทียบ (2) = 2.24 (2) = 2.69 (3) = 2.90

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 15 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นกับปัญหาการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลในกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ

กลุ่ม	รักล้นกับ		ใช้เหตุผลกับ		ทัศนคติต่อบิดา กับทัศนคติต่อ มารดา
	ใช้เหตุผล	ปริมาณขัดแย้ง	ปริมาณขัดแย้ง		
ชาย	.41	-.15	-.16	.37	496
หญิง	.45	-.15	-.16	.54	421
ม.ศ. 1	.44	-.18	-.22	.42	461
ม.ศ. 3	.43	.11	-.10	.49	456
กรุงเทพ	.43	-.15	-.18	.43	476
สงขลา	.44	.13	-.13	.51	441
เศรษฐกิจต่ำ	.38	-.17	-.23	.54	371
ปานกลาง	.44	-.11	-.13	.39	375
สูง	.44	-.07	.03	.44	153
มารดาทำงาน	.41	-.11	-.19	.46	679
มารดาไม่ทำงาน	.45	-.22	-.07	.41	225
อยู่กับบิดามารดา	.42	-.15	-.19	.46	709
ไม่อยู่กับบิดามารดา	.42	-.15	-.18	.46	206
กลุ่มรวม	.43	-.14	-.16	.46	917
หมายเหตุ ทุกกลุ่มมีจำนวนคนมากกว่า 100 คน					

.20 ถึง .25 ดีเอฟ = 100 มีนัยสำคัญที่ระดับ .10 สองทิศทาง

.26 ขึ้นไป ดีเอฟ = 100 มีนัยสำคัญที่ระดับ .02 สองทิศทาง

ตาราง 16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักล้นกับส่วน แบบใช้ เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และปริมาณขัดแย้งในการใช้เหตุผล ในกลุ่มวัยรุ่น ประเภทต่าง ๆ ที่แยกย่อย

กลุ่ม	รักล้นกับ		ใช้เหตุผล กับ		ทัศนคติต่อบิดา	จำนวน
	ใช้เหตุผล	ปริมาณขัดแย้ง	ปริมาณขัดแย้ง	กับทัศน.ต่อมารดา		
ชาย ม.ศ. 1	.39	-.20	-.26	.33	255	
หญิง ม.ศ. 1	.48	-.15	-.20	.52	206	
ชาย ม.ศ. 3	.42	-.07	-.06	.41	241	
หญิง ม.ศ. 3	.43	-.14	-.13	.54	215	
ชายฐานะต่ำ	.40	-.15	-.14	.47	213	
ชายฐานะกลาง	.40	-.18	-.17	.26	191	
ชายฐานะสูง	.31	.03	-.20	.36	80	
หญิงฐานะต่ำ	.35	-.20	-.34	.61	158	
หญิงฐานะกลาง	.46	-.07	-.11	.46	184	
หญิงฐานะสูง	.51	-.20	.11	.55	73	
ชาย ม.ศ.1 ก.ท.	.36	-.20	-.29	.37	122	
ชาย ม.ศ. 1 สงขลา	.42	-.19	-.20	.29	133	
หญิง ม.ศ. 1 ก.ท.	.56	-.15	-.30	.38	117	
หญิง ม.ศ. 1 สงขลา	.36	-.16	-.05	.77	89	
ชาย ม.ศ. 3 ก.ท.	.48	-.03	-.09	.38	128	
ชาย ม.ศ. 3 สงขลา	.34	-.12	-.03	.42	113	
หญิง ม.ศ. 3 ก.ท.	.35	-.21	-.08	.50	109	
หญิง ม.ศ. 3 สงขลา	.58	-.05	-.20	.61	106	

.23 ถึง .30 ดีเอฟ = 70 มีนัยสำคัญที่ระดับ .10 สองทิศทาง
.20 ถึง .25 ดีเอฟ = 100 มีนัยสำคัญที่ระดับ .10 สองทิศทาง
.31 ขึ้นไป ดีเอฟ = 70 มีนัยสำคัญที่ระดับ .02 สองทิศทาง
.26 ขึ้นไป ดีเอฟ = 100 มีนัยสำคัญที่ระดับ .02 สองทิศทาง

ตาราง 17 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนสุขภาพจิต โดยพิจารณาตามชั้นเรียน เพศ และถิ่นที่อยู่ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

S of V	df	MS	F
ระดับชั้นเรียน (ก)	1	1572.50	8.49**
เพศ (ข)	1	1084.83	5.85*
ถิ่นที่อยู่ (ค)	1	175.62	<1
ก X ข	1	0.03	<1
ก X ค	1	96.81	<1
ข X ค	1	2.71	<1
ก X ข X ค	1	185.31	4.92*
ส่วนที่เหลือ	909		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ก X ข X ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.99 ไม่นัยสำคัญทางสถิติ

อำนาจทำนายตัวแปรตามของตัวแปรอิสระทั้งหมดคือ 1.7%

ตาราง 18 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิต โดยพิจารณาตามชั้นเรียน เพศ และ
ถิ่นที่อยู่ไปพร้อมกัน ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	122	222	212	211	121	111	112
		87.80	88.22	88.47	88.73	89.93	90.16	92.27
221	84.80	3.10	3.52	3.77	4.03	5.23	5.45*	7.57*
122	87.80	-						4.47
212	88.22		-					4.05
212	88.47			-				3.80
211	88.73				-			3.54
121	89.93					-		2.34
111	90.16						-	2.11

ค่าเปรียบเทียบ (2) = 3.58 (3) = 4.29 (4) = 4.72
 (5) = 5.08 (6) = 5.24 (7) = 5.42
 (8) = 5.58

* หมายความว่าระดับ .05

ความหมายของสัญลักษณ์ของกลุ่ม

ตัวเลขหลักหน่วยแสดงถิ่นที่อยู่ 1 = กรุงเทพฯ 2 = สงขลา
 ตัวเลขหลักสิบ แสดงเพศ 1 = ชาย 2 = หญิง
 ตัวเลขหลักร้อย แสดงระดับชั้น 1 = ม.ศ. 1 2 = ม.ศ. 3

ตาราง 19 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนสุขภาพจิต โดยพิจารณาตามชั้น เพศ และระดับการศึกษาของบิดาในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

S of V	df	MS	F
ระดับชั้นเรียน (ก)	1	1627.64	8.70**
เพศ (ข)	1	787.78	4.21*
ระดับการศึกษาบิดา (ค)	1	737.66	3.94*
ก X ข	1	3.34	<1
ก X ค	1	11.85	<1
ข X ค	1	71.04	<1
ก X ข X ค	1	900.44	4.81*
ส่วนที่เหลือ	853	187.05	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ :05

ก X ข X ค ค่าเอฟ แมกซ์ = 1.88 ไม่นัยสำคัญทางสถิติ

อำนาจทำนายตัวแปรตามของตัวแปรอิสระทั้งหมดคือ 2.1%

ตาราง 20 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลุ่มภาพจิต โดยพิจารณาตามชั้นเรียน เพศ และ
ระดับการศึกษาของบิดาไปพร้อมกัน ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	211	221	112	122	212	121	111
		88.30	88.55	89.11	89.14	89.17	89.52	92.74
222	84.20	4.10*	4.34	4.90	4.94	4.97	5.31	8.54*
211	88.30	-						4.45
221	88.55		-					4.19
112	89.11			-				3.63
122	89.14				-			3.60
212	89.17					-		3.57
121	89.51						-	3.23

ค่าเปรียบเทียบ (2) = 3.84 (3) = 4.60 (4) = 5.06
(5) = 5.37 (6) = 5.62 (7) = 5.81
(8) = 5.97

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ความหมายของสัญลักษณ์ของกลุ่ม

ตัวเลขหลักหน่วย แสดงระดับการศึกษาของบิดา 1 = ต่ำ 2 = สูง

ตัวเลขหลักสิบ แสดงเพศ 1 = ชาย 2 = หญิง

ตัวเลขหลักร้อย แสดงระดับชั้น 1 = ม.ศ. 1 2 = ม.ศ. 3

ตาราง 21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลกับสุขภาพกายและสุขภาพจิต ของวัยรุ่นในกลุ่มรวมและกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ

กลุ่ม	ปริมาณความขัดแย้งกับ	
	สุขภาพกาย	สุขภาพจิต
ชาย	-.07	-.13
หญิง	-.10	-.14
ม.ศ. 1	-.11	-.17
ม.ศ. 3	-.08	-.09
กรุงเทพ	-.09	-.12
สงขลา	-.05	-.15
เศรษฐกิจต่ำ	-.10	-.20
ปานกลาง	-.09	-.05
สูง	-.09	-.16
มารดาทำงาน	-.10	-.18
มารดาไม่ทำงาน	-.10	.01
อยู่กับบิดามารดา	-.08	-.13
ไม่อยู่กับบิดามารดา	-.12	-.14
กลุ่มรวม	-.08	-.13

หมายเหตุ ไม่มีค่าใดที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 22 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณความขัดแย้งในการใช้เหตุผลกับสุขภาพ
กายและสุขภาพจิต ของวัยรุ่นในกลุ่มที่แยกย่อย

กลุ่ม	ปริมาณความขัดแย้งกับ	
	สุขภาพกาย	สุขภาพจิต
ชาย ม.ศ. 1	-.13	-.20
หญิง ม.ศ. 1	-.10	-.15
ชาย ม.ศ. 3	.00	-.06
หญิง ม.ศ. 3	-.12	-.13
ชายฐานะต่ำ	-.01	-.14
ชายฐานะปานกลาง	-.10	-.16
ชายฐานะสูง	-.20	-.09
หญิงฐานะต่ำ	-.29*	-.31*
หญิงฐานะปานกลาง	-.11	.04
หญิงฐานะสูง	-.06	-.26*
ชาย ม.ศ. 1 ก.ท.	-.17	-.14
ชาย ม.ศ. 1 สังขลา	-.10	-.28*
หญิง ม.ศ. 1 ก.ท.	-.06	-.12
หญิง ม.ศ. 1 สังขลา	-.17	-.21
ชาย ม.ศ. 3 ก.ท.	-.14	-.16
ชาย ม.ศ. 3 สังขลา	.12	.05
หญิง ม.ศ. 3 ก.ท.	-.15	-.07
หญิง ม.ศ. 3 สังขลา	-.11	-.21

* หมายความว่าระดับ .10 ดีเฟ = 70 ส่องคิด

ตาราง 23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยพิจารณาตามชั้นเรียน เพศ และระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ของวัยรุ่นในกลุ่มรวม

S of V	df	MS	F
ชั้นเรียน (ก)	1	211.62	3.86*
เพศ (ข)	1	943.77	17.22**
ระดับเศรษฐกิจ (ค)	1	178.09	3.25*
ก X ข	1	177.52	3.24 ^ฉ
ก X ค	1	201.51	3.68*
ข X ค	1	9.64	
ก X ข X ค	1	54.81	
ส่วนที่เหลือ	887		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ฉ มีนัยสำคัญที่ระดับ .10

ก X ค ค่าเอฟ แมกซ์ 4 กลุ่ม = 1.95 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 24 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรม เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียน
และระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ไปพร้อมกันในกลุ่มผู้ตอบทั้งหมด

กลุ่ม	ม.ศ. 1 ม.ศ. 3 ม.ศ. 3 ม.ศ. 3 ม.ศ. 1					
	ค่าเฉลี่ย	ปานกลาง	สูง	ต่ำ	ปานกลาง	สูง
	40.95	41.36	41.45	41.77	43.17	
ม.ศ. 1 ต่ำ	39.37	1.57	1.98	2.07	2.39	3.79*
ม.ศ. 1 ป.ก.	40.95	-				2.22
ม.ศ. 3 สูง	41.36		-			1.81
ม.ศ. 3 ต่ำ	41.45			-		
ม.ศ. 3 ป.ก.	41.77				-	
ม.ศ. 1 สูง	43.17					-

ค่าเปรียบเทียบ (2) = 1.85 (2) = 2.22 (3) = 2.44
(4) = 2.58 (5) = 2.71

* หมายเหตุ: ค่าที่ระดับ .05

ตาราง 25 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดย
พิจารณาตามชั้นเรียน เพศ และถิ่นที่อยู่ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

S of V	df	MS	F
ชั้นเรียน (ก)	1	225.24	4.11*
เพศ (ข)	1	967.57	17.64**
ถิ่นที่อยู่ (ค)	1	22.60	<1
ก X ข	1	104.47	1.91
ก X ค	1	677.78	12.36**
ข X ค	1	2.00	<1
ก X ข X ค	1	5.27	<1
ส่วนที่เหลือ	909	54.84	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ก X ค ค่าเอฟ แมกซ์ 4 กลุ่ม = 1.48 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถทำนายความแปรปรวนของตัวแปร ตามได้ 2.4%

ตาราง 26 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรม เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียน และถิ่นที่อยู่พร้อมกันในกลุ่มผู้ตอบทั้งหมด

กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	ม.ศ. 3	ม.ศ. 1	ม.ศ. 3
		กรุงเทพ	กรุงเทพ	สงขลา
		40.88	41.60	42.34
ม.ศ. 1	39.58	1.30	2.02*	2.75*
สงขลา				
ม.ศ. 3	40.88	-	<1	1.46
กรุงเทพ				
ม.ศ. 1	41.63		-	<1
กรุงเทพ				
ม.ศ. 3	42.34			-
สงขลา				

ค่าเปรียบเทียบ (2) = 1.37 (3) = 1.65 (4) = 1.81

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 27 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เมื่อพิจารณาตามการ
 ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักส้นับส้น และปริมาณขัดแย้งไปพร้อมกัน ในกลุ่ม
 ตัวอย่างทั้งหมด

กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	รักมาก	รักน้อย	รักมาก
		ขัดแย้งมาก	ขัดแย้งน้อย	ขัดแย้งน้อย
		40.80	41.87	41.97
รักน้อย				
ขัดแย้งมาก	38.58	2.22*	3.29*	3.39*
รักมาก				
ขัดแย้งมาก	40.80	-	1.07	1.17
รักน้อย				
ขัดแย้งน้อย	41.87		-	.10
รักมาก				
ขัดแย้งน้อย	41.97			-

ค่าเปรียบเทียบ (2) = 2.04 (3) = 2.45
 (3) = 2.69

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 28 เปอร์เซนต์การทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยใช้ตัวแปรอิสระที่เป็นดัชนี
ของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัวแปร ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ตัวแปรที่สำคัญอันดับ		จำนวนตัวแปร ที่เข้าสู่การทำนาย	เปอร์เซนต์ การทำนาย
	1	2		
รวม	ก	ข	5	9.30
ชาย	ข	ก	5	11.42
หญิง	ก	ค	5	7.41
ม.ค. 1	ก	ง	5	7.92
ม.ค. 3	ข	ก	5	11.56
กรุงเทพ	ก	ค	4	8.56
สงขลา	ข	ง	5	20.93
ฐานะต่ำ	ง	ก	5	9.57
ปานกลาง	ก	ข	5	12.17
ฐานะสูง	ก	ข	5	7.27
มารดาทำงาน	ข	ก	5	9.28
มารดาไม่ทำงาน	ก	ค	5	11.90
อยู่กับอ. มา.	ก	ข	5	9.89
ไม่อยู่กับอ. มา.	ค	ก	5	8.32

ก = ปริมาณขัดแย้ง

ข = ทศนิยมติดต่อกัน

ค = เลี่ยงรูปแบบรักล้นน้ำล้น

ง = เลี่ยงรูปแบบใช้เหตุผล

จ = ทศนิยมติดต่อกัน

ตาราง 29 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม กับดัชนีความ
สัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัว ในกลุ่มรวมและกลุ่มวัยรุ่นประเภทต่าง ๆ

กลุ่ม	เหตุผลเชิงจริยธรรมกับ					จำนวน
	รัก	เหตุผล	ขัดแย้ง	ทศ.อ.	ทศ.มา.	
ชาย	.19	.22	-.23	.24	.09	496
หญิง	.17	.15	-.20	.17	.11	421
ม.ศ. 1	.11	.17	-.22	.14	.01	461
ม.ศ. 3	.21	.19	-.22	.24	.14	456
กรุงเทพ	.16	.11	-.24	.17	.09	476
สงขลา	.18	.26	-.20	.21	.07	441
ฐานะต่ำ	.19	.24	-.29	.20	.15	371
ปานกลาง	.18	.21	-.23	.22	.04	375
ฐานะสูง	.10	.02	-.24	.14	.07	153
มารดาทำงาน	.15	.19	-.21	.22	.08	679
มารดาไม่ทำงาน	.23	.18	-.27	.15	.11	225
อยู่กับบิดามารดา	.13	.19	-.24	.20	.08	709
ไม่อยู่กับบิดามารดา	.26	.10	-.15	.12	.09	206
กลุ่มรวม	.17	.18	-.22	.19	.08	917

$r \geq .21$, $df = 150$, $p < .02$ two tailed

ตาราง 30 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม กับ ตัณษีความ
สัมพันธ์ภายในครอบครัว 5 ตัว ในวัยรุ่นที่แยกประเภทย่อย

กลุ่ม	เหตุผลเชิงจริยธรรมกับ					จำนวนคน
	รัก	เหตุผล	ขัดแย้ง	ทศ. บ	ทศ. มา	
ม.ศ. 1 ชาย	.17	.19	-.23	.21	.08	255
ม.ศ. 1 หญิง	.06	.16	-.17	.08	.00	206
ม.ศ. 3 ชาย	.19	.25	-.21	.27	.10	241
ม.ศ. 3 หญิง	.26	.14	-.23	.23	.20	215
ชายฐานะต่ำ	.22	.25	-.16	.20	.09	213
ชายฐานะกลาง	.25	.25	-.30	.34	.15	191
ชายฐานะสูง	-.08	.04	-.21	.04	-.13	80
หญิงฐานะต่ำ	.15	.22	-.25	.21	.26	158
หญิงฐานะกลาง	.16	.20	-.15	.12	-.01	184
หญิงฐานะสูง	.25	-.01	-.23	.24	.20	73
1 ชาย ก.ท.	.14	.10	-.24	.15	.12	122
1 ชาย สังขลา	.17	.27	-.23	.25	.05	133
1 หญิง ก.ท.	.04	.21	-.16	.11	.05	117
1 หญิง สังขลา	.10	.17	-.20	.07	.05	89
3 ชาย ก.ท.	.20	.18	-.23	.25	.12	128
3 ชาย สังขลา	.21	.34	-.19	.32	.10	113
3 หญิง ก.ท.	.29	.05	-.31	.21	.14	109
3 หญิง สังขลา	.22	.29	-.10	.25	.29	106

$r \geq .23, df \leq 70, p < .10$ two-tailed

$r \geq .30, df \leq 70, p < .02$ two-tailed

ตาราง 31 แสดงลำดับความสำคัญของความเกี่ยวข้องระหว่างดัชนีความสัมพันธ์ภายใน
ครอบครัวแต่ละตัว กับจิตลักษณะสามประการของวัยรุ่นในกลุ่มรวม

จิตลักษณะ ของวัยรุ่น	ดัชนีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว				
	รัก ส.	ไข่เหตุผล	ขัดแย้ง	ทศ. บิดา	ทศ. มารดา
จริยธรรม	4	3	1	2	5
สุขภาพกาย	1	4	5	2	3
สุขภาพจิต	4	3	5	2	1
รวม	9	10	11	6	9
ลำดับเฉลี่ย	3.0	3.3	3.7	2.0	3.0

หมายเหตุ คะแนนต่ำ มีลำดับความสำคัญมากกว่าคะแนนสูง

ลำดับของความสำคัญได้มาจากการเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง
จิตลักษณะหนึ่ง กับดัชนีที่ละตัวทั้ง 5 ตัว โดยใช้คะแนนในกลุ่มรวมจากตาราง 9 และ 10 ใน
บทที่ 3 และตาราง 29 ในภาคผนวก ค.

ตาราง 32 คำสัมพันธ์สัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ปกครอง
กับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

กลุ่ม	จริยธรรมของผู้ปกครอง กับ						จำนวน
	จริย. เด็ก	รัก ล.	ไขเหตุผล	ขัดแย้ง	พศ. ๖	พศ. ๗	
รวม	.26	.21	.23	-.44	.19	.17	917
กรุงเทพฯ	.26	.23	.28	-.46	.24	.24	476
สงขลา	.25	.17	.17	-.43	.13	.09	441
ฐานะต่ำ	.28	.21	.24	-.43	.19	.24	371
ปานกลาง	.24	.16	.21	-.44	.15	.13	375
ฐานะสูง	.20	.20	.18	-.42	.27	.09	153
ม.ศ. 1	.18	.24	.24	-.46	.20	.19	461
ม.ศ. 3	.25	.18	.22	-.42	.19	.16	456

$r \geq .21$ df = 150, $p < .02$ two-tailed .

ภาคผนวก ง .

รายชื่อโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือ

โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพฯ คือ

โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย

โรงเรียนศรีอยุธยา

โรงเรียนวชิตรังษี

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่จังหวัดสงขลา คือ

โรงเรียนมหาวิทยาลัยสงขลา

โรงเรียนรัตนวิทยา

โรงเรียนละเตาวิทยานุเคราะห์

โรงเรียนวรรณารังษี

บรรณานุกรม

เกยูร รัตนลำชา ความแตกต่างทางจรรยาบรรณระหว่างเด็กที่บ้านกับผู้ปกครอง

ปริญญาณิพนธ์ ค.ม. ครูคำลัดร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516

โกศล มีคุณ จริยศึกษาเพื่อส่งเสริมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการหยั่งลึกทางสังคม

ปริญญาณิพนธ์ กศ.ด. ลำชาวิสัยและพัฒนาหลักสูตร ม.ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523

คณะอนุกรรมการลำชาวิสัยแห่งชาติ รายงานผลการวิจัยเรื่องลำเหตุแห่งความผิดบางลักษณะใน

คดีเด็กและเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2509

สันทรา จรรย์แล้ง การศึกษาเกี่ยวกับการถือตนตามอย่างบิดามารดา และความสัมพันธ์กับบิดา

มารดาของนักเรียนวัยรุ่น ปริญญาณิพนธ์ ค.ม. ครูคำลัดร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512

จรรจา สุวรรณสัท แบบฉบับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ที่กำลังเปลี่ยนแปลงของครอบครัวรายได้

น้อยที่อยู่ในตัวเมือง รายงานการวิจัยฉบับที่ 24 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ 2524

จรรจา สุวรรณสัท และคณะ การวิจัยอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็กในหมู่บ้านพรวน

เหมือนและอูเม็ง รายงานการวิจัยฉบับที่ 12 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ (เดิมชื่อสถาบัน
ระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก) 2512

ฉัตรฯ เผ้าทรัพย์ การศึกษาทัศนคติของเด็กวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูของ

บิดามารดา ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. ม.ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520

เจ็ดหล้า สุนทรวิภาต บัณฑิตทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่ม: ศึกษาเปรียบเทียบ

ระหว่างผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มกับผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. พัฒนาสังคม

ม.เกษตรศาสตร์ 2521

ฉกาจ ช้วยโต การศึกษาผลของการฝึกอบรมตามโครงการจริยธรรมสำหรับนักศึกษา

วิทยาสัยครูส่งขลา ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. ม.เกษตรศาสตร์ 2521

ชูติรัตน์ วัชรจรัสกุล การศึกษาค่านิยมในอาชีพของผู้ปกครองกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 จังหวัดราชบุรี ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. ม.ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523

ดวงเดือน พันธมนาวิน พฤติกรรมคำสัตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา

ร.พ.ไทยวัฒนาพานิช 2524

ดวงเดือน พันธมนาวิน และ บุญยิ่ง เจริญยิ่ง อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น

รายงานการวิจัยฉบับที่ 18 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ (อดีต-สถาบันระหว่างชาติสำหรับ
การค้นคว้าเรื่องเด็ก) 2517

ดวงเดือน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบฉนิก จริยธรรมของเยาวชนไทย รายงาน

การวิจัยฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ 2519 พิมพ์ครั้งที่สอง 2520

ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์ การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียน

ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. ม.ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522

นพนธ์ สัมมา การศึกษาเปรียบเทียบความต้องการทางจิตและความวิตกกังวลของเด็กวัยรุ่นใน

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางกับเด็กวัยรุ่นในโรงเรียน ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัย-
วิชาการศึกษา ประสานมิตร 2514

นรา สัมประสงค์ . ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งของวัยรุ่นกับพ่อแม่ และการอบรมเลี้ยงดู

ของพ่อแม่ ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. ม.ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520

นิภา พงศ์วิรัตน์ การศึกษาปัญหาทางสังคมของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด

กรมสามัญศึกษาในภาคกลาง ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. ม.ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520

ประเทิน มหาชนธ์ การศึกษาเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชน ปริณยานิพนธ์ กศ.ด.

สาขาพัฒนศึกษาคำสัตร์ ม.ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521

ประพันธ์ ลูทราวาล์ ความก้าวร้าวกับการอบรมเลี้ยงดู ปริณยานิพนธ์ กค.ม. ม.ศรินครินทร์วิโรฒ
ประล่านมิตร 2519

ปรีชา ธรรมา และ ถาวร เกิดเกียรติพงศ์ พฤติกรรมของเด็กไทยวัยรุ่นที่ขัดกับสังคม รายงาน
การวิจัยฉบับที่ 15 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ 2516

พลัมย์ วิบูลย์สวัสดิ์ การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวตามทัศนคติของเด็กที่กระทำ
ผิดและเด็กที่ไม่กระทำผิด ปริณยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510

รัตนา ปวะบุตร ความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองนักเรียนกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมเชิงนิเสธและ
นิมานในโรงเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น ปริณยานิพนธ์ กค.ม. ม.ศรินครินทร์วิโรฒ
ประล่านมิตร 2520

วราภรณ์ อินทรชัยศรี ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับพ่อแม่และการยอมรับตนเองและความ
เชื่อมั่นในตัวเองของเด็กวัยรุ่น ปริณยานิพนธ์ ม.ศรินครินทร์วิโรฒ ประล่านมิตร 2518

วิกรม กมลสุโกศล การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความวิตกกังวล และค่านิยม
ของนักเรียนชั้น ม.ศ. 3 ที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม ในจังหวัดนครราชสีมา ปริณยานิพนธ์
ม.ศรินครินทร์วิโรฒ ประล่านมิตร 2518

วิเชียร ทองนุช เปรียบเทียบการคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษ์และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูและภูมิหลังทางสังคมต่างกัน ปริณยานิพนธ์ กค.ม.
ม.ศรินครินทร์วิโรฒ ประล่านมิตร 2521

วิมล เกตุชา การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับความคิดสร้างสรรค์
ความเป็นผู้นำและความวิตกกังวลของนักเรียนชั้น ม.ศ. 3 ในจังหวัดสุโขทัย ปริณยานิพนธ์
กค.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประล่านมิตร 2515

ศิริพร หลิมศิริวงศ์ ปัญหาทางครอบครัวที่ทำให้เด็กต้องมาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง
ปริณยานิพนธ์ กค.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประล่านมิตร 2511

สมทรง ลู่วรรณเลิศ และ วิภา อินทรียงค์ ปฏิกริยาการจากในเด็กก่อนวัยอนุบาล วารสาร
จิตวิทยาคลินิก 2521, 9, 1, 67-81.

สังวาลย์ ส้มสนิท ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับพ่อแม่และการปรับตัวของวัยรุ่น ปริณยานิพนธ์ ม.ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร 2518

ส่มาน กำเนิด การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก ปริณยานิพนธ์ ม.ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร 2520

ส่มัญญา เสียงไล่ ความวิตกกังวล และวิธีลดความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ปริณยานิพนธ์ กค.ม. ม.ศรีนครินทร์วิโรฒ
ประสานมิตร 2521

สุพจน์ สักขุพิพย์ ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการประพฤตินิสัยไม่สมควรแก่สภาพของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ปริณยานิพนธ์ คค.ม. พัฒนาสังคม ม.เกษตร-
ศาสตร์ 2521

สุเมธ สุภาสัย ทัศนคติของเด็กในชั้นประถมปีที่ 4 ในจังหวัดพระนครศรีต่อการปฏิบัติของบุคคลใน
ครอบครัว ปริณยานิพนธ์ กค.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2505

อัญชลี ตันศิริ ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับพ่อแม่และความต้องการทางจิตของวัยรุ่น
ปริณยานิพนธ์ ม.ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร 2518

Ausubel, D. P. Personality disorder is disease. in, Wechsler, H.,
et. al., (eds.) social Psychology and mental health New York:
Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1970, pp. 61-68.

Armentrout, J. A., & Burger, G. K. Children's reports of parental child-
rearing behavior at five grade levels. Developmental Psychology, 1972,
7, 1, 44-48.

Bahr, S. J. Family determinants and effects of deviance. in Burr, W. R.,
et. al. (eds.) Contemporary Theories About the Family. New York: The
Free Press, 1979, pp. 615-643.

- Becker, W. C. Consequences of different kinds of parental discipline. in Hoffman, M. L., & Hoffman, L. W. (eds.) Review of child development research. New York: Connecticut Printers, Inc., 1964, pp. 169-208.
- Belsky, J. Mother-father-infant interaction: a naturalistic observational study. Developmental Psychology, 1979, 15, 6, 601-607.
- Block, J. Ego identity, role variability and adjustment. Journal of Consultant Psychology, 1961, 25, 392-397.
- Block, V. L. Conflicts of adolescents with their mothers. Journal of Abnormal and Social Psychology, 1937, 32, 192-206. or in Garri-son, 1965, pp. 281-284.
- Bronson, G. W. Identity diffusion in late adolescence. Journal of Abnormal and Social Psychology, 1959, 59, 414-417.
- Brown, R. Social Psychology. New York: The Free Press, 1968.
- Burger, G. K., Lamp, R. E., & Rogers, D. Developmental trends in children's perceptions of parental child-rearing behavior. Developmental Psychology, 1975, 11, 3, 391.
- Burt, C. Factorial studies of personality and their bearing on the work of the teacher. British Journal of Educational Psychology, 1965, 35, 368-378.
- Campbell, A. Subjective measures of well-being. American Psycholo-gist, 1976, 31, 117-124.
- Campbell, D. J., & Fiske, D. W. Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. Psychological Bulletin, 1959, 56, 81-105.
- Cauble, M. A. Formal operations, ego identity, and principled morality: Are they related? Developmental Psychology, 1976, 12, 4, 363-364.

- Connor, R., et. al. Parent-adolescent relationship. II Intra-familial conceptions of the good father, good mother, and good child. Journal of Home Economics, 1954, 46, 187-191.
- Davis, K. The sociology of parent-youth conflict. American Sociological Review, 1940, 5, 523-535. or in Manning, P. K., & Truzzi, M. (eds.) Youth and Sociology. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1972, pp. 93-104.
- Dell, P. F. The relationship between the communication of parents and sons in schizophrenic and normal families. Dissertation Abstract International, 1977, 38, 5, 2359-B.
- Dignan, M. H. Ego identity and maternal identification. Journal of Personality and Social Psychology, 1965, 1, 5, 476-483.
- Embree, J. F. Thailand: A loosely structured social system. American Anthropologist, 1950, 52, 181-193.
- Erikson, E. H. Identity and the life cycle. Psychological Issues, 1959, 1, 1, 88-94.
- Eysenck, H. J. Crime and personality. London WI, England: Paladin, 1970a.
- Eysenck, H. J. Fact and fiction in psychology. Middlesex, England: Penguin Books Ltd., 1970b.
- Feather, N. T. Values in education and society. New York: The Free Press, 1975.
- Frank, G. H. The role of the family in the development of psychopathology. Psychological Bulletin, 1965, 64, 191-205.
- Fontana, A. F. Familial etiology of schizophrenia: is a scientific methodology possible? Psychological Bulletin, 1966, 66, 214-227.
- Garrison, K. C. Psychology of adolescence 6th edition. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1965.

- Glaser, R. T. Family interaction patterns and schizophrenia: a Rorschach study. Dissertation Abstract International, 1977, 38, 2, 896-B.
- Goldin, P. C. A review of children's reports of parent behaviors. Psychological Bulletin, 1969, 71, 3, 222-236.
- Gruen, W. Rejection of false information about one's self as an indication of ego identity. Journal of Consultant Psychology, 1960, 24, 231-233.
- Guilford, J. P. Psychometric Methods. New York: McGraw-Hill Book Company, 1954.
- Haan, N., Langer, J., & Kohlberg, L. Family patterns of moral reasoning. Child Development, 1976, 47, 1204-1206.
- Haan, N., Smith, M. B., & J. Block Moral reasoning of young adults: political-social behavior, family background, and personality correlates. Journal of Personality and Social Psychology, 1968, 10, 3, 183-201.
- Hall, D. L. Adolescent antisocial behavior, perceived parental behaviors, and perception of control. Dissertation Abstract International, 1979, 39, 7, 3514B.
- Harmatz, M. G. Abnormal Psychology. Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall Inc., 1978.
- Hawkes, G. R., Burchinal, L. G., & Gardner, B. Preadolescents' view of some of their relations with their parents. Child Development, 1957, 28, 293-299.
- Hess, R. D. Social class and ethnic influences upon socialization. in Mussen, P. H. (ed.) Carmichael's Manual of Child Psychology. vol. 2 New York: John Wiley & Sons, Inc., 1970, pp. 457-558.
- Hess, R. D., & Goldblatt, I. The status of adolescents in American society: a problem in social identity. Child Development, 1957, 28, 4, or citing by Hess, R. D. Parents and teenagers: Differing

- perspectives. in Crow, L. D., & Crow, A. (eds.) Readings in Child and adolescent psychology. New York: Longmans, Green & Co., 1961, pp. 541-544 and citing by Horrocks, 1962, p. 41-42.
- Hoffman, M. L. Moral development. in Mussen P. H. (ed.) Carmichael's manual of child development. vol. 2, 3rd edition, New York: John Wiley & Sons, Inc., 1970, pp. 261-360.
- Hoffman, L. W. Effects of maternal employment on the child-A review of the research. Developmental Psychology, 1974, 10, 2, 204-228.
- Holstein, C. Parental determinants of the development of moral judgment. Unpublished doctoral dissertation, Univ. of California, Berkeley, 1968, cited by Kohlberg, 1969, p. 400.
- Holstein, C. B. Irreversible, stepwise sequence in the development of moral judgment: a longitudinal study of males and females. Child Development, 1976, 47, 51-61.
- Horrocks, J. E. The psychology of adolescence: behavior and development. 2nd edition Boston: Houghton Mifflin Company, 1962.
- Howard, L. Identity conflicts in adolescent girls. Smith College's Studies in Social Work, 1960, 31, 1-21 or cited in Howard & Kubis, 1964.
- Howard, S. M., Kubis, J. F. Ego identity and some aspects of personal adjustment. Journal of Psychology, 1964, 58, 459-466.
- Hyman, H. Political socialization. Glencoe, Illinois: Free Press, 1959.
- Jacob, T. Patterns of family conflict and dominance as a function of child age and social class. Developmental Psychology, 1974, 10, 1, 1-12.
- Jacob, T. Family interaction in disturbed and normal families: a methodological and substantive review. Psychological Bulletin, 1975, 82, 1, 33-65.

- Jahoba, M. The psychological meaning of various criteria of positive mental health. in Wechsler, H., et. al., (eds.) Social psychology and mental health. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1970, pp. 28-35.
- Jessor, S. L., & Jessor, R. Maternal ideology and adolescent problem behavior. Developmental Psychology, 1974, 10, 2, 246-254.
- Jones, M. B. Correlation as a dependent variable. Psychological Bulletin, 1968, 70, 1, 69-72.
- Kaufman, H. K. Bangkhua: A Community Study in Thailand. Monograph. # 10 of the Association for Asian Studies. Locust Valley, N. Y.: J. J. Augustin, Inc., 1960.
- Kay, W. Moral education: A sociological study of the influence of society, home and school. London: George Allen & Unwin, Ltd., 1975.
- Kohlberg, L. Development of moral character and moral ideology. in Hoffman, M. L., & Hoffman, L. W. (eds.) Review of child development research. Vol. 1 Hartford, Connecticut: Connecticut Printers, Inc., 1964, pp. 383-432.
- Kohlberg, L. Stage and sequence: The cognitive developmental approach to socialization. in Goslin, D. A. (ed.) Handbook of socialization theory and research. Chicago: Rand McNally and Company, 1969, pp. 347-480.
- Kohlberg, L. Moral stages and moralization: the cognitive-developmental approach in Lickona, T. (ed.) Moral development and behavior. New York: Holt, Rinehart & Winston, Inc., 1976, pp. 31-53.
- Kramer, R. Moral development in young adulthood. Unpublished doctoral dissertation, Univ. of Chicago, 1968 or cited in Kohlberg, 1969, p. 391.
- Lamb, M. E. The development of mother-infant and father-infant attachments in the second year of life. Developmental Psychology, 1977, 1B, 6, 637-648.

- Landis, P. H. The ordering and forbidding technique and teen-age adjustment. School and Society, 1954, 80, 105-106. or in Garrison, 1965, pp. 280-281.
- Lazarus, R. S. Patterns of adjustment and human effectiveness. New York: McGraw Hill, 1969.
- Liccione, J. V. The changing family relationships of adolescent girls. Journal of Abnormal and Social Psychology, 1955, 51, 421-426.
- Lickona, T. Introduction. in Lickona, T. (ed.) Moral development and behavior. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1976, pp. 1-28.
- Lynn, D. B. The father: His role in child development. Brooks/Cole Publishing Company. Monterey, Calif., 1974, pp.
- Marcia, J. E. Ego identity status: relationship to change in self-esteem, "general maladjustment," an authoritarianism. Journal of Personality, 1967, 35, 118-134.
- Margolin, G., & Patterson, G. R. Differential consequences provided by mothers and fathers for their sons and daughters. Developmental Psychology, 1975, 11, 4, 537-538.
- Maslow, A. H. Eupsychian management: A journal. Homewood, Illinois: The Dorsey Press, 1965.
- Maslow, A. H. Motivation and personality. New York: Harper & Row, 1954.
- McCandless, B. R. Adolescents: Behavior and development. Hinsdale, Ill., The Dryden Press Inc., 1970.
- McCord, J., & McCord, W. The effects of parental role model on criminality. Journal of Social Issues, 1958, 14, 66-75.
- Meissner, W. W. Thinking about the family psychiatric aspects. in N. W. Ackerman (ed.) Family Process. New York: Basic Books, Inc., 1970, pp. 131-170.

- Mishler, E. G., & Waxler, N. E. Family interaction processes and schizophrenia: a review of current theories. in Wechsler, H., et. al., (eds.) Social Psychology and Mental Health. New York, Holt, Rinehart & Winston, 1970, pp. 235-271.
- Myers, J. L. Fundamentals of Experimental Design. Boston: Allyn and Bacon, 1966.
- Nash, J. The father in contemporary culture and current psychological literature. Child Development, 1965, 36, 261-297.
- Ninio, A. The naive theory of the infant and other maternal attitudes in two subgroups in Israel. Child Development, 1979, 50, 4, 976-980.
- Osolfky, J. D., & O'Connell, E. L. Parent-child interaction: daughters' effects upon mothers' and fathers' behaviors. Developmental Psychology, 1972, 7, 2, 157-168.
- Parke, R. D., & Sawin, D. B. Faltering: its a major role. Psychology Today, 1977, 11, 6, 108-113.
- Peterson, G. B. Adolescent moral development as related to family power, family support and parental moral development. Dissertation Abstract International, 1977, 37, 10, 6793-6794-A.
- Podd, M. H. Ego identity status and morality: the relationship between two developmental construct. Developmental Psychology, 1972, 6, 3, 497-507.
- Potter, J. M. Thai Peasant Social Structure. Chicago: Univ. of Chicago Press, 1976.
- Pressley, M., Schmierer, D., & Hope, D. J. Adults' judgments about adolescents' moral judgments. Child Development, 1980, 51, 1289-1291.
- Rassmussen, J. E. An experimental approach to the concept of ego identity as related to character disorders. Unpublished Doctoral Dissertation, American Univ., Washington, D. C. 1961, or cited in Howard & Kubis, 1964.

- Rest, J. R., Davison, M. L., & Robbins, S. Age trends in judging moral issues: A review of cross-sectional, longitudinal, and sequential studies of the Defining Issues Test. Child Development, 1978, 49, 263-279.
- Rokeach, M. Beliefs, attitudes and values: A theory of organization and change. San Francisco: Jossey-Bass, 1968.
- Rotter, J. B. Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. Psychological Monographs, 1966, 80 (1, Whole No. 609).
- Saadatmand, B. Cross-cultural investigation of the influences of parents, culture, and age on the moral reasoning of children. Dissertation Abstract International, 1972, 33, 6, 2796-B.
- Saltzstein, H. D. Social influence and moral development: a perspective on the role of parents and peers. in Lickona, T. (ed.) Moral development and behavior. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1976, pp. 253-266.
- Sangsingkeo, P. Buddhism and some effects on the rearing of children in Thailand: in Caudill, W. & Lin, T. (eds.) Mental Health Research in Asia and the Pacific. Honolulu: East-West Center Press, 1969, pp. 286-295.
- Santrock, J. W. Father absence, perceived maternal behavior, and moral development in boys. Child Development, 1975, 46, 753-757.
- Schaefer, E. S. Children's reports of parental behavior: an inventory. Child Development, 1965, 36, 413-424.
- Scott, W. A. Research definitions of mental health and mental illness. in, Wechsler, H., et. al. (eds.) Social Psychology and mental health. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1970, pp. 13-19.

- Sears, D. O. Political behavior. in Lindzey, G. & Aronson, E. (eds.) The Handbook of Social Psychology. Vol. 5 2nd edition Reading, Mass., Addison-Wesley Publishing Company 1969, pp. 315-458.
- Serot, N., & Teevan, R. Perception of the parent-child relationship and its relation to child adjustment. Child Development, 1961, 32, 373-378.
- Shoffeitt, P. G. The moral development of children as a function of parental moral judgments and childrearing. Unpublished doctoral dissertation: George Peabody College for Teachers, Nashville, Tenn., 1971, cited in Saltzstein, 1976, p. 254.
- Silberberg, C. G. An investigation of family interaction patterns: similarities and differences among families with adolescents designated normal, emotionally disturbed or drug abusing. Dissertation Abstract International, 1977, 37, 10, 5335-B.
- Simpson, E. L. A holistic approach to moral development and behavior. in Lickona, T. (ed.) Moral development and behavior. New York: Holt, Rinehart, and Winston., 1976, pp. 159-170.
- Stanb, E. To rear a prosocial child: reasoning, learning by doing, and learning by teaching others. in DePalma, D. J., & Foley, J. M. (eds.), Moral development: current theory and research. Hillsdale, New Jersey: LEA Publishers, 1975, pp. 113-136.
- Stott, L. H. Adolescents' dislikes regarding parental behavior and their significance. Journal of Genetic Psychology, 1940, 57, 393-414.
- Sullivan, E. V., McCullough, G., & Stager, M. A developmental study of the relationship between conceptual, ego, and moral development. Child Development, 1970, 41, 399-411.
- Supkoff, J. B. Family power structure and moral development. Dissertation Abstract International, 1976, 37, 2, 993-B.

- Szasz, T. S. The myth of mental illness. American Psychologist, 1960, 15, 113-118.
- Thomas, L. E. Generational discontinuity in beliefs: an exploration of the generation gap. Journal of Social Issues, 1974, 30, 3, 1-22.
- Thompson, S., M. St. G. Modification in identity: A study of the socialization process during a sister formation program. Unpublished Doctoral dissertation, Univ. of Chicago, 1963, or cited in Howard & Kubis, 1964.
- Turiel, E. An experimental test of the sequentiality of developmental stages in the child's moral judgments. Journal of Personality and Social Psychology, 1966, 3, 611-618.
- Walker, L. J. Cognitive and perspective-taking prerequisites for moral development Child Development, 1980, 51, 131-139.
- Ward, L., & Wilson, J. P. Motivation and moral development as determinants of behavioral acquiescence and moral action. Journal of Social Psychology, 1980, 112, 271-286.
- Washburn, W. C. The effects of physique and intrafamily tension on self-concept in adolescent males. Journal of Consulting Psychology, 1962, 26, 460-466.
- Weiss, N. P. The mother-child dyad revisited: Perceptions of mothers and children in Twentieth Century child-rearing manuals. Journal of Social Issues, 1978, 34, 2, 29-45.
- Wilson, W. Correlates of avowed happiness. Psychological Bulletin, 1967, 67, 4, 294-306.
- Wright, D. The psychology of moral behavior. Middlesex, England: Penguin Books Ltd., 1975.